

การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด:
ศึกษารณีกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

นางสาวเลอพร มหิพันธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต

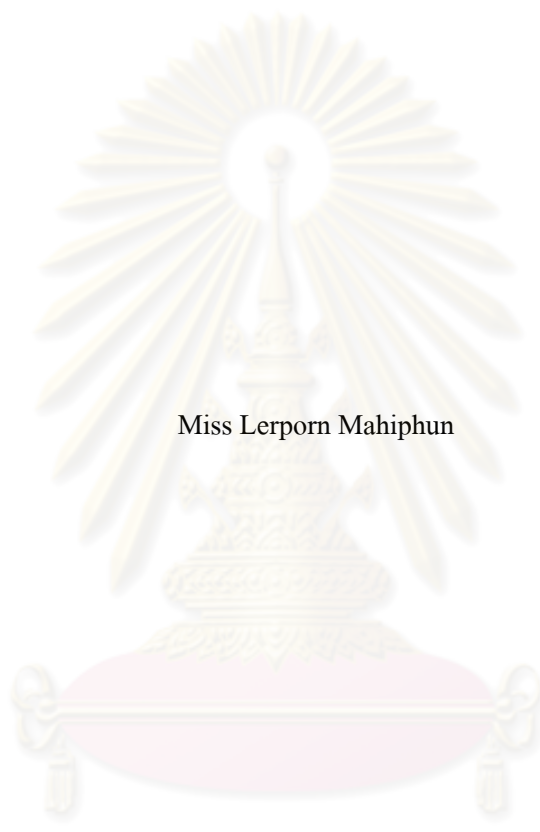
สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RIGHT PROTECTION OF JUVENILE CHARGED WITH NARCOTIC OFFENCES:
A CASE STUDY OF THE POLICE NARCOTICS SUPPRESSION DIVISION 1

Miss Lerporn Mahiphun

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Sociology

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับ
ยาเสพติด: ศึกษากรณีกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด

1

โดย

นางสาวเลอพร มหิพันธุ์

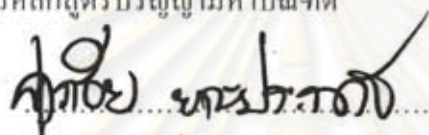
สาขาวิชา

สังคมวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

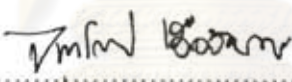
อาจารย์ ดร. อุนิษา เลิศโตมรสกุล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาดตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

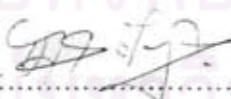

(ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ชวาระประภาส)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร. อุนิษา เลิศโตมรสกุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ พ.ด.อ.ดร.รัชชัย ปิณะนิตะบุตร)

เลอพร มหิพันธ์: การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด:
 ศึกษากรณีกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1. (THE RIGHT PROTECTION
 OF JUVENILE CHARGED WITH NARCOTIC OFFENCES : A CASE STUDY OF
 THE POLICE NARCOTICS SUPPRESSION DIVISION1)
 อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ.ดร. อุนิษา เลิศโตมรสกุล, 178 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ
 เด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รวมถึงสภาพการปฏิบัติงานเพื่อหา
 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนในลักษณะดังกล่าว ของกอง
 บังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก
 เอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการ
 เก็บข้อมูลพนักงานสอบสวน จำนวน 10 คน และสหวิชาชีพที่มีประสบการณ์ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่
 ในกระบวนการชั้นสอบสวนของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จำนวน 6 คน รวมถึง
 เด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ถูกดำเนินการจากเจ้าพนักงานดังกล่าว
 จำนวน 3 คน

ผลการวิจัยพบว่าพนักงานสอบสวนและสหวิชาชีพมีแนวทางการปฏิบัติงานสอบสวนที่
 สอดคล้องตามบทกฎหมายพระราชบัญญัติต่างๆของไทยและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยสภาพ
 การปฏิบัติงานมีลักษณะของการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ต้องหาตามสมควร อย่างไรก็ตาม
 ยังมีปัญหาและข้อจำกัดทั้งในกระบวนการหลังจากจับกุมตัวและระหว่างการสอบสวน อีกทั้ง
 การรวบรวมหลักฐานก่อนสรุปสำนวนคดียาเสพติดยังใช้เวลาก่อนข้างมากกว่าคดีอาญาทั่วไป จึง
 ทำให้มีผลต่อระยะเวลาการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนในกรณีที่ไม่มีการประกันตัว ส่วนในกรณี
 เด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ทั้งระหว่างสอบสวนและระหว่างการพิจารณาคดีนั้น
 ยังไม่สามารถควบคุมความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำได้ ซึ่งประเด็นทั้งหมดนี้ทำให้พบ
 ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนางานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิด
 เกี่ยวกับยาเสพติด

ภาควิชา...สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา... ลายมือชื่อนิติศ.....
 สาขาวิชา...สังคมวิทยา... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก U. Leelakornwongkul
 ปีการศึกษา 2553

5180739824 : MAJOR SOCIOLOGY

KEYWORDS : THE PROTECTION/ CHILDREN ACCUSED RIGHTS/ THE INVESTIGATION

LERPORN MAHIPHUN: THE RIGHT PROTECTION OF JUVENILE CHARGED WITH NARCOTIC OFFENCES: A CASE STUDY OF THE POLICE NARCOTICS SUPPRESSION DIVISION1. THESIS ADVISOR: UNISA LERDTOMORNSAKUL, PH.D., 178 pp.

The purpose of this research is to study the protection of rights of juvenile charged with narcotic offences in Police Narcotics Suppression Division 1. The study is a documentary and qualitative research, non-participant observation, and uses an unstructured interview in collecting data. The sample is composed of 10 police investigators and 6 interdisciplinary officers that have experiences in working with police investigators in Police Narcotics Suppression Division 1. The study also conducts an interview with 3 juveniles charged with narcotic offences.

The results shows that police investigators and officers from other agencies have complied with various laws of Thailand Act and the Convention on the Rights of the Child. The protection of children and young people rights find appropriate. However, there are problems in the process after arrest and during the investigation. The length of process in summarizing drug cases is greater than other criminal cases, as a result, affecting the detention of children and youth in the case of no bail granted for them. In addition, in the case of release on bail, the rate of recidivism is still high. The results suggest guidelines for improving the rights protection of juvenile charged with Narcotic offences.

environment.

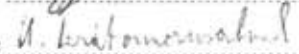
Department : Sociology and Anthropology.....

Field of Study : Sociology.....

Academic Year : 2010.....

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของ อาจารย์ ดร. อุนิษา เลิศโตมรสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้แนวทางในการทำวิจัย ถ่ายทอดประสบการณ์ ให้การชี้แนะในการทำวิจัยและการทำงาน รวมทั้งเป็นผู้คอยผลักดัน และเสริมกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา รองศาสตราจารย์ ดร. จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความใส่ใจ คอยสอบถามความเป็นไปในการศึกษาวิจัย และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อวิทยานิพนธ์เล่มนี้ รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ดร. ชัชชัย ปิตะนีละบุตร กรรมการวิทยานิพนธ์ ผู้มีประสบการณ์ที่ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่สำคัญและกำลังใจในการศึกษาวิจัยจนงานวิจัยเสร็จสิ้น

การทำวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จไม่ได้หากไม่ได้รับการอนุเคราะห์จากพี่ผู้ติดต่อประสานงานจากแต่ละหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็น กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 สำนักงานอัยการสูงสุด สภานายความ และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ในการถ่ายทอดเรื่องราวการปฏิบัติหน้าที่ในการสอบสวนเด็กและเยาวชน ที่ได้กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลประสบการณ์ในการทำงาน อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ขอบคุณพี่ทิพย์ พี่วรรณ พี่สมชาย เจ้าหน้าที่ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา รวมทั้งเจ้าหน้าที่คณะรัฐศาสตร์ทุกคน ที่คอยสอบถามความคืบหน้าของงาน ให้กำลังใจผู้วิจัย และอำนวยความสะดวกให้หน่อยๆ เสมอมาจนกระทั่งการศึกษาวิจัยได้เสร็จสมบูรณ์

ขอบคุณเพื่อนๆ อาชญวิทยา สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา รุ่นปีการศึกษา 2551 ทุกๆ คนที่ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเรียนรู้ และให้กำลังใจจนกระทั่งมีวันนี้ ตลอดจนเพื่อนและบุคคลอื่นๆ ที่ไม่สามารถเอ่ยชื่อได้หมดในที่นี้ที่มีส่วนผลักดัน ช่วยเหลือ เสริมกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จสิ้น

สุดท้ายขอขอบคุณ คุณพ่อคุณแม่ และทุกคนในครอบครัวที่กำลังใจในการทำวิจัย และที่สำคัญอย่างยิ่งคือส่งเสริม สนับสนุนทั้งกำลังใจ ทรัพย์ ในการศึกษาเล่าเรียน และทำการวิจัย จนถึงวันที่ประสบความสำเร็จในวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. โจทย์วิจัย.....	4
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	4
5. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1. แนวคิดและทฤษฎี.....	7
1.1 แนวคิด และทฤษฎีการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนกับปัญหายาเสพติด	7
1.2 แนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ ต้องการตีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.....	17
1.3 การสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.....	34
2. งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	49
3. กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	54
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	55
1. ประเภทของการวิจัย.....	55
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants).....	55

บทที่	ซี	หน้า
3. วิธีการเก็บข้อมูลในการศึกษา.....		56
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....		58
5. ขั้นตอนการสัมภาษณ์.....		60
6. หลักจริยธรรมกับการเก็บข้อมูล.....		61
7. การวิเคราะห์ข้อมูล.....		62
4 ผลการศึกษา.....		63
1. กรณีศึกษาพนักงานสอบสวน.....		63
2. กรณีศึกษาสหวิชาชีพ.....		86
3. กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.....		102
4. สรุปภาพรวมกรณีศึกษา.....		112
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....		145
1. สรุปผลการวิจัย.....		145
2. อภิปรายผล.....		147
2.1 แนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.....		147
2.2 สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหา คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของกองบังคับการตำรวจปราบปราม ยาเสพติด 1.....		150
2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชน ที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.....		158
3. ข้อจำกัดในการวิจัย.....		163
4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....		164
รายการอ้างอิง.....		165
ภาคผนวก.....		171
ภาคผนวก ก แบบการสัมภาษณ์เจาะลึกพนักงานสอบสวน.....		172
ภาคผนวก ข แบบการสัมภาษณ์เจาะลึกนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์....		174
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เจาะลึกทนายความ.....		175
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์เจาะลึกพนักงานอัยการ.....		176

บทที่	ณ หน้า
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์เจาะลึกเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาสติความผิ เกี่ยวกับยาเสพติด.....	177
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	178

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนคดีที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 - 2552 จำแนกตามฐานความผิด.....	2
2	จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศตามฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 – 2551.....	15
3	ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในชั้นสอบสวน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1.....	113
4	ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.....	115

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ผังกระบวนการเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน.....	25
2	กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	54
3	แนวทางการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1.....	149

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในปัจจุบันเมื่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดขึ้นและถูกดำเนินการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือการพิจารณาของศาลนั้น จะมีลักษณะเป็นการจัดการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนั้นๆ เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติ ประกอบกับกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ให้มีลักษณะพิเศษ เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนยังมีวุฒิภาวะยังไม่สมบูรณ์เต็มที่มีความรู้สึกผิดชอบต่าง ๆ มีอยู่จำกัด ดังนั้นจึงมีกฎหมายระบุในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมที่ล้วนแต่ให้ความคุ้มครองไม่ให้ไปกระทบกับพัฒนาการและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนสัมพันธ์กับการที่ประเทศไทยได้ลงนามเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 2535 ซึ่งมีหลักสำคัญเกี่ยวกับสิทธิเด็กที่พึงได้รับ 6 หลักการ โดยเฉพาะหลักการที่ 5 เป็นหลักการคุ้มครองเด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือกระทำความผิดทางอาญา มุ่งคุ้มครองให้เด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ โดยให้ได้รับผลกระทบจากการต้องถูกดำเนินคดีและควบคุมตัวน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ.2550 ที่บังคับใช้ในปัจจุบันซึ่งในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ในส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มีกฎหมายบัญญัติในมาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะวรรค 3 บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างยุติธรรมภายในระยะเวลาอันสมควร และเสียค่าใช้จ่ายตามควรแก่กรณี และวรรค 6 เด็ก เยาวชน สตรี คนพิการและทุพพลภาพ ย่อมได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากเด็กเป็นผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะเมื่อพลาดพลั้งกระทำผิด และถูกควบคุมตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นมีโอกาสถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมได้เช่นกัน ผลกระทบในส่วนนี้เองจะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ของปัญหาในกระบวนการยุติธรรมที่ทำให้ไม่สามารถลดปัญหาหรือไม่สอดคล้องกับการส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูเด็กที่กระทำผิดได้อย่างแท้จริง

สำหรับสถานการณ์การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการกระทำผิดและถูกดำเนินคดีเป็นดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนคดีที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯทั่วประเทศตั้งแต่ปี
พ.ศ. 2546 - 2552 จำแนกตามฐานความผิด

ฐานความผิด	ปี พ.ศ.						
	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552
รวม	29,915	33,308	36,080	48,218	51,128	46,981	46,371
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	8,886	10,496	10,733	14,314	14,764	12,658	10,073
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	4,848	5,969	6,112	8,284	7,784	6,661	6,388
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	1,735	2,416	2,680	3,652	2,154	1,916	2,538
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง	1,016	1,149	1,271	1,731	3,247	2,989	2,407
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	5,897	5,310	6,542	8,803	10,279	11,207	12,352
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุ ระเบิด	1,957	2,031	2,404	3,414	3,650	3,251	3,413
ความผิดอื่นๆ	5,581	5,937	6,338	8,020	9,250	8,299	9,200

ที่มา : รายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ.2551 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2552)

พบว่า คดีในฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษเป็นฐานความผิดเดียวที่มีจำนวนการกระทำผิดเพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อเทียบกับคดีความผิดอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าปัญหาเด็กและเยาวชนกับยาเสพติดยังคงเกิดขึ้นและไม่มีทีท่าว่าจะหมดไปจากสังคมไทย

กระทั่งเมื่อมีการบังคับใช้ พ.ร.บ.ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 ในมาตรา 33 ที่บัญญัติในลักษณะเพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามผู้ติดยาเสพติดด้วยวิธีการให้โอกาสการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดก่อนถูกดำเนินคดีตามปกติต่อไป ถือได้ว่าเป็นมาตรการจูงใจให้ผู้ติดยาเสพติดหันมา ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเลิกเสพยาเสพติด เพื่อเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก หรือให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด แต่ไม่ว่ารัฐบาลจะมีมาตรการหรือใช้นโยบายใดเพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามกับยาเสพติดนั้นก็ไม่สามารถจัดปัญหาการแพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ได้อย่างสิ้นเชิง เนื่องจากแผนการบำบัดฟื้นฟูเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ ดังนั้นการจัดการป้องกันปัญหา

เด็กและเยาวชนกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจึงต้องเริ่มต้นจากการเข้าใจถึงสาเหตุการตัดสินใจกระทำของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้มีหลายหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรณรงค์ปัญหาเสพติดสำหรับเด็กและเยาวชนอีกมากมาย แต่ในส่วนกองบัญชาการปราบปรามยาเสพติด เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่หลักในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และอำนาจการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้กับหน่วยงานต่าง ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางด้านการข่าวที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และสำหรับกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 นอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวน ติดตามปราบปรามผู้กระทำผิดในคดียาเสพติดและจับกุมแล้ว ยังมีกลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สินซึ่งทำหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสอบสวน แต่อย่างไรก็ตามการที่จะนำผู้กระทำผิดในคดียาเสพติดมาฟ้องร้อง เพื่อให้จะได้รับโทษตามกฎหมายนั้น จะต้องมีการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่างๆ เสียก่อน ซึ่งขั้นตอนนี้ก็คือ การสอบสวน ที่ถือเป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยถือได้ว่าเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นจุดเริ่มต้นในการที่จะนำตัวผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยการแสวงหาข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการยืนยันการกระทำผิดของผู้ถูกกล่าวหาได้ ดังนั้นเพื่อให้งานสอบสวนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประสบความสำเร็จ นอกจากจะต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถแล้วยังต้องอาศัยข้อมูลหรือประวัติการกระทำผิดที่เป็นระบบ ประกอบกับการเครื่องมือที่ทันสมัย จึงจะสามารถพัฒนางานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ก้องศักดิ์ สงวนแก้ว, 2542:3) และสำหรับการสอบสวนเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดกระบวนการสอบสวนนั้นจะต้องมีการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำผิดคดีเกี่ยวกับยาเสพติดจะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่20)พ.ศ. 2542 จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการร่วมกันหาแนวทางการปราบปรามผู้กระทำผิดซ้ำจากการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งการจัดระบบในด้านการประกันตัวของผู้ถูกจับกุมยาเสพติดมิให้กลับไปมีพฤติการณ์ซ้ำภายหลังการประกันตัว การขยายผลของพนักงานสอบสวนนั้นสามารถดำเนินการไปถึงตัวการสำคัญ ในแต่ละห้วงเวลาการส่งต่อสำนวนจากพนักงานสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ รวมถึงสถานที่สำหรับรอตรวจพิสูจน์ตามกระบวนการดังกล่าวในชั้นสอบสวนนั้นล้วนเป็นวิธีการปฏิบัติที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำผิดได้ และเนื่องจากการสอบสวนเด็กและเยาวชนเกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่ายในกระบวนการยุติธรรม ทั้งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และทนายความ บุคคลเหล่านี้จึงมีหน้าที่สำคัญในการประสานงานและการปฏิบัติงานคุ้มครองดูแลเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำผิดร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดการกระทบสิทธิของเด็กและเยาวชนและเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

ดังนั้นเมื่อจับกุมเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว การศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ย่อมมีความสำคัญต่อการพัฒนางานข้อมูลยาเสพติดทั้งในส่วนกลางและพื้นที่ ให้สามารถรวบรวม และวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา เพื่อนำไปสู่การพัฒนางานด้านปราบปรามยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนต่อไปได้

2. โจทย์วิจัย

สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 มีลักษณะปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 3.1. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- 3.2. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1
- 3.3. เพื่อหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่สามารถคุ้มครองสิทธิ และการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในเด็กและเยาวชน ของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 และทีมสหวิชาชีพผู้เข้าร่วมในกระบวนการชั้นสอบสวนดังกล่าว รวมถึงเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ถูกดำเนินการจากเจ้าพนักงานดังกล่าว ในข้อหาครอบครองยาเสพติด ข้อหาครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติดและข้อหาพยายามจำหน่ายยาเสพติด

การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของพนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ผู้วิจัยศึกษาตามกระบวนการดังนี้

1. หลังการถูกจับกุมตัว
2. ระหว่างสอบสวน

5. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 7 ปี แต่ไม่ถึง 14 ปีบริบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินกว่า 14 ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

เด็กและเยาวชนที่ต้องการ หมายถึง เด็กหรือเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับยาเสพติดตามลักษณะชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ยังมีได้ถูกฟ้องร้องต่อศาล

สิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องการ หมายถึง สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่มีลักษณะการคุ้มครองตามกฎหมายและพระราชบัญญัติที่บังคับใช้ในกระบวนการสอบสวนบุคคลที่อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์

การสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

การควบคุมหลังการจับกุมตัว หมายถึง กระบวนการดำเนินงานต่างๆ ของพนักงานสอบสวนหลังได้รับตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากฝ่ายจับกุม มาที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

ระหว่างสอบสวน หมายถึง กระบวนการตั้งแต่ที่พนักงานสอบสวนเริ่มดำเนินการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จนกระทั่งทำสรุปลำนวนส่งพนักงานอัยการ

พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าหน้าที่ซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนในกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ได้แก่ ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ที่ได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาให้มีหน้าที่สอบสวนด้วย (ป.วิอาญา มาตรา 2 (11), 18 วรรคสอง)

สหวิชาชีพ หมายถึง ผู้มีหน้าที่ร่วมกันทำการสอบสวนเยาวชนตามที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 กำหนด ได้แก่ นักนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ พนักงานอัยการ และทนายความ

ยาเสพติด หมายถึง ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษและยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด2545)

คดียาเสพติด หมายถึง คดีที่มีลักษณะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามลักษณะชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
2. ได้ทราบถึงสภาพปฏิบัติงาน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆของพนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด1 และทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในชั้นสอบสวนเด็กและเยาวชน
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ในเป็นแนวทางการพัฒนางานด้านการสอบสวนที่สามารถคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาและการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในเด็กและเยาวชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษากรณีกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ผู้วิจัยใช้แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่ออธิบายสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด สิ่งที่ค้นพบในงานวิจัยนี้คือ ทฤษฎีทางสังคมวิทยาและอาชญาวิทยาที่อธิบายการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชน ได้แก่ ทฤษฎีการควบคุมสังคม (Social Control Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ทฤษฎีติดตรา (Labeling Theory) รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในชั้นสอบสวน และการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี

1.1 แนวคิด และทฤษฎีการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนกับปัญหาหายาเสพติด

(Juvenile Delinquency Theory and Narcotics Problem)

คำว่า “การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน” มาจากภาษาอังกฤษว่า “*Juvenile Delinquency*” ซึ่งมีการแปลเป็นภาษาไทยที่แตกต่างกัน สมัยก่อนใช้คำว่า “ยุวอาชญากร” แต่คำนี้รุนแรงเกินไป จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า “การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน” หรือ “เด็กเกร” (สุชาจันทร์เอม, 2523: 2)

ตามหลักอาชญาวิทยานั้นไม่ใช้คำว่าประกอบอาชญากรรมกับเด็กและเยาวชน เพราะถือว่าเด็กและเยาวชนไม่มีความรู้ลึกซึ้งเหมือนผู้ใหญ่ ดังนั้นการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนแม้ว่าเป็นความผิดทางกฎหมาย แต่ก็ถือว่าเป็นเพียงแค่การกระทำนอกกลุ่มนอกลทาง เป็นความผิดพลาดที่เกิดจากความด้อยในประสบการณ์ ความบกพร่องในสภาพแวดล้อม รวมทั้งบุคลิกภาพ สภาพทางจิตใจหรือการกระทำที่ผิดระเบียบแบบแผนซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า *Delinquency* (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2543)

ประทุมพร สงข์ทอง (2546: 6) ได้ให้ความหมายของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนไว้ว่า หมายถึง การกระทำของเด็กและเยาวชนซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด ซึ่งจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ 2 อย่าง คือ เกณฑ์อายุเป็นเด็กหรือเยาวชน และเกณฑ์การกระทำผิด ได้แก่ การกระทำผิดที่ให้โทษทางอาญาและการกระทำที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นการกระทำผิดของเด็กโดยเฉพาะ ในกรณีนี้กล่าวถึงเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา หมายถึง เด็กหรือ

เยาวชนใดที่กระทำการอันกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดอาญาตามนัยมาตรา 8 (1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

James Dairs ได้ให้ความหมายของเด็กและเยาวชนกระทำผิดได้ดังนี้

“*Juvenile Delinquency*” เป็นแนวความคิดทางกฎหมาย เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย หรือ เทศบัญญัติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งมีอายุต่ำกว่าเกณฑ์อายุของผู้ใหญ่ตามกฎหมายของชุมชนนั้น โดยมีได้รวมการประพฤติดนไม่สมควรตั้งแต่ระดับธรรมดาจนถึงขั้นร้ายแรงของเด็กและเยาวชน แต่จะรวมเฉพาะการประพฤดิที่ละเมิดกฎหมายเท่านั้น (อ้างถึงในสุริย์ กาญจนวงศ์ และคณะ, 2549: 10)

และตามหลักอาชญาวิทยานั้น ผู้คิดยาเสพติดให้โทษจัดเป็นอาชญากรประเภทไร้ผู้เสียหาย (Victimless Criminal) เพราะอาชญากรกับผู้เสียหายคือบุคคลคนเดียวกัน (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ อ้างถึงใน ก้องศักดิ์ สงวนเขียว, 2542:1)

ดังนั้นคำว่า “*Juvenile delinquency*” หมายความว่า การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งหมายถึงเด็กหรือเยาวชนนั้นมีพฤติกรรมที่ไปในทางขัดแย้งหรือต่อต้านสังคม ทำให้เกิดการ เสียระเบียบทั้งในสังคมและตัวบุคคล และมีผลต่อการวินิจฉัยความประพฤติว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่ปรารถนา ภายในกรอบของบรรทัดฐานและกฎหมายของสังคมด้วย โดยพื้นฐานมีลักษณะคล้ายคลึงกับการประกอบอาชญากรรม เพียงแต่การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยมีการใช้เกณฑ์อายุเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาลงโทษ เนื่องจากเด็กและ เยาวชนยังไม่มี ความรู้ที่รับผิดชอบเหมือนกับผู้ใหญ่ ไม่รู้จักแยกแยะระหว่างความดีกับความชั่ว ความถูกต้องกับความผิด เช่นผู้ใหญ่ จึงมีวิธีการปฏิบัติตามกฎหมายที่แตกต่างกัน เริ่มตั้งแต่การสืบสวนการพิจารณาคดีและการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยเยาวชนผู้กระทำความผิดจะถูกส่งตัวไปยังสถานฝึกและอบรม แต่ผู้ใหญ่อาจต้องโทษจำคุกเป็นต้น

สรุปว่าพฤติกรรมการติดยาเสพติดของคนในสังคมนั้นไม่เป็นพฤติกรรมที่เรียกว่าเป็นอาชญากรรมโดยตรง แต่ถือเป็นพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายเนื่องมาจากการได้รับสารเสพติดนั้นจะมีผลต่อระบบประสาทและการทำงานของร่างกาย ทำให้ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้นำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ ซึ่งเป็นสาเหตุให้ประกอบอาชญากรรมตั้งแต่ขั้นเล็กน้อยเช่น ขโมย วิ่งราวทรัพย์สิน การปล้น ทะเลาะวิวาท ฯลฯ ไปสู่อาชญากรรมที่ร้ายแรง เช่น การฆาตกรรมได้ และจากเหตุผลที่เด็กและเยาวชนไม่มีความรู้ที่ผิดชอบเหมือนผู้ใหญ่นั้นการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดแม้ว่าเป็นความผิดทางกฎหมาย นั่นก็เป็นความผิดพลาดที่เกิดจากความด้อยในประสบการณ์ ความบกพร่องในสภาพแวดล้อม รวมทั้งบุคลิกภาพ

สภาพทางจิตใจหรือการกระทำที่ผิดระเบียบแบบแผนของสังคมได้ ดังนั้นจึงควรศึกษาทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่อธิบายสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนติดยาเสพติดต่อไปดังนี้

1.1.1 ทฤษฎีที่อธิบายการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชน

1) ทฤษฎีการควบคุมสังคม (Social Control Theory)

Travis Hirchi (1969) ผู้ตั้งทฤษฎีการควบคุมสังคม มีความเห็นว่า บุคคลมีอิสระที่จะกระทำผิดได้เมื่อความผูกพันกับระเบียบทางสังคมที่ยึดถือได้ถูกทำลาย ซึ่งเขาเชื่อว่าพฤติกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้นเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ทางครอบครัว (Family Interaction) กล่าวคือ ถ้าเด็กและเยาวชนขาดการสนับสนุนจากครอบครัว เด็กก็จะมีแนวโน้มไปสู่ความเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย ซึ่งเขาเรียกว่า Law Stake in Conformity ซึ่งจะนำเด็กไปสู่การกระทำผิดกฎหมายและการคบหาสมาคมกับผู้มีควมประพฤติกรรมเบี่ยงเบน (สุริย์ กาญจนวงศ์ และคณะ, 2549 : 22)

ทราวิช เฮอร์ชีย์ เสนอว่า บุคคลที่มีความผูกพันกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และเพื่อนฝูง มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้ก็คือ พันธะทางสังคมหรือความผูกพันทางสังคม ซึ่งมีด้วยกัน 4 ประการ คือ

1. ความผูกพัน (Attachment) หมายความว่า การที่บุคคลมีความผูกพัน หรือความรักใคร่กับบุคคลอื่น หรือมีความสนใจกับความรู้สึคนึกคิดของบุคคลอื่น ซึ่งความผูกพันนี้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลมีการพัฒนาการยอมรับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม ส่งผลให้บุคคลสร้างความรู้สึกรู้สึกหรือสามัญสำนึกที่จะควบคุมตนเองให้เป็นบุคคลที่ดีในสังคม

2. ข้อผูกมัด (Commitment) หมายความว่า การที่บุคคลถูกผูกมัดกับการดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรมของสังคม ดังนั้นข้อผูกพันจึงเป็นองค์ประกอบด้านความมีเหตุมีผลของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

3. การเข้าร่วม (Involvement) หมายความว่า การที่บุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคม เป็นเหตุให้บุคคลถูกจำกัดเวลาที่จะไปประกอบอาชญากรรม เนื่องจากเวลาส่วนมากได้ถูกใช้ให้หมดไปกับกิจกรรมของสังคม

4. ความเชื่อ (Belief) หมายถึง ระดับของความเชื่อถือที่บุคคลมีต่อค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม หากบุคคลมีระดับความเชื่อต่อค่านิยมและบรรทัดฐานในสังคมสูง ก็จะมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำผิดกฎระเบียบของสังคม (พรชัย ชันติ, ชัชชัย ปิยะนิละบุตร และ อิศวิน วัฒนวิบูลย์, 2543: 129)

ในปี ค.ศ.1990 เฮอร์ชีย์ได้ร่วมกับก๊อดเฟรดสัน นำเสนอทฤษฎีอาชญาวิทยาใหม่

ขึ้นมา ซึ่งมีการพัฒนามาจากทฤษฎีพันธะทางสังคมของเฮอรัลด์ ทฤษฎีนี้เรียกว่า “ทฤษฎีการควบคุมตนเอง” (Self-control Theory) ได้ถูกนำเสนอเพื่ออธิบายความแตกต่างของปัจเจกชนในเรื่องคุณสมบัติส่วนบุคคลที่จะระงับหรือควบคุมตนเองไม่ให้ไปประกอบอาชญากรรม หากเด็กมี “Low self control” ที่ไม่ผ่านการพัฒาก็จะทำให้ไม่สามารถควบคุมตนเองได้จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งหมายความรวมถึงอาชญากรรมทุกประเภทและในทุกสภาวะและทุกสภาพแวดล้อม สาเหตุของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดนั้นเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวซึ่งมีหน้าที่ในการขัดเกลา ค่านิยมอันดีงามทางสังคม ซึ่งความผูกพันดูแลเอาใจใส่จะทำให้ครอบครัวสามารถควบคุมดูแลพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนไม่ให้ไปมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมได้ และการขาดการควบคุมตนเองหรือ การมีภาวะควบคุมตนเองต่ำแล้วจะทำให้บุคคลนั้น มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เนื่องจากการไม่สามารถควบคุมสภาวะทางด้านร่างกาย และจิตใจ กล่าวคือ เด็กและเยาวชนจะออกไปปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากกว่า และหากพบกับเพื่อนที่มาจากครอบครัวที่มีปัญหานั้นก็จะทำให้ไม่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมที่ดี นำสู่กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมที่ตอบสนองกับความต้องการและความรู้สึกในทางลบต่อสังคมและชุมชนได้

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

แนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนี้มุ่งอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลในชีวิตจริง การอธิบายพฤติกรรมการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นดังนี้

เอ็ดวิน เอช. ซัทเธอร์แลนด์ (Edwin H. Sutherland, 1883-1950) ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Associations Theory) ซัทเธอร์แลนด์ได้ใช้วิธีการนำหลายปัจจัยมาอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรม ซึ่งปัจจัยหรือตัวแปรที่สำคัญต่อไปนี้ คือ โรคจิต ครอบครัวแตกแยก อายุ ชั้นทางสังคม การเป็นเยาวชน บิดามารดาติดแอลกอฮอล์หรือยาเสพติด โดยกระบวนการที่บุคคลจะเข้ามาเกี่ยวข้องข้องกับพฤติกรรมอาชญากรรมมีดังต่อไปนี้ คือ พฤติกรรมอาชญากรเกิดจากการเรียนรู้ ตามกระบวนการติดต่อสื่อสาร หลักการสำคัญของการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นในกลุ่มบุคคลที่สนิทสนมใกล้ชิดกัน กระบวนการเรียนรู้จะรวมถึง (1) เทคนิคในการกระทำผิด ซึ่งบางครั้งก็สลับซับซ้อนแต่บางครั้งก็ง่าย (2) ทิศทางเฉพาะของแรงคลาใจ แรงผลักดัน การใช้เหตุผลตลอดทัศนคติเกี่ยวกับการกระทำผิด ทิศทางเฉพาะของแรงคลาใจและแรงผลักดันจะถูกเรียนรู้จากทำให้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับกฎหมาย (พรชัย ขันดี, ธัชชัย ปิระนิละบุตร และอัสวิน วัฒนวิบูลย์, 2543: 109-113)

โรนัลด์ เอเคอร์ (Ronald L. Akers, 1985) โดยพัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้มาจาก

หลักการสำคัญในทฤษฎีของซัทเธอร์แลนด์ ได้นำเสนอเป็นทฤษฎีในหนังสือที่ชื่อว่า “พฤติกรรม การกระทำผิดกฎหมาย: กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม” (Deviant Behavior : A Social Learning Approach) ซึ่งเอเคอร์เองก็ตั้งชื่อทฤษฎีนี้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) เขาเสนอแนวคิดเพิ่มเติมจากซัทเธอร์แลนด์ว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ว่ามีได้มีเฉพาะการติดต่อสื่อสาร กันเท่านั้น พฤติกรรมการกระทำผิดต่างๆยังสามารถเรียนรู้ได้จากจากสื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ดังนั้นทฤษฎีการเรียนรู้จึงเกี่ยวข้องกับการอธิบายสาเหตุจากการคบหาสมาคมกับบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติดรวมถึงสื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาหล่อหลอมให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้พฤติกรรม การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้เช่นกัน

จากจำนวนคดีเด็กและเยาวชนซึ่งถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ ในปี 2551พบว่า คดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมีสาเหตุมาจากการคบเพื่อนมากที่สุด คือ มีจำนวน 18,774 คดี คิดเป็นร้อยละ 39.96 ของคดีทั้งหมด รองลงมาเกิดจากความตึงเครียด คิดเป็น ร้อยละ 18.27 และอันดับที่ 3 คือสาเหตุจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ คิดเป็นร้อยละ 10.11 (รายงาน สถิติคดีประจำปี พ.ศ.2551 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2552 : 14) จึงแสดงให้เห็นว่า ทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่างนั้นสามารถอธิบายสาเหตุการกระทำผิด โดยทั่วไปหรือเกี่ยวกับยาเสพติดได้จากการคบค้าสมาคมกับเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและจาก การเรียนรู้ผ่านทางสื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาหล่อหลอมเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องตาม การอธิบายตามแนวคิดของเอเคอร์และซัทเธอร์แลนด์นั่นเอง และสัมพันธ์กับปฏิสัมพันธ์ทาง ครอบครัวยุคใหม่ การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวซึ่งมีหน้าที่ในการขัดเกลาค่านิยมอันดีงามทางสังคม ซึ่ง ความผูกพันดูแลเอาใจใส่จะทำให้ครอบครัวสามารถควบคุมดูแลพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ไม่ให้ไปมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมได้ ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงที่จะไป ใกล้ชิดและการติดต่อกับสื่อจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ กระทั่งเกิดกระบวนการเรียนรู้ และรับทัศนคติ ในที่สุดก็มีแนวโน้มสู่ทำให้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ด้วย

นอกจากนี้สุริย์ กาญจนวงศ์ และคณะ (2549 : 29) กล่าวถึง เด็กและเยาวชนซึ่ง ได้รับการปล่อยตัวไปจากกระบวนการยุติธรรมแล้วกลับมากระทำผิดซ้ำคิดเป็นร้อยละ 33 ของผู้เคย กระทำผิด จากวิเคราะห์ พบว่า สาเหตุของการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนมีด้วยกันหลาย สาเหตุ เป็นต้นว่าสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อม สาเหตุมาจากครอบครัว ตัวอย่างสาเหตุการกระทำผิดซ้ำ พอสังเขปดังนี้สาเหตุมาจากการตีตราของสังคม โดยเมื่อเด็กและเยาวชนเข้าไปอยู่ในกระบวนการ ยุติธรรมแล้วเกิดความรู้สึกเป็นลบต่อทุกอย่าง เมื่อเด็กและเยาวชนพ้นออกไปจึงมีความรู้สึกต่อต้าน

สังคม การกระทำ ความผิดอีกครั้งจึงรุนแรง โดยกฎระเบียบของสังคมไม่อาัยยับยั้งแรงต่อต้านสังคมนี้ได้

ดังนั้นการอธิบายถึงสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติด นั้นนอกจากจะใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมต่างๆ แล้ว ควรจะต้องอธิบายตามกระบวนการควบคุมทางสังคมถึงแนวคิดการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีเกี่ยวกับยาเสพติดที่อาจมีผลต่อการกระทำผิดซ้ำ ดังนี้

3) ทฤษฎีตีตรา (Labeling Theory)

ทฤษฎีตีตราเป็นกลุ่มทฤษฎีอาชญาวิทยาที่มีมุมมองต่อสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมว่าการศึกษาที่มองเฉพาะพฤติกรรมหรือตัวอาชญากรเท่านั้นไม่สามารถทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจปรากฏการณ์อาชญากรรมหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้อย่างถูกต้องลึกซึ้ง จำเป็นต้องศึกษาอาชญากรรมโดยมองที่ส่วนประกอบทางสังคมทั้งหมด (Entire Social Context) หรืออีกนัยหนึ่งอาชญากรรมด้วยแล้วนำมาวิเคราะห์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาชญากรรมหรือการเบี่ยงเบนของบุคคลหรือไม่ อย่างไร (สุริย์ กาญจนวงศ์ และคณะ, 2549: 22)

สำหรับทฤษฎีตีตราแนวใหม่ (Reintegrated Shaming Theory) จอห์น เบรทเวท (John Braithwaite, 1989) ได้อธิบายว่าพฤติกรรมอาชญากรรมของบุคคลอาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอกหลายประการ หากแต่เมื่อสังคมได้ดำเนินการลงโทษ เท่ากับเป็นการทำให้บุคคลดังกล่าวเกิดความละอาย (Shaming) อันจะส่งผลให้บุคคลได้สร้างสำนึกในตนเองว่าเป็นอาชญากร และจะมีพฤติกรรมดังกล่าวต่อไปอีกในอนาคต ซึ่งเขาเรียกกระบวนการลงโทษทางสังคมในลักษณะนี้ว่าเป็นการตีตราหรือการทำให้บุคคลเสียหน้า (Stigmatization) เท่ากับเป็นการปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าวกลับมามีพฤติกรรมสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคมก็จะส่งผลให้อาชญากรดังกล่าวไปรวมตัวกันประกอบอาชญากรรมต่อไป นอกจากนี้เบรทเวทได้นำเสนอวิธีการดำเนินการกับผู้กระทำผิดในรูปแบบของการพยายามทำให้บุคคลที่กระทำผิดกฎหมาย กลับมาเป็นบุคคลที่เคารพกฎระเบียบของสังคมใหม่อีกครั้งโดยวิธีการให้อภัยหรือการทำให้บุคคลดังกล่าวไม่รู้สึกรู้ว่าถูกตราหน้าเป็นอาชญากรต่อไปอีก ซึ่งเรียกกระบวนการนี้ว่า การทำให้บุคคลไม่รู้สึกละอาย (Reintegrative Shaming) ซึ่งการใช้กระบวนการทางกฎหมายแนวนี้จะทำให้มีแนวโน้มที่จะมีสถิติอาชญากรต่ำ (พรชัย ชันติ, ธัชชัย ปิตะนีละบุตร และอัศวิน วัฒนวิบูลย์, 2543:149-150)

1.1.2 เด็กและเยาวชนกับปัญหาเสพติด

ยาเสพติดเริ่มมีการแพร่ระบาดมากขึ้นในกลุ่มเด็กวัยรุ่นและเยาวชนตั้งแต่ พ.ศ. 2536 ดังข้อมูลผลการศึกษาวิจัยสถานการณ์การใช้ยาบ้าในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการโดยกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการตรวจปัสสาวะนักเรียนจำนวน

1,183,750 รายจาก 69 จังหวัด พบว่ามีการใช้ยาบ้าในนักเรียน 55 จังหวัด หรือร้อยละ 79.71 โดยภาคกลางใช้ยาบ้ามากที่สุด ร้อยละ 20.8 และจังหวัดที่เป็นปัญหาสูงสุด คือ จังหวัดอ่างทอง พบการเสพยาบ้าในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถม มัธยม และอาชีวะศึกษารองลงมาเป็นจังหวัดสิงห์บุรี และสุโขทัย (กองวิเคราะห์วัตถุเสพติด กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, 2546)

ศุภชัย อัญเชิญ (2542: 40 - 44) กล่าวถึงอันตรายของยาเสพติด 3 ชนิดที่นิยมเสพยาในกลุ่มเด็กวัยรุ่นและเยาวชน ไว้ในวารสารเภสัชกรรม เรื่อง ยาบ้า ยาอี ยาเค คืออะไร ร้ายแรงแค่ไหน ดังนี้

ยาบ้าคือยากลุ่มแอมเฟตตามีน (Amphetamines) ซึ่งมีหลายตัว เช่น Dextro amphetamine และ methamphetamine เดิมเรียกว่า ยาม้า วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2539 กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศเปลี่ยนชื่อยาม้าเป็นยาบ้า เพื่อเป็นการบอกให้ประชาชนทราบว่า ยานชนิดนี้เมื่อเสพยาเข้าไปแล้วผู้เสพยาจะมีสภาพไม่ผิดกับคนบ้า หรือคนที่เสียดิ กล่าวคือ เมื่อเสพยาแล้วจะมีอาการมึนงง ประสาทตึงเครียด จิตใจสับสน กระวนกระวาย ประสาทหลอน เพ้อคลั่ง หัวใจเต้นเร็ว ผิดปกติ ความดันโลหิตสูง กล้ามเนื้ออ่อนแรง ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ขาดสติและเป็นต้นเหตุของการเกิดอุบัติเหตุและการกระทำผิดกฎหมายต่างๆ โดยไม่รู้ตัว เช่น ทำร้ายตัวเอง ทำร้ายเพื่อน หรือใช้อาวุธจี้ตัวประกัน เป็นต้น

ยาอี (Ecstasy) เป็นยาที่ได้จากสารอนุพันธ์ตัวหนึ่งของยาบ้า (สารอนุพันธ์) หมายถึง สารที่มีสูตร โครงสร้างทางเคมี และออกฤทธิ์คล้ายคลึงกัน ยาอีเป็นสารที่ได้จากการจงใจสังเคราะห์ทางเคมี เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ เนื่องจากกระบวนการสังเคราะห์มีความซับซ้อนกว่ายาบ้า จึงลักลอบผลิตในต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ เมื่อเป็นยานำเข้า จึงมีราคาค่อนข้างสูงในตลาดมืด นิยมเสพยาในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งมีฐานะดียาอีมีผลทั่วไปคล้ายยาบ้า แต่มีผลทำให้เกิดประสาทหลอนรุนแรงกว่ายาบ้าจะออกฤทธิ์หลังเสพยาเข้าไปประมาณ 20 - 30 นาที และมีฤทธิ์อยู่ได้นานประมาณ 6 - 8 ชั่วโมง จำหน่ายในรูปของแคปซูลทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ หรือเป็นเม็ดกลมแบน

ยาเค มีชื่อย่อมาจากเคตามีน (Ketamine) ทางทางการแพทย์ใช้เป็นยาสลบชนิดหนึ่งซึ่งสัตวแพทย์ใช้ฉีดสลบสัตว์ และแพทย์ได้นำมาใช้ฉีดเด็กก่อนทำการผ่าตัดขนาดเล็ก ยานี้ไม่ทำให้หมดสติ แต่ทำให้ผู้ป่วยอยู่ในภาวะที่ร่างกายและจิตใจเหมือนแยกจากกัน (คล้ายความรู้สึกที่ใกล้ตาย) ไม่รับรู้ความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นจากการผ่าตัด ยานี้มีแหล่งที่มาจากบริษัทผู้ผลิตเพื่อใช้ในโรงพยาบาลและปศุสัตว์ ส่วนหนึ่งถูกลักลอบออกมา ยาเคไม่เป็นที่นิยมเท่ากับยาบ้าและยาอี เพราะสภาพธรรมชาติเป็นยานำทำให้พกพาและใช้ไม่สะดวก และถ้าใช้ขนาดสูงก็ทำให้หมดสติได้

วีรพล อุณหรัศมิ (2542: 16 - 24) กล่าวถึง พิษภัยจากยาบ้า ยาอี และยาเค ต่อผู้ใช้ยา

ที่เป็นเยาวชนซึ่งพบในวัยรุ่นติดยา และเข้ารับการรักษา ศูนย์บำบัดยาเสพติด โรงพยาบาลรัฐญา ลักษณ์ จังหวัดปทุมธานี ว่าโดยรวม พิษของยาทั้งสามตัวแตกต่างกันออกไป โดยที่พิษของยาบ้าและ ยาอีจะคล้ายคลึงกัน แต่การติดยาอียังไม่แพร่หลายเหมือนยาบ้า ยังจำกัดอยู่ในกลุ่มของวัยรุ่นที่มา จากครอบครัวที่มีฐานะดี เพราะยาหาซื้อยากและมีราคาแพง พิษภัยที่พบโดยทั่วไป ได้แก่

1. การใช้โดยการฉีด ทำให้เกิดการติดเชื้อ การอักเสบบริเวณที่ฉีด และเป็น หนทางของการติดเชื้อเอดส์ได้จากการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน

2. กรณีที่ใช้ยาบ้าในขนาดสูง ในระยะเฉียบพลันจะทำให้ตัวร้อน เหมือนเป็นไข้ เหงื่อออกมาก ปากแห้ง ปวดศีรษะ ผิวหนังซัด ตาพร่า มึนงง หัวใจเต้นผิดจังหวะ ความดันเลือดสูง เฉียบพลัน ตัวสั่น ควบคุมร่างกายไม่ได้ ชัก หมดสติ ในบางรายอาจเสียชีวิตจากเส้นเลือดแตกใน สมอง หัวใจวาย

3. กรณีของการใช้ยาต่อเนื่องเป็นเวลานาน ยาบ้าทำให้เกิดความผิดปกติทางจิต คล้ายกับคนบ้าชนิดหวาดระแวง (Paranoid) และอาจก่อความรุนแรงหรืออาชญากรรมได้ร่างกายจะ ทรุดโทรมอ่อนแอ เนื่องจากการขาดอาหารและขาดการพักผ่อน ทำให้เกิดโรคต่างๆได้ง่าย เช่น โรค ติดเชื้อ

4. สำหรับยาอี ในบางรายจะมีพิษเฉียบพลันคล้ายยาบ้ารวมได้แก่ความ แปรปรวนทางอารมณ์และจิตใจ เช่น วิตกกังวลรุนแรง ซึมเศร้า ความคิดหวาดระแวง ประสาท หลอน อาการพิษทางกาย ได้แก่ กล้ามเนื้อเกร็งตัว คลื่นไส้ ตาพร่า เป็นลม หนาวสั่น

สถานการณ์ปัญหายาเสพติดช่วงปี 2550 ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพบว่า ยาเสพติด ได้แก่ สารระเหย ยาแก้ไอ กระท่อม ยังระบาดอยู่ในกลุ่ม เยาวชนอายุ 15 – 24 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเยาวชนในพื้นที่ภาคใต้ 54.3% ภาคกลาง 51% และภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ 50 % ทั้งนี้พื้นที่ที่มีปัญหายาเสพติดมากที่สุดในรอบ 5 ปี ตั้งแต่ปี 2546 – 2550 ได้แก่ กระบี่ ยะลา ภูเก็ต สตูล แพร่ ระนอง ปัตตานี สมุทรปราการ และนราธิวาส รวมทั้ง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้ทำการสำรวจแนวโน้ม สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปี 2551 พบว่า กลุ่มอายุ 8 – 12 ปี จำนวน 4.7 ล้านคน เกี่ยวข้องกับยา เสพติดน้อยแต่จะเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะเข้าไปสู่การติดยาเสพติด เนื่องจากเป็นวัยเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้ กลุ่มอายุ 13 – 18 ปี จำนวน 5.6 ล้านคน ทั้งที่เรียนอยู่ในระบบและนอกระบบ เป็นกลุ่มเยาวชนที่ เสี่ยงติดยาเสพติดสูงมาก เนื่องจากมีกลุ่มสังคมและเพื่อนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ดื่มสุรา ครอบครั วว่างงาน เล่นการพนัน ครอบครัวเกิดปัญหา ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เด็กเร่ร่อนและเครียด (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551 : 112 - 114)

และในรายงานสถิติประจำปี พ.ศ.2551 (สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน, 2552: 18) แสดงจำนวนและร้อยละของคดีในฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งหมด ปี พ.ศ.2551คดีในฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งหมด ปี พ.ศ.2551 จำแนกตามประเภทของยาเสพติดสูงสุด 5 อันดับแรก พบว่า จำนวนคดีเด็กและเยาวชนซึ่งถูกดำเนินคดีในฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษทั้งหมด 11,207 คดี ซึ่งมีจำนวนมากเป็นอันดับที่สอง เมื่อพิจารณาจำแนกตามประเภทของยาเสพติด พบว่า คดีส่วนใหญ่เป็นคดียาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน(ยาบ้า)มากที่สุด คือ มีจำนวน 6,549 คดี คิดเป็นร้อยละ 58.44 ของคดียาเสพติดทั้งหมด รองลงมา เป็นคดียาเสพติดให้โทษประเภทสารระเหยมีจำนวน 1,506 คดี คิดเป็นร้อยละ 13.44 นอกจากนั้น เป็นคดียาเสพติดให้โทษประเภทกัญชาจำนวน 1,447 คดี เป็นคดียาเสพติดให้โทษประเภทกระท่อม จำนวน 1,282 คดี เป็นคดียาเสพติดให้โทษประเภทกาว จำนวน 276 คดี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 12.91 11.44 และ 2.46 ตามลำดับ ที่เหลือเป็นคดียาเสพติดให้โทษประเภทอื่นๆ เช่น ฝิ่น เฮโรอีน ยาไอ้ โคคาอีน เวเลียม ยาแก้ไอ ยาอัลฟาซอแรม และสารเคมีอื่น ซึ่งมีจำนวนเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 0.01 ถึง 0.71 ของคดียาเสพติดทั้งหมด

ตารางที่ 2 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศตามฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 – 2551

ประเภทของยาเสพติด	ปี พ.ศ.					
	2546	2547	2548	2549	2550	2551
รวม	5,897	5,310	6,542	8,803	10,279	11,207
กัญชา	447	663	648	1,244	1,379	1,447
กระท่อม	12	14	50	297	877	1,282
ฝิ่น	1	2	1	4	2	1
เฮโรอีน	10	15	10	14	10	18
สารระเหย	2,058	2,392	2,479	3,219	2,913	1,506
แอมเฟตามีน	3,297	2,184	3,316	3,690	4,522	6,549
ยาไอ้	-	-	-	5	14	15
ยาเค	-	-	-	-	-	-
โคคาอีน	-	-	-	8	9	3
เวเลียม	-	-	-	7	32	19
มอร์ฟีน	1	-	-	2	-	3

ยาแก้ไอ	-	-	-	15	6	7
สารเคมีอื่น				4	2	1
กาว				250	444	276
อื่นๆ	71	40	38	44	69	80

จากตารางแสดงจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ ตามฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 – 2551 พบว่า สถิติเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีดำเนินคดีมีอัตราสูงขึ้น ทั้งที่เป็นสถิติที่ได้หลังจากการบังคับให้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ในมาตรา 33 ที่บัญญัติในลักษณะเพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามผู้ติดยาเสพติดด้วยวิธีการให้โอกาสการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดว่าหากผลเป็นที่น่าพอใจ กฎหมายมาตรานี้จะถือว่า ผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาแล้วปล่อยตัวไป แต่หากผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไม่เป็นที่พอใจ ถือว่าผู้รับการฟื้นฟูไม่ใส่ใจที่จะแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้นั้นก็จะต้องถูกดำเนินคดีตามปกติต่อไป ถือได้ว่าเป็นมาตรการจูงใจให้ผู้ติดยาเสพติดหันมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเลิกเสพยาเสพติดได้ทางหนึ่ง เพื่อเบี่ยงเบนไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลกระทบจากการถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักหรือได้รับผลกระทบน้อยที่สุด ดังนั้นจึงสะท้อนให้เห็นว่าเกิดปัญหาอะไรขึ้นจากกระบวนการสอบสวนคดียาเสพติดในเด็กและเยาวชน

นอกจากนี้เกรียงศักดิ์ ช่อเลี่ยม (2551: 145-146) กล่าวถึง สาเหตุหรือเงื่อนไข ที่ทำให้เด็กและเยาวชนเสพยาเสพติดสาเหตุจากครอบครัว เช่น บุคคลในครอบครัวติดยาเสพติด ครอบครัวไม่มีความอบอุ่นมีการทะเลาะเบาะแว้งกัน การหย่าร้างและแต่งงานใหม่ของหัวหน้าครอบครัว พ่อแม่ไม่เข้าใจลูก รักลูกไม่เท่ากัน และมีการเปรียบเทียบระหว่างลูกแต่ละคนหรือเปรียบเทียบกับลูกเพื่อนบ้านสาเหตุจากสิ่งแวดล้อม เช่น มีแหล่งผลิตหรือแหล่งระบาดของยาเสพติดที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย มีตัวอย่างจากสื่อประเภทต่างๆ สังคมไม่เปิดโอกาสหรือไม่ยอมรับผู้ติดยาได้กลับตัวเข้ามาสู่สังคมปกติ อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการติดยาเสพติด

และเกรียงศักดิ์ ช่อเลี่ยม (2551: 146) กล่าวถึงเส้นทางการติดยาตั้งแต่เริ่มเสพจนกระทั่งติดยาเสพติด ในวารสารสาธารณสุขและการพัฒนา 2551สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระยะ ได้แก่

1) ระยะเริ่มต้นเสพยา เป็นช่วงทดลองเสพยาหรือกินนานๆครั้ง เพื่อเข้าสู่สังคมหรือกลุ่มเพื่อนโดยผู้เสพมักจะมีความรู้สึกผิดว่า ตนเองทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

2) ระยะเสพยาต่อเนื่อง เป็นระยะที่ผู้เสพยาารู้สึกว่ายาเสพติดมีประโยชน์ ช่วยลดความเครียดความเหงา ทำให้เสพยาบ่อยขึ้น โดยมีข้ออ้างต่าง ๆ นานา เริ่มเสพยาการเรียน และความสัมพันธ์กับคนใกล้ชิดและ/หรือ มีอาการขาดยาให้เห็น เมื่อหยุดเสพยาระยะหนึ่ง

3) ระยะหมกมุ่น ผู้เสพยาต้องเสพยาในปริมาณมากขึ้น และบ่อยขึ้น เพราะเกิดอาการคือยา จะเสพยาเรียนหรือการทำงาน และมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นเป็นประจำ ความสามารถของสมองในด้านความคิด และความจำแย่ลง เพราะเซลล์สมองบางส่วนถูกทำลายด้วยฤทธิ์ของยาเสพติด

4) ระยะวิกฤติ ระยะนี้ผู้เสพยาตกเป็นทาสของยาเสพติดแล้วนึกถึงยาและแสวงหายาเสพติดตลอดเวลา ไม่สนใจกิจกรรมอื่นๆ ไม่สามารถเรียนรู้หรือประกอบอาชีพได้ เกิดการล้มละลายทั้งชีวิตส่วนตัว การงาน และสังคม ผู้ติดยาจะไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เป็นภาระต่อครอบครัวที่ต้องให้การดูแลและเลี้ยงดู

จากแนวความคิดอธิบายถึงสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ตามทฤษฎีต่างๆ นั้นแสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมของสังคมและกระบวนการทางสังคมมีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และในเมื่อปัญหาการกระทำผิดเกิดขึ้น กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยเองก็มีการปรับรูปแบบจากการลงโทษเป็นการฟื้นฟูแก้ไข มีแนวทางการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ในขั้นตอนต่างๆ จนกระทั่งการจำคุก อย่างไรก็ตามด้วยหลักการของกระบวนการยุติธรรมที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมได้นั้น ในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดจึงต้องมีการปฏิบัติตามหลักกฎหมาย ซึ่งในขั้นสอบสวนเด็กและเยาวชนนั้นเกี่ยวข้องกับบุคคลากรทางกฎหมายหลายฝ่าย อีกทั้งของในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีการสืบสวนสอบสวนลักษณะที่พิเศษเพื่อการป้องกัน ซึ่งกระบวนการหรือขั้นตอนต่างๆ นั้นอาจส่งผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจของเด็กและเยาวชนที่นำไปสู่ความรู้สึกในทางลบต่อกระบวนการยุติธรรมหรือเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นผู้กระทำผิดเต็มตัวและนำสู่การกระทำผิดซ้ำอีก ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในขั้นสอบสวนจึงควรทำความเข้าใจกับแนวทางการปฏิบัติตามกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้

1.2 แนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดขึ้นและถูกดำเนินการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือการพิจารณาของศาลนั้น จะมีลักษณะเป็นการจัดการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนั้นๆ เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติ ซึ่งกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ว่ามีลักษณะพิเศษ เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนยังมีวุฒิภาวะยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ ความรู้สึกผิดชอบต่าง ๆ มีอยู่จำกัด

ดังนั้นจึงมีกฎหมายระบุในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมที่ล้วนแต่ให้ความสำคัญคุ้มครองไม่ให้ไปกระทบกับพัฒนาการและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน กระบวนการยุติธรรมที่ล้วนแต่ให้ความสำคัญคุ้มครองไม่ให้ไปกระทบกับพัฒนาการและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน สัมพันธ์กับการที่ประเทศไทยได้ลงนามเข้าเป็นภาคีกับสหประชาชาติ เพื่อนำแนวทางการปฏิบัติต่อบุคคลโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน

ปารีสชาติ ล้อมเจริญ (2547: 14) กล่าวถึงองค์การสหประชาชาติให้การรับรองสิทธิมนุษยชนทางอาญาไว้เป็นมาตรฐานสากลโดยบัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights 1984) โดยได้บัญญัติรับรองไว้ทั้งหมด 30 ข้อ โดยจำแนกถึงสิทธิต่างๆ ที่จะได้คุ้มครอง 2 ประการ คือ ประการแรก สิทธิทางการเมืองหรือสิทธิพลเมือง และประการที่สอง สิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่ององค์การสหประชาชาติเล็งเห็นว่าเนื้อหาในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1948 ยังมีได้ให้ความสำคัญต่อการรับรองสิทธิเด็กมากเพียงพอ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ.1959 องค์การสหประชาชาติจึงมีการลงมติรับรองปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1959 (United Nations Declaration of the Rights of the Child 1959) ตามเนื้อหาของปฏิญญามีข้อความยืนยันถึงสิทธิต่างๆ ของเด็ก ปฏิญญานี้ถือเป็นปฏิญญาระดับแรกที่รับรองสิทธิเด็กให้มีสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (วิชามหาคุณ, 2544: 3)

ซึ่งรัฐบาลไทยได้ลงนามรับรองปฏิญญานี้ด้วย แต่ถึงกระนั้นปฏิญญามีได้ก่อให้เกิด พันธะทางกฎหมายแก่รัฐทั้งหลายแต่ประการใด จึงมีความพยายามในร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 (Convention on the Rights of the Child 1989) โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 2535 ซึ่งมีหลักสำคัญเกี่ยวกับสิทธิเด็กที่พึงได้รับ 6 หลักการ โดยเฉพาะ หลักการที่ 5 เป็นหลักการคุ้มครองเด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือกระทำความผิดทางอาญา มุ่งคุ้มครองให้เด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ โดยให้ได้รับผลกระทบจากการต้องถูกดำเนินคดีและควบคุมตัวน้อยที่สุด อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นผลจากการทำงานของคณะกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ได้มีการประกาศใช้ครั้งแรกในปี พุทธศักราช 2533 ประเทศไทยได้ลงนามในภาคินิวัติสารรับอนุสัญญานี้เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และมีผลบังคับใช้เมื่อ วันที่ 26 เมษายน 2535 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิพื้นฐานของเด็ก 4 ประการ คือ สิทธิที่จะมีชีวิต สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และสิทธิที่จะมีส่วนร่วม นอกจากนี้อนุสัญญา

ดังกล่าวยังได้กำหนดให้รัฐภาคีจะต้องมีมาตรการคุ้มครองเด็กตามที่กำหนดไว้ในข้อ 12 และข้อ 40 ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ 6 ข้อ ดังนี้(สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2543 : 103-111)

1. เด็กที่สามารถมีความคิดเห็นเป็นของตนเองได้แล้ว มีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นโดยเสรีในทุกๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก ทั้งนี้ความคิดเห็นดังกล่าวของเด็กจะได้รับการพิจารณาตามสมควรแก่อายุ และวุฒิภาวะของเด็กนั้น

2. เด็กจะได้รับโอกาสที่จะมีสิทธิมีเสียงในกระบวนการพิจารณาทางตุลาการ และทางปกครองใดๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็ก ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยผ่านผู้แทนหรือองค์กรที่เหมาะสมในลักษณะที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีปฏิบัติตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ

3. เด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าฝ่าฝืนกฎหมายอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น ในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมและการมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม

4. เด็กทุกคนจะไม่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าฝ่าฝืนกฎหมายอาญา โดยเหตุแห่งการกระทำหรืองดเว้นการกระทำซึ่งไม่ต้องห้ามตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่การกระทำหรืองดเว้นการกระทำนั้นเกิดขึ้น

5. เด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหาหรือตั้งข้อหาว่าฝ่าฝืนกฎหมายอาญา จะต้องได้รับหลักประกัน ดังนี้

1) เด็กจะได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย

2) เด็กจะได้รับแจ้งข้อหาทันทีและโดยตรงและในกรณีที่เหมาะสมโดยผ่านบิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย และจะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสม เพื่อการเตรียมและการสู้คดีของเด็ก

3) เด็กจะได้รับการตัดสินโดยไม่ชักช้า โดยหน่วยงานหรือองค์กรทางตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลาง ในการพิจารณาความอย่างยุติธรรมตามกฎหมาย ทั้งนี้ให้มีความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสม เว้นเสียแต่เมื่อพิจารณาเห็นว่าจะไม่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำนึงถึงอายุของเด็กหรือสถานการณ์บิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย

4) เด็กจะไม่ถูกบังคับให้เปิดเผยสารภาพผิด สามารถซักถามหรือซักค้านพยาน และให้พยานของตนเข้ามามีส่วนร่วม และให้มีการซักถามพยานแทนตนภายใต้เงื่อนไขแห่งความเท่าเทียมกัน

5) หากพิจารณาได้ว่าการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ก็ให้การวินิจฉัยหรือมาตรการใดที่กำหนดโดยผลการวินิจฉัยนั้น ได้รับการทบทวนโดยหน่วยงานหรือองค์กรทางตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลางในระดับสูงขึ้นไป

6) หากเด็กไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ได้อยู่ ให้มีความช่วยเหลือของล่ามโดยไม่คิดมูลค่า

7) ให้เคารพต่อเรื่องส่วนตัวของเด็กอย่างเต็มที่ ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา

6. รัฐภาคีจะหาทางส่งเสริมให้มีการตรากฎหมาย กำหนดกระบวนการวิธีพิจารณา จัดตั้งหน่วยงานและสถาบัน ซึ่งจะใช้เป็นการเฉพาะกับเด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดอายุขั้นต่ำ ซึ่งเด็กมีอายุต่ำกว่านั้นจะถูกถือว่าไม่มีความสามารถที่จะฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้ และกรณีที่เด็กอายุสูงกว่าขั้นต่ำ จะต้องกำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กเหล่านั้น โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ แต่ต้องมีเงื่อนไขที่จะต้องได้รับการคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเต็มที่

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีสาระสำคัญกล่าวถึงสิทธิที่จะได้รับการปกป้องขั้นพื้นฐาน และนอกจากนี้ยังมีมาตรการคุ้มครองเด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดย ให้มีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชน ดังนั้นการที่เด็กและเยาวชนถูกควบคุมตัวเข้ามาดำเนินคดีในชั้นสอบสวนของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 แล้วนั้นจึงสมควรที่จะนำบทในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนี้มาพิจารณา ภายใต้การลงนามกับเป็นสมาชิกในองค์การสหประชาชาตินี้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ.2550 ที่บังคับใช้ในปัจจุบันซึ่งในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ในส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มีกฎหมายบัญญัติในมาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะวรรค 3 บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างยุติธรรม ภายในระยะเวลาอันสมควร และเสียค่าใช้จ่ายตามควรแก่กรณี และวรรค 6 เด็ก เยาวชน สตรี คนพิการและทุพพลภาพ ย่อมได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากเด็กเป็นผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะเมื่อพลัดพลั้งกระทำผิด และถูกควบคุมตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นมีโอกาสถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และสิทธิในกระบวนการยุติธรรมได้

เช่นกัน และในส่วนที่ 5 แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ในมาตรา 81 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(1) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

(2) ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

สรุปว่าการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มุ่งให้ความคุ้มครองเด็กในฐานะบุคคลหรือพลเมืองคนหนึ่ง โดยพิจารณาถึงหลักความเสมอภาค หลักสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้นจึงมีผลต่อการที่พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องปฏิบัติและบังคับการตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีเกี่ยวกับยาเสพติด ในระหว่างสอบสวนทุกกระบวนการย่อมเป็นไปตามหลักรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้

ส่วนการศึกษาบทกำหนดเกี่ยวกับสิทธิการพิจารณาคดีและกฎหมายของเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 นั้นในเรื่องของการสอบสวนคดีอาญา มีบัญญัติเรื่องการจับกุม การควบคุม การสอบสวน การปล่อยชั่วคราวและการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิด มีประเด็นที่ให้ความสำคัญต่อผู้ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ต้องหาผิดคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนและคดีซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาความอาญาตามกระบวนการดังกล่าวนั่นเอง (รัฐธรรมนูญไทย พุทธศักราช 2550, 2551: 10 –11)

ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ให้ความคุ้มครองเด็กทั้งสามฐานะ คือ ฐานะผู้เสียหาย ฐานะพยาน และฐานะผู้ต้องหา สำหรับขั้นตอนและวิธีการสอบสวนเด็กตามกฎหมาย คู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอบสวนเด็กสรุปได้ดังนี้ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2544: 1 – 13 อ้างถึงในประหยัด สิงสิน, 2551: 28-32)

1. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการถามปากคำเด็ก มีดังนี้ (มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง)

- 1) ในคดีอาญาทุกคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป
- 2) ในคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปีและพยานหรือผู้เสียหายที่เป็น

เด็กร้องขอ

3) ในคดีทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

2. เจ้าพนักงานหรือบุคคลที่เข้าร่วมในการสอบปากคำประกอบด้วย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และทนายความ

3. การสอบปากคำเด็กมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ (อัญชญา จันทร์ประเสริฐ, 2544: 15) คือ

- 1) เพื่อลดผลร้ายที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กเนื่องจากการสอบปากคำ
- 2) เพื่อเพิ่มเนื้อความและคุณภาพของข้อเท็จจริงที่ได้รับจากเด็ก และในขณะเดียวกันก็เพื่อลดการแต่งเติมข้อเท็จจริง
- 3) เพื่อรักษาไว้ซึ่งความถูกต้องสมบูรณ์ของกระบวนการสอบสวนสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การสอบปากคำเด็กเป็นขั้นตอนหนึ่งของการรวบรวมข้อเท็จจริง หากพนักงานสอบสวนตั้งสมมุติฐานไว้เพียงประการเดียว อาจเป็นไปได้ว่าการสอบสวนที่กระทำไปจะกลายเป็นความพยายามที่จะพิสูจน์สมมุติฐานที่ตนตั้งไว้แทนการหาข้อสมมุติฐานที่เหมาะสมกับข้อเท็จจริงที่ได้รับมาในคดี การสอบสวนในลักษณะดังกล่าวนี้นอกจากจะเป็นเทคนิคการสอบสวนที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์แล้ว ยังเป็นการกระทำที่ขัดต่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก ซึ่งอาจได้รับผลร้ายจากสมมุติฐานที่ผิดพลาดนั้น ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงควรที่จะวางสมมุติฐานไว้หลายๆ ประการ ผู้สอบปากคำเด็กต้องตระหนักถึงพัฒนาการที่แตกต่างกันของพยานซึ่งเป็นเด็กทั้งในด้านการใช้ภาษาและความทรงจำ โดยต้องไม่ด่วนสรุปว่าตนเองเข้าใจความหมายของคำพูดพิเศษที่เด็กใช้และหากมีการใช้คำพูดที่มีความหมายไม่ชัดเจนผู้สอบปากคำเด็กต้องถามถึงความหมายของคำพูดพิเศษที่เด็กใช้เสมอ

นอกจากนี้ สุรัตน์ ลิมลาวัลย์ (2545: ออนไลน์) กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะในข้อหาเสพ ข้อหาเสพและมีไว้ในครอบครอง ข้อหาเสพและมีในครอบครองเพื่อจำหน่าย ข้อหาเสพและจำหน่าย ตามชนิดประเภทและปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง (กรณีเสพ-เฮโรอีน,เมทแอมเฟตามีน,แอมเฟตามีน,โคคาอีน,ฝิ่นหรือกัญชา กรณีจำหน่ายหรือมีในครอบครองไม่เกินจำนวนหรือปริมาณสุทธิ เฮโรอีนไม่เกิน 100 มิลลิกรัม เมทแอมเฟตามีนไม่เกิน 5 หน่วยการใช้หรือ 500 มิลลิกรัม แอมเฟตามีนไม่เกิน 5 หน่วยการใช้หรือ 500 มิลลิกรัม เมทิลลีนไดออกซิเมทแอมเฟตามีนไม่เกิน 5 หน่วยการใช้ หรือ 1,200 มิลลิกรัม โคคาอีนไม่เกิน 200 มิลลิกรัม กัญชาไม่เกิน 5,000 มิลลิกรัม) เมื่อนำส่งพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการ นั้นจะมีกระบวนการดำเนินการควบคู่ไปกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ที่ว่าด้วยหลักในการชะลอการฟ้องรวมอยู่ด้วย

อย่างไรก็ตามการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น มีลักษณะเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป ซึ่งพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนและต้องปฏิบัติตามแนวทางต่างๆ ดังนี้

1.2.1 การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหลังถูกจับกุมตัว

1) การแจ้งบุคคลเข้าร่วมในการถามปากคำ

สิทธิในการแจ้งการจับกุม เด็กหรือเยาวชนให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองทราบ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา 50 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 40(ข)(2) และการติดต่อให้มีบุคคลที่เด็กร้องขอหรือไว้วางใจให้มาเข้าร่วมฟังการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง

ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้แจ้งนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ หรือพนักงานอัยการ หรือทนายความ แล้วแต่กรณี การแจ้งควรมีหลักฐานปรากฏชัดเจน และอ้างอิงได้ โดยอาจส่งทางโทรสารหรืออื่นใด และให้ลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐาน

นักจิตวิทยา ให้ประสานกับโรงพยาบาลที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุขได้ทุกแห่ง นักสังคมสงเคราะห์ ในกรุงเทพมหานครให้ประสานกับกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านพญาไท หรือบ้านพักเด็กและครอบครัวภายในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรมประชาสงเคราะห์ ในจังหวัดอื่นให้ประสานกับสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด กรมประชาสงเคราะห์

พนักงานอัยการ ในกรุงเทพมหานครให้ประสานกับศูนย์อำนวยการคุ้มครองสิทธิเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด ในจังหวัดอื่นให้ประสานกับศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญาประจำจังหวัด

ทนายความในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่มีทนายความ ให้พนักงานสอบสวนจัดหาทนายความให้ โดยการแจ้งไปยังสภาทนายความ หรือประธานทนายความประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี

มาตรา 134 ทวิ ในคดีที่ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกินสิบแปดปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความ หรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้การจัดหาทนายความตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้ทนายความที่รัฐจัดหาให้ได้รับเงินรางวัล และค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ซึ่งเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะสิทธิที่มีที่ปรึกษา

กฎหมายในชั้นสอบสวนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 83 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37(ง)และ ข้อ 40)

2) การจัดให้มีสหวิชาชีพ และบุคคลที่เด็กร้องขอต่อพนักงานสอบสวนให้อยู่

ด้วย

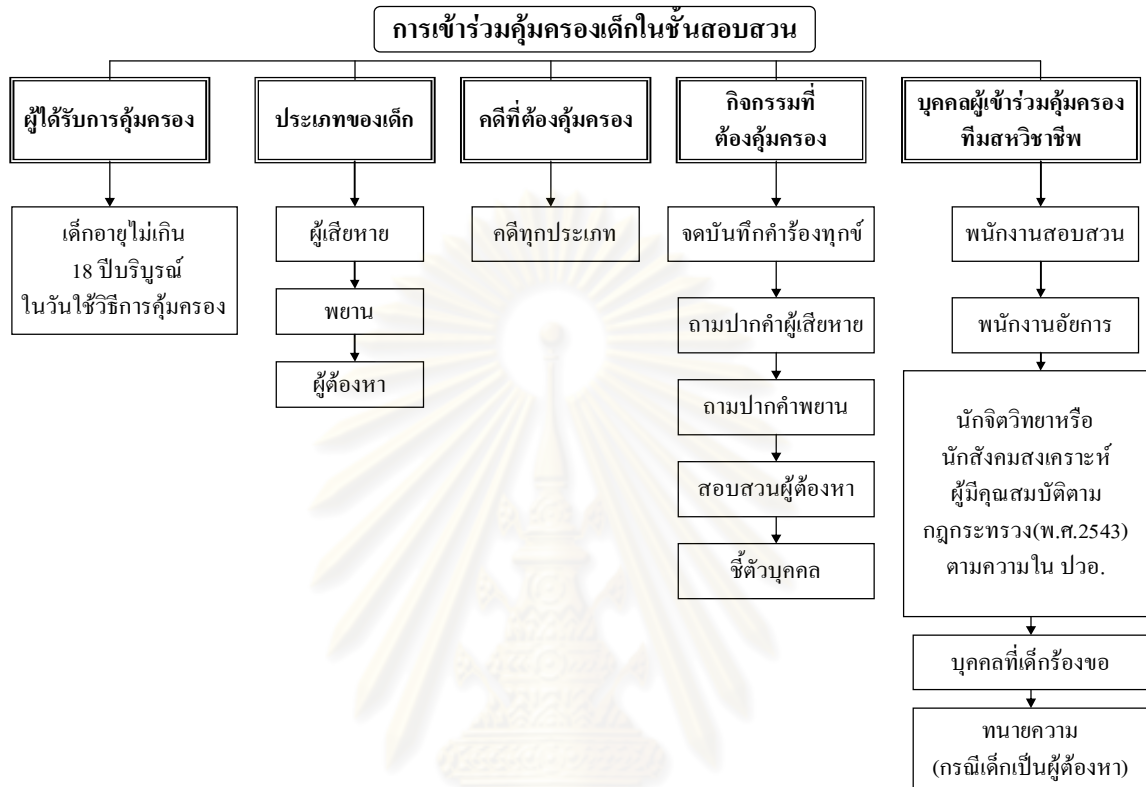
การสอบสวนโดยหลักเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ซึ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6) ได้บัญญัติไว้ว่า “พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน” และนอกจากนั้นการสอบสวนบุคคลที่อายุไม่เกิน 18 ปี ต้องใช้วิธีการที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ประการหนึ่งคือพนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีสหวิชาชีพและบุคคลที่เด็กร้องขอให้แก่เด็กและเยาวชนที่ต้องหาด้วย

บุคคลที่เด็กร้องขอต่อพนักงานสอบสวนให้อยู่ด้วย ในการสอบปากคำ(มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง)เหตุผลของการมีบุคคลที่เด็กร้องขอให้อยู่ด้วยนี้ เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกอบอุ่นใจ ที่มีคนที่เป็นผู้ไว้ใจหรือคุ้นเคยอยู่ด้วย เนื่องจากการที่ต้องมาให้ปากคำเด็กต้องเผชิญกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งตนไม่เคยรู้จักมาก่อน หรือแม้แต่พนักงานจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งรู้จักการพูดคุยกับเด็ก แต่ในความรู้สึกของเด็กก็ยังคงเป็นคนแปลกหน้าอยู่ดี ดังนั้น บุคคลที่เด็กร้องขอให้อยู่ด้วยจึงมีความสำคัญต่อการป้องกันมิให้เด็กรู้สึกตื่นเต้นและลดความตึงเครียดอันเกิดจากการต้องให้ถ้อยคำต่อหน้าคนที่ตนไม่คุ้นเคย (ณรงค์ ใจหาญ, 2543 : 362)

ทนายความของเด็กซึ่งเป็นผู้ต้องหา เฉพาะในกรณีที่เป็นการสอบปากคำผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี และผู้ต้องหาร้องขอให้มีทนายความร่วมฟังการสอบสวนด้วย (มาตรา 134 ตรี และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 241 วรรคสอง)

ในการสอบปากคำ(มาตรา133 ทวิวรรคหนึ่ง)เหตุผลของการมีบุคคลที่เด็กร้องขอให้อยู่ด้วยนี้ เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกอบอุ่นใจ ที่มีคนที่เป็นผู้ไว้ใจหรือคุ้นเคยอยู่ด้วย เนื่องจากการที่ต้องมาให้ปากคำเด็กต้องเผชิญกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งตนไม่เคยรู้จักมาก่อน หรือแม้แต่พนักงานจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งรู้จักการพูดคุยกับเด็ก แต่ในความรู้สึกของเด็กก็ยังคงเป็นคนแปลกหน้าอยู่ดี ดังนั้น บุคคลที่เด็กร้องขอให้อยู่ด้วยจึงมีความสำคัญต่อการป้องกันมิให้เด็กรู้สึกตื่นเต้นและลดความตึงเครียดอันเกิดจากการต้องให้ถ้อยคำต่อหน้าคนที่ตนไม่คุ้นเคย (ณรงค์ ใจหาญ, 2543 : 362)

ภาพที่ 1 ผังกระบวนการเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน

ที่มา : ศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด [2551: ออนไลน์]

การคุ้มครองเด็กในการสอบสวนนี้ เป็นมาตรการเพื่อลดความกดดันและการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมกับเด็กในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแนวคิดและหลักการดังกล่าว มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเด็ก ได้แก่ พนักงานสอบสวน นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ พนักงานอัยการ ทนายความ ตลอดจนญาติหรือผู้ปกครองของเด็กที่จะร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุผลตามความมุ่งหมาย ดังนั้นการให้ความคุ้มครองเด็กเกี่ยวกับการสอบสวนตามมาตรการพิเศษนี้ จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจ และความพร้อมของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเด็ก ตลอดจนความตั้งใจและความจริงใจเป็นสำคัญ (ประหยัด สิงสิน, 2551: 23 – 26)

3) การกำหนดสถานที่ถามปากคำ

การสอบปากคำหรือการสอบสวนบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปีให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้กำหนดสถานที่ (มาตรา 130) โดยคำนึงถึงความสะดวกปลอดภัยเพื่อให้เด็กได้รับความคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งโดยปกติจะใช้สถานีตำรวจแห่งนั้นเป็นสถานที่สอบสวนการถามปากคำเด็กในฐานะผู้เสียหายพยานหรือผู้ต้องหา ให้แยกกระทำเป็นสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ถ้าสามารถทำได้ควรแยกเป็น 2 ส่วน (ประหยัด สิงสิน, 2551: 30 – 31) ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยเด็ก นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กร้องขอ

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ ทั้งสองส่วนมีฝา หรือฉากกั้น หรือกระจกเพียงพอที่จะมิให้เห็นกันได้

การกำหนดเวลานัดหมาย ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้กำหนดเวลานัดหมาย (มาตรา 130) โดยให้มีเวลาพอสมควรที่จะให้บุคคลผู้ที่จะร่วมถามปากคำได้มีเวลาเตรียมตัวและเวลาในการเดินทางมาร่วมในการถามปากคำ ในกรณีที่มีการนัดหมายถามปากคำภายหลัง ส่งเด็กไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กแล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งสถานแจ้งสถานพินิจให้ทราบในหนังสือแจ้งการจับกุมเด็กด้วยว่า หากมีการปล่อยตัวชั่วคราวเด็กที่เป็นผู้ต้องหา ขอให้นายประกันส่งตัวผู้ต้องหาเด็กตามวัน เวลา และสถานที่นำหมายสำหรับการถามปากคำเด็กนั้นด้วย

“เหตุจำเป็นอย่างยิ่ง” ตามมาตรา 133 ทวิ วรรคห้า จะต้องเป็นเหตุจำเป็นเร่งด่วนจริงๆ และหากไม่ถามปากคำเวลาปากคำเวลานั้นจะมีผลกระทบกระเทือนต่อรูปคดีเป็นอย่างยิ่ง เป็นต้นว่า ผู้เสียหายหรือพยานกำลังจะเสียชีวิต หรือคดีกำลังจะขาดอายุความที่มีไขเป็นเหตุมาจากความบกพร่องของเจ้าพนักงาน (กรรมการกฤษฎีกา คณะที่ 11 เมื่อสิงหาคม 2544)

1.2.2 การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต่อระหว่างสอบสวน

1) การสอบสวนเด็กและเยาวชน

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ในหมวด 4 เรื่องการสอบสวนคดีอาญา ได้บัญญัติเรื่องการจับกุม การควบคุม การสอบสวน การปล่อยชั่วคราวและการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและคดีนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนจะต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนนั้นให้เสร็จใน 24 ชั่วโมง แล้วจะต้องส่งตัวเด็กไปให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กควบคุมต่อไป (ทัศนัย พริ้งพิบูลย์, 2546 : 29)

ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม (รัฐธรรมนูญไทย พุทธศักราช 2550, 2551:

10-11) ระบุว่า มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ตามมาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

(2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐาน เรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณา โดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

ใน ส่วนที่ 5 แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ในมาตรา 81 รัฐต้อง ดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม (1) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

วิธีปฏิบัติในการถามปากคำเด็ก ก่อนที่จะมีการถามปากคำเด็กควรให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ได้พูดคุยกับเด็กเพื่อให้เด็กรู้สึกผ่อนคลายไม่รู้สึกลูกกดดัน โดยคำนึงถึงสภาพจิตใจเด็กว่ามีความพร้อมที่จะให้ปากคำได้หรือไม่ และให้พนักงานสอบสวนกำหนดประเด็นการสอบสวนที่จะถามปากคำเด็กนำเข้าหรือกับบุคคลที่เข้าร่วมถามปากคำให้ได้ข้อยุติเสียก่อน ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ถามปากคำเด็ก หรือถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้ โดยให้คำนึงถึงสภาพจิตใจของเด็กเป็นสำคัญ กรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นเหตุควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการซักถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุอันไว้ใจในสำนวนการสอบสวน ทั้งนี้ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการสอบปากคำเด็ก อาจถูกตั้งรังเกียจได้และให้พนักงานสอบสวนเปลี่ยนบุคคลที่ถูกตั้งรังเกียจนั้น (มาตรา 133 ทวิ วรรคสาม)

2) การบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ

กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นให้ปรากฏภาพเด็กตลอดการถามปากคำซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้ ตั้งแต่เริ่มการถามปากคำจนเสร็จสิ้น เทปบันทึกภาพและเสียงให้พนักงานสอบสวนส่งพนักงาน

อัยการพร้อมสำนวนการสอบสวน การร่วมถามปากคำเด็กตามนัย มาตรา 12 ทวิ มาตรา 133 ทวิ และ มาตรา 134 ทวิ จะใช้ในกรณีซักถามปากคำเด็กในฐานะผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหาเท่านั้น ซึ่ง การบันทึกนี้ จะนำไปฉายในชั้นพิจารณาของศาล เพื่อไม่ให้เด็กต้องเบิกความซ้ำอีก แต่ศาลหรือ คู่ความอาจถามคำถามเพิ่มเติมได้อีกนอกเหนือจากที่พนักงานสอบสวนบันทึก ส่วนการรวบรวม พยานหลักฐานอย่างอื่นนอกเหนือจากการถามปากคำถาม เช่น การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับ สารภาพการรับรองแผนที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวนดำเนินการได้โดยลำพัง และภายใต้บังคับแห่ง มาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียง การถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

3) การกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง

พนักงานสอบสวนต้องสอบปากคำเด็กให้เสร็จสิ้นใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ เด็กนั้นมาถึงยังสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน และเมื่อถามปากคำเด็กเสร็จแล้ว ให้ส่งตัวไป ยังสถานพินิจ (มาตรา 50 พ.ร.บ. จัดตั้งศาลเยาวชนฯ)

4) การควบคุมตัวระหว่างสอบสวน

การควบคุมตัวเด็กและเยาวชน ที่ต้องหาหลังถูกจับกุมและระหว่างการ สอบสวนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 49 และอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37(ค) และ ข้อ 40 (1) สามารถสรุปเป็นแนวทางการปฏิบัติได้ดังนี้

1. ห้ามใช้เครื่องพันธนาการกับเด็กหรือเยาวชนเช่น กุญแจมือหรือโซ่ตรวน แก่เด็กในระหว่างที่จำเป็นต้องควบคุมตัวเด็กนั้นไว้เพื่อพิจารณาคดี เว้นแต่ในคดีที่มีข้อหาว่าเด็ก กระทำความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินสิบปี (มาตรา 68 พ.ร.บ. จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีศาลเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2534) ทั้งนี้ เพราะเกรงว่าจะทำให้เด็กเกิดความอับอายว่าถูกประจาน ทำให้รู้สึกว่าเป็นคนชั่วร้าย เป็นที่ รังเกียจของสังคม ทำให้ยากแก่การกลับตัว

2. ห้ามควบคุมตัวเด็กนั้นปะปนกับผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ต้องหา กรณีที่พนักงาน สอบสวน พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจจำเป็นต้องควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาไว้ก่อน ส่งตัวไปยังสถานพินิจ ห้ามควบคุมตัวเด็กนั้นปะปนกับผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ต้องหา และห้ามควบคุมไว้ใน ห้องที่จัดไว้สำหรับผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ต้องหา แม้ว่าขณะนั้น ไม่มีผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ก็ตาม (มาตรา 54 พ.ร.บ. จัดตั้งศาลเยาวชนฯ) ทั้งนี้ เพราะไม่ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้รับการเลื่อมสอนในทางที่ ผิดจากผู้ใหญ่หรือเห็นสภาพการณ์ที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ อันจะทำให้จิตใจของเด็กหรือ เยาวชนนั้นกระด้างขึ้น และเป็น ไปตามสิทธิที่จะได้รับการควบคุมแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ตาม

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 54 และ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37)

มาตรา 51 เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแล้วให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการ ยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือ เยาวชนนั้นถูกจับกุม

ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินหกเดือนแต่ไม่เกินห้าปีจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหากเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อศาลให้ทันภายในระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ยื่น คำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้อง ไม่เกินสองครั้ง

1. ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินห้าปี จะมีโทษด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องครบ สองครั้งแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อ ขอผิดฟ้องต่อไปอีก โดยอ้างเหตุผลจำเป็น ศาลจะอนุญาตตามคำขอนั้นได้ต่อ เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยาน เบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ในกรณีเช่นนี้ศาลมีอำนาจสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสอง ครั้ง

2. ในการพิจารณาคำร้องขอผิดฟ้อง เด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาจะตั้งที่ปรึกษา กฎหมายเพื่อแถลงข้อคัดค้านหรือซักถามพยานก็ได้บทบัญญัติ มาตรานี้มีให้ใช้บังคับในกรณีที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแห่ง ท้องที่นอกเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว เป็นผู้ดำเนินการสอบสวน แต่พนักงานสอบสวนเช่นนี้จะต้องรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อฟ้องคดีต่อ ศาลให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม เว้นแต่ ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ให้จำคุกเกินหกเดือนแต่ไม่เกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ให้ขยายระยะเวลาเป็นหกสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม และความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินห้าปี จะมีโทษปรับ ด้วยหรือไม่ก็ตาม ได้ขยายระยะเวลาเป็นเก้าสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีศาลเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2534 มีมาตราต่างๆเกี่ยวกับปฏิบัติในการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ ต้องหาระหว่างการสอบสวนดังนี้ มาตรา 52 ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาหลบหนีจากการควบคุมใน ระหว่างสอบสวน มิให้นำระยะเวลาที่หลบหนีนั้นรวมเข้าในกำหนดระยะเวลา ตาม

มาตรา 51

มาตรา 53 ห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา ตาม
มาตรา 51 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุด

มาตรา 54 ในกรณีที่พนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจ
จำต้องควบคุมเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหา ไว้ก่อนส่งตัวไปยังสถานพินิจ ตาม มาตรา 50 ห้ามมิให้
ควบคุมเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหานั้น ไว้ปะปนกับผู้ใหญ่ และห้ามมิให้ควบคุมไว้ในห้องขังที่จัดไว้
สำหรับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่

มาตรา 55 เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนตาม มาตรา 50
แล้ว ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1) สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงตาม มาตรา 34 (1) เว้นแต่
ในคดีอาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่ เกินสามปี หรือปรับไม่เกิน
หกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าการสืบเสาะข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่
จำเป็นแก่คดี จะสั่งงดการสืบเสาะข้อเท็จจริงนั้นเสียก็ได้ แล้วให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนที่
เกี่ยวข้อง

2) ทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะเพื่อแสดงถึงข้อเท็จจริงตาม มาตรา 34
(1) และแสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือ เยาวชน แล้วส่งรายงานและ
ความเห็นนั้นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี และถ้ามีการฟ้องร้องเด็ก
หรือเยาวชนต่อศาล ให้เสนอรายงานและความเห็นนั้นต่อศาลพร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการ
ลงโทษ หรือ การใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

3) ในกรณีที่ไม่ได้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปชั่วคราวหรือไม่ได้มอบตัว
เด็กหรือเยาวชน ไว้กับบุคคลหรือองค์การตาม มาตรา 50 ให้เด็กหรือ เยาวชน ได้รับการปฏิบัติ
ดังต่อไปนี้

ก) ทำความสะอาดร่างกายและเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย
ข) ให้แพทย์ตรวจร่างกายและถ้าเห็นสมควร ให้จิตแพทย์ตรวจจิตใจ ด้วย
ค) ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย ซึ่งควรจะได้รับ การรักษา
พยาบาลก่อนดำเนินคดี ให้มีอำนาจสั่งให้ได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจ หรือสถานพยาบาล
อื่นตามที่เห็นสมควร ในกรณีเช่นนี้ให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการที่
เกี่ยวข้อง

มาตรา 56 ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมระหว่างการสอบปากคำ
ตาม มาตรา 50 หรืออยู่ในความควบคุมของสถานพินิจระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดีก็ดี

ระหว่างการตรวจร่างกายหรือจิตใจหรือรับการ รักษาพยาบาลก็ดี ไม่ให้ถือว่าเป็นการควบคุมตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา แต่ถ้าศาลพิพากษาลงโทษ หรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและ เยาวชน ศาลจะคิดหักจำนวนวันที่อยู่ในความควบคุมระหว่างการสอบปากคำ หรืออยู่ในความ ควบคุมของสถานพินิจให้ก็ได้

มาตรา 57 ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกส่งตัวไปควบคุมไว้เพื่อฝึกอบรม ตามคำ พิพากษาหรือคำสั่งของศาลหลบหนีไปจากการควบคุมแล้วภายหลังจับตัว มาได้ให้ศาลชั้นต้นที่ พิพากษาหรือมีคำสั่ง หรือศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนถูกส่งตัวไปควบคุม ไว้เพื่อฝึก และอบรมมีอำนาจสั่งเพิ่ม กำหนดเวลาที่ต้องฝึก และอบรมขึ้นตามที่เห็นสมควรแทนการ ลงโทษอาญาก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าเวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

มาตรา 63 ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด เมื่อผู้อำนวยการ สถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็ก หรือเยาวชน และ พฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้ว เห็นว่า เด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และ เด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจด้วยแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถาน พินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วย ให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็ก หรือเยาวชนนั้น ได้ คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการนั้นให้เป็นที่สุด

และการให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งบัญญัติไว้ใน หมวดที่ 7 เรื่องการพิจารณาคดีอาญา มีดังนี้ มาตรา 177 การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็น จำเลยไม่ต้องดำเนินคดีการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด และให้ใช้ ถ้อยคำที่จำเลยอาศัยอยู่หรือบุคคลที่ให้การศึกษา หรือให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องด้วย แถลง ข้อเท็จจริง ความรู้สึกและความคิดเห็น ตลอดจนระบุและซักถามพยานได้ว่าในเวลาใดๆ ในระหว่าง ที่มีการพิจารณาคดีนั้น

นอกจากนี้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ซึ่งวางหลักการคุ้มครองสิทธิ เด็กในด้านต่างๆ รวมถึงสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยวางหลักการเกี่ยวกับ กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กไว้ในข้อ 37, 39 และ 40 ซึ่งเกี่ยวข้องถึงแนวทางการควบคุมตัวเด็ก และเยาวชนระหว่างการสอบสวน ในส่วนของข้อ 37 วรรค ค) เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะ ได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีที่ติดตัวตั้งแต่เกิดของมนุษย์และใน ลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้น โดยเฉพาะเด็กที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะถูกแยก ต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้น และเด็ก มีสิทธิติดต่อกับครอบครัวทางหนังสือโต้ตอบและการเยี่ยม เว้นแต่ในสภาพการณ์พิเศษข้อ 39 รัฐ

ภาคีจะดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการกลับคืนสู่สังคมของเด็กที่ได้รับเคราะห์จากการละเลยในรูปแบบใดๆ การแสวงหาผลประโยชน์การกระทำอันมิชอบ การทรมาน หรือการลงโทษ หรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้าโดยรูปแบบอื่นหรือการพิพาทกันด้วยอาวุธ การฟื้นฟูหรือการกลับคืนสู่สังคมดังกล่าวจะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ การเคารพตนเองและศักดิ์ศรีของเด็ก

ข้อ 40 ในข้อ 1. รัฐภาคีจะตระหนักถึงสิทธิของเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาจะต้องได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ต้องคำนึงถึงอายุของเด็ก และส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมและการมีบทบาททางสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม และ 2. เพื่อการนี้และโดยคำนึงถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องของตราสารระหว่างประเทศ รัฐภาคีประกันว่า

ก) ไม่มีเด็กคนใดถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาด้วยเหตุแห่งการกระทำหรืองดเว้นการกระทำซึ่งไม่ต้องห้ามตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่การกระทำหรืองดเว้นการกระทำนั้นได้มีขึ้น

ข) เด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอย่างน้อยที่สุด ได้รับการประกันดังนี้

(1) ได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย

(2) ได้รับแจ้งข้อหาทันทีและโดยตรง และผ่านทางบิดามารดาหรือผู้ปกครองในกรณีที่เหมาะสม นอกจากนี้ จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมในการเตรียมตัวต่อสู้คดีของเด็ก

(3) ได้รับการตัดสินอย่างไม่ชักช้าจากหน่วยงานที่มีอำนาจหรือองค์กรตุลาการที่พิจารณาอย่างยุติธรรมตามกฎหมาย โดยให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมเว้นแต่เมื่อเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงอายุหรือสถานการณ์ของเด็กและบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

(4) จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความหรือสารภาพผิด สามารถซักถาม ซักค้าน และอ้างพยานและให้มีการซักถามพยานแทนตนภายใต้เงื่อนไขของความเท่าเทียมกัน

(5) หากพิจารณาว่ามีการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา คำวินิจฉัย หรือมาตรการใดที่กำหนดตามคำวินิจฉัยนั้นจะได้รับการทบทวนจากองค์กรตุลาการที่มีอำนาจเหนือในระดับสูงกว่าขึ้นไปที่เป็นกลางและมีอิสระ

(6) หากเด็กไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้อยู่ จะต้องจัดให้มีการช่วยเหลือของล่ามโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

(7) ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา เด็กต้องได้รับความเคารพต่อเรื่องส่วนตัวของเด็ก

5) การดำเนินการระหว่างการประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราว

เด็กและเยาวชนที่ต้องหาสิทธิที่จะได้รับการประกันตัว หรือปล่อยตัวชั่วคราว ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 50 ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 9(1)

อย่างไรก็ตามการร่วมมือจากนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเด็ก และขั้นตอนพิสูจน์ความผิดในคดีอาชญากรรมนั้นอาจทำให้เกิดการรวบรวมสำนวนการสอบสวนที่ไม่สามารถดำเนินให้สิ้นสุดได้ภายใน 24 ชั่วโมง นั้นจะต้องนำเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาส่งยังสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางแล้ว ไปรับกลับมาสอบสวนใหม่ในวันต่อไปด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชน และต้องเป็นตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่20) พ.ศ. 2542

6) การควบคุมการเผยแพร่ข่าว

กฎหมายให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการนำเด็กหรือเยาวชนไปแพร่ภาพหรือโฆษณา โดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 47 มีบัญญัติว่าห้ามมิให้ผู้ใด โฆษณา เผยแพร่ ทางสื่อมวลชน หรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจชื่อเสียงเกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์ของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น โดยมีขอบ สำหรับผู้ฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตาม มาตรา 79 และในการโฆษณาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ยังมีห้ามไว้ตามมาตรา 93 ว่า ห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูปหรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด หรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนหรือพนักงานสอบสวน หรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุลของเด็กและเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความ เปิดเผยประวัติการกระทำความผิดหรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้นผู้ฝ่าฝืนระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 131 (จรัล กักศิธนากุล. 2546)

1.3 การสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (The Investigation of Narcotic Offences)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้นิยามของการสอบสวนว่า

“การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องโทษ การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดเรื่องการสอบสวนคดีอาญาไว้ก็เพื่อประโยชน์ ดังนี้

- กำหนดวิธีการที่จะให้ปรากฏพยานหลักฐานเกี่ยวกับความผิดอาญา2 ประการคือ แสดงว่าได้มีความผิดอาญาเกิดขึ้นจริง และมีพยานหลักฐานพอฟังว่าผู้ต้องหาในคดีเป็นผู้กระทำความผิด
- เป็นหลักประกันผู้ต้องหาโดยพนักงานอัยการจะฟ้อง โดยไม่มีการสอบสวน หรือ การสอบสวนยังไม่เสร็จไม่ได้

กริช ปัจฉิมสวัสดิ์ (2540 : 47) ได้กล่าวถึงการสอบสวนคดีอาญาไว้ว่า การกระทำอย่างใดจะถือว่าเป็นความผิดกฎหมายนั้นวินิจฉัยง่าย แต่ผู้ถูกกล่าวหาจะกระทำความผิดจริงหรือไม่เป็นการยากที่จะตัดสินใจ ขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานที่สามารถรวบรวมได้ว่ามีมากน้อยเพียงใดในระบบการสอบสวนของต่างประเทศที่เจริญแล้วนั้น ศาลจะไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ การสอบสวนที่นำไปถือว่าเป็นการเสียเปล่านำไปพิสูจน์ความผิดของจำเลยในศาลไม่ได้ สำหรับประเทศไทยนั้นการสอบสวนโดยมิชอบของพนักงานสอบสวนจะมีผลให้งานสอบสวนคดีอาญาในส่วนรวมต้องเสียไป ขาดความเชื่อถือไว้วางใจจากบุคคลากรในองค์กรกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ขึ้นต่อไป ทั้งในขั้นตอนของอัยการ และศาล สำนักงานการสอบสวนและพยานหลักฐานต่างๆ ย่อมมีตำหนิและถูกโต้แย้งก่อให้เกิดความสงสัย ในชั้นพิจารณาของศาลได้

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 ใน หมวด 2 เรื่อง การสอบสวน มีประเด็นเกี่ยวกับการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดคือ

มาตรา 11 ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ยึดสิ่งของไว้ตามกฎหมายและอ้างว่าเป็นยาเสพติด ให้พนักงานสอบสวนส่งสิ่งของที่ยึดนั้นภายในสามวันทำการนับแต่เวลาที่พนักงานสอบสวนได้รับสิ่งของนั้นไว้เป็นของกลางในคดีเพื่อให้ ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจพิสูจน์และทำความเข้าใจเป็นหนังสือรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ไม่อาจส่งสิ่งของที่ยึดนั้น ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวได้โดยให้บันทึกเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นที่ไม่อาจดำเนินการดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

สรุปว่า การสอบสวนคดียาเสพติด หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานใน คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อให้ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจพิสูจน์ และทำความเข้าใจเป็นหนังสือรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ ความผิด และเพื่อสรุปสำนวนต่ออัยการในดำเนินการต่อไป

1.3.1 ลักษณะการสอบสวนคดีเกี่ยวกับยาเสพติด

โดยหลักการแล้วสอบสวนหรือการสืบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะมี ลักษณะรูปแบบและวิธีการเช่นเดียวกับการสอบสวนสืบสวนคดีอาญาอื่นทั่วไป (Horgan, 1979: 431) เพียงแต่ต้องการทักษะและความรู้ความชำนาญตลอดจนประสบการณ์ในการสอบสวนเฉพาะ ด้านมากกว่าคดีอาญาทั่วไปเท่านั้น ในทางหลักวิชาการแล้วการสอบสวนจะอยู่ภายใต้หลักหรือ แนวความคิดทางกฎหมาย 2 ประการคือ หลักการปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมาตามกฎหมายโดยไม่ เกรงกลัวต่อข้อครหาใด ๆ และ อีกประการคือ หลักการปฏิบัติงานด้วยความลับไว้ (Schmallegger, 1995: 600) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการสอบสวนคดีอาญาต่างๆ ซึ่งคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ต้องยึดหลักดังกล่าวนี้ด้วย

หน่วยงานหลักในการดำเนินการเกี่ยวกับยาเสพติดของแต่ละประเทศมักจะเป็น หน่วยงานอิสระมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับความผิดยาเสพติดโดยเฉพาะเรียกว่า “Drug Enforcement Administration” หรือ “D.E.A.” ซึ่งก่อตั้งโดยกระทรวงยุติธรรมแห่ง สหรัฐอเมริกา (U.S. Department of Justice) เมื่อ 1 กรกฎาคม 1973 มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศถือเป็นหน่วยงานกลางของรัฐบาลเทียบเท่าหน่วยสอบสวน กลางของสหรัฐอเมริกา “F.B.I.” (Federal Bureau of Investigation) ในประเทศไทยหน่วยงานที่ รับผิดชอบด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะเป็นคณะกรรมการกลางของรัฐบาลคือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ป.ป.ส.)ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดโดยเฉพาะการจับกุมผู้กระทำความผิด แต่ว่าเจ้าหน้าที่ของ ป.ป.ส. ไม่มีอำนาจ สอบสวนคดีด้วยตนเอง จะต้องส่งผู้ต้องหาและของกลางให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ สอบสวนคดีและส่งสำนวนให้พนักงานอัยการฟ้องร้องคดีต่อไป ดังนั้นในประเทศไทยการ สอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจึงเป็นอำนาจหน้าที่ของตำรวจ อันเป็นหน่วยงานหลักอีก หน่วยงานหนึ่งในการป้องกันและปราบปรามรวมทั้งการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด และได้ตั้ง หน่วยงานเฉพาะในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของกรมตำรวจเรียกว่า กองบัญชาการ ตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) ซึ่งมีภารกิจทั้งจับกุมและสืบสวนสอบสวนคดีความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะ และในส่วนของ การสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทุก

ประเภทของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดจะอยู่ในความรับผิดชอบของกองบังคับการสอบสวน (บก.สส.บข.ปส.) หลักใหญ่ก็คือการ ดำเนินการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่กระทำผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดอันเป็นการสอบสวนเฉพาะด้านหรือสอบสวนเฉพาะคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยเฉพาะ หรือความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด การสอบสวนหลักใหญ่ๆ จะมีการปฏิบัติงานใน 2 ลักษณะคือ (ปฐมพร ลือเสียง, 2541: 57) คือ

1. การสอบสวนในทางคดีอาญา คือ การสอบสวนเพื่อพิสูจน์ถึงความผิดของผู้ต้องหาที่ได้กระทำผิดไปในแต่ละคดี

2. การสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน คือ การสอบสวนเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องหาทั้งที่เป็นของกลางในคดีและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการยึดทรัพย์ตาม พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

ลักษณะที่สำคัญของการสอบสวนทั้ง 2 ประการดังกล่าวคือ เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาที่กระทำไปในความผิดนั้นๆ แต่ในการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ในส่วนของการสอบสวนของกองบังคับการสอบสวนแล้ว หลักการสอบสวนกว้างๆ ก็จะมีการดำเนินการทุกอย่างเหมือนกันกับการสอบสวนในชั้นสถานีตำรวจทั่วไป จะมีส่วนแตกต่างกันบ้างก็จะเป็นในส่วนของรายละเอียดของการสอบสวน อย่างที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า การสอบสวนของกองบังคับการสอบสวน เป็นการดำเนินการเฉพาะด้าน การสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็จะมีการเจาะจงลึกกลงไปในรายละเอียดในส่วนสำคัญหลัก 2 ประการ คือ

1. การสอบสวนเพื่อโยงใยถึงเครือข่าย ของผู้ร่วมกระทำผิดในขบวนการที่เกี่ยวกับยาเสพติด ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้อยู่เบื้องหลัง ผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้จำหน่าย ผู้ให้การช่วยเหลือ สนับสนุน เพื่อดำเนินการออกหมายจับ หรือเพื่อใช้เป็นหลักฐานข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการสืบสวนสอบสวนต่อไป

2. การสอบสวนเพื่อดำเนินการอายัดหรือตรวจสอบทรัพย์สินของผู้กระทำผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าการดำเนินการต่างๆ ใน พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้นระเบียบของการสอบสวนของ กรมตำรวจฯ ได้ให้เป็นอำนาจของ กองบังคับการสอบสวน กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดเท่านั้น ซึ่งก่อนจะมีการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหานั้น พนักงานสอบสวนของกองบังคับการสอบสวน จะต้องทำการสืบสวนสอบสวนในรายละเอียดในทางคดีอาญาต่างๆ ที่ได้รับคดีหรือรายงานมา ว่า จะสามารถดำเนินการอายัดหรือตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดีนั้นๆ ได้หรือไม่ ซึ่งการสอบสวนก็จะต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการสอบสวนที่ค่อนข้างละเอียดและรัดกุมพอสมควร

1.3.2 วิธีการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การสอบสวนคดีอาญาโดยทั่วไปก็จะมีวิธีการสอบสวนหรือแนวทางที่คล้ายๆกัน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของสถานีตำรวจหรือ กองบังคับการสอบสวน แต่ในส่วนของ การสอบสวนทางคดีของพนักงานสอบสวนกองบังคับการสอบสวนนั้นจะมีลักษณะหรือเทคนิควิธีการพิเศษแตกต่างจากการสอบสวนคดีอาญาทั่วไปในรายละเอียดอยู่บ้าง(ชวลิต ชมะ โชติ, 2538:18- 24) การสอบสวนคดียาเสพติดต้องมีรายละเอียดดังนี้

1. การสอบสวนคดียาเสพติดต้องมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การสืบสวนก่อนการจับกุม
- 2) ขณะเข้าทำการจับกุมพบของกลางอยู่ที่ไหน อยู่ที่ใคร อย่างไร ลักษณะของกลางเป็นอยู่อย่างไร
- 3) ได้ทำการแจ้งข้อหาใดให้ผู้ต้องหาทราบ
- 4) ผู้ต้องหาให้การอย่างไรในชั้นจับกุม
- 5) ได้ทำบันทึกการจับกุมและให้ผู้ต้องหาลงลายมือชื่อไว้หรือไม่อย่างไร ได้ส่งเอกสารใดให้พนักงานสอบสวนยึดไว้ประกอบคดีหรือไม่อย่างไร การสอบสวนผู้กล่าวหาทันทีไว้ก่อนหรือหากไม่มีเวลาพอที่จะสอบก็ให้พนักงานสอบสวนสอบถามในรายละเอียดในคดี เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ข้างต้นฉบับที่กไว้พอสังเขปเพื่อเป็นแนวทางในการสอบสวนในคดี เพราะการสอบสวนบางประเด็นในทางคดี เมื่อเราทำการสอบสวนผู้ต้องหาโดยไม่ได้มีการสอบสวนในคดี เพราะในการสอบสวนของเราอาจจะไม่ได้ประเด็นทางคดีที่ตรงกับข้อเท็จจริงได้ เพราะบางครั้งพนักงานสอบสวนไปโดยไม่รู้ตัวผู้ต้องหาให้การไม่ตรงกับข้อเท็จจริง แต่ถ้าหากเราสอบสวนผู้กล่าวหาไว้ก่อนก็จะคอยวางแผนคดีผู้ต้องหาที่ให้การไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในคดีต่อไป

2. การสอบสวนผู้ต้องหา ผู้ต้องหาจะให้การอยู่ 3 กรณี (ชวลิต ชมะ โชติ, 2538: 59) คือ

- 1) ให้การปฏิเสธตลอดข้อกล่าวหา กรณีผู้ต้องหาให้การปฏิเสธให้ใช้ถ้อยคำว่า “ตามข้อกล่าวหาของพนักงานสอบสวน ข้าฯ (ผู้ต้องหา) ทราบและเข้าใจข้อกล่าวหาดีแล้วขอให้การปฏิเสธตลอดข้อกล่าวหา โดยขอแถลงรายละเอียดดังนี้ โดยไม่จำเป็นต้องตอบในคำให้การของผู้ต้องหาว่าขอให้การด้วยความสมัครใจ หรือไม่แต่อย่างไร เพราะเราถือว่ายังงผู้ต้องหาได้ให้การปฏิเสธจะต้องหาหลักฐานอื่นๆ มายืนยันผู้ต้องหานี้เพื่อหักล้างคำให้การปฏิเสธของผู้ต้องหาในคดี
- 2) ให้การรับสารภาพ ให้ใช้ถ้อยคำว่า ตามข้อกล่าวหาของพนักงานสอบสวน ข้าฯ ทราบและเข้าใจดีแล้ว และขอให้การรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหา ด้วยความสมัครใจของข้าฯเองโดยปราศจากการบังคับ ชูเชิญ หลอกลวง หรือให้สัญญาประการใด แก่ข้าฯไม่ โดยข้าฯขอ

แถลงรายละเอียดดังต่อไปนี้ การใช้ถ้อยคำดังกล่าวเพื่อเป็นการแสดงว่า การให้การของผู้ต้องหาในทางคดี นั้นผู้ต้องหา ได้ให้การรับสารภาพโดยตัวของผู้ต้องหาเอง โดยที่พนักงานสอบสวนมิได้มีการบังคับหรือการกระทำการใดๆ อันเป็นการบังคับให้ผู้ต้องหาให้การแต่อย่างใด ซึ่งจะเป็นหลักฐานที่สามารถยืนยันคำให้การหรือเปิดปากผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาของศาลได้

3) ผู้ต้องหาให้การภาคเสธ คือ การให้การรับในทางคดีในบางส่วนของกรกระทำผิดซึ่งในการกระทำผิดคดีอาญาเสพติดลักษณะการกระทำผิด ผู้ต้องหาหรือผู้กระทำผิดอาจร่วมกระทำการในส่วนตัวส่วนหนึ่งของความผิดนั้น ๆ ซึ่งในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ลักษณะความผิด จะมีทั้งผู้เสพ ผู้ขายหรือผู้จำหน่าย ผู้ผลิต ผู้ขนส่ง ผู้สนับสนุน ผู้ช่วยเหลือ (ตาม พ.ร.บ. มาตรการฯ) โดยส่วนมากเมื่อผู้ต้องหาหรือผู้กระทำผิดจะไม่ยอมรับว่าของกลาง (ยาเสพติด) ในคดีเป็นของตนเอง จึงมักจะให้การภาคเสธ เช่น ผู้รับจ้างขนเฮโรอีน ถูกจับกุม เมื่อพนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนก็จะรับว่า ตนเองถูกจับกุมพร้อมเฮโรอีนจริง แต่เฮโรอีนนั้นไม่ใช่ของตนเอง หรือไม่ทราบว่าของกลางที่ถูกจับกุมในคดีนี้เป็นยาเสพติด ลักษณะนี้เป็นการให้การในลักษณะการแบ่งรับแบ่งสู้ หรือการให้การภาคเสธ (ตามการสอบสวนของตำรวจ) การสอบสวนผู้ต้องหาควรใช้ถ้อยคำว่า “ตามข้อกล่าวหาของพนักงานสอบสวน ข้าฯ ทราบและเข้าใจข้อหาดีแล้ว ขอให้การภาคเสธโดยข้าฯของรับว่าฯ ข้าฯถูกจับกุมพร้อมด้วยกระเป๋าทันบรรจุเฮโรอีนของกลางจริง แต่ข้าฯไม่ทราบว่าของกลางในกระเป๋า...ฯ” การใช้ถ้อยคำลักษณะนี้ก็จะเป็นการมัดประเด็นการต่อสู้ของผู้ต้องหาได้ประการหนึ่ง ในทางการสอบสวน

แต่ประการหนึ่งที่สำคัญมากในการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คือการแจ้งข้อกล่าวหาให้กับผู้ต้องหานั้น พนักงานสอบสวนจะต้องทำการอธิบายข้อกล่าวหาให้กับผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมให้ผู้ต้องหาราบและเข้าใจข้อกล่าวหาดีเสียก่อน โดยพนักงานสอบสวนไม่ได้ไปคำนึงถึงข้อกล่าวหาที่ผู้จับกุมตั้งมามากนัก เพราะตามกฎหมายนั้น การแจ้งข้อกล่าวหาเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องทำการแจ้งให้กับผู้ต้องหาราบเสียก่อนที่จะทำการสอบสวนในคดีนั้น และโดยมากผู้จับกุมมักจะตั้งข้อกล่าวหาผิดเสนอโดยมากผู้จับกุมจะตั้งข้อกล่าวหาตามรูปการของการกระทำผิด ซึ่งการแจ้งข้อกล่าวหาที่มีความสำคัญในทางการสอบสวนมาก เพราะการตั้งข้อกล่าวหาผิดในชั้นสอบสวนนั้นอาจทำให้ผู้กล่าวหาหลงข้อต่อสู้หรือไม่ได้แจ้งข้อหาให้ครบทุกประเด็นในคดีอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางคดีได้

3. การสอบสวนเพิ่มเติม (ชวลิต ชมะ โชติ, 2538: 60)

1) ผู้กล่าวหา หรือพยาน ให้พนักงานสอบสวนใช้ถ้อยคำว่า “ต่อหน้าพนักงานสอบสวนข้าฯ สาบานตัวแล้ว ข้าฯ ขอให้การเพิ่มเติมโดยพนักงานสอบสวนได้อ่านคำให้การเดิมของข้าฯ ที่ได้ให้การไว้กับพนักงานสอบสวนแล้ว เมื่อวันที่ ... ให้ข้าฯฟังโดยตลอดแล้ว และข้าฯ ขอ

ยืนยันตามคำให้การเดิมและขอแถลงรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้...” เพื่อเป็นการยืนยันคำให้การของผู้กล่าวหาหรือพยานให้หลักฐานแน่นขึ้น

2) ผู้ต้องหาให้ใช้ถ้อยคำว่า “ต่อหน้าพนักงานสอบสวน (ต้องระบุชื่อของพนักงานสอบสวนผู้ทำการสอบสวนเพิ่มเติมไว้ด้วย) ข้าฯ ขอให้การเพิ่มเติมโดยพนักงานสอบสวนได้แจ้งให้ข้าฯ ทราบแล้วว่าถ้อยคำที่ข้าฯ จะให้การต่อไปนี้จะสามารถยืนยันตัวข้าฯ ได้ในชั้นพิจารณาของศาลได้ และได้อ่านคำให้การเดิมของข้าฯ ฟังแล้วและข้าฯ ขอยืนยันตามคำให้การเดิมฯ และขอให้การเพิ่มเติมดังต่อไปนี้ การให้ถ้อยคำลักษณะดังกล่าว เป็นการยืนยันอย่างดีสำหรับผู้ต้องหาที่ให้การรับสารภาพและภาคเสธในการสอบสวนในครั้งแรก และจะเป็นการใช้แก้กับคำให้การของผู้ต้องหาที่ให้การปฏิเสธ หากพนักงานสอบสวนได้หลักฐานใหม่ในทางคดีมา และมาทำการสอบสวนผู้ต้องหาที่ปฏิเสธในทางคดีครั้งแรก

4. การชี้ตัวผู้ต้องหา หรือการนำตัวผู้ต้องหาไปนำชี้สถานที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพพนักงานสอบสวนควรจะต้องทำการสอบสวนเพิ่มเติมประกอบการชี้ตัวผู้ต้องหาหรือนำชี้สถานที่เกิดเหตุของผู้ต้องหาหรือพยาน ทำการบันทึกการนำชี้ ทำการถ่ายภาพประกอบ หรือใช้กล้องวิดีโอ ถ่ายภาพและให้ผู้ต้องหาอธิบายและทำการอัดเสียงโดยหากเป็นไปได้ให้ผู้ต้องหาเป็นอธิบายโดยคำพูดตนเอง

5. ขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติด (ชวลิต ชมะโชติ, 2538: 61) การสอบสวนผู้ต้องหาที่จะให้หลักเกณฑ์และการสอบสวนแบบที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา (ป.วิ. อาญา ม. 134) คือเมื่อปรากฏตัวผู้ต้องหาต่อหน้าพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนสอบถามชื่อตัว นามสกุล ชาติ บังคับ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่เกิด และทำการแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบ และต้องบอกให้ทราบว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหาจะให้การนี้ สามารถยืนยันผู้ต้องหาได้ในชั้นพิจารณา และต้องให้การด้วยความเต็มใจซึ่งวิธีการในการสอบสวนคดีอาญาเสพติดของกองบังคับการสอบสวนกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด นั้นจะมีรายละเอียดของการสอบสวนดังต่อไปนี้

1) ให้ทำการสอบสวนถึงประวัติของผู้ต้องหาให้ได้รายละเอียดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ให้สอบสวนให้ปรากฏ ถึงอาชีพ การศึกษา ครอบครัว บิดามารดา ญาติพี่น้อง ภรรยา มีอาชีพและอยู่ที่ไหน ผู้ต้องหาเคยมีประวัติต้องโทษหรือไม่อย่างไร ประการสำคัญในการสอบสวนให้ถึงการประกอบอาชีพของผู้ต้องหา รายได้ที่ผู้ต้องหาได้มาจากการประกอบอาชีพเป็นอย่างไร เหตุผลที่จะต้องทำการสอบสวนถึงประเด็นรายได้และอาชีพ ดังกล่าว เนื่องจากปัจจุบันมีการดำเนินการกับผู้ต้องหาบางรายเกี่ยวกับการดำเนินการยึดอายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาตาม พ.ร.บ. มาตรการ พ.ศ. 2534

2) การสอบสวนให้ทราบถึงพฤติการณ์ที่ผู้ต้องหาถูกจับกุมดำเนินคดีนี้ ซึ่งในการสอบสวนจะต้องปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้ วันเวลาเกิดเหตุ ผู้ต้องหาได้ขบสงยาเสพติดหรือกำลังทำการซื้อขายติดต่อกับใคร ที่ไหน และใช้วิธีการอย่างไร ในขณะที่ผู้ต้องหาถูกจับกุมนั้นผู้ต้องหากำลังทำอะไรอยู่ ของกลางอยู่ที่ไหน มีจำนวนเท่าไร เจ้าหน้าที่ตำรวจได้แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ต้องหาทราบอย่างไร และผู้ต้องหาได้ให้การอย่างไร และผู้ต้องหาได้ทำบันทึกหรือลงลายมือชื่อในเอกสารใดบ้าง

3) สอบสวนให้ทราบถึงพฤติการณ์ก่อนการจับกุมผู้ต้องหาในคดี การสอบสวนจะต้องปรากฏในรายละเอียดดังต่อไปนี้ มีการตกลงในการขนส่งหรือซื้อขายจำหน่ายหรือเจรจากันอย่างไร ตั้งแต่เมื่อไร ผู้ต้องหาเข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในคดีนี้ได้อย่างไร มีใครแนะนำ หรือเข้ามาชักชวนหรือติดต่อ การติดต่อตกลงเจรจาเริ่มขึ้นเมื่อไหร่ ที่ไหน การติดต่อระหว่างกันใช้วิธีการอย่างไร มีการใช้โทรศัพท์หรือวิทยุติดตามตัวหรือไม่อย่างไร ข้อตกลงเรื่องผลประโยชน์ในเรื่องยาเสพติดครั้งนี้เป็นอย่างไร การสอบสวนประเด็นเหล่านี้เพื่อให้ทราบถึงผู้บงการที่อยู่เบื้องหลัง การสอบสวนผู้ต้องหา พยานซักไซ้ผู้ต้องหาให้ผู้ต้องหาแบ่งฝ่ายให้ได้ว่า ใครคือผู้ขายที่แท้จริง ถ้าไม่ทราบโดยตรง อาจจะทราบโดยผู้ร่วมกระทำผิดด้วยกันบอก

4) การสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะเป็นการกระทำผิดที่เป็นขบวนการการสอบสวนพนักงานสอบสวนควร จะทำการแบ่งฝ่ายของผู้ที่ร่วมกระทำผิดในคดีนี้เป็นฝ่าย เช่น ใครเป็นผู้ซื้อใครเป็นผู้ขาย ใครเป็นผู้ขนส่ง ผู้ผลิต ผู้สนับสนุน ผู้ต้องหาได้รับผลประโยชน์จากใครอย่างไร เหตุผลที่ต้องตั้งคำถามลักษณะนี้ เพื่อเป็นการง่ายในการสอบสวน เพราะการสอบสวนคดียาเสพติดโดยมาก ในคดีใหญ่จะมีผู้ร่วมกระทำผิดที่มีเครือข่ายโยงใย ทั้งที่ถูกจับได้และที่หลบหนี และที่อยู่เบื้องหลัง และการสอบสวนในลักษณะนี้ สามารถทำให้เราสามารถดำเนินการ ตาม พ.ร.บ. มาตรการฯ เกี่ยวกับเรื่อง ข้อหาสมคบ หรือสนับสนุน ตาม พ.ร.บ. มาตรการฯ พ.ศ. 2534 ได้

5) การสอบสวนเรื่องการติดต่อระหว่างผู้กระทำผิดในคดี นั้นให้สอบสวนให้ชัดว่าผู้กระทำผิดใช้วิธีการติดต่อกันอย่างไร การใช้โทรศัพท์ การชำระเงินค่าจ้างให้วิธีการใด มีการชำระเงินผ่านบัญชีธนาคารหรือไม่อย่างไร

6) การสอบสวนถึงคำนิรูปรพรรณของผู้ร่วมกระทำผิดที่ผู้ต้องหาขัดทอดจะต้อง

ทำการสอบสวนถึงให้ได้รายละเอียดว่าบุคคลที่ถูกผู้ต้องหาขัดทอด เป็นบุคคลลักษณะอย่างไร เป็นชายไทยหรือชายไทยเชื้อสายจีน หรือชาวภูเข อายุประมาณเท่าใด รูปร่างอย่างไร สูงแค่ไหน ผิวเนื้ออย่างไร ลักษณะการแต่งกาย เครื่องประดับตามร่างกายมีหรือไม่อย่างไร สวมสร้อยคอ

นาฬิกา หรือไม่ ยานพาหนะที่ใช้ ยี่ห้อ และหมายเลขทะเบียน ที่อยู่ภูมิลำเนาหรือแหล่งที่พบเห็น ประจำอยู่ที่ไหน มีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อหรือไม่อย่างไรและต้องระบุให้ชัดว่าเห็นอีกครั้งสามารถจำได้ และหากเป็นไปได้หากพนักงานสอบสวนสามารถทำการสอบสวนจนปรากฏชื่อจริงนามสกุลจริงของผู้ร่วมกระทำผิดที่ผู้ต้องหาหรือผู้กล่าวหาชัดเจนแล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำการขอคัดสำเนาทะเบียนบ้านและรูปถ่ายของผู้กระทำผิดด้วยกัน

7) การสอบสวนในคดีอาชญากรรมจะต้องมีการสอบสวนสองภาค คือภาคแรกสอบสวนให้ชัดว่า ใครสืบสวนอย่างไร จับกุมผู้ต้องหาได้อย่างไรเรียกว่าภาคที่เกิดเหตุ ภาคสองจะต้องเป็นเรื่องสาเหตุและมูลเหตุจูงใจให้ผู้ต้องหากระทำผิด ซึ่งจะต้องทำการสอบสวนผู้ต้องหาให้ได้ความว่า เหตุใดที่ผู้ต้องหาจึงเข้าร่วมกระทำผิดและควรให้ผู้ต้องหารับสารภาพสั้นๆ ด้วยลายมือของผู้ต้องหาเองเกี่ยวกับเหตุการณ์ในคดีและสาเหตุการกระทำผิด ประโยชน์ของการสอบสวนในคำถามนี้เพื่อเป็นการผ่อนคลายเป็นให้ผู้ต้องหาตั้งเครียด เพราะผู้ต้องหาจะได้ระบายสาเหตุที่กระทำผิด เช่น สาเหตุที่ผู้ต้องหากระทำผิดเนื่องจากมีหนี้สินมาก ซึ่งเมื่อถึงจุดนี้พนักงานสอบสวนจะต้องแสดงความเห็นออกเห็นใจผู้ต้องหา

8) การสอบสวนถึงทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ต้องหาและภรรยา หรือผู้เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์ เงินสด บัญชีเงินฝากตามธนาคาร ยานพาหนะต่างๆ ที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ จะต้องสอบให้ชัดว่าได้มาอย่างไร มีราคาเท่าไร มีทรัพย์สินรายการใดบ้างที่ผู้ต้องหาได้ใช้เงินจากการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไปซื้อมาหรือแลกเปลี่ยนมา

9) พนักงานสอบสวนจะต้องทำการอธิบายกฎหมาย พ.ร.บ.มาตรการฯ ให้ผู้ต้องหาทราบ ว่า เจ้าพนักงานจะต้องยึดทรัพย์สินตามกฎหมาย มาตรการฯ และถามความสมัครใจของผู้ต้องหาว่าผู้ต้องหาสมัครใจให้ยึดทรัพย์สินรายการใดบ้างหรือไม่ หรือได้แย้งกรรมสิทธิ์รายการใด

6. การสอบสวนพยานแวดล้อมกรณี หากมี การสอบสวนพยานแวดล้อม เพื่อเป็นการสนับสนุนรองรับคำประจักษ์พยาน ผู้กล่าวหาและจับกุมตลอดจนรองรับคำรับสารภาพของผู้ต้องหาสมคบมั่วสุมกันที่โรงแรมใด เมื่อผู้ต้องหารับคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเพื่อให้คำพยานต่างๆ ตลอดจนคำรับสารภาพของผู้ต้องหา มีน้ำหนักมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ก่อนเกิดเหตุผู้ต้องหาสมคบมั่วสุมกันที่โรงแรม ให้ได้รายละเอียด การเข้ามาพักในโรงแรม การเข้าออกโรงแรม หากเป็นไปได้ให้พนักงานโรงแรมทำการถ่ายรูปผู้ต้องหาประกอบ หรือการสอบสวนเจ้าหน้าที่ของธนาคารเกี่ยวกับการโอนเงินในการซื้อขายยาเสพติด และการสำเนากระแสนับบัญชีของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยประกอบ

7. พนักงานสอบสวนจะต้องรู้ว่าวัตถุพยานหรือเอกสารที่ยึดไว้ได้จากผู้ต้องหาที่ดี หรือที่เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมส่งมอบก็ย่อมมีผลประโยชน์ต่อคดี เช่น ยึดเอกสารเกี่ยวกับการจกรายการ

ซื้อขายยาเสพติด เบอร์โทรศัพท์ที่นัดหมาย หรือกรณีที่มีการล่อซื้อ และผู้ต้องหาเขียนใบราคาเสพติดให้ผู้ซื้อไว้ เป็นต้น การสอบสวนจะต้องให้ผู้ต้องหารับรองในวัตถุพยานหรือพยานเอกสาร และทำการส่งลายมือของผู้ต้องหาส่งไปพิสูจน์เปรียบเทียบลายมือของผู้ต้องหา จะต้องระลึกเสมอว่ากรณีที่ผู้ต้องหารับสารภาพในชั้นสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องทำหลักฐานให้หนาแน่นและรัดกุม เพื่อกันผู้ต้องหาที่จะกลับคำสารภาพในชั้นจับกุมในชั้นพิจารณาคดีของศาล

8. การสอบสวนคดีที่ผู้ต้องหาขัดทอดถึงผู้อื่นว่าได้ร่วมกระทำผิด และได้หลบหนีไป หากไม่มีหลักฐานอื่นประกอบคงมีแต่คำขัดทอดอย่างเดียว ไม่ควรตั้งเป็นผู้ต้องหาหรืออนุมติจับกุมฯ เพราะหากตั้งเป็นผู้ต้องหาที่ก็ต้องมีความเห็นทางคดีในโอกาสต่อไป ตรงกันข้ามหากเรามีเพียงสรุปท้ายรายงานสอบสวนว่า สำหรับ นาย ก. นาย ข. ซึ่งหลบหนีรูปคดีก็มีเพียงคำให้การขัดทอดของผู้ต้องหาเพียงอย่างเดียว ในชั้นนี้เห็นควรสอบสวนพฤติการณ์ต่อไป แล้วพนักงานสอบสวนออกคำหารูปพรรณคดีสำนวนไว้โดยไม่ต้องออกหมายจับ พนักงานอัยการก็จะสั่งไม่ฟ้องนาย ก. หรือนาย ข. ไม่ได้ เนื่องจากพนักงานสอบสวนยังไม่ได้ตั้งเป็นผู้ต้องหาและยังไม่ได้มีความเห็นทางคดี (กรณีดังกล่าวพนักงานอัยการเคยสั่งไม่ฟ้องโดยพนักงานสอบสวนยังไม่ได้มีความเห็นทางคดี และตำรวจเคยทำความเห็นแย้งไปกรมอัยการ และอธิบดีกรมอัยการ ได้ชี้ขาดให้ตำรวจชนะมาแล้ว) ข้อยกเว้น หากเป็นกรณีที่มีพยานหลักฐานอื่นๆ ประกอบ เช่น ผู้กล่าวหา หรือพยานพยานะที่ใช้ขนยาเสพติด ก็อาจจะความเห็นชอบฯ จับกุมได้

9. งานสอบสวนคดียาเสพติดเป็นคดีที่มีอัตราโทษสูง หากที่ผู้ต้องหาจะให้การรับสารภาพ เว้นแต่ผู้ต้องหาจะจนมุม หรือจำนนต่อหลักฐานจริงๆ การสอบสวนพนักงานสอบสวนจะต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่เต็มกำลังความสามารถที่จะต้องสอบสวนผู้ต้องหาโดยทันทีทันควันเมื่อปรากฏตัวผู้ต้องหาต่อหน้าพนักงานสอบสวน อย่าปล่อยให้ผู้ต้องหาได้มีโอกาสตั้งตัว และกรณีที่มีผู้ต้องหาหลายคนจะต้องทำการแยกผู้ต้องหาลงชื่อทุกครั้งเมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นลง

10. ในการสอบสวนคดียาเสพติด นั้นท้ายรายงานสอบสวน นั้นพนักงานสอบสวนจะต้องมีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินต่างๆ ในคดีด้วย เป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการตาม พ.ร.บ. มาตรการฯ พ.ศ.2534 เช่น ยานพาหนะ เงินสด หรือ ทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำผิด หรือเป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำผิด เช่น ไซ้รถยนต์ในการลำเลียงขนส่งยาเสพติด หรือใช้ในการลำเลียงขนยาเสพติดหรือใช้โทรศัพท์มือถือในการติดต่อเจรจาเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด ออกเงินซื้อตัวเครื่องบินให้ผู้กระทำความผิดนำยาเสพติดออกไปต่างประเทศ เหล่านี้เป็นต้น ในตอนท้ายรายงานให้พนักงานสอบสวน ระบุไปว่า ทรัพย์สินหรือเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ เห็นควรให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อริบฯ ตามมาตรการในการปราบปรามฯ พ.ศ.2534 มาตรา 30, 31 ซึ่งการริบทรัพย์สิน ตาม พ.ร.บ. มาตรการฯ เป็นการเสริมการริบทรัพย์สินตาม กฎหมายอาญาเดิม

ซึ่งมีขอบเขตจำกัดในเรื่องของทรัพย์สินที่สังหารก็จะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต่อไป

ลักษณะของทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ มี

- เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- เป็นทรัพย์สินที่เอื้ออำนวยในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น

ก. ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น รถยนต์ที่ใช้ในการขนส่งยาเสพติด เครื่องมืออัดเม็ดยาบ้า สารเคมีประกอบการผลิตที่ไม่ใช่ยาเสพติดโดยตรง อุปกรณ์อื่นๆ ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด เป็นต้น

ข. ทรัพย์สินที่ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง ทรัพย์สินที่เป็นส่วนประกอบช่วยในการกระทำความผิดสำเร็จได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น แต่มิใช่ทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ความผิดสำเร็จเช่น โทรศัพท์ มือถือ ตัวโดยสารเครื่องบิน วิทยุติดตามตัว เป็นต้น

ค. ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด เช่น ถังพลาสติก สก็อตเทป ที่เตรียมไว้บรรจุหีบห่อยาเสพติด

พยานหลักฐานในคดียาเสพติดโดยทั่วไปแล้วการสอบสวนคดียาเสพติดมีขั้นตอนที่สำคัญ เช่น เดียวกับการสอบสวนคดีอาญาทั่วไปเพียงแต่มีจุดเน้นเพิ่มขึ้นในประการสำคัญ (อรรถนพ ลิขิตจิตถะ, 2540: 30 – 36) คือ

การนำสืบพยานหลักฐานเข้ามาในคดีอาญานั้น โดยหลักกฎหมายแล้วโจทก์สามารถอ้างพยานหลักฐานทุกชนิดเข้ามาสืบได้เสมอ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นและห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน (ตาม ป.วิ.อ. 226, 232)

เมื่อพฤติการณ์แห่งคดีและหลักกฎหมายเป็นดังที่กล่าวข้างต้น การที่โจทก์จะนำพยาน หลักฐานต่างๆ มาสืบควรพิจารณาอย่างรอบคอบโดยคำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันโดยลำดับ เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยกับพวก ควรปฏิบัติในเรื่องของการรวบรวมพยานหลักฐานดังต่อไปนี้

1) พยานวัตถุ (ป.วิ.อ. มาตรา 241 -242) เช่น ยาเสพติดของกลาง รถยนต์ที่ใช้บรรทุกยาเสพติด พวกเคมีภัณฑ์ต่างๆ หรืออุปกรณ์ ที่ใช้ในการผลิตที่ยึดมาได้ นั้น ต้องแสดงหลักฐานให้ศาลเห็น เช่น ต้องมีการถ่ายภาพ หรือถ่ายวิดีโอ (V.D.O) ไว้

2) พยานเอกสาร (ป.วิ.อ. 238 – 240) พยานเอกสารบางอย่างก็มีความสำคัญต่อ

ทางคดียาเสพติดอย่างมาก ซึ่งบางครั้งผู้จับกุมตรวจค้นไม่ได้ให้ความสำคัญในส่วนนี้หรือมองข้ามไป เช่น ในเสร็จสั่งซื้อเคมีภัณฑ์ต่างๆ หรืออุปกรณ์ ตลอดจนสูตรเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด

และในการจับกุมตัวผู้ต้องหาได้ ผู้จับกุมควรทำบันทึกการรายงานการจับกุม และคำรับสารภาพของผู้ต้องหาในกรณีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพโดยให้ผู้ต้องหาเขียนรับสารภาพถึงพฤติการณ์ต่างๆ ในคดีโดยละเอียดอย่างชัดเจนและควรให้ผู้ต้องหาเขียนด้วยลายมือของตนเอง เพื่อให้ศาลเห็นว่าจำเลยสมัครใจรับสารภาพจริงไม่ได้เกิดจากการ บังคับหรือข่มขู่แต่ประการใด และควรมีการถ่ายภาพในขณะนั้นประกอบและมีการลงลายมือต่อหน้าพยานอื่นๆ ที่ไม่มีส่วนได้เสียในคดีด้วยก็จะเป็นผลดียิ่ง

นอกจากนี้ในส่วนของผู้จับกุมนั้นควรมีการทำบันทึกการสืบสวนสะกดรอยของผู้ต้องสงสัยว่า กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก่อนมีการจับกุม เช่น ผู้ต้องหาได้ไปพบปะกับใครที่ไหนบ้างอย่างไร การติดตามสะกดรอยผู้ต้องสงสัยนั้นควรมีการถ่ายภาพไว้ด้วย และบันทึกการการสืบสวนสะกดรอยเหล่านี้จะต้องมีการบันทึกและเก็บข้อมูลไว้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

3) พยานบุคคล (ป.วิ.อ. 232 ถึง 237) พยานบุคคลในคดียาเสพติดจะต้องมีพยานที่ได้ลงมือทำการสืบสวนและติดตามคดีดังกล่าวตั้งแต่นั้นจนกระทั่งถึงเวลาจับเพราะพยานคนดังกล่าวจะรู้เรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในคดีได้ดีกว่าคนอื่น ๆ และเวลาที่พยานไปเบิกความในศาลจะสามารถเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ได้ดีกว่า

ในคดีที่พยานหลักฐานไม่เพียงพอ ซึ่งหากดำเนินคดีต่อไปอาจถูกศาลยกฟ้องได้ ดังนั้นฝ่ายเจ้าหน้าที่ที่อาจจำเป็นต้องกันตัวผู้ร่วมกระทำผิดที่มีส่วนร่วมกระทำผิดน้อยที่สุด หรือผู้ซึ่งไม่ใช่ ตัวการสำคัญในคดีบางคน มาเป็นพยานโดยเฉพาะในคดีที่มี “สายลับ” ศาลมักพิพากษายกฟ้องโดยอ้างว่าโจทก์ไม่สามารถนำสายลับกลับมาเบิกความ เนื่องจากความปลอดภัยของสายลับ และครอบครัวหรือผู้เกี่ยวข้องปัญหาจึงมีว่าอย่างไร ให้ศาลเชื่อว่าคนนี้มีสายลับ จริงๆ และสายลับได้ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าหน้าที่เรื่องนี้เจ้าหน้าที่ควรแสดงหลักฐานของทางราชการ ที่มี การขออนุมัติจากผู้บังคับบัญชาการระดับสูงที่จะใช้สายลับ

สรุปว่า การสอบสวนคดียาเสพติด หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อให้ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจพิสูจน์ และทำความเข้าใจเป็นหนังสือรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อสรุปสำนวนต่ออัยการในดำเนินการต่อไป

1.3.3 อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยา

เสพติด 1

ปฐมพร ลือเสียง (2541: 65-66) กล่าวถึง อำนาจของพนักงานสอบสวน กองบังคับการสอบสวน กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด

1) มีอำนาจสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดและความผิดที่เกี่ยวข้องทั่วราชอาณาจักร (กรณีกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดจับเองหรือหน่วยงานต่างสังกัดจับกุมแล้วส่งตัวผู้ต้องหาและของกลางมาดำเนินคดีที่กองบังคับการสอบสวนฯ)

2) กรณีเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมไม่ว่าจะเป็นของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่มีอำนาจ จับกุมตัวผู้ต้องหาในคดียาเสพติด ส่งพนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุ หากผู้บัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดเห็นควรส่ง พนักงานสอบสวนกองบังคับการสอบสวนฯ ไปร่วมเป็นพนักงานสอบสวนกับพนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุหรือขอรับสำนวนการสอบสวนมาดำเนินการสอบสวนแต่เพียงฝ่ายเดียว ให้ขออนุมัติกรมตำรวจ (ตร.) ตามระเบียบการตำรวจ

3) คดียาเสพติดที่ดำเนินการสอบสวนในส่วนท้องที่เกิดเหตุแล้ว หากต่อมาได้มีคำสั่งของเลขาธิการ ป.ป.ส. ให้ทำการตรวจสอบทรัพย์สินในคดีแล้ว คดีนั้นจะต้องดำเนินการโอนอำนาจการสอบสวนยังพนักงานสอบสวนกองบังคับการสอบสวนทันที โดยทันทีที่มีคำสั่งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ผู้บัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดจะทำเรื่องแจ้งให้พนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุส่งมอบสำนวนให้พนักงานสอบสวนกองบังคับการสอบสวนรับมาดำเนินการต่อ เพราะคดีที่มีการตรวจสอบทรัพย์สินจะเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนกองบังคับการสอบสวน แต่เพียงฝ่ายเดียว ตามระเบียบการตำรวจ

4) ความผิดตาม พ.ร.บ. มาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ยกเว้นมาตรา 30, 31 เป็นอำนาจเฉพาะของงานสอบสวนกองบังคับการสอบสวนแต่เพียงฝ่ายเดียว ฉะนั้นพนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุหรือหน่วยอื่นจะขออนุมัติเลขาธิการ ป.ป.ส. เพื่อดำเนินการคดีกับผู้กระทำความผิดในข้อหาสมคบคิดหรือสนับสนุน ตาม มาตรา 6 และ 8 ไม่ได้

เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2552 มีการประกาศพระราชกฤษฎีกา (พ.ร.ฎ.) แบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ในราชกิจจานุเบกษา มีผลบังคับใช้ในวันที่ 7 กันยายน 2552 และปรากฏว่า กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก) เป็นฝ่ายอำนวยการด้านยุทธศาสตร์ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติในการวางแผน ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำแนะนำ และเสนอแนะการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดและหน่วยงานในสังกัด

ข) ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายอื่นอันเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาที่พระราชอาณาจักร

ค) ดำเนินการเพื่อให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ง) ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่พระราชอาณาจักร

จ) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ฉ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

1) กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในเขตพื้นที่ กรุงเทพมหานคร การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเกี่ยวกับยาเสพติดและคดีตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคดีอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญาที่พระราชอาณาจักร และสืบสวนสอบสวนคดีเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แบ่งออกเป็น 5 กองกำกับการ (กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1, ไม่ระบุ: ออนไลน์) ดังนี้

1. ฝ่ายอำนวยการ มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้
2. กลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สิน
3. กองบังคับการ 1 (รับผิดชอบ พื้นที่ บก.น.1, 5 และ 6)
4. กองบังคับการ 2 (รับผิดชอบ พื้นที่ บก.น.2, 3 และ 4)
5. กองบังคับการ 3 (รับผิดชอบ พื้นที่ บก.น.7, 8 และ 9)

2) กลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สิน

มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเกี่ยวกับยาเสพติดและคดีตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคดีอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญาที่พระราชอาณาจักร และสืบสวนสอบสวนคดีเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งในและนอกราชอาณาจักร โดยปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

1) พิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหา และนำส่งกองทะเบียนประวัติอาชญากรเพื่อตรวจสอบประวัติ

- 2) ติดตามและรวบรวมผลการตรวจสอบประวัติผู้ต้องหาส่งพนักงานสอบสวน
ผู้รับผิดชอบ
- 3) นำตัวผู้ต้องหาไปมัดมือและฝากขังต่อศาล
- 4) ตรวจสอบหลักฐานและเอกสารการยื่นเรื่องขอประกันตัวผู้ต้องหา และพิจารณา
นำเสนอผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งการ
- 5) จัดทำประวัติผู้ต้องหาและจัดเก็บอย่างมีระบบ
- 6) จัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคดีในการควบคุมผู้ต้องหาและการส่งหมาย ซึ่ง
หน่วยเหนือสั่งการ
- 7) รับคำร้องทุกข์ กล่าวโทษ และออกเลขคดี ที่อยู่ในความรับผิดชอบ
- 8) จัดให้มีและลงรายการในสมุดรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีที่รับผิดชอบ
- 9) ทำสำนวนการสอบสวนคดีอาญาเกี่ยวกับยาเสพติดและคดีตามกฎหมายอื่นที่
เกี่ยวข้อง ตลอดจนคดีอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบและมีความเห็นทางคดี
- 10) เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สินผู้เกี่ยวข้อง ตามกฎหมายว่าด้วย
มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยทำสำนวนและสรุปมีความเห็น
เสนอคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินตามที่ได้รับมอบหมาย
- 11) จัดทำและลงรายการในสมุดคุมสารระบบคดีอาญาและคดีตรวจสอบทรัพย์สินที่
อยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มงานและของพนักงานสอบสวน
- 12) เก็บรักษาและจำหน่ายของกลางในคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยจัดให้
มีและลงรายการในสมุดบัญชียึดและเก็บรักษาทรัพย์สินของกลาง
- 13) จัดการทรัพย์สินที่มีการยึดมาเพื่อตรวจสอบและอยู่ในความรับผิดชอบ ตาม
กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วย
ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
- 14) ส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณา และประสานงานกับ
พนักงานอัยการในคดีที่เกี่ยวข้อง
- 15) จัดให้มีการลงรายการในสมุดคุมหมายจับที่ขอให้ศาลออกในคดีที่รับผิดชอบ
และส่งสำเนาหมายจับเพื่อประกาศสืบจับ หรือแจ้งงดการสืบจับยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร
- 16) ส่งของกลางยาเสพติดหรือของกลางอื่นยังสถานตรวจพิสูจน์ และติดตาม
ผลการตรวจมาเพื่อประกอบการสอบสวนของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ
- 17) จัดให้มีและลงรายการในสมุดคุมหมายเรียกพยาน การรายงานผลการส่ง
หมายเรียกพยานไปยังพนักงานอัยการและศาล

18) จัดให้มีและลงรายการในสมุดคัมพยานของกลุ่มงานและของพนักงาน

สอบสวน

19) ติดตามผลคดีจากพนักงานอัยการ ศาล

20) จัดเก็บสำเนาสำนวนการสอบสวนที่สอบสวนเสร็จสิ้นแล้วอย่างเป็นระบบ

21) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามยาเสพติด ในคดีที่รับผิดชอบและที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

22) สืบสวนหาข่าวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ยังจับกุมตัวไม่ได้ สืบหาทรัพย์สินที่ต้องยึดอายัด ตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในคดีที่รับผิดชอบ และสืบสวนหาข่าวอื่น ๆ เกี่ยวกับยาเสพติดตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

23) นำตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนส่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

24) รับ – ส่งตัวผู้ต้องหาอายัดในคดีที่เกี่ยวข้อง

25) ปฏิบัติงานด้านธุรการที่เกี่ยวข้อง

26) งานอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

27) เฉพาะกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ให้เพิ่มหน้าที่อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ปรับโครงสร้างเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2552 มีการประกาศพระราชกฤษฎีกา (พ.ร.ฎ.) แบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2552 แล้ว ทำให้เดิมซึ่งพนักงานสอบสวน (สบ 1) กลุ่มงานสอบสวน กองบังคับการสอบสวน กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ได้เปลี่ยนตำแหน่งไปเป็นพนักงานสอบสวน (สบ 1) กลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สิน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด

การสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีรายละเอียดมากกว่าการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป และเนื่องจากว่าคดียาเสพติดบางครั้งเกี่ยวข้องกับเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ค้าหรือผู้ซื้อยา ผู้เสพยา นั้นการสอบสวนจึงต้องอาศัยเทคนิคในการสอบปากคำให้ได้ข้อมูลที่กระจ่างชัด ซึ่งเทคนิควิธีในการสอบสวนจึงมีความสำคัญมาก อย่างไรก็ตามการปฏิบัติตามการสอบสวนคดียาเสพติดนั้นไม่ได้แบ่งแยกวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งในขั้นตอนบางอย่างอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพโดยเฉพาะสภาพจิตใจของเด็กและเยาวชน ก่อให้เกิดผลเชิงทางลบในระหว่างกระบวนการสอบสวนและไม่สามารถดำเนินการแก้ไขสาเหตุแห่งปัญหาเสพติดกับเด็กและเยาวชนได้ ดังนั้นการศึกษาถึงสภาพการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนนั้นนอกจาก

เป็นการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากผลกระทบทางลบที่จะเกิด และยังเป็นช่องทางที่จะสามารถศึกษาถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแนวทางป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องในชั้นการสอบสวนได้อีก

2. งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหาคติความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน: ศึกษากรณีกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 งานวิจัยในประเทศ

วินิจฉัย แสงสว่าง (2541: ง) ได้ศึกษาถึง “ปัญหาการอำนวยความสะดวกในการสอบสวนคดีอาญาของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง” การศึกษาวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการอำนวยความสะดวกในการสอบสวนคดีอาญาของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางนั้น นอกจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวน โดยตรงคือพนักงานสอบสวนแล้วยังมีสาเหตุต่อเนื่องมาจากผู้บริหารงานสอบสวน และปัจจัยอื่นๆ เช่น ด้านการจัดสรรงบประมาณ ที่ส่งผลให้การสอบสวนไม่เป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และยุติธรรม ผลงานวิจัยนี้มีความคาดหวังว่าจะทำให้ผู้บริหารงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนปรับเปลี่ยนทัศนคติว่าการสอบสวนคดีอาญานั้นเป็นพื้นฐานสำคัญเบื้องต้นของกระบวนการยุติธรรมที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรง จึงต้องใช้ความรู้ความสามารถและคุณธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อพัฒนางานสอบสวนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ขจรศักดิ์ สมหวัง (2543: ง) ได้ศึกษาถึง “ปัญหาและอุปสรรคในการสอบสวนเด็กและเยาวชน ศึกษากรณี กองบัญชาการตำรวจนครบาล” ผลการศึกษาวิจัย พบว่ากระบวนการสอบสวนของทีมสหวิชาชีพ นั้นมีประสิทธิภาพผลตามกฎหมาย แม้จะได้รับผลกระทบ จากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากสภาพของสถานที่สอบสวนที่ไม่ได้มาตรฐานเหมือนในต่างประเทศ การขาดแคลนบุคลากร การเบิกจ่ายงบประมาณที่ล่าช้า ความไม่ชัดเจนของกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และการขาดทักษะและประสบการณ์ของทีมสหวิชาชีพ อย่างไรก็ตามผลการศึกษาได้นำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง

เจริญศักดิ์ บุตรไทย (2544: ง) ได้ศึกษาถึง “ทัศนคติของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนเด็กในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(ฉบับที่20) พุทธศักราช 2542” ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพการมีบุตร สายอาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่ ประสบการณ์ทำงานในสายอาชีพ ประสบการณ์

ทำงานที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ความรู้ความเข้าใจในเจตนารมณ์และข้อกำหนดของกฎหมาย ทักษะคิด ความยุ่งยากและซับซ้อนของกฎหมายมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการ สอบสวนเด็กที่มีต่อการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้

แดน กองแก้ว (2544: ง) ได้ศึกษาถึง “อุปสรรคในการสอบสวนคดีอาชญากรรมภายใต้ กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540” ศึกษาเฉพาะพนักงานสอบสวน ประจำ กองบังคับการสอบสวน กองบัญชาการตำรวจปราบปรามอาชญากรรมคดีอาชญากรรมว่า พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ทั้งในส่วนของตำแหน่งและระยะเวลาปฏิบัติงานด้านการสอบสวน มีความคิดเห็นในทางที่ไม่แน่ใจต่อข้อกำหนดบทกฎหมายตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ในด้านสิทธิ ของผู้ต้องหาด้านอิทธิพลของสื่อมวลชน และด้านความพร้อมของบุคลากร รองลงมาคือความ คิดเห็นที่ไม่เห็นด้วย และพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยในด้านเนื้อหาของ กฎหมายเรื่องระยะเวลาการควบคุม ไม่มีพนักงานสอบสวนตำแหน่งใดและมีระยะเวลา ปฏิบัติงานสอบสวนที่มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยกับบทบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญใหม่ดังกล่าวแต่ อย่างไม่ แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งและระยะเวลาปฏิบัติงานสอบสวนกับระดับ ความคิดเห็นต่ออุปสรรคในการสอบสวนไม่มีความสัมพันธ์กัน พนักงานสอบสวนมีความคิดเห็นที่ ไม่แน่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงกฎหมายใหม่ว่าจะเกิดผลดีต่อตนเองและสังคมแต่คิดว่าน่าจะเกิด ปัญหาอุปสรรคต่อปฏิบัติงานสอบสวนในคดีของพนักงานสอบสวนเอง

พรรณพิไล พาหุสัจจะลักษณ์ (2545: ง) ได้ทำวิจัยเรื่อง การคุ้มครองเด็กในการ สอบปากคำขั้นสอบสวนคดีอาญาพบว่า ในด้านการให้ความคุ้มครองเด็กในการสอบปากคำผู้ สอบปากคำเด็กต้องตระหนักถึงพัฒนาการที่แตกต่างของเด็ก ทั้งในด้านการใช้ภาษา ความทรงจำ และความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจของเด็ก ขณะเดียวกันต้องคงไว้ซึ่งเป้าหมายของการ สอบปากคำ ในด้านกระบวนการสอบสวนปากคำที่ไม่เหมาะสมกับเด็กพบว่า พนักงานสอบสวนไม่ นำหลักจิตวิทยาในการตั้งคำถามมาใช้กับเด็ก ทำให้เด็กเกิดความกดดันและความเครียดในการตอบ คำถาม สภาพแวดล้อมขาดความสงบในการสอบปากคำ สถานที่สอบสวนมีลักษณะไม่เหมาะสม และไม่เพียงพอ ไม่มีการจัดแยกเป็นสัดส่วน และสหวิชาชีพในการสอบสวนยังไม่เข้าใจในการ ปฏิบัติงานร่วมกันดีพอ รวมทั้งความล่าช้าในการให้ความคุ้มครองเด็กและพยายามเพื่อการ สอบปากคำอย่างมีประสิทธิภาพ

สมสิทธิ์ จันทกุล (2545: ง) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การคุ้มครองเด็กในการสอบปากคำ ขั้นสอบสวนคดีอาญาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการคุ้มครองเด็กในการสอบสวนปากคำขั้น สอบสวนคดีอาญา ได้แก่ นักจิตวิทยา/นักสังคมสงเคราะห์ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะ ความรู้ ความสามารถในการสอบปากคำเด็ก พนักงานสอบสวนไม่รู้จิตวิทยาในการตั้งคำถามเด็ก ในชั้น

บันทึกวิดีโอเทป ในการสอบปากคำเด็กนั้น พนักงานสอบสวนยังใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม ทำให้เด็กรู้สึกอึดอัดที่จะให้ปากคำ สถานที่สอบสวนยังมีลักษณะไม่เหมาะสมเพียงพอ โดยยังไม่มีการจัดสถานที่ให้เป็นพิเศษแยกเป็นสัดส่วน เนื่องจากการขาดงบประมาณ และการขาดความร่วมมือในการสอบสวนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กอบพร พัฒนอมร (2548: ง) ได้ศึกษาถึง “การควบคุมเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาในระหว่างสอบสวน” การควบคุมเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาในระหว่างสอบสวนพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 50 กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมเด็กหรือเยาวชนเพื่อถามปากคำภายในสี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน แล้วให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจโดยให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้พิจารณาว่าจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวแทนที่จะเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนกลับเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพและเป็นผลร้ายแก่เด็กหรือเยาวชนยิ่งกว่าผู้ใหญ่ เพราะภายในระยะเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงดังกล่าวเด็กหรือเยาวชนไม่ได้รับรับสิทธิขอปล่อยตัวชั่วคราว ผลการศึกษาพบว่า หากแก้ไขกฎหมายการให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะพิจารณาปล่อยชั่วคราวเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาในระหว่างการสอบสวนเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น ก็จะเป็นประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีด้วย

เฉลิมพงษ์ คณะทอง (2550: ง) ได้ศึกษาถึง“ปัญหาการสอบสวนคดียาเสพติดในเยาวชนชายของพนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจนครบาล 1” ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าระดับปัญหาการสอบสวนคดียาเสพติดในเยาวชนชายของพนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับของปัญหาจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ พาหนะ และสถานที่ ปัญหาด้านความพร้อมในการทำงานร่วมกันของสหวิชาชีพ 4 ฝ่าย ปัญหาด้านการสอบสวนตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ปัญหาด้านความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และปัญหาความกดดันจากสื่อตามลำดับ และการเปรียบเทียบระดับปัญหาการสอบสวนคดียาเสพติดในเยาวชนชายของพนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 ตามสถานภาพส่วนบุคคลพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

สรุปว่า การศึกษาเกี่ยวกับการสอบสวนของพนักงานสอบสวนยังพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญคล้ายคลึงกัน ดังนี้ ปัญหาในด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ รวมทั้งปัญหาในแง่การบังคับใช้กฎหมายในการสอบสวน โดยเฉพาะในคดียาเสพติดซึ่งเป็นคดีพิเศษที่เกี่ยวข้อง

การใช้เทคนิควิธีสำหรับการปราบปรามและจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจรวมทั้งพนักงานสอบสวนเอง ประกอบกับการสอบสวนคดีอาชญากรรมของตำรวจท้องที่ในบางคดีนั้นยังมีอิทธิพลในด้านต่างๆ อาจจะมีผลกระทบกระเทือนทำให้การสอบสวนในคดีอาชญากรรมทำให้ไม่สามารถขยายผลไปถึงตัวการหรือนายทุนผู้อยู่เบื้องหลังได้ ดังนั้นภายใต้ปัญหาและอุปสรรคของการสอบสวนคดีอาชญากรรมซึ่งเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษกว่าคดีอาญาอื่นๆ ในชั้นการสืบสวนพยาน หลักฐานเพื่อเอาผิดในระหว่างนั้นย่อมจะส่งผลกระทบต่อตัวผู้ต้องหาโดยเฉพาะผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ซึ่งได้ระบุวิธีพิจารณาความอาญาที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนอย่างชัดเจน ทำให้ในส่วนของคดีอาชญากรรมที่มีลักษณะเฉพาะนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาถึงการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในระหว่างชั้นการสอบสวน

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Lee (1981: 53 - 62) ศึกษาวิจัยเรื่องกฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศไต้หวัน เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ในประวัติศาสตร์กฎหมายจีนหรือไต้หวัน เด็กและเยาวชนนั้นได้รับการคุ้มครองจากผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตามที่สาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับเยาวชนไม่ปรากฏสู่สาธารณชนจนกระทั่งเมื่อปี ค.ศ. 1962 มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับความสามารถในการกระทำผิดต่างๆของเด็กและเยาวชน คือช่วงอายุระหว่าง 12 - 18 ปี เด็กและเยาวชนสามารถร่วมก่ออาชกรรมต่อต้านรัฐบาล และไม่มีการคุ้มครองเด็กและเยาวชนด้วยกฎหมายเด็กและเยาวชน โดยทั่วไปได้รับการคุ้มครองต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามเรื่องการได้รับการชดเชยในทางการตัดสินคดีของประเทศไต้หวันมีลักษณะที่แตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้ได้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน คือที่ประเทศไต้หวันเน้นการให้ครอบครัวมีส่วนในการรับผิดชอบดูแลสอดส่องเด็กและเยาวชนนั่นเอง

Chatterjee (1985: 157 - 168) ศึกษาเรื่องอาชญากรรมกับเยาวชนประเด็นทางกฎหมาย พบว่าการคิดอาชญากรรมและการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมของเยาวชนเป็นเรื่องที่ต้องจัดการหรือถูกลงโทษในชุมชนที่มีขนาดใหญ่รวมถึงครอบครัว พ่อแม่ และผู้ปกครองต้องร่วมรับผิดชอบต่อการกระทำของเด็กนั้นด้วย ซึ่งอายุเกี่ยวกับการกระทำผิดทางอาญายังคงไม่สามารถตัดสินถึงผลลัพธ์ได้ การกำหนดความรับผิดชอบที่ไม่มีรูปแบบของกฎหมายและการบำบัดรักษาตามที่กำหนดนั้น เกี่ยวข้องกับระหว่างประเทศมีประเด็นสอดคล้องกับปัญหาสร้างสวัสดิภาพของเยาวชน ซึ่งรัฐให้ความสำคัญสูงมากสำหรับการแก้ไขปัญหาล่าช้า และการบังคับใช้กฎหมายควบคุมการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมของเยาวชน เป็นข้อตกลงสหประชาชาตินั้นสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนากฎหมายของชาติที่เหมาะสมได้

Denzer (2004) จากหน่วยงานคุ้มครองสิทธิเด็ก (Child protective service) นิวยอร์ก ได้ทำการวิจัยเรื่องการให้ปากคำของเด็กซึ่งเป็นผู้ต้องหาคriminal การเสพยาเสพติดพบว่า เด็กจะเล่ารายละเอียดของข้อเท็จจริงต่างๆ ได้อย่างถูกต้องในสภาพที่ไม่เป็นทางการ และมีความอบอุ่นผ่อนคลาย ห้องสอบสวนบนสถานี ตำรวจไม่เหมาะกับการสอบปากคำเด็ก เนื่องจากเด็กรู้สึกหวาดกลัวที่เห็นผู้คนแต่งกายในเครื่องแบบ นอกจากนั้นสถานีตำรวจมีผู้คนมากมาย และเดนมอร์สันได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจะสอบสวนเด็กในบรรยากาศที่คล้ายห้องเรียน

Volko (2006) ได้ศึกษาสาเหตุของการกลับมาเสพยาซ้ำของเยาวชนซึ่งอยู่ระหว่างการคุมประพฤติ และได้รับการบำบัดพบว่า การละเลยจากครอบครัวและชุมชนมีผลต่อการใช้และการระบาดของยาเสพติด ชุมชนที่เพิกเฉยไม่ร่วมมือในการส่งข่าวสารให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ ทำให้เด็กไม่ได้รับการดูแลตามแนวทางที่ถูกต้อง

Muldoon (2008) ศึกษาเรื่องข้อคิดเห็น: กรณีคำแนะนำจากการสอบสวนเด็กในทางที่ไม่เหมาะสม พบว่า เด็กที่ตกจำเลยหรือผู้ต้องหา นั้น อาจจะถูกจำกัดสิทธิ์ในการได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ดำเนินคดี เนื่องจากไม่มีหลักฐานก่อนการสอบสวน หรือข้อมูลข่าวสารอื่นๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพของตน พบในบทความบนเว็บไซต์ของ เดนิเยล (Danielle) เรื่องการดำเนินการไม่เหมาะสมกับเด็กจากภาพในกล้องวงจรปิด ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ให้สิทธิ์ในการเปิดเผย ไม่สามารถนำมาประกอบการทำสำนวน และไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานในการดำเนินการต่อกระทำความผิดกับเด็กและเยาวชน ก็จะไม่สามารถนำมาฟ้องร้องต่อศาลได้ เกิดการละเว้นในบริการทางกฎหมายที่จำกัดให้ดำเนินการเกี่ยวกับคดีแพ่ง ซึ่งไม่พบในรายงานที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อนี้เกี่ยวกับ โจทก์หรือผู้ร้องเรียนในการกระทำคดีแพ่ง หรือการอ้างการดำเนินการตามรายงานความผิดของการทารุณกรรมเด็กและเยาวชน

สรุปการศึกษางานวิจัยของต่างประเทศเกี่ยวกับการสอบปากคำเด็กและเยาวชนของพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจพบว่า บางขั้นตอนก่อให้เกิดการกระทบกับสิทธิของเด็กและเยาวชนได้ เนื่องจากรูปแบบการปฏิบัติงานในขั้นตอนการตัดสินใจนั้นมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเด็กและเยาวชน และในคดียาเสพติดหากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีแนวทางคุ้มครองดูแลเด็กและเยาวชนทั้งในระหว่างการดำเนินคดี บำบัดฟื้นฟู และขณะที่กลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนแล้วนั้น มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำได้ และปัญหาการเสพยาเมื่อเกิดคดีขึ้นนั้นยังพบข้อจำกัดในแนวทางการปฏิบัติที่สามารถคุ้มครองเด็กและเยาวชน ดังนั้นข้อตกลงระหว่างประเทศจะช่วยส่งเสริมการพัฒนากฎหมายแก่กันได้ อย่างไรก็ตามแนวการบังคับใช้ย่อมต้องสอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด: ศึกษากรณีกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1” มีรายละเอียดตามหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. ประเภทของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) โดยเน้นข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษา เพื่อนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา จากนั้นรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รวมทั้งการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Participation Observation) เฉพาะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยคัดเลือกแล้วว่าสามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาคำตอบในการวิจัยครั้งนี้

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัย คือ พนักงานสอบสวน และสภวิชาชีพ ได้แก่ พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และทนายความที่มีประสบการณ์ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการชั้นสอบสวนของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 รวมถึงเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ถูกดำเนินการจากเจ้าพนักงานดังกล่าว โดยศึกษาจากทั้งในกรณีการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยพิจารณาจากความสมัครใจของผู้ถูกคัดเลือกที่จะยอมให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย และใช้วิธี Snow Ball Sampling Technique กล่าวคือ เมื่อสัมภาษณ์แล้วให้บุคคลนั้นแนะนำคนอื่นๆ ซึ่งหมายถึงสภวิชาชีพต่างๆ ที่ปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานสอบสวนในคดีดังกล่าวต่อไป

2.1 คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นพนักงานสอบสวน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเข้าสู่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ง่ายและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นำมาสู่การตอบโจทย์การวิจัยได้อย่างถูกต้อง ที่มีประสบการณ์ในการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ถูกดำเนินการในกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

2.2 คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นสหวิชาชีพ ผู้วิจัยได้คัดเลือกสหวิชาชีพ ซึ่งได้แก่ พนักงานอัยการ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา และทนายความในการศึกษาวิจัย ที่มีประสบการณ์เข้าร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ถูกดำเนินการในกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

2.3 คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหา ผู้วิจัยได้จำกัดเฉพาะเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น โดยได้ทำหน้าที่ประสานงานไปยังกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และบันทึกข้อความว่าต้องการศึกษาเก็บข้อมูลกับเด็กหรือเยาวชนทั้งชายและหญิงที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งผู้ประสานงานจากกรมพินิจฯ ได้ประสานไปยังสถานแรกรับเด็กและเยาวชนทั้งชายและหญิง คือบ้านเมตตาและบ้านปราณี โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานจัดการคัดเลือกเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวมาเป็นผู้ให้ข้อมูลและติดต่อนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ในการมาเข้าร่วมสังเกตการณ์อีกทีหนึ่ง

3. วิธีการเก็บข้อมูลในการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักจากที่มาจาก 2 แหล่ง คือ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการศึกษาค้นคว้าจาก

3.1.1 เอกสารทางด้านวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ

3.1.2 เอกสารประเภทรายงานการสัมมนา รายงานการประชุม รายงานการสำรวจที่เกี่ยวข้อง ท้องถิ่น หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ได้มีจัดและรวบรวมไว้

3.1.3 ข่าวหนังสือ วารสาร และรวบรวมทั้งบทความที่สำคัญจากแหล่งสื่อสารมวลชนต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง

3.1.4 ข้อมูลทางด้านหลักกฎหมาย และระเบียบวิธีปฏิบัติของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.1.5 ข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถซักถามรายละเอียดของประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบตัวต่อตัว มีการสื่อสารโต้ตอบกันทั้งสองฝ่าย (Two-way communication) เพื่อให้การสัมภาษณ์มีความชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยัง

สามารถสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงออกมา ทั้งกิริยาท่าทาง น้ำเสียง และสีหน้าในระหว่างที่ทำการสัมภาษณ์อีกด้วย

ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview) มีแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure or Guide interviews) โดยการกำหนดประเด็นคำถามลักษณะปลายเปิด ที่เอื้อให้ผู้วิจัยสามารถยืดหยุ่นการถามได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์การสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 กลุ่มพนักงานสอบสวน

1) ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ตำแหน่ง สถานภาพ การศึกษา และประสบการณ์ของพนักงานสอบสวน ได้แก่ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน หลักการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งประสบการณ์ในการสอบสวนเด็กและเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2) การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

3) สภาพการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

4) ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน

5) ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

3.2.2 กลุ่มสหวิชาชีพ ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1) ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการเข้าร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2) การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

3) สภาพการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค

4) ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน

5) ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

3.2.3 กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ต้องหา ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1) ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา สภาพครอบครัว สภาพแวดล้อมที่

อยู่อาศัย

- 2) สาเหตุที่ทำให้มาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
- 3) สภาพการถูกดำเนินการในชั้นสอบสวนและการคุ้มครองสิทธิในระหว่างการดำเนินการชั้นสอบสวน
- 4) ความเชื่อมั่นในการดำเนินการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกระบวนการยุติธรรม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 พนักงานสอบสวน

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูล และเข้าสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ และนำไปยื่นที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 เมื่อได้รับหนังสืออนุญาตแล้วจากนั้นจึงได้โทรศัพท์นัดหมายวันเวลาเพื่อสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนให้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์สอบสวนในคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหา และกลับมาเรียบเรียงประเด็นเพื่อหาข้อสงสัยสำหรับนำไปซักถามแลกเปลี่ยนเพิ่มเติมในการนัดหมายครั้งต่อไป ขณะเดียวกันได้ทำการนัดหมายพนักงานสอบสวนท่านอื่นต่อไปตามคำแนะนำจากพนักงานสอบสวนผู้ที่ได้ให้ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งผู้วิจัยจำเป็นต้องตรวจสอบประเด็นข้อสัมภาษณ์ทุกครั้งที่เข้าไปเก็บข้อมูล ทั้งนี้เพื่อการติดตามว่ายังขาดตกบกพร่องในส่วนใดอีกจนกระทั่งว่าหากมีเหตุจำเป็นที่พนักงานสอบสวนผู้ใดก็ตามติดภารกิจ หรือมีเหตุจำเป็นไม่สามารถนัดให้สัมภาษณ์ต่อไปได้ ผู้วิจัยจึงสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม นำประเด็นข้อสงสัยต่างๆ ทางโทรศัพท์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลกับพนักงานสอบสวนจำนวน 10 คน ตามความเหมาะสมกับประเด็นที่ศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานสอบสวนแต่ละท่านมีประวัติภูมิหลังและประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเก็บข้อมูลจากพนักงานสอบสวนในตำแหน่งต่างๆ ดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน – เดือนกันยายน 2553

4.2 สหวิชาชีพ

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูล และเข้าสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์กับสหวิชาชีพทั้งหมดจำนวน 6 คน ซึ่งได้แก่ พนักงานอัยการ จำนวน 2 คน นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 2 คน และทนายความ จำนวน 2 คน ซึ่งมีรายละเอียดในการเข้าไปเก็บข้อมูลกับสหวิชาชีพต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน – เดือนกันยายน 2553 ดังนี้

1) พนักงานอัยการ

ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูล ไปยื่นที่ศูนย์อำนาจการคุ้มครองสิทธิเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด และรอการอนุญาตพร้อมคำสั่งจากผู้อำนวยการศูนย์ฯ หลังจากนั้นจึงมีเจ้าหน้าที่จากศูนย์ฯ ประสานงานติดต่อกลับมาทางโทรศัพท์และส่งอีเมลแจ้งรายชื่อและเบอร์โทรศัพท์ของพนักงานอัยการที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมในชั้นสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จำนวน 2 คน จากนั้นผู้วิจัยได้โทรศัพท์นัดหมายวันเวลาเพื่อสัมภาษณ์พนักงานอัยการให้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ปรากฏว่าสามารถติดต่อให้เก็บข้อมูลได้ 2 คน ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานอัยการเกิดความไม่สะดวกในบางประการ และหลังจากที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วผู้วิจัย ได้ทำหนังสือขอขอบคุณผ่านทางภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ส่งกลับไปยื่นที่ศูนย์อำนาจการคุ้มครองสิทธิเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน

2) ทนายความ

ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูล ไปยื่นที่สภาทนายความและเมื่อได้รับการอนุญาต และผู้วิจัยได้โทรศัพท์ติดต่อสอบถามเรื่องการนัดหมายวันเวลาเพื่อสัมภาษณ์กระทั่งมีพนักงานสอบสวนท่านหนึ่งได้แนะนำทนายความที่เคยเข้าร่วมฟังการสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 เป็นประจำ และช่วยติดต่อประสานงานนัดหมายวันเวลาเพื่อสัมภาษณ์ทนายความความใจจึงช่วยให้การติดต่อประสานงานรวดเร็วยิ่งขึ้น

3) นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูล ไปยื่นที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และรอการอนุญาตจากหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวงฯ โดยผู้วิจัยได้โทรติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานเพื่อทราบเบอร์โทรศัพท์ของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมในชั้นสอบสวนของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จากนั้นผู้วิจัยได้โทรศัพท์นัดหมายวันเวลาเพื่อสัมภาษณ์กับนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ดังกล่าว

4.3 เด็กและเยาวชนที่ต้องการ

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูล และเข้าสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ โดยส่งโทรสารไปที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากนั้นเมื่อได้รับหนังสือบันทึกขอความอนุญาติให้สามารถเข้าไปเก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชนในสถานแรกรับบ้านเมตตาและบ้านปรานีได้ ผู้วิจัยจึงได้โทรศัพท์ไปนัดเวลาและเวลากับเจ้าหน้าที่เพื่อที่จะเข้าไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคติความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคม

สงเคราะห์คอยสังเกตการณ์การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชนดังกล่าวด้วยทุกครั้ง ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวประกอบกับระยะเวลาในการความคุมตัวเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวน ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาเลือกเก็บข้อมูลกับเยาวชนเฉพาะกรณีที่มีความเหมาะสมที่จะสามารถในข้อมูลสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาของพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

5. ขั้นตอนการสัมภาษณ์ มีดังนี้

1) ผู้วิจัยแนะนำตัว บอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย และประเด็นการสัมภาษณ์แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียง และแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบว่าสามารถไม่ตอบข้อมูลได้ตลอดเวลาในการสัมภาษณ์ หากเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลที่ไม่ต้องการเปิดเผย หรือมีความอึดอัด ไม่สบายใจจากการสัมภาษณ์ ซึ่งจากการสัมภาษณ์จนแล้วเสร็จปรากฏว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนยินดีให้ข้อมูล และพูดคุยจนจบกระบวนการสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยเริ่มต้นการสัมภาษณ์ด้วยการพูดคุยเรื่องทั่วไปกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยสอบถามข้อมูลส่วนตัว การเรียน การทำงานในปัจจุบัน เพื่อสร้างความคุ้นเคยก่อนเข้าสู่ประเด็นการสัมภาษณ์ โดยใช้เวลาประมาณ 5 นาที

3) การสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหา และการดำเนินการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาในชั้นสอบสวน โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์

4) ผู้วิจัยปิดการสัมภาษณ์ด้วยการสรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์ และขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งการขออนุญาตนัดหมายหากมีข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการเพิ่มเติม

5) การสัมภาษณ์ทุกครั้งผู้วิจัยจะทำการบันทึกเสียง และจดบันทึกประเด็นจากการสัมภาษณ์ และหลังจากนั้นผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาทบทวนจากข้อมูลที่มีการบันทึกเสียงไว้

อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีอุปสรรคในการนัดหมายผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากแต่ละหน่วยงานซึ่งเป็นหน่วยงานราชการนั้นจะมีขั้นตอนในการติดต่อขอสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากบุคลากรในหน่วยงานนั้นๆ อย่างเป็นทางการ จึงจะต้องผ่านขั้นตอนกระบวนการพิจารณาความเหมาะสมและต้องได้รับการอนุญาตจากหัวหน้างานในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการติดต่อประสานงานจากหน่วยงานถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละคนมีการึกจะหน้าที่ในการทำงาน และธุระส่วนตัวของแต่ละคน ดังนั้นในการนัดหมายต้องรอให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีเวลาว่างพอที่ผู้วิจัยจะสามารถไปพบและสัมภาษณ์ตามประเด็นการสัมภาษณ์ได้ ดังนั้นจึง

ต้องอาศัยระยะเวลาที่ค่อนข้างจะนานในการประสานงานนัดหมายเวลาเพื่อสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล
สำคัญจนครบในแต่ละหน่วยงานตามจำนวนที่กำหนด

6. หลักจริยธรรมกับการเก็บข้อมูล

จริยธรรมในการเก็บข้อมูลเป็นสิ่งที่ละเลยไม่ได้ในการทำวิจัย เนื่องจากในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นที่เกี่ยวข้องการที่เด็กและเยาวชนถูกจับกุมและถูกนำตัวมาดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งในการสัมภาษณ์อาจมีข้อมูลที่กระทบกระเทือนจิตใจของเด็กและเยาวชนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเฉพาะในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับพนักงานสอบสวนและสหวิชาชีพ นั้น มีประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ซึ่งอาจมีผลต่อหน่วยงานหรือหัวหน้างาน และผู้บังคับบัญชาของผู้ให้ข้อมูล ฉะนั้นเพื่อรักษาประโยชน์อันชอบธรรม ผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงประเด็นต่อไปนี้

1. การแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการเปิดเผยตนเองของนักวิจัย ในการทำวิจัยโดยการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนทราบ โดยไม่ปิดบังรายละเอียดในการทำวิจัย หรือหลอกลวง หรือปลอมตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลตามต้องการ

2. การให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยินยอมให้เก็บข้อมูลโดยสมัครใจ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนการดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นการสัมภาษณ์ และสอบถามความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวาจา และให้คำยินยอมทางวาจา

3. การรักษาความลับและความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกรณีการเก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความคิดเกี่ยวกับยาเสพติด คือการรักษาความลับซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้มีการสัมภาษณ์ถึงกระบวนการถูกดำเนินการในชั้นสอบสวน ซึ่งหากข้อมูลถูกเปิดเผยอาจส่งผลกระทบต่อคดีดำเนินคดี หรือการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูลตามมาได้ ดังนั้นในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะคำนึงถึงเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญ โดยจะไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด รวมทั้งสถานที่เกิดเหตุ แต่จะใช้ชื่อสมมติแทน ซึ่งวิธีนี้ถือว่าสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างมีขีด เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่ต้องหาซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทางจิตใจของผู้ถูกวิจัย โดยการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะพยายามหลีกเลี่ยงคำถามที่กระทบกระเทือนจิตใจ หรือบางครั้งในระหว่างการสัมภาษณ์ หากผู้วิจัยเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีสีหน้าท่าทางอึดอัด ลำบากใจ ผู้วิจัยจะเปลี่ยนประเด็นในการสัมภาษณ์ และจะมีการพูดคุย หรือพูดปลอบใจแทน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะพยายามรบกวนเวลาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้น้อยที่สุด

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- 1) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปถอดความจากเครื่องบันทึกเสียง
- 2) ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล โดยแยกเนื้อหาและจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นการสัมภาษณ์ และ โจทย์การวิจัย
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการวิจัยที่กำหนด ด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological analysis) ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ แนวทางการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด สภาพการทำงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 และสาขาวิชาชีพที่มีประสบการณ์ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการชั้นสอบสวนของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 รวมถึงเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ถูกดำเนินการจากเจ้าพนักงานดังกล่าว รวมทั้งสิ้น 19 คน โดยลำดับการนำเสนอ ดังนี้

1. กรณีศึกษาพนักงานสอบสวน (จำนวน 10 คน)
2. กรณีศึกษาสาขาวิชาชีพ (จำนวน 6 คน)
3. กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (จำนวน 3 คน)
4. สรุปภาพรวมกรณีศึกษา

1. กรณีศึกษาพนักงานสอบสวน (จำนวน 10 คน)

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

กรณีที่ 1 พันตำรวจโทแก้ว

พ.ต.ท. แก้ว (นามสมมติ) อายุ 41 ปี ตำแหน่งพนักงานสอบสวน (สบ.2) สถานภาพสมรสแล้ว การศึกษาปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประสบการณ์ด้านการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 10 ปี

กรณีที่ 2 พันตำรวจโทวิเศษ

พ.ต.ท. วิเศษ (นามสมมติ) อายุ 41 ปี ตำแหน่งพนักงานสอบสวน (สบ.3) สถานภาพโสด การศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประสบการณ์ด้านงานสอบสวนคดีอาญารวมถึงคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 16 ปี

กรณีที่ 3 พันตำรวจโทธรรมนิยม

พ.ต.ท.ธรรมนิยม (นามสมมติ) อายุ 50 ปี ตำแหน่งพนักงานสอบสวน (สบ.3) สถานภาพโสด การศึกษานิติศาสตร์สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประสบการณ์ด้านงานสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 18 ปี

กรณีที่ 4 พันตำรวจโทอนันต์

พ.ต.ท.อนันต์ (นามสมมติ) อายุ 47 ปี ตำแหน่งพนักงานสอบสวน (สบ.3) สถานภาพโสด การศึกษาปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประสบการณ์ด้านงานสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 18 ปี

กรณีที่ 5 พันตำรวจโทสมุทร

พ.ต.ท.สมุทร (นามสมมติ) อายุ 50 ปี ตำแหน่งพนักงานสอบสวน (สบ.3) สถานภาพสมรสแล้ว การศึกษาปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ประสบการณ์เริ่มต้นจากการเป็นตำรวจชั้นประทวน ต่อมาเลื่อนเป็นชั้นสัญญาบัตรและมีประสบการณ์ด้านงานสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 15 ปี

กรณีที่ 6 พันตำรวจโทจันทร์

พ.ต.ท.จันทร์ (นามสมมติ) อายุ 55 ปี ตำแหน่งพนักงานสอบสวน (สบ.3) สถานภาพสมรสแล้ว การศึกษาปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ประสบการณ์ด้านงานสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 22 ปี

กรณีที่ 7 พันตำรวจโทมีชัย

พ.ต.ท. มีชัย (นามสมมติ) อายุ 50 ปี ตำแหน่งพนักงานสอบสวน (สบ.2) สถานภาพสมรสแล้ว การศึกษาปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประสบการณ์ด้านงานสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 15 ปี

กรณีที่ 8 ร้อยตำรวจโทพงศ์

ร.ต.ท.พงศ์ (นามสมมติ) อายุ 31 ปี ตำแหน่งพนักงานสอบสวน (สบ.1) สถานภาพโสด การศึกษาปริญญาตรีรัฐประศาสนศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ประสบการณ์ด้านงานสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 3 ปี

กรณีที่ 9 พันตำรวจโทวิรัตน์

พ.ต.ท.วิรัตน์ (นามสมมติ) อายุ 46 ปี ตำแหน่งรองผู้กำกับการกลุ่มงานสอบสวน 1 (รอง ผกก.สบ.1) สถานภาพสมรสแล้ว การศึกษาจบจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ปริญญาโทสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 -2541 ปฏิบัติงานการสืบสวน ปราบปราม และอำนวยความสะดวก ด้านยาเสพติด สำหรับประสบการณ์เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2542 ด้านการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 11 ปี

กรณีที่ 10 พันตำรวจเอกณเดช

พ.ต.อ.ณเดช (นามสมมติ) อายุ 49 ปี ตำแหน่งผู้กำกับการกลุ่มงานสอบสวน (ผกก.สบ.1) สถานภาพสมรสแล้ว การศึกษาปริญญาตรีรัฐประศาสนศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ปริญญาโท

รัฐประศาสนศาสตร์ (บริหารงานยุติธรรม) มหาวิทยาลัยบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ด้านการ
 สอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 20 ปี

อย่างไรก็ตามประสบการณ์ด้านงานสอบสวนของพนักงานสอบสวนบางท่านนั้น
 เริ่มจากการสอบสวนคดีอาญาทั่วไปมิได้จำกัดเฉพาะคดีใดคดีหนึ่งและไม่จำกัดเฉพาะคดีที่เด็กและ
 เยาวชนเป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย พยาน หรือคดีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งประสบการณ์ต่างๆได้มา
 จากการปฏิบัติงานในสายงานของพนักงานสอบสวนในสังกัดสถานีต่างๆ จนกระทั่งมาปฏิบัติงาน
 ฝ่ายสอบสวนสังกัดกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับประเด็น
 การสอบสวนการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงรวมอยู่ในส่วน
 หนึ่งในประสบการณ์ปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนทุกท่าน

1.2 แนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด

สำหรับการสอบสวนของพนักงานสอบสวนมีแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง
 สิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเด็กและเยาวชนที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ตาม
 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542
 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534
 รวมถึงบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 และอนุสัญญาว่า
 ด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 เป็นหลัก โดยขั้นตอนแรกหลังจากที่ได้รับตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องหามาที่
 กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จะต้องประสานงานติดต่อพนักงานอัยการ นักจิตวิทยา
 หรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ รวมทั้งบุคคลที่เด็กและเยาวชนไว้วางใจร้องขอให้มาเข้าร่วม
 ฟังการสอบสวน มีการแยกควบคุมตัวไม่ให้ปะปนกันกับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ จัดให้มีการบันทึกภาพ
 และเสียงการถามปากคำ จัดสถานที่ให้เป็นสัดส่วนป้องกันการถูกรบกวนขณะให้ปากคำ และ
 พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวเด็กและเยาวชนได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง เมื่อถามปากคำเด็กเสร็จ
 แล้ว ให้ส่งตัวไปยังสถานพินิจ และมีการส่งตัวเด็กและเยาวชนไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติด
 ยาเสพติด เพื่อให้ศาลพิจารณาส่งตัวไปควบคุมเพื่อตรวจพิสูจน์ที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพ
 ติด

1.3 ทักษะเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชน

ทักษะเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนของพนักงานสอบสวน
 ส่วนใหญ่จะสังเกตพบสาเหตุที่เด็กและเยาวชนไปกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่สำคัญมาจาก
 ลักษณะของครอบครัว รวมไปถึงการคบเพื่อน และเนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นวัยรุ่นซึ่งอยู่ในวัยที่

อยากรู้ อยากลอง ซึ่งข้อสังเกตที่พบว่าเป็นสาเหตุสำคัญต่อทัศนคติของเด็กและเยาวชนในการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของพนักงานสอบสวนมีดังนี้

พ.ต.ท.อนันต์ กล่าวถึงเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดนั้นว่าสาเหตุมาจากครอบครัวเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ผู้ปกครอง มักจะขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมดูแล เด็กและเยาวชนเหล่านี้จะคบกับเพื่อน เมื่อเพื่อนกระทำผิดตนก็จะกระทำตามด้วยโดยซึมซับทัศนคติต่างๆ กล่าวคือ การขาดการอบรมสั่งสอนชี้ทางที่ถูกที่ควร ทำให้เด็กและเยาวชนไม่มีความสำนึกต่อสิ่งที่ตนกระทำแม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายก็ตาม และจะพอใจที่จะกระทำเฉพาะสิ่งที่ตนเห็นว่าสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้เท่านั้น ซึ่งเด็กหรือเยาวชนเหล่านี้เองถึงแม้จะถูกจับกุมเข้ามาดำเนินคดีถึงขั้นต้องเข้าศูนย์บำบัดฟื้นฟูฯ ก็ยากที่จะแก้ไขปัญหาเพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ และการสอบสวนเด็กที่กระทำผิดมาแล้วก็ไม่ใช่นโยบายการแก้ปัญหาโดยตรงเพราะเป็นเพียงกับคั้นหาความจริงแห่งพฤติการณ์ที่มีขอบ

ขณะเดียวกัน พ.ต.ท.วิรัตน์ ได้กล่าวว่าลักษณะและพฤติกรรมของเด็กมาจาก การควบคุมดูแลของครอบครัวเป็นสำคัญบางคนไม่มีความตั้งใจที่จะกระทำผิดแต่ด้วยวัยที่อยากรู้ อยากลอง หากครอบครัวเข้มแข็ง ก็สามารถจะลดปัญหาความเสี่ยงเกี่ยวกับการกระทำเกี่ยวกับยาเสพติด ของเด็กและเยาวชนได้

พ.ต.ท. แก้ว พบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่ที่เป็น ผู้หญิงจะมีอายุระหว่าง 17 - 18 ปี และส่วนผู้ชายจะมีช่วงอายุที่กว้างกว่า คือ 13 - 18 ปี ทั้งนี้ เนื่องจากมีสถานภาพทางครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เยาวชนเหล่านี้หากมีความบกพร่องทางด้านสถานภาพทางครอบครัว เช่น พ่อแม่แยกทางกัน ครอบครัวยากจน จะเป็นสาเหตุที่สำคัญมากที่ทำให้เยาวชนมีโอกาสเข้ามายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เนื่องจากขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมต่างๆ โดยเฉพาะเยาวชนหญิงจะเริ่มต้นจากการคบเพื่อนชายแล้วมีความสัมพันธ์ทางเพศกลายเป็นแฟนกันเกิดความสนิทสนมเชื่อใจกันจนกระทั่งเมื่อแฟนคนเสพหรือค้ายาเสพติดนั้นก็ทำตามกันไป ส่วนเยาวชนชายก็เริ่มจากการคบเพื่อนที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และความอยากรู้ อยากลอง ซึ่งมูลเหตุเหล่านี้จะมาจากการ คบหาสมาคมและการเรียนรู้พฤติกรรมของบุคคลที่เยาวชนเข้าไปมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดเป็นสำคัญ และซึมซับรับพฤติกรรมต่างๆมา กระทั่งตนเองเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดตามไปด้วยนั่นเอง ซึ่ง พ.ต.ท. ธรรมนิยม มีความเห็นคล้ายกับ พ.ต.ท. แก้ว ที่กล่าวถึงสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนว่า จะมีความแตกต่างกันคือเด็กและเยาวชนหญิงมักถูกชักจูงจากเพื่อนชายที่คบกันเป็นแฟน ส่วนเด็กและเยาวชนชายส่วนหนึ่งจะมีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเนื่องจากครอบครัว เช่น พ่อแม่เป็นผู้ค้ายาเสพติดมาก่อน และส่วนหนึ่งเสพและค้ายาเนื่องจากเพื่อนชักชวน และเด็กที่กระทำผิดในแต่

ละข้อหาจะมีทัศนคติ และลักษณะบุคลิกภาพ ที่แตกต่างกัน คือ จากที่สังเกตจะพบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในข้อหาเพศ หรือที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดนั้นจะมีบุคลิกภาพที่เกรง มั่นใจ ในตัวเอง จะมีลักษณะพฤติกรรมที่รุนแรงในเรื่องต่างๆ แต่สำหรับข้อหาค้ายาเสพติดนั้นเด็กหรือเยาวชนที่มีลักษณะค่อนข้างจะหัวอ่อนและกระทำผิดเนื่องจากถูกชักจูงมา สรุปโดยรวมแล้วมักขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และการควบคุมดูแลพฤติกรรมของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และพ.ต.ท. มีชัย กล่าวถึงผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนนั้นจะมีสาเหตุการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับการตกเป็นเหยื่อ เช่น การโดนล่อลวงจากผู้ใหญ่หรือเป็นเครื่องมือของกระบวนการค้ายาเสพติดที่ใช้เด็กบังหน้า การที่เด็กและเยาวชนปิดทอมนการไปเที่ยวกับกลุ่มเพื่อนด้วยวัยที่มีลักษณะอยากรู้ อยากลองและการขาดการควบคุมดูแลที่ดีจากผู้ปกครองจะทำให้เด็กหลงผิดไปลองเสพยาเสพติดได้ การคบหาระหว่างเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงแบบแฟนกัน ซึ่งถ้าเด็กผู้ชายมีพฤติกรรมไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเด็กผู้หญิงก็จะมีพฤติกรรมคล้อยตามไปด้วย หรือการล่อลวงเด็กหรือเยาวชนหญิงไปข่มขืนนั้นจะทำให้เด็กหรือเยาวชนหญิงต้องจำยอมและตกเป็นเหยื่อเข้ามาในกระบวนการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ นอกจากนี้ พ.ต.ท. วิเศษ ได้ กล่าวถึง เด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ามีทัศนคติเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่แตกต่างกันตามเพศและ สภาพครอบครัว คือเพศชายจะมีลักษณะมั่นใจในการกระทำของตนเองมากกว่าคือจะมีลักษณะค่อนข้างไม่สนกับข้อบังคับของกฎหมายมากกว่าเด็กหญิง และสภาพครอบครัวจะมีส่วนสำคัญต่อสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ถ้าหากครอบครัวหรือสภาพแวดล้อมของเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็จะทำให้เด็กเรียนรู้และขาดการควบคุมพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้อง

“ส่วนใหญ่เยาวชนที่กระทำผิดจะมีลักษณะไม่เกรงกลัวต่อกระบวนการทางกฎหมาย ในชั้นสอบสวน เด็กและเยาวชนจะมีลักษณะบุคลิกภาพที่แตกต่างกันไปคือ จะมีประเภทที่ไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่ให้ข้อมูลที่อาจจะประโยชน์ต่อการนำจับผู้ร่วมกระทำผิดได้ ซึ่งเด็กที่มีลักษณะนี้จะเป็นคนที่มีไหวพริบดีซึ่งมาจากการเรียนรู้ของบุคคลที่กระทำผิดหรือมีประสบการณ์การถูกจับกุม และจะมีอีกประเภทที่ยอมให้ข้อมูลอย่างละเอียด เนื่องจากไม่ได้ตั้งใจจะกระทำผิดก็มี ทั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและสังคมของเด็กและเยาวชนด้วย”

ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับข้อสังเกตของ ร.ต.ท. พงศ์ ที่พบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้นขึ้นอยู่กับบุคคล คือ บางคนก็มีสำนึกต่อการกระทำของตนหลังจากที่ถูกดำเนินการทำให้เด็กได้รับรู้ถึงผลเสียของพฤติกรรมกระทำจากผลที่ถูกควบคุมตัวบ้าง แต่เด็กหรือเยาวชนบางคนก็ไม่สำนึกในสิ่งที่กระทำ อาจมีบุคลิกลักษณะที่แข็งกระด้างซึ่งเด็กประเภทนี้จะ

มีความเสี่ยงต่อการพัฒนารูปแบบการกระทำผิดหลังจากออกไปจากการควบคุมตัว และหาทางหลบเลี่ยงการจับกุมในครั้งต่อไป

ขณะที่ พ.ต.ท.สมุทร ให้ความคิดเห็นว่าเด็กและเยาวชนนั้นเป็นผู้ด้อยทางความคิดและการตัดสินใจ ซึ่งเชื่อว่าสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการทำให้เด็กหรือเยาวชนไปกระทำผิดได้ เนื่องจากการเรียนรู้ และการที่ขาดการควบคุมเอาใจใส่จะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดหลงผิดได้ ซึ่งบางครั้งจะสังเกตได้ว่าเด็กและเยาวชนไม่รู้สีกว่าตนเองกระทำผิด ดังนั้นเมื่อเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาหนั้นถูกควบคุมตัวมาสอบสวนนั้น ก็ควรปฏิบัติด้วยความระมัดระวังไม่ให้กระทบความรู้สึก

คล้ายกับ พ.ต.ท.จันทร์ ที่กล่าวถึง การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดในแต่ละข้อหาจะมีสาเหตุคล้ายๆกัน คือ การส่วนมากจะมาจากปัญหาครอบครัว และการคบเพื่อน โดยเฉพาะเพื่อนที่มีปัญหาและยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และเมื่อกระทำผิดข้อหาเกี่ยวกับยาเสพติดแล้ว บางครั้งจะพบว่ามีการกระทำผิดในคดีอาญ่อื่นๆร่วมด้วย เช่น ไปปล้นหรือไปชิงทรัพย์ เพื่อหาเงินไปซื้อยาเสพติด บางครั้งพบข้อหาทำร้ายร่างกาย เนื่องจากฤทธิ์ของสารเสพติด เด็กและเยาวชนที่ต้องหาหนั้นจะมีลักษณะค่อนข้างเฉยชาต่อการกระทำของตน ทั้งนี้เพราะขาดความดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวอย่างใกล้ชิด คือบางครั้งพบว่าผู้ปกครองไม่สนใจต่อการกระทำผิดของเด็กด้วย ดังนั้นหากพบว่าสังคมส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นเช่นนี้จะเกิดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และสามารถพัฒนาไปสู่การกระทำผิดอื่นๆที่ร้ายแรงขึ้นได้

ส่วน พ.ต.อ.ณเดชะ ได้กล่าวถึงเด็กและเยาวชนเป็นวัยที่อยู่ในช่วงที่อยากรู้อยากลอง บางครั้งอาจกระทำผิดไปโดยที่โดยเท่าไม่ถึงการณ์ และประกอบกับการที่สถานการณ์บ้านเมืองมีการระบาดของยาเสพติดนั้นก็จะส่งผลให้เด็กเกิดความตื่นตัวที่จะมีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับยาเสพติดนั้น ดังนั้นสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงและการขาดการควบคุมดูแลที่ตินั้นจึงเป็นสาเหตุสำคัญให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ง่ายเช่นกัน

1.4 สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

การปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหนั้น หลักๆจะเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ซึ่งการดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ จะมีแนวทางการปฏิบัติให้มีลักษณะการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนไม่ให้ได้รับผลกระทบ หรือให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด ซึ่งสภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 สามารถอธิบายตามขั้นตอนการปฏิบัติงานดังนี้

1.4.1 การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหลังถูกจับกุมตัว

พนักงานสอบสวนต้องเริ่มรับผิดชอบงานตั้งแต่หลังจากที่มีการส่งตัวเด็กหรือ

เยาวชนมาที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 พนักงานสอบสวนจะนำตัวเด็กและเยาวชนไปที่ห้องควบคุม มีสภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ค่อนข้างดี ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดดังนี้

1) การแจ้งบุคคลเข้าร่วมในการถามปากคำ

หลังจากที่เด็กหรือเยาวชนถูกนำตัวส่งมาที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 พนักงานสอบสวนจะนำตัวเด็กและเยาวชนไปที่ห้องควบคุม ซึ่งจัดแยกส่วนออกจากผู้ใหญ่ พนักงานสอบสวนมีการแจ้งการจับกุมนั้นไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจ และแจ้งการจับกุมไปยังบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอยู่ด้วยโดยไม่ชักช้า ในบางกรณีการตรวจร่างกายและเก็บหลักฐานเบื้องต้นเพื่อนำไปตรวจพิสูจน์ เนื่องจากผู้จับกุมแจ้งอายุเด็กหรือเยาวชนผิด ว่ามีอายุเกิน 18 ปี และหากพบว่าผู้ต้องหาให้การว่าอายุยังไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ต้องพิสูจน์อายุก่อนที่จะดำเนินการสอบสวนเพื่อให้ปฏิบัติตามขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

“หลังจับที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมตัวแล้วจะต้องส่งตรวจสารเสพติดเพื่อตั้งข้อหาแล้วถึงนำส่งมาที่พนักงานสอบสวน ซึ่งถ้าหากพบว่ากระทำผิดข้อหาเสพติดก็จะส่งตัวไปศูนย์บำบัดฟื้นฟูยาเสพติด ส่วนพนักงานสอบสวนจะมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนส่งอัยการ ส่วนคดีหลังจากนั้นจะขึ้นอยู่กับคำสั่งศาลว่าจะให้ดำเนินการต่อไปอย่างไร”

พ.ต.ท. มีชัย

2) การจัดให้มีสหวิชาชีพ และบุคคลที่เด็กร้องขอต่อพนักงานสอบสวนให้อยู่ด้วย

พนักงานสอบสวนจะใช้ดุลยพินิจถึงความเหมาะสมในติดต่อสหวิชาชีพเข้ามาร่วมการสอบสวนบุคคลที่อายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งทำการติดต่อประสานงานกับสหวิชาชีพในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป ส่วนคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปีแล้วแต่หากว่าเด็กและเยาวชนที่ร้องขอจะให้สหวิชาชีพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ตรี ซึ่งส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนจะไม่ร้องขอ ส่วนใหญ่จะร้องขอให้บิดามารดา ญาติพี่น้องหรือบุคคลที่ใกล้ชิดให้เข้าร่วมฟังการสอบสวน สำหรับบุคคลที่เด็กร้องขอหากเด็กหรือเยาวชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ที่กระทำผิดมักจะให้ความร่วมมือในการเดินทางมาร่วมมือในการสอบสวนเป็นอย่างดี แต่อาจมีความล่าช้าบ้างในเรื่องของการเข้าร่วมสอบสวนที่พร้อมเพียงกันของแต่ละฝ่าย อย่างไรก็ตามในบางกรณีที่พนักงานสอบสวนพบว่ามีความเหมาะสมสมควรไม่อาจรอ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการ

เบื้องต้นในเรื่องของการติดต่อประสานงานกับสหวิชาชีพนั้นพนักงานสอบสวนเป็นผู้ติดต่อทนายความในกรณีที่เยาวชนไม่มีทนายความ ติดต่อ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งจะมีรายการที่ระบุรายชื่อและเบอร์โทรศัพท์จากกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรม

ประชาสงเคราะห์ ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนเป็นบ้านพักเด็กและครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนพนักงานอัยการที่มาเข้าร่วมในการสอบสวนพบว่าจะติดต่อด่วนยากเรื่องจากติดภาระงาน

การคุ้มครองสิทธิในชั้นสอบสวนนั้นเด็กและจะได้รับการจากพนักงานสอบสวนตามรูปแบบที่กฎหมาย ป.วิอาญา กำหนดค่อนข้างจะสมบูรณ์ โดยเฉพาะการแจ้งสิทธิในการตั้งเป็นผู้ต้องหาโดยการทนายความซึ่ง พนักงานสอบสวนเป็นผู้จัดหาให้กรณีที่เด็กไม่มีทนายส่วนตัว อย่างไรก็ตามพบว่าเด็กและเยาวชนเด็กและเยาวชนที่ต้องการไม่ทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่หรือความสำคัญของบุคคลเหล่านั้นรวมถึงความสำคัญในสิทธิของตน

“เรื่องของการมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนนั้น เมื่อกว่าถึงไปยังบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนร้องขอนั้นพบว่า เด็กที่มีปัญหาเรื่องสภาพครอบครัวจะไม่ต้องการให้ติดต่อบุคคลเข้าร่วมฟังการสอบสวน และเด็กหรือเยาวชนบางส่วนจะไม่เห็นความจำเป็นของการมีทนายความ”

พ.ต.ท. แก้ว

“ในแง่ของกฎหมายคือเด็กและเยาวชนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิ แต่ในแง่ของการปฏิบัติงานจะมีข้อจำกัดมากขึ้นเนื่องจาก การกำหนดให้เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายจึงต้องอาศัยความพร้อมเพียงกัน”

พ.ต.ท. วิเศษ

การจัดให้มีสหวิชาชีพนั้นจะพบว่าการประสานกับพนักงานอัยการไม่คล่องตัวเท่าที่ควร คือต้องรอให้พนักงานอัยการกำหนดและนัดเวลาการสอบสวนเองหรือไม่ก็ต้องทำเรื่องขอให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนเด็กและเยาวชนไว้ล่วงหน้า บางครั้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ให้คำแนะนำเกี่ยวกับลักษณะคำถามที่จะใช้ปากคำเด็กและเยาวชน ทนายความนั้นส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ติดต่อบุคคลที่เด็กและเยาวชนที่ต้องการ

“พนักงานอัยการกับนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะไม่ค่อยว่าง เมื่อนัดวันสอบสวนแล้วบางครั้งต้องไปคอยและเกิดความล่าช้า ทำให้กระบวนการสอบสวนมีระยะเวลาที่เพิ่มขึ้นนั้นน่าจะมีส่วนกระทบต่ออารมณ์และความรู้สึกของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องการได้”

พ.ต.ท. จันทร์

อย่างไรก็ตามการยกเว้นให้มีการสอบสวนได้หากไม่อาจรอพนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ รวมถึงบุคคลที่เด็กร้องขอตามพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 มาตรา 139 มีผลทำให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่หลักและจะมีทนายความที่พนักงานสอบสวนจัดหาให้เด็กที่ต้องการ

ทั้งนี้เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนที่ต้องการหาไม่ทราบว่าคุณคณเหล่านั้นมีความสำคัญในกระบวนการสอบสวนตนอย่างไร กระบวนการสอบสวนจึงมีความคล่องตัวมากขึ้น

3) การกำหนดสถานที่ตามปากคำ

สถานที่ที่ใช้สำหรับการสอบสวนการปฏิบัติการในช่วงที่มีการปรับปรุง ป.วิ อาญา จะมีจัดตามที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัดคือ เป็นสัดส่วนไม่ให้เด็กและเยาวชนถูกรบกวนขณะสอบสวน แต่พักหลังมาระเบียบการปฏิบัติเริ่มหละหลวมขึ้น การสอบสวนจึงเกิดขึ้นที่โต๊ะทำงานของพนักงานสอบสวน ตามความสะดวกและความเหมาะสม

สำหรับสถานที่ที่ใช้สำหรับการสอบสวน นั้นหากเป็นคดีที่มีการติดต่อให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมการสอบสวนนั้นจะเป็นไปตามข้อตกลงของสหวิชาชีพว่าจะใช้สถานที่ใด บางครั้งใช้ที่สำนักงานอัยการ บางครั้งใช้ที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งในแต่ละสถานที่นั้นมีเครื่องมือและสภาพความพร้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วทำให้เกิดความไม่สะดวกต่อการจัดความพร้อมสำหรับการใช้งานตามสถานการณ์จริง ทั้งนี้ส่วนหนึ่งทั้งเรื่องของรายละเอียดและความชัดเจนของคำว่า “สถานที่ที่เหมาะสม” จึงทำให้แต่ละหน่วยงานจัดเตรียมไว้ตามสภาพที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุด ซึ่งไม่ได้หมายความว่าจะมีลักษณะเช่นเดียวกันทุกประการ และการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนนั้นไม่ว่าจะใช้สถานที่ใดก็จะไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในเมื่อแต่ละสถานที่มีความพร้อมต่างกันด้วยแล้วในจุดนี้เด็กและเยาวชนที่ต้องการหาแต่ละคนก็ย่อมได้รับสิทธิในแนวทางการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน (ในเรื่องของสถานที่) ซึ่งส่วนใหญ่จะไปสอบสวนที่สถานพินิจ เนื่องจากจะมีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์สำหรับบันทึกวิดีโอไว้เป็นหลักฐานและมีความเหมาะสมสำหรับการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องการหา โดยตามกฎหมายกำหนดให้แบ่งเป็นสองส่วนจัดตำแหน่งสำหรับเด็กหรือเยาวชน นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและทนายความไว้ส่วนเดียวกัน ส่วนพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะอยู่อีกส่วนหนึ่งเพื่อไม่ให้เด็กเกิดความรู้สึกกดดันนั้น มีบางครั้งที่พนักงานสอบสวนใช้ห้องสอบสวนเดียวกับห้องสอบสวนผู้ใหญ่ ในกลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สิน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ซึ่งจะมีลักษณะเป็นห้องทำงาน ไม่ได้การแยกส่วนหรือกั้นห้องแต่อย่างไร

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับผู้ใหญ่จะมีการแยกตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนออกมาสอบสวนต่างหากและจะมีสหวิชาชีพและทนายความเข้าร่วมในการสอบสวนด้วย ซึ่งในจุดนี้ถือว่าเป็นไปตามแนวทางของกฎหมายที่กำหนดให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน อย่างไรก็ตามโดยสภาพจริงแล้ว ฅกลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สิน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด1 การสอบสวนนั้นพนักงานสอบสวนนั่งสอบสวนเด็กและเยาวชนโดยตรง กล่าวคือไม่มีสถานที่ที่

เหมาะสมสำหรับการสอบสวนเด็กและเยาวชนตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับ 20 พ.ศ. 2542 ซึ่งพนักงานสอบสวนมีความเข้าใจถึงหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาและระมัดระวังเรื่องคำถามระหว่างการสอบสวนไม่ให้กระทบต่อจิตใจและความรู้สึกของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี

“บางครั้งที่ต้องสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่กองบังคับการตรวจปราบปรามยาเสพติด นั้น สถานที่สำหรับสอบสวนจะเป็นที่เดียวกับที่ใช้กับสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่คือเป็นห้องที่มีลักษณะเป็น โต๊ะทำงานที่มีบรรยากาศเป็นห้องสอบสวนและไม่มีกำแพงส่วนกันเพื่อแยกเด็กหรือเยาวชนกับพนักงานสอบสวนเลย”

พ.ต.ท. วิเศษ

1.4.2 การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาระหว่างการสอบสวน

1) การสอบสวน

การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนที่ต้องหาโดยส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ถามปากคำหรือสอบสวนเด็กและเยาวชนเอง อย่างไรก็ตามของสหวิชาชีพมีผลทำให้พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการถามปากคำเด็กได้ โดยให้มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งดังกล่าวมาอยู่ร่วมด้วย พบว่าการสอบสวนเด็กและเยาวชนของพนักงานสอบสวน กองบังคับการตรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จะมีเฉพาะทนายความและบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่เด็กและเยาวชนร้องขอมาร่วมฟังการสอบสวนเท่านั้น ทนายความที่เข้ามาจะคอยทำหน้าที่ให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่เด็กและเยาวชนที่ต้องหา และส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ติดต่อทนายความให้แก่เด็กและเยาวชนที่ต้องหา ส่วนพนักงานอัยการและนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์นั้น พนักงานสอบสวนจะบันทึกเหตุผลที่ไม่อาจรบกวนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน

กรณีที่มีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบสวน การดำเนินการสอบสวนที่ให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ถามปากคำเด็กและเยาวชน พบว่าบ่อยครั้งที่คำถามยังไม่ตรงประเด็นหรือไม่ชัดเจน ประกอบกับรายละเอียดของการสอบสวนคดียาเสพติดมีมากและมีความซับซ้อนเพื่อสอบถามผู้เกี่ยวข้องหรือร่วมกระบวนการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นด้วย ซึ่งแนวการสอบสวนคดียาเสพติดมีรายละเอียดมากมายเพื่อสืบหาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการกระทำผิดนั้นหากพนักงานสอบสวนและสหวิชาชีพสื่อสารไม่ตรงกัน หรือสหวิชาชีพอาจไม่เข้าใจหรือไม่มีความรู้ในประเด็นการสอบสวนนั้นเป็นผลทำให้เกิดเป็นอุปสรรคต่อการสอบสวน และกระบวนการสอบสวนที่ล่าช้าจะมีผลต่อคำให้การของเด็กและเยาวชน เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนจะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายไม่อยากจะปากคำ หรือบางครั้งไม่ใส่ใจกับประเด็นที่ถูกซักถาม ดังนั้นจึงทำให้พนักงานสอบสวนต้องอาศัยความพยายามในการสอบสวนมากขึ้น

การปฏิบัติงานของสหวิชาชีพร่วมกับพนักงานสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 นั้นจะไม่พบเรื่องการทำร้ายหรือข่มขู่เด็กและเยาวชน พนักงานสอบสวนมักจะระมัดระวังเรื่องการใช้คำพูดและท่าทางที่ไม่ทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวลทั้งนี้อาจเกรงว่าจะมีผลต่อการสอบสวนหาข้อเท็จจริง และถือว่ามี ความเกรงใจนายความ และระลึกในสิทธิของเด็กผู้ต้องหา แต่เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะไม่รู้สิทธิของตนเองเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาเกี่ยวกับการมีอายุการ และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหา คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีเฉพาะนายความและบุคคลที่เด็กร้องขอซึ่งหมายถึงบุคคลใกล้ชิดกับเด็กเป็นหลัก จึงทำให้กระบวนการสอบสวนสามารถทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันพนักงาน อัยการและนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ไม่ได้มาเข้าร่วมการสอบสวนในคดีความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดทั้งนี้เนื่องจากการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย การจำกัดประเภทคดีเฉพาะที่มีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างแรง ในการสอบถามปากคำเด็กที่ต้องมี กลุ่มสหวิชาชีพซึ่งการกำหนดให้มีบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มสหวิชาชีพร่วมอยู่ด้วย ทำให้ล่าช้า เด็กอาจ ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมนานเกินสมควร และอย่างน้อยหากมีนายความเข้าร่วม คຸ່ມครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาแล้วนั้นให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำได้โดยหมาย เหตุไว้ หรือหากพนักงานสอบสวนสามารถจัดสหวิชาชีพให้แก่เด็กได้ในกรณีที่เด็กและเยาวชน ร้องขอ และส่วนใหญ่เน้นการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นหากพนักงานสอบสวนได้ ประสานงานและปรึกษานักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือ คำถามใด ไม่ทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็ก พนักงานสอบสวนก็จะทำหน้าที่ในการ สอบปากคำเด็กและเยาวชนที่หาหาๆนั้นเอง

ส่วนการสอบสวนประเด็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น พนักงานสอบสวน จะต้องเก็บรักษาของกลางและหลักฐานในเบื้องต้นจากตัวเด็กหรือเยาวชน เช่น ปัสสาวะ ไว้สำหรับ ส่งตรวจพิสูจน์ เป็นไปตามหลักเกณฑ์และการสอบสวนแบบที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา คือ ทำ การสอบสวนถึงประวัติของผู้ต้องหาให้ได้รายละเอียดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สอบสวนให้ทราบถึง พฤติการณ์ก่อนการจับกุมผู้ต้องหา และสอบสวนให้ทราบถึงพฤติการณ์ที่ผู้ต้องหาถูกจับกุม ดำเนินคดี สอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะเป็นการกระทำผิดที่เป็นขบวนการการสอบสวน เรื่องการติดต่อระหว่างผู้กระทำผิดในคดี สอบสวนถึงดำเนินรูปพรรณของผู้ร่วมกระทำผิดที่ ผู้ต้องหาขัดทอด สอบสวนพยานแวดล้อมกรณี

2) การบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ

การถ่ายภาพและเสียงไว้เป็นหลักฐานการสอบสวนโดยเครื่องวิดีโอ นั้นพนักงาน

สอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าว ซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นหลักฐานการสอบสวน นั้นเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 มาตรา 139 ซึ่งบางครั้งหรือบางสถานที่ที่มีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์ที่แตกต่างกัน เช่นหากสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ปัจจุบันจะไม่เคร่งครัดเหมือนอย่างเคย โดยจัดเฉพาะการแยกเด็กและเยาวชนออกจากการสอบปากคำผู้ใหญ่ แต่ไม่ได้คำนึงถึงรูปแบบในการจัดสถานที่สำหรับการสอบสวนซึ่งอาจไม่มีรูปแบบตายตัวและมีลักษณะไม่เป็นความลับ ไม่สมบูรณ์ตรงตามที่กฎหมายกำหนดว่าต้องกระทำเป็นสัดส่วนในที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน ตามมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง คือพนักงานสอบสวนจะใช้ห้องทำงานซึ่งจะมีการแบ่งส่วนเป็นห้องเล็กๆ ห้องหนึ่งแต่ไม่มีประตูปิดและไม่มิดชิดเท่าที่ควร ทำให้มีเสียงรบกวนจากรอบข้าง หรือทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความอายได้ ดังนั้นทำให้ได้เทปบันทึกที่ไม่มีคุณภาพ เมื่อศาลนำไปเปิดฟังพบว่าได้ยินเสียงคำให้การของเด็กและเยาวชน ไม่ชัดเจนและไม่มีประสิทธิภาพ จึงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์

อุปกรณ์ และการบันทึกวิดีโอ เพื่อเป็นหลักฐานในการสอบสวน อุปกรณ์ที่พนักงานสอบสวนต้องใช้ประกอบการสอบสวนคือพิมพ์ดีดหรือเครื่องคอมพิวเตอร์คือไว้สำหรับพิมพ์คำการของผู้ต้องหา และสำหรับการสอบสวนจะมีกล้องบันทึกวิดีโอไว้เป็นหลักฐานการสอบสวน บางครั้งหรือบางสถานที่ที่มีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์ที่แตกต่างกัน หากสถานที่ใดใช้เครื่องพิมพ์ดีดพิมพ์คำให้การนั้นส่งผลให้คุณภาพของเสียงที่บันทึกต่ำลง ซึ่งในเรื่องของงบประมาณมีพอสมควรค่อนข้างจะไม่มีปัญหาในเรื่องการจัดซื้อเทปบันทึกวิดีโอ แต่จะมีปัญหาบ้างในส่วนที่พนักงานสอบสวนไม่คล่องตัวในเรื่องของการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี

“อุปกรณ์สำหรับการบันทึกวิดีโอ นั้น ใช้กล้องวิดีโอส่วนตัวของเจ้าพนักงาน แต่สามารถเบิกงบประมาณในส่วนของเทปที่ใช้บันทึกวิดีโอ นั้นได้”

พ.ต.ท. แก้ว

“ในเรื่องของงบประมาณมีพอสมควรค่อนข้างจะไม่มีปัญหาในเรื่องการจัดซื้อเทปบันทึกวิดีโอ เพื่อเป็นหลักฐานในการสอบสวน แต่จะมีปัญหาบ้างในส่วนที่พนักงานสอบสวนไม่คล่องตัวในเรื่องของการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี”

พ.ต.ท. จันทร์

3) การกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24

ชั่วโมง

พนักงานสอบสวนต้องเร่งรีบในการสอบสวนเนื่องจากต้องสอบสวนให้แล้วเสร็จ

ภายใน 24 ชั่วโมง บางกรณีไม่สามารถสอบสวนได้เนื่องจากต้องรอผู้ปกครองหรือสภานิติบัญญัติ และเมื่อเกิน 24 ชั่วโมงจะต้องทำเรื่องควบคุมตัวเด็กไว้ที่สถานพินิจ ปัญหาเรื่องรอการสอบสวนจึงขึ้นอยู่กับผู้มาเข้าร่วมในการสอบสวน ทั้งนี้พนักงานสอบสวนเกิดความกดดันที่จะต้องสอบสวนให้ใช้เวลาให้น้อยที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับการสอบปากคำของเด็กที่ต้องการหา แต่อย่างไรก็ตามต้องใช้เวลาซึ่งมากกว่า 1 คืน แต่จะไม่ให้เกิน 1 สัปดาห์ สรุปว่าการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ต้องการนั้น พบอุปสรรคในเรื่องของเวลาเนื่องจากเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายซึ่งทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือกันจึงจะทำให้การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องการหามีประสิทธิภาพ คือมีความรวดเร็ว และเป็นธรรมแก่เด็กและเยาวชน

พ.ต.ท. มีชัย

4) การควบคุมตัวระหว่างสอบสวน

การควบคุมตัวเด็กและเยาวชนเพื่อการสอบสวนนั้นพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง หากไม่แล้วเสร็จตามที่กำหนด พนักงานสอบสวนจะต้องทำเรื่องส่งเด็กและเยาวชนไปควบคุมตัวที่สถานพินิจต่อไป ซึ่งระหว่างนั้นเด็กและเยาวชนจะอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมดูแลของสถานพินิจ ส่วนพนักงานสอบสวนจะทำหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ในการสรุปสำนวนคดี พนักงานสอบสวนสามารถคัดฟ้องได้คือเมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดครบ 30 วัน หากเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลได้ เช่น ยังสอบสวนไม่เสร็จ หรือมีการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมจากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี โดยยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอคัดฟ้องต่อไป คือคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี ขอคัดฟ้องต่อไปได้ 2 ครั้งๆ ละไม่เกิน 15 วันและ คดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกิน 5 ปี ขอคัดฟ้องต่อไปได้รวม 4 ครั้งๆ ละไม่เกิน 15 วัน

การควบคุมตัวระหว่างสอบสวน การสรุปสำนวนคดีต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ถ้าหากหน่วยงานใดมีการดำเนินการล่าช้าก็จะส่งผลกระทบต่อสรุปสำนวนคดีส่งอัยการได้ และการที่ไม่มีพนักงานอัยการ และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ มาร่วมเข้าฟังการสอบสวนนั้น ช่วยให้ขั้นตอนการดำเนินการสอบสวนมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามทำให้เกิดการสอบสวนซ้ำซากหลายครั้งซึ่งพบในกรณีที่เยาวชนให้การปฏิเสธข้อกล่าวหา ทั้งนี้เนื่องจากว่ามีเพียงพนักงานสอบสวนและทนายความเข้าร่วมฟังการสอบสวน ซึ่งโดยปกติแล้วหากเด็กที่ถูกส่งไปควบคุมตัวที่สถานพินิจและได้รับการประกันตัวออกไปแล้ว จะได้รับผลกระทบจากการควบคุมตัวน้อยกว่าเด็กที่ไม่ได้ประกันตัวออกไป ดังนั้นจึงเกิดความไม่เท่าเทียมกันจากการถูกควบคุมตัวไม่ควบคุมตัวอันเนื่องมาจากการประกันตัวระหว่างรอการพิจารณาในชั้นศาลต่อไป ซึ่ง

หากนำตัวเด็กและเยาวชนส่งให้หน่วยงานใด พนักงานสอบสวนจะไม่มีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมเด็กและเยาวชนนั้น

5) การควบคุมการเผยแพร่ข่าวจากบุคคลภายนอก

แนวทางการสอบสวนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะมีลักษณะการสอบสวนให้ทราบถึงพฤติการณ์ก่อนการจับกุมผู้ต้องหาในคดี สอบสวนให้ทราบถึงพฤติการณ์ที่ผู้ต้องหาถูกจับกุมดำเนินคดี สอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะเป็นการกระทำผิดที่เป็นขบวนการ และรวบรวมพยานหลักฐานที่ได้ทั้งผลการตรวจพิสูจน์สารเสพติด และสำหรับการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนที่ต้องหาจะมีขั้นตอนมากกว่า เนื่องจากเด็กเป็นผู้อ่อนเยาว์คืออุปสรรคการสืบสวนคดี คือจะยึดแนวทางตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 ในกรณีมีการแถลงข่าวหากเป็นคดีร้ายสำคัญนั้น การควบคุมสื่อจะเป็นเรื่องของการสงวนนาม ไม่ให้เกิดเป็นข้อสังเกตแก่ตัวเด็กหรือเยาวชน

พ.ต.ท.อนันต์

6) การประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราว

การให้ประกันตัวเด็กและเยาวชนเป็นไปตามแนวทางการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา ในกระบวนการยุติธรรม แต่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการปราบปรามปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน คือเกิดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ เนื่องจากหลังจากการที่ได้รับการประกันตัวไปแล้ว พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมหรือติดตามพฤติกรรมความเสี่ยงต่างๆ อีกถึงแม้จะเป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติก็ตาม ด้วยข้อจำกัดด้านภาระงานที่มากมายจุดนี้จึงเป็นช่องว่างให้เด็กหรือเยาวชนซึ่งกลับไปสภาพแวดล้อมเดิมที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดอีกหรือหาช่องทางกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ในภายหลัง

การสรุปสำนวนส่งอัยการบางที่จะมีจับหลายพื้นที่คดีซ้อนกัน ก็จะมีอุปสรรคต่อการสรุปสำนวนบ้าง แต่ไม่บ่อยครั้งนัก ในส่วนนี้จะไม่มีผลกระทบกับเด็กและเยาวชนเนื่องจากพนักงานสอบสวนได้ส่งตัวเด็กและเยาวชนไปที่สถานพินิจแล้ว ซึ่งจะอยู่ในความดูแลตามระเบียบของสถานพินิจที่อาจถูกควบคุมตัวหรือได้รับการประกันตัวออกไปแล้วแต่ความเหมาะสมระยะเวลาเกี่ยวกับการสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการของพนักงานสอบสวนนั้นจึงเป็นไปตามแนวทางของกฎหมายที่ต้องมีหลักการและเหตุผลมีความเหมาะสมพอควร โดยพนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งมีความเห็นเกี่ยวกับการประกันตัวและปล่อยตัวชั่วคราว ว่าอยู่ในข้อกำหนดและดุลพินิจของสถานพินิจ ซึ่งจะมีหลักการให้พิจารณาถึงเหตุผลและให้น้ำหนักถึงความเหมาะสมเกี่ยวกับการประกันตัวชั่วคราว และการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งพนักงานสอบสวนเองเชื่อว่า เป็นเรื่องที่เหมาะสมเพราะสถานพินิจจะมีกระบวนการพิจารณาที่สอดคล้องกับแนวทางของกฎหมายอยู่แล้ว ดังนั้นจึง

มั่นใจว่าหากมีการอนุญาตให้ประกันตัวเด็กและเยาวชนแล้ว จะไม่มีปัญหาต่อการสอบสวน ในเรื่องของคำให้การในกรณีที่มีการกลับคำให้การหลังจากที่เด็กหรือเยาวชนได้รับการประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราวเนื่องจากการยึดตามหลักฐานและพฤติการณ์การกระทำผิดเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตามแนวทางการปฏิบัติตามของกฎหมายนั้นไม่สอดคล้องกับแนวคิดการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา เพราะผู้ต้องหาตามกฎหมายหมายความถึง ต้องสันนิษฐานว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ บุคคลนั้นคือผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำผิด คือยังไม่ได้ตัดสินว่าเป็นผู้กระทำผิด จึงต้องมีการไต่สวนข้อกล่าวหาว่านั้น ดังนั้นกระบวนการที่มีการควบคุมผู้ต้องหาไว้เพื่อการไต่สวนนั้นจะมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคล โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ต้องหาซึ่งต้องอาศัยวิธีการสำหรับการคุ้มครองมากมาย แต่วิธีการนั้นกลับมาส่งผลกระทบต่อเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหา เช่น การให้ประกันตัวที่สถานพินิจนั้นก็ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันระหว่างเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาเนื่องจากหลักประกันคำนวณตามชนิดและปริมาณสารเสพติดที่พบเป็นของกลาง ซึ่งเด็กที่ทางบ้านมีฐานะก็สามารถประกันตัวออกไปได้ ส่วนเด็กที่ทางบ้านยากจนก็จะไม่ประกันตัวออกไปเนื่องจากผู้ปกครองไม่มีเงินมาประกันตัวนั่นเอง ส่วนการสรุปสำนวนส่งอัยการนั้นหากสอบสวนเด็กและเยาวชนเสร็จแล้วเมื่อผลการตรวจพิสูจน์ร่างกายและสารเสพติดก็สามารถนำมาสรุปสำนวนส่งอัยการได้โดย โดยพนักงานสอบสวนไม่มีปัญหาเรื่องภาระงานที่สะสมมากนัก

1.5 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหา คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1) หลังการถูกจับกุม

การปฏิบัติงานหลังจากที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมตัวและเดินทางมาที่กลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สิน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 นั้น ข้อจำกัดในการปฏิบัติงานจะเกี่ยวข้องกับระยะเวลาที่จำกัดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้สอบสวนได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง และส่วนใหญ่เมื่อรับแจ้งมาแล้วขั้นตอนเรื่องการประสานงานติดต่อกับสหวิชาชีพนั้นจะติดขัดในส่วนของพนักงานอัยการ ดังนั้นอุปสรรคในการปฏิบัติงานและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวนนั้นคือความล่าช้า เนื่องจากจะเกี่ยวกับการที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ทำให้ต้องอาศัยระยะเวลาในการที่จะเข้าร่วมปฏิบัติงานอย่างพร้อมเพรียงกัน และแต่ละหน่วยงานอยู่แยกกัน

“ขั้นตอนหลังถูกจับมีหลายขั้นตอนที่พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการและเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายที่ทำให้ต้องใช้เวลายาวนาน ซึ่งจุดนี้จะมีผลต่อคำให้การของเด็กและเยาวชน เนื่องจากว่าการที่ต้องรอเวลาจากการที่ไม่ได้ดำเนินการสอบสวนเลยนั้นทำให้เด็กหรือ

เยาวชนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย อยากกลับบ้านหรือไม่อยากอยู่ให้การแล้ว ดังนั้นจะเกิดเป็นอุปสรรคต่อการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเป็นอย่างมาก”

พ.ต.ท. แก้ว

หากสังเกตจากอารมณ์และพฤติกรรมเด็กและเยาวชนจะพบว่าจะมีลักษณะเสียความรู้สึกบ้าง กล่าวคือเป็นไปตามธรรมชาติของคนที่ถูกจับกุมและควบคุมตัว อย่างไรก็ตามระหว่างรอการสอบสวนก็จะมีที่นั่งพักผ่อนและพนักงานสอบสวนจะมีความระมัดระวังไม่ทำให้เด็กรู้สึกตกใจกลัวหรือหวาดระแวง ระหว่างนั้นพนักงานสอบสวนจะติดต่อประสานงานกับสหวิชาชีพให้เข้าร่วมการสอบสวน พบว่าพนักงานอัยการจะติดภาระงานมากทำให้ต้องรอ จึงทำให้กระบวนการสอบสวนจะเริ่มต้นช้ามาก

ผู้จับกุมตัวเด็กบางที่แจ้งอายุเกิน 18 ปี ซึ่งอาจขัดแย้งกับคำให้การของเด็กหรือเยาวชนจุดนี้พนักงานสอบสวนต้องนำไปตรวจอายุจึงจะทำให้เกิดความล่าช้าไปบ้างเนื่องจากการที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 รับสอบสวนคดีทั่วราชอาณาจักร จะมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ คือหากเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่เขตกรุงเทพมหานคร ก็ต้องนำไปสอบสวนตามที่ทำการจังหวัดที่เด็กอาศัยอยู่ ซึ่งในจุดนี้พนักงานสอบสวนต้องนำค่าใช้จ่ายส่วนตัวออกก่อนที่จะน้อยบ้างมากบ้างซึ่งหากทำเรื่องเบิกจ่ายอาจจะล่าช้าไม่สะดวกเท่าที่ควรหรือบางครั้งผู้จับกุมตัวเด็กแจ้งอายุเกิน 18 ปี ในจุดนี้พนักงานสอบสวนต้องนำไปตรวจอายุจึงจะทำให้เกิดความล่าช้าไปบ้าง และการประสานงานหากเด็กต้องการติดต่อทนายความ หรือว่าต้องการให้มีผู้เข้าร่วมการสอบสวนนั้น หากผู้เกี่ยวข้องไม่ให้ความร่วมมือไม่เห็นความสำคัญของกระบวนการสอบสวนนี้ก็จะทำให้การที่จะมาเข้าร่วมเกิดความล่าช้า

นอกจากนี้การควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหลังถูกจับกุมตัวจำเป็นต้องให้เด็กและเยาวชนอยู่ในสภาพที่ถูกจับใส่กุญแจมือตั้งแต่หลังจากที่ถูกจับกุมจนกระทั่งนำตัวส่งสถานพินิจ ซึ่งเป็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องใส่กุญแจมือแก่เด็กและเยาวชนที่ต้องหาเนื่องจากว่ามีการพิจารณาถึงความเสี่ยงต่อการหลบหนีของเยาวชนที่ต้องหา ดังนั้นการใส่กุญแจมือจึงเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุดังกล่าวและไม่ให้ปัญหาเกี่ยวกับการนำจับกุมตัวในภายหลัง

2) ระหว่างสอบสวน

ระหว่างการสอบสวนนั้นเป็นไปตามข้อหาของเจ้าพนักงานจับกุมมาซึ่งจะไม่มีปัญหาเรื่องการแจ้งข้อหาผิด และการสอบสวนก็สอบตามพฤติการณ์แห่งการกระทำผิด แต่ปัญหาและอุปสรรค ระหว่างการสอบสวนจะเป็นในลักษณะที่ไม่สมบูรณ์แบบตามที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

1. บุคคลที่เด็กร้องขอนั้นมีปัญหาบ้าง เช่น ในกรณีที่ผู้ปกครองอยู่ต่างจังหวัด มักจะมีข้ออ้างว่าไม่สามารถมาร่วมการสอบสวนได้ หรือพ่อแม่ผู้ปกครองเด็กบางรายไม่ค่อยสนใจ กับพฤติกรรมลูกหลาน ในเรื่องของกรมีส่วนร่วมหรือให้ความร่วมมือของบุคคลที่เข้าร่วมในการสอบสวนจึงไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายบ้าง

2. การมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวน พบว่าบางประเด็นพนักงานสอบสวน และสหวิชาชีพมีความเข้าใจไม่ตรงกัน ทำให้เกิดเป็นอุปสรรคต่อการทำงานอยู่บ้าง คือแนวการสอบสวนคดีอาชญาคดีมีรายละเอียดมากมายเพื่อสืบหาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการกระทำผิดนั้น หากพนักงานสอบสวนและสหวิชาชีพสื่อสารไม่ตรงกัน หรือสหวิชาชีพอาจไม่เข้าใจหรือไม่มีความรู้ในประเด็นการสอบสวนนั้นเป็นผลทำให้เกิดเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน เช่นว่า กรณีการดำเนินการสอบสวนที่ให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ถามปากคำถามเด็กและเยาวชน พบว่าบางครั้งที่คำถามยังไม่ตรงประเด็นหรือชัดเจนแน่ชัด ประกอบกับรายละเอียดของการสอบสวนคดีอาชญาคดีมีมากและมีความซับซ้อนเพื่อสืบหาผู้เกี่ยวข้องหรือร่วมกระบวนการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นด้วย

“ด้วยการกำหนดเวลาให้มีความเร่งด่วนมากที่สุด จึงมีผลต่อการประชุมเตรียมคำถามที่ทำแบบรีบเร่ง ไม่ละเอียด หรือบางครั้งไม่ได้ประชุมกันเลยระหว่างพนักงานสอบสวน อัยการและนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และประกอบกับการที่พนักงานสอบสวนเองก็ไม่มีความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กด้วย จึงทำให้พนักงานสอบสวนเกิดความกดดันระหว่างการทำงาน”

พ.ต.ท. แก้ว

ดังนั้นความกดดันด้านเวลาและความไม่เข้าใจในรายละเอียดของสหวิชาชีพในการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมีส่วนที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานสอบสวนเด็ก และเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

เนื่องจากมีข้อบัญญัติในพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 มาตรา 139 ว่าในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันควร ไม่อาจรอพนักงานอัยการเข้าร่วมในการทำสำนวนสอบสวน พนักงานสอบสวนสามารถทำสำนวนต่อไปได้ โดยมีการบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอพนักงานอัยการไว้ในสำนวน ซึ่งถือว่าเป็นการทำสำนวนที่ขอด้วยกฎหมาย จึงมีส่วนทำให้พนักงานสอบสวนไม่ได้ประสานงานติดต่อไปยังสหวิชาชีพต่างๆ เพื่อให้เข้าร่วมการสอบสวน โดยเฉพาะกรณีที่อัตราโทษจำคุกต่ำสามปี อย่างไรก็ตามพบว่าสอดคล้องกับเหตุผลความจำเป็นที่ไม่อาจรอพนักงานอัยการ และนักจิตวิทยาหรือนักสังคม

สงเคราะห์ได้ทั้งหมด ยกเว้นทนายความ ทำให้ไม่มีผู้ร่วมคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนอย่างเท่าเทียมกันในทุกคดี

จากประสบการณ์ด้านการสอบสวนพบว่าในช่วงแรกที่ยังไม่การใช้ ป.วิอาญา นั้น แนวทางการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนจะมีความคล่องตัวมากกว่า แต่เมื่อมีการใช้ ป.วิอาญา ฉบับแก้ไข พ.ศ.2542 จะเป็นประเด็นในเรื่องของการให้มีบุคคลจากหลายส่วนมาร่วมรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้มีขั้นตอนมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนให้ชอบด้วยกฎหมายไม่ให้ไปบังคับข่มขู่โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาซึ่งจะทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องของการติดต่อประสานงานที่ต้องพยายามให้อยู่ในระยะเวลาที่กำหนด

พ.ต.อ.ณเดชะ

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหา คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดระหว่างสอบสวนของพนักงานสอบสวนเป็นดังนี้

กรณีที่มีได้สอบสวนภายใน 24 ชั่วโมง และจะต้องมีการนัดวันสอบสวนเป็น ภายหลังจากนั้น เด็กและเยาวชนต้องถูกควบคุมตัวไว้ที่บ้านเมตตาหรือบ้านปราณี ซึ่งจะยังไม่สามารถประกันตัวได้ ส่วนนี้อาจกระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชนได้ และจะมีผลกระทบต่อเนื่องไปจนถึงการสอบสวน เนื่องจากกระบวนการสอบสวนที่ล่าช้าจะมีผลต่อคำให้การของเด็กและเยาวชนมาก เนื่องจากเด็กจะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายไม่อยากให้ปากคำ หรือบางครั้งไม่ใส่ใจกับประเด็นที่ถูกซักถาม ดังนั้นจะทำให้พนักงานสอบสวนต้องอาศัยความพยายามในการสอบสวนมากขึ้น คือ หลังการถูกจับกุมและการสอบสวน นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เนื่องจากการสอบสวนที่ต้องอาศัยสหวิชาชีพนั้น โดยเฉพาะอัยการซึ่งมีบทบาทสำคัญในการร่วมสอบปากคำดำเนินคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวนเพื่อป้องกันการขาดประเด็นและลดการเรียกเด็กและเยาวชนมาสอบสวน ซ้ำนั้น ก่อให้ความล่าช้าเกินกว่าที่จะคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของเด็กและเยาวชนที่ต้องหาฯ คือทำให้เด็กและเยาวชนที่ต้องหาถูกควบคุมนานเกินจำเป็น

ส่วนการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ต้องหา นั้น พบอุปสรรคในเรื่องของเวลาเนื่องจากเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายซึ่งทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือกันจึงจะทำให้การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหา มีประสิทธิภาพ คือมีความรวดเร็ว และเป็นธรรมแก่เด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตาม เรื่องการของแนวทางปฏิบัติงานตามขั้นตอนและกระบวนการของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พุทธศักราช 2542 โดยเฉพาะเรื่องการประชุมประสานงานกับสหวิชาชีพหลายฝ่ายดังนั้นทำให้เกิดเป็นข้อจำกัดในทางปฏิบัติ คือ ทำให้เกิดความล่าช้าไม่สามารถสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมงได้ เนื่องจากหลังการถูกจับกุมตัวเด็กและเยาวชนและควบคุมตัวมาที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ทั้ง

เก็บรวบรวมหลักฐานเบื้องต้น และระหว่างที่ต้องประสานงานกับสาขาชีพหรือรอทนายความซึ่งต้องอาศัยระยะเวลา มาร่วมการสอบสวน ทำให้กระบวนการสอบสวนมีความล่าช้า ดังนั้นจึงเกิดปัญหาในเรื่องของการต้องอาศัยระยะเวลาที่ต้องพร้อมเพียงกัน จึงมีผลทำให้การสอบสวนไม่เสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนดคือภายใน 24 ชั่วโมง พนักงานสอบสวนต้องทำสำนวนส่งเด็กและเยาวชนไปสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนไว้รอการสอบสวน จึงทำให้เกิดปัญหากระทบเวลาการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่ไม่สามารถกระทำได้ที่

การให้ประกันตัวเด็กและเยาวชนเป็นไปตามแนวทางการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา ในกระบวนการยุติธรรม แต่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการปราบปรามปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน คือเกิดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ เนื่องจากหลังจากการที่ได้รับการประกันตัวไปแล้ว พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมหรือติดตามพฤติกรรมความเสี่ยงต่างๆ อีกทั้งแม้จะเป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติก็ตามด้วยข้อจำกัดด้านภาระงานที่มากมายจุดนี้จึงเป็นช่องว่างให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกลับไปสู่สภาพแวดล้อมเดิมที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดอีกหรือหาช่องทางกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ในภายหลัง

“เรื่องความล่าช้าในการสรุปสำนวนคดีต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ถ้าหากหน่วยงานใดมีการดำเนินการล่าช้าก็จะส่งผลต่อการสรุปสำนวนคดีส่งอัยการได้ ซึ่งโดยปกติแล้วหากเด็กและเยาวชนที่ถูกส่งไปควบคุมตัวที่สถานพินิจและได้รับการประกันตัวออกไม่แล้วจะได้รับผลกระทบจากการควบคุมตัวน้อยกว่าเด็กที่ไม่ได้ประกันตัวออกไป ดังนั้นจึงเกิดความไม่เท่าเทียมกันจากการถูกควบคุมตัวไม่ควบคุมตัวอันเนื่องมาจากการประกันตัวระหว่างรอการพิจารณาในชั้นศาลต่อไป”

พ.ต.ท. วิรัตน์

1.6 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1.6.1 ด้านการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน

1) สนับสนุนแนวทางของกฎหมาย พระราชบัญญัติที่มีอยู่ขณะนี้ กล่าวคือ มีพนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่า แนวทางการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น การสอบสวนที่จะให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดขณะนี้คือการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตามหากพบปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ต้องหา ก็ใช้วิธีการแก้ไขเฉพาะหน้าไปก่อน อย่างเช่น พ.ต.ท. แก้ว กล่าวว่า

“การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้อหาจุดนี้เป็นเรื่องของกฎหมายที่กำหนด ซึ่งเราต้องทำความเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างในการสอบสวนเด็กเยาวชนที่อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ที่เน้นกระบวนการขั้นตอนที่มากมายนั้นเพื่อคุ้มครองสิทธิไม่ให้เด็กและเยาวชนไม่ได้รับผลกระทบนั้น แต่หากในทางปฏิบัติบางครั้งในจุดที่เป็นปัญหานั้นหากสามารถหลีกเลี่ยงได้ หรือ คัดทอนบางอย่างได้ก็จะพยายามทำให้ลงตัวมากที่สุด”

พนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งเห็นด้วยกับแนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้อหาว่ากระทำผิด ถึงแม้เด็กจะกระทำความผิดจริงก็ควรระวังเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ในชั้นสอบสวนไม่ให้ไปกระทบจิตใจต่อเด็กและเยาวชน ดังนั้นแนวทางการสอบสวนที่สามารถคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้อหาคือทำตามข้อกำหนดของกฎหมายอย่างเต็มที่ ถึงแม้จะพบข้อจำกัดและอุปสรรคบ้างก็ตาม ส่วนการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยการสนับสนุนการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุคือในฐานะที่เป็นพนักงานสอบสวน คือ

“อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนในช่วงการสอบสวน หรือพูดคุยกับผู้ปกครอง ถึงปัญหาสาเหตุเกี่ยวกับการกระทำผิดบ้าง ซึ่งในส่วนตัวข้าพเจ้าเองก็ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนและเขียนเป็นบทความวิชาการไว้สำหรับเพื่อแพร่ตามหน่วยงานต่างๆ หรือ ไว้เป็นข้อมูลสำหรับการอบรมให้ความรู้แก่เด็กเยาวชนบ้างตามโอกาสต่างๆ”

พ.ต.ท.ธรรมเนียม

2) เรื่องการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ต้อหาโดยการใส่กุญแจมือขณะการควบคุมนั้นควรมีการศึกษาถึงผลกระทบจากการใส่กุญแจมือกับเด็กและเยาวชนในอายุและข้อหาต่างๆ หรือความเสี่ยงรวมทั้งความจำเป็นต่างๆ ในการใส่กุญแจมือกับเด็กและเยาวชนให้ชัดเจนเพื่อวางมาตรการหรือแนวทางการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ต้อหาหลังจากถูกจับกุมตัวระทั้งควบคุมตัวมาสอบสวนได้อย่างเหมาะสม

3) ควรมีลดกระบวนการบางอย่างให้สอดคล้องกับเวลาที่กำหนดสำหรับการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ทำการสอบสวน เพื่อไม่เกิดความกดดันในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ทำให้การสอบสวนในชั้นพนักงานสอบสวนเสร็จสิ้นอย่างสมบูรณ์รวดเร็ว จะเป็นลดการเวลาการดำเนินการในการที่ต้อหานำตัวเด็กส่งสถานพินิจในกรณีการสอบสวนไม่สามารถแล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง ซึ่งมักจะพบข้อจำกัดที่ไม่สามารถควบคุมหรือกำหนดให้สามารถดำเนินการต่อได้ โดยพนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งสนับสนุนให้มีการลดขั้นตอนในการประสานงานสหวิชาชีพหลายๆฝ่ายลงไปให้เหลือเฉพาะทนายความ จะสามารถทำให้กระบวนการชั้น

สอบสวนมีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังคงมีความเป็นธรรมเนื่องจากนายความ เป็นผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาค่อยผดุงความยุติธรรมแก่เด็กและเยาวชนผู้ต้องหานั้นๆอยู่ ประกอบกับการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดกับเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหานั้น ในเรื่องของ ประเด็นการสอบสวนนั้น ไม่กระทบต่อจิตใจของเด็กมากเท่ากับคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือควรมี การพิจารณาเรื่องการกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง ประกอบกับการประสานงานให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมการสอบสวน เนื่องจากว่าพบข้อจำกัดในการ ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ ซึ่งโดยรวมแล้วพบว่าแนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ผู้ต้องหานั้นในทางปฏิบัติเป็นอุปสรรคต่อการสอบสวน ซึ่งจะทำให้เด็กหรือเยาวชนได้รับ ผลกระทบจากขั้นตอนการดำเนินมากกว่าได้รับการคุ้มครองนั้นๆ และยังมีส่วนทำให้เด็กหรือ เยาวชนไม่รู้สิทธิสำคัญต่อการกระทำผิดของตน

4) ควรจัดให้มีสถานที่ที่มีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์ และอยู่ตรง กลางระหว่างหลายๆหน่วยงานเพื่อให้ พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ นายความ รวมถึงพนักงานสอบสวนสามารถเดินทางมาได้สะดวกและรวดเร็วมากที่สุด

5) การจัดงบประมาณสนับสนุน ควรจัดให้มีความคล่องตัวมากขึ้น คือหาก แบ่งส่วนสำรองไว้สำหรับดำเนินการกับคดีเด็กหรือเยาวชนจะทำให้ลดอุปสรรคเรื่องความไม่ เพียงพอจากค่าใช้จ่ายส่วนของผู้ต้องหาหรือจำเลยก่อนเป็นจำนวนมาก เช่น ค่าเดินทาง ในกรณีอยู่ต่างจังหวัด หรือเนื่องจากต้องรับส่งเด็กและเยาวชนไปดำเนินการหลายๆที่ขณะที่การ สอบสวนยังไม่เสร็จสิ้นตามกระบวนการ เนื่องจากกระบวนการ ขั้นตอนการประสานงานกับหลาย ฝ่ายในการเก็บรวบรวมหลักฐานในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีมาก ประเด็นนี้พนักงาน สอบสวนควรได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอเพื่อเป็นกำลังใจในการทำงานและเพื่อให้เกิดความ คล่องตัวมากขึ้น เพราะพนักงานสอบสวนต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัวสำหรับดำเนินการต่างๆ ทั้งการ เดินทางในการรับส่งเด็กที่ต้องหาไปยังสถานพินิจหรือการนำตัวเด็กไปสอบสวนในสถานที่ทำการ ในเขตภูมิลำเนา

6) ในกรณีที่พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กไปควบคุมตัวที่สถานพินิจและ อยู่ในช่วงของการรวบรวมพยานหลักฐาน คือถ้าครอบครัวเด็กมีหลักทรัพย์ที่จะประกันตัวเด็กไปก็ อาจจะไม่ได้รับผลกระทบมากมายนัก แต่สำหรับเด็กที่ครอบครัวไม่มาประกันตัวหรือไม่มีทรัพย์ เพียงพอสำหรับมาประกันตัวก็จะได้รับผลกระทบต่อความรู้สึกเนื่องจากการถูกควบคุมตัวในสถาน แกรับมากกว่า การสอบสวนหากเสร็จสิ้นลง เมื่อเด็กผู้ต้องหาให้ปากคำแล้วควรให้มีการพิจารณา เรื่องการที่จะควบคุมตัวไว้หรือให้ปล่อยตัวเด็กออกไป โดยไม่ต้องมีการประกันตัว ทั้งนี้เพื่อลด ปัญหาความเหลื่อมล้ำในเรื่องของกำลังทรัพย์ของผู้ปกครองเด็ก และลดการจำกัดเสรีภาพของเด็ก

ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานสอบสวนทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งสำคัญต่อการสรุปสำนวนคดี อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องหาต้องถูกควบคุมตัวไว้เพื่อรอการส่งสำนวนส่งอัยการและศาล พิิจารณา

8) พนักงานสอบสวนเองจะต้องมีความขยันและอดทนต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยต้องคำนึงถึงหลายฝ่ายๆ ทั้งผู้ร่วมงานและเด็กที่ต้องหาหรือผู้ถูกปฏิบัติเป็นสำคัญ

9) หน่วยงานผู้เกี่ยวข้องควรให้ความร่วมมือในการออกเอกสารเพื่อให้พนักงานสอบสวนนำมาเป็นหลักฐานในการสรุปสำนวนส่งอัยการ โดยไม่ให้ชักช้า เช่น รายงานการสืบเสาะควรจะมีการกำหนดเวลาที่เร็วยิ่งขึ้น

1.6.2 ด้านการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในกลุ่มเด็กและเยาวชน

การสอบสวนดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาของพนักงานสอบสวนเป็นหน้าที่ของการสอบสวนเพื่อพิสูจน์ถึงความผิดของเด็กและเยาวชนที่หาหาที่ได้กระทำผิดไปในแต่ละคดีซึ่งการสอบสวนของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จะเป็นการดำเนินการเฉพาะด้านการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งจะมีการเจาะจงลึกลงไปรายละเอียดในส่วนสำคัญหลัก 2 ประการ คือ การสอบสวนเพื่อโยงใยถึงเครือข่ายของผู้ร่วมกระทำผิดในขบวนการที่เกี่ยวกับยาเสพติด ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้อยู่เบื้องหลัง ผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้จำหน่าย ผู้ให้การช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อดำเนินการออกหมายจับ หรือเพื่อใช้เป็นหลักฐานข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการสืบสวนสอบสวนต่อไป และการสอบสวนเพื่อดำเนินการอายัดหรือตรวจสอบทรัพย์สินของผู้กระทำผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นหากกล่าวถึงการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น แนวทางการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนอาจจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่อย่างไรก็ตามภายในกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จะมีเจ้าพนักงานฝ่ายหนึ่งที่ทำหน้าที่สำรวจเก็บข้อมูลทำสถิติและสารระบบด้านงานสอบสวนเพื่อสรุปประเด็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านต่างๆ เพื่อไว้จัดทำรายงานและไว้เป็นแนวทางการจัดอบรมในด้านนั้นๆ โดยสรุปเป็นแนวทางต่างๆ ได้ดังนี้

1) การส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน และการสอบสวนเด็กและเยาวชนนั้นพนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่สิ่งที่สามารถปฏิบัติได้นอกเหนือจากนั้นคือ การพยายามอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาและพูดคุยถึงปัญหากับพ่อแม่ผู้ปกครองตามโอกาสและความเหมาะสม คือเมื่อเด็กถูกนำตัวมาดำเนินการทางกฎหมายแล้ว ควรดำเนินการที่คุ้มครองสิทธิให้มากที่สุดเพื่อป้องกันความกดดันแก่เด็ก ไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าถูกผลักออกมาออกสังคม

“ในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน เรื่องการส่งเสริมป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ณ จุดนี้ทำได้เพียงแก้ไขข้อมูลที่ได้จากการสอบสวน การสังเกตพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด จากการซักถามถึงสาเหตุการกระทำผิด หากรวบรวมข้อมูลส่วนนี้ไปขยายความน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันปัญหาไม่ให้เด็กและเยาวชนเข้ามายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้มากเลยทีเดียว”

พ.ต.ท. แก้ว

“สภาพสังคมทุกวันนี้มีความเสื่อมโทรมอย่างมาก การที่เด็กหรือเยาวชนไปกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น เป็นสิ่งที่น่าสังเกตว่าความสังคมเกิดความบกพร่องแล้วที่ทำให้เกิดช่องว่างของปัญหา ดังนั้นไม่ว่าเราจะอยู่จุดใดของสังคมก็ควรมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลด้วย”

พ.ต.ท. จันทร์

2) การขยายเวลาสำหรับการสอบสวนจะช่วยให้สามารถขยายผลต่อการปราบปรามได้คือ การขยายให้อำนาจพนักงานสอบสวนเด็กและเยาวชนโดยไม่จำกัดให้ภายใน 24 ชั่วโมงนั้น จะช่วยลดการนำตัวเด็กไปควบคุม ณ สถานที่อื่น ซึ่งจะไม่ทำให้เสียเวลาและทำให้สามารถสอบสวนดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและลดสิ่งที่จะกระทบต่อการให้ปากคำของเด็ก

3) รวบรวมข้อมูลสำหรับสืบหาผู้ร่วมกระทำผิดมาดำเนินคดีให้ได้มากที่สุด โดยการทำหน้าที่สอบสวนนั้นเต็มທີ່คือการสอบสวนหาความผิดหรือหากทำเต็มທີ່คืออาจนำข้อมูลไปขยายผลสู่การนำจับผู้ต้องหารายอื่นที่ร่วมกระทำผิดหรือเกี่ยวข้องได้ การศึกษา รวบรวมข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนไว้เพื่อเป็นแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหาในจุดต่างๆ และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในรูปแบบของเอกสารหรือบทความไว้สำหรับเผยแพร่ และการเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้เรื่อง “การแก้ไขปัญหากการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเยาวชน

4) ทุกภาคส่วนควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโทษของการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ควรส่งเสริมความรู้ในชุมชนอย่างทั่วถึง เนื่องมาจากว่าเด็กและเยาวชนเป็นวัยที่อยากรู้อยากลองหากขาดการควบคุมที่ดีก็จะเสี่ยงต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดการตรวจจับและลดปริมาณยาเสพติดในสังคมซึ่งอาจเป็นเรื่องที่ยาก ดังนั้นแล้วควรมีการป้องกันปัญหาไม่ให้เด็กไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด อาจเป็นไปได้ในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ถึงความร้ายแรงของปัญหาหรือโทษที่จะได้รับให้เกิดความเกรงกลัวต่อการทำความผิด และโดยส่วนตัวนั้นในฐานะของพนักงานสอบสวนก็จะพยายามพูดคุยอบรมสั่งสอนกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหรือที่กระทำผิดจริงให้โอกาสปรับปรุงตัว

และชักจูงให้มาให้ความร่วมมือในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดในกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นการขยายแนวร่วมทางสังคมในการป้องกันและปราบปรามปัญหายาเสพติดต่อไป

5) ควรมีการสนับสนุน โครงการที่ส่งเสริมการป้องกันการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่มีการสอนถึงพิษภัยปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดแก่เด็กและเยาวชน เช่น ปัจจุบันในส่วนของตำรวจมีโครงการแดร์ (D.A.R.E หรือ Drug Abuse Resistance Education) ฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด อบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้ห่างไกลจากอบายมุข และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ แก่นักเรียนในสถานศึกษาต่างๆ

6) ควรมีการติดตามตรวจสอบสภาพแวดล้อมความเสี่ยงของเด็กและเยาวชนการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่สำคัญประการหนึ่งคือ ควรมีการติดตามสภาพแวดล้อมและสังเกตพฤติกรรมบุคคลรอบข้างของเด็กและเยาวชนหลังจากที่ได้รับการประกันตัวและปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งจะเป็นการลดช่องว่างไม่ให้เด็กและเยาวชนที่ต้องหาโอกาสไปกระทำผิดซ้ำอีก

2. กรณีศึกษาสหวิชาชีพ (จำนวน 6 คน)

2.1 กรณีสัมภาษณ์ พนักงานอัยการ

2.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

กรณีที่ 1 อัยการบรรจง

นายบรรจง (นามสมมติ) ตำแหน่งอัยการประจำกรม สำนักงานอัยการฝ่ายคดีพิเศษ 5 (อายุและการศึกษาไม่ได้ระบุ) ประสบการณ์ในการเข้าร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตั้งแต่ที่มีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี พ.ศ. 2543

กรณีที่ 2 อัยการนนุช

นางนนุช (นามสมมติ) อัยการประจำกรม สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลแขวง 5 อายุ 42 ปี การศึกษาปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประสบการณ์ในการเข้าร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชน 10 ปี เริ่มตั้งแต่ปี 2543

2.1.2 แนวทางการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาตีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาตีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือคดีอาญาอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน บทบาทของพนักงานอัยการในการเข้าร่วมสอบสวนผู้ต้องหาคือเป็นผู้รับผิดชอบให้การคุ้มครองเด็ก โดยการเข้าร่วมจดบันทึกคำร้องทุกข์ การถามปากคำเด็กในฐานะผู้เสียหายหรือพยาน การชี้ตัวผู้ต้องหา รวมทั้งการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็ก การไต่สวนมูล

ฟ้อง หรือการสืบพยานในคดีที่พยานเป็นเด็ก และการสืบพยานไว้ก่อนในคดีที่พยานนั้นเป็นเด็ก เพื่อให้คดีนั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยภายในศูนย์อำนาจการคุ้มครองเด็กในคดีอาญามีการจัดทำบัญชีรายชื่อพนักงานอัยการผู้มีหน้าที่เข้าร่วมในการคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน ซึ่งจะหมุนเวียนกันไปตามรายชื่อ

พนักงานอัยการจะเข้าร่วมสอบสวนผู้ต้องหาที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป หรือในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปี และผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเด็กร้องขอหรือ ส่วนใหญ่จะไปร่วมในคดีเกี่ยวกับค้าแรงงาน ทำร้ายร่างกาย เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ตรี และนำมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งโดยหลักๆแล้วบทบาทของอัยการ คือ พิจารณาและสั่งคดี การพิจารณาสั่งคดีในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหานั้น จะต้องตรวจพิจารณาตั้งสำนวนโดยละเอียดรอบคอบ จะต้องพิจารณาสั่งคดีให้ทันภายในกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 ซึ่งจะต้องนำรายงานการสืบเสาะของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มาประกอบการพิจารณาด้วย โดยคำนึงถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนยิ่งกว่าการลงโทษเป็นหลัก และพิจารณาประวัติการเคยกระทำความผิดและเคยต้องโทษของผู้ต้องหาว่ามีหรือไม่ ถ้ามีก็ให้มีคำสั่งและขอให้ศาลสั่งเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาตั้งสำนวน หากพิจารณาพยานหลักฐานและพยานหลักฐานยังไม่แน่ชัด ก็ต้องสั่งสอบสวนเพิ่มเติมตามรูปคดี

2.1.3 ทักษะคดีเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชน

การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะพบลักษณะของการเสพและหลักฐานการจับกุมจะไม่มีจำนวนมากเท่าใดนัก ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่จับกุมจะนำตัวไปตรวจให้แน่ชัดหากพบว่าเสพจริงจะส่งตัวเข้าสู่ศูนย์บำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด จากนั้นจะดำเนินคดีต่อไปตามหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาได้ เด็กและเยาวชนที่ถูกจับในข้อหาเสพนั้นส่วนใหญ่สาเหตุน่าจะมาจากความฉกฉวยโอกาสอย่างรู้หรือลองสิ่งแปลกใหม่และประกอบกับการที่ขาดความควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครองจึงทำให้หลงผิดเข้ามาเสพยาเสพติดได้โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมในลักษณะจะไม่สร้างปัญหาหรือจะไม่มีพฤติกรรมกระทำผิดที่มีความร้ายแรงเท่ากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในข้อหาอื่นร่วมด้วยโดยเฉพาะพวกพฤติกรรมครอบครองเพื่อจำหน่าย คือเด็กและเยาวชนประเภทนี้จะมีทัศนคติเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่แตกต่างออกไป ซึ่งจะเข้มข้นกว่าพฤติกรรมที่มาจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งส่วนเด็กและเยาวชนเหล่านี้มักถูกชักจูงปลุกฝังจากสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีหรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำผิด

อย่างไรก็ตามเรื่องของข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดนั้นจะเป็นหน้าที่

ของพนักงานคุมประพฤติเรื่องการติดตามและทำรายงานการสืบเสาะพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เพื่อนำข้อมูลไปให้พนักงานสอบสวนรวบรวมทำสำนวนส่งพนักงานอัยการไปประกอบการพิจารณาคดี

พนักงานอัยการจะไม่ได้พบกับเด็กหรือเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยตรงจึงไม่ทราบถึงทัศนคติและสาเหตุเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลรายงานการสืบเสาะพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนจากพนักงานคุมประพฤตินั้นก็มีความสำคัญมากในการพิจารณาทำสำนวนคดี ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะสาเหตุปัจจัยการตัดสินใจกระทำ ความผิดต่างๆ แต่ทั้งนี้ก็เป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ ดังนั้นในส่วนนี้จึงน่าจะเป็นพนักงานคุมประพฤติที่สามารถให้ข้อมูลได้ชัดเจนกว่าเพราะเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนี้โดยตรง

อัยการบรรจง

2.1.4 สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหากคิดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์นั้น ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะไม่ค่อยพบปัญหาเรื่องการสอบปากคำ เนื่องจากว่าขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะหากเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมด้วยความผิดซึ่งหน้า หรือตามหมายจับ จะมีผลทำให้เด็กและเยาวชนผู้ต้องหาได้รับสารภาพตามข้อกล่าวหา ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่จะจับได้พร้อมทั้งของกลาง เจ้าหน้าที่จะมีการตรวจพิสูจน์ภายในร่างกายมาเป็นหลักฐานประกอบการทำสำนวนซึ่งมีน้ำหนักมากกว่าคำให้การในกรณีที่เด็กและเยาวชนผู้ต้องหานั้นไม่ให้ความร่วมมือในการสอบปากคำ แต่อย่างไรก็ตามจะที่พนักงานสอบสวนจะสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการและพนักงานอัยการจะต้องพิจารณาคดีนั้นก็จำเป็นต้องอาศัยรายงานการสืบเสาะจากพนักงานคุมประพฤติเป็นสำคัญ เพื่อตรวจสอบสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและพิจารณาสังคดีต่อไป

การสอบปากคำส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของนักจิตวิทยาหรือพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการจะทำหน้าที่ตรวจสอบคำถามความครบถ้วนและเพิ่มเติมประเด็นการสอบปากคำ ซึ่งปัจจุบันกรณีการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหากคิดยาเสพติดนั้นพนักงานอัยการจะไม่ได้มาเข้าร่วมในชั้นสอบสวน เนื่องจากพนักงานสอบสวนดำเนินการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคท้าย โดยหมายเหตุไว้ว่าไม่อาจรอสหวิชาชีพรวมถึงพนักงานอัยการมาเข้าร่วมสอบปากคำ เพื่อไม่ให้การดำเนินการสอบสวนมีความล่าช้า ซึ่งการสอบสวนคดี

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะไม่เคร่งครัดเท่ากับคดีดังกล่าวซึ่งเว้นเฉพาะเป็นคดีพิเศษหรือเด็ก ผู้ต้องหากระทำผิดในข้อหาที่มีอัตราโทษสูง พนักงานอัยการจึงจะต้องไปเข้าร่วมการถามปากคำ เพื่อให้ประเด็นการสอบปากคำครบถ้วนไว้สำหรับการพิจารณาตั้งคดี โดยลดปัญหาการสอบสวนซ้ำในภายหลัง

“การเข้าร่วมในชั้นสอบสวนเด็กและเยาวชนนั้น พนักงานอัยการจะไม่มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนเท่ากับนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเขาจะทำหน้าที่ในการตรวจสอบการมีส่วนร่วมถึงคำถามที่อาจจะกระทบกับจิตใจของเด็ก ส่วนพนักงานอัยการที่เข้าร่วมฟังนั้นก็เพื่อฟังประเด็นของพฤติการณ์การกระทำผิดหรือเป็นฝ่ายที่จะฟ้องคดีเด็กมากกว่า”

อัยการนงนุช

สถานที่สำหรับการสอบสวน ในต่างจังหวัดจะมาดำเนินงานที่สำนักงานอัยการจังหวัด และสำหรับกรุงเทพมหานครพนักงานอัยการต้องเดินทางไปร่วมตามสถานที่ ซึ่งจะไปตามเขตอำนาจศาล จากประสบการณ์เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนสถานที่ส่วนใหญ่จะไม่มีการแยกส่วน พบที่เดียวที่จัดแยกส่วนไว้ชัดเจนพบความแตกต่างบ้างแล้วแต่สถานที่ เช่น สภ.นครราชสีมา ในส่วนที่เป็นสถานีตำรวจส่วนใหญ่จะการจัดห้องสำหรับสอบสวนเด็กและเยาวชนที่เป็นสัดส่วนมากกว่าสถานที่สอบสวนระดับกองบังคับการ ซึ่งด้วยเหตุนี้ทำให้หากหน่วยงานระดับกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด1 ดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนแล้วการนัดสอบสวนส่วนใหญ่จึงนัดไปสอบสวนที่สถานีพินิจและคุ้มครองเด็กซึ่งจะมีความพร้อมทั้งทางด้านสถานที่มากกว่า ประกอบกับการดำเนินการหลังจับกุมตัวเด็กหรือเยาวชนในคดียาเสพติดส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาเกิน 24 ชั่วโมงตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นจึงต้องให้นำเด็กและเยาวชนมาควบคุมตัวไว้ที่สถานีพินิจและคุ้มครองเด็ก

ส่วนภาระงานหน้าที่รับผิดชอบของพนักงานอัยการนั้นเป็นปกติไม่มาก การไปเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนจะเป็นไปตามตารางงานที่จัดไว้ ส่วนการดำเนินคดี โดยหลักจะเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่รวบรวมหลักฐานและเอกสารประกอบต่างๆ เช่นว่า ผลตรวจสารเสพติด และการสอบปากคำเด็กและเยาวชนที่ต้องหา ทำให้ช่วงพักหลังๆมาพนักงานอัยการไม่ได้เข้าไปร่วมในชั้นสอบสวนในคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาโดยเฉพาะคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นจะไม่ค่อยถูกเชิญให้ไปร่วมฟังการสอบสวน ทั้งนี้เนื่องจากคดีไม่มีความยุ่งยากไม่กระทบกับเด็กและเยาวชนเท่ากับคดีเด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาเกี่ยวกับเพศ คดีทำร้ายร่างกายหรือในคดีที่มีอัตราโทษสูง ซึ่งตามข้อบัญญัติในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2550

โดยปกติภาระงานถือว่าไม่มากนักคือจะมีงานประจำที่กระทำทุกวันตามหน้าที่ ส่วนการไปเข้าร่วมในชั้นสอบสวนเด็กและเยาวชนก็จะขึ้นอยู่กับคดีที่เกิดขึ้น โดยเฉลี่ยก็ได้ไปเข้าร่วมการสอบสวนประมาณอาทิตย์ละครั้ง คดีที่ไปก็คลงกันไป แต่ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีที่เกิดเป็นผู้เสียหายและพยาน ส่วนคดีที่เกิดและเยาวชนเป็นผู้ต้องหา โดยเฉพาะคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นจะไม่ค่อยถูกเชิญให้ไปร่วมฟังการสอบสวน ทั้งนี้เนื่องจากคดีไม่มีความยุ่งยากไม่กระทบกับเด็กและเยาวชน เท่ากับคดีเด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาเกี่ยวกับเพศหรือในคดีที่มีอัตราโทษสูง ซึ่งตามข้อบัญญัติในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2550 ว่าในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันควร ไม่อาจรอนพนักงานอัยการเข้าร่วมในการทำสำนวนสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนต่อไปได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนพนักงานอัยการ ไว้ในสำนวน และถือว่าเป็นการทำสำนวนที่สอดคล้องกฎหมาย นั้นเอง

อัยการบรรจง

ทั้งนี้ในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่ต่องานนั้นโดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการมีทนายความไว้ให้คำปรึกษา ซึ่งพนักงานสอบสวนเป็นผู้ติดต่อหรือจัดหาให้กับเด็กและเยาวชน และส่วนใหญ่เด็กจะรับสารภาพในข้อกล่าวหา รวมทั้งหากเด็กและเยาวชนเป็นพยานให้ปากคำในคดีของผู้ใหญ่นั้นจะกระบวนการสอบสวนที่แยกส่วนกัน สถานที่สอบสวนพบว่าใช้เป็นห้องสำหรับเด็กโดยจัดไว้ไม่ปะปนการการสอบปากคำผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่

2.1.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอบสวนและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนคดียาเสพติด

การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต่องาน โดยทั่วไปพนักงานสอบสวนย่อมปฏิบัติตามขั้นตอนและหลักการตามที่กฎหมายกำหนดอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามควรมีการจัดห้องสำหรับสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่มีเป็นสัดส่วนสมบูรณ์ตามกฎหมายระบุไว้คือ อย่างน้อยควรจะปราศจากบุคคลผู้ไม่เกี่ยวข้องและเสียงรบกวน

แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต่องานคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมีความเหมาะสมคืออยู่แล้ว ในกรณีที่ให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมการคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะที่เป็นผู้ต้องหา แนวทางที่จะคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ดีที่สุดคือการมีทนายความไว้ช่วยเป็นที่ปรึกษากฎหมายและตรวจบันทึกการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ส่วนของพนักงานอัยการนั้นคงจะทำหน้าฝ่ายเดียวกับพนักงานสอบสวนซึ่งสอบสวนหาข้อเท็จจริงและพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ดังนั้นไม่ว่าจะเป็น

เจ้าหน้าที่ฝ่ายใดหากเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่ตามขั้นตอนของกฎหมายได้อย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์สูงสุดในการแก้ไขพฤติกรรมแก่เด็กและเยาวชนที่หลงกระทำความผิด ก็จะถือได้ว่าเป็นแนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนผู้ต้องหานั้นแล้ว

2.2 กรณีสัมภาษณ์ทนายความ

2.2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

กรณีที่ 1 ทนายสะอาด

นายสะอาด (นามสมมติ) อายุ 50 ปี สถานภาพโสด อาชีพ ทนายความ การศึกษาปริญญาตรี สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เริ่มเป็นทนายความเมื่ออายุ 44 ปี ประสบการณ์เกี่ยวกับงานด้านเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคือ เป็นอาสาสมัครบ้านเมตตา คือวิทยากรให้ความรู้การศึกษาแก่เยาวชนบ้านเมตตา ปัจจุบันเป็นผู้อบรมให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน โรงเรียนฟ้าใสในโครงการของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เป็นครูฝึกกีฬาแก่เด็กและเยาวชนในสถานพินิจ เป็นที่ปรึกษาศาลเด็กเยาวชนแลครอบครัว สำหรับประสบการณ์การเข้าร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวน 9 ปี

กรณีที่ 2 ทนายสุทัศน์

นายสุทัศน์ (นามสมมติ) อายุ 63 ปี สถานภาพสมรสแล้ว อาชีพทนายความ การศึกษาปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปัจจุบันทำงานในสังกัดสำนักงานสิทธิมนุษยชน สถานทนายความ ประสบการณ์เป็นทนายความเข้าร่วมสอบปากคำเด็กและเยาวชน 10 ปี ตั้งแต่ ป.วิอาญา ออกมาใหม่ๆ ซึ่งเริ่มปฏิบัติในปี 2543

2.2.2 แนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหานั้นจะเป็นไปตามกฎหมาย ป.วิ อาญา การดำเนินการจะมีลักษณะที่คุ้มครองสิทธิไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการถูกดำเนินการทางกฎหมาย เด็กและเยาวชนที่ต้องหาดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็เช่นกัน พนักงานสอบสวนต้องจัดหาสหวิชาชีพให้มาเข้าร่วมฟังการสอบสวน ต้องมีการนัดสอบสวนรวมถึงต้องมีการบันทึกภาพและเสียงไว้สำหรับเป็นหลักฐานการสอบปากคำ ส่วนบทบาทของทนายความในการเข้าร่วมสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชน คือ การเข้าร่วมฟังการสอบสวนของทนายความคือร่วมสังเกตการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และคัดค้านการปฏิบัติงานโดยมิชอบของพนักงานสอบสวนให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่เด็กและเยาวชนที่ต้องหา

บทบาทของทนายความในการเข้าร่วมการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคือการ

คุ้มครองสิทธิและดูแลความเรียบร้อยในระหว่างการสอบสวน และทนายความที่มาร่วมในการสอบปากคำแล้วจะเป็นทนายความว่าความในคดีนั้นไม่ได้ การคุ้มครองสิทธิโดยหลักเป็นหน้าที่ของทนายความ การเข้าร่วมสอบสวนของทนายจะเข้ามาตรวจสอบดูแลระหว่างการสอบสวนเด็ก ถูกบังคับข่มขู่หรือไม่ การปฏิบัติของพนักงานสอบสวนต่อเด็กที่ต้อหานั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

2.2.3 ทศนคติเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนบางส่วนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเนื่องจากพ่อแม่เป็นผู้ค้ายาเสพติด ประกอบกับฐานะยากจน ส่วนหนึ่งจะเป็นเด็กที่มีประสบการณ์ชีวิตที่เลวร้ายก็หันไปมั่วสุมและไปเสพยาเสพติด ซึ่งจะพบได้เช่นในเด็กหรือเยาวชนหญิงที่ถูกข่มขืน อีกส่วนคือเด็กที่ไม่มีครอบครัวหรือเร่รอน ทำให้ขาดการศึกษา คือ เด็กและเยาวชนจึงขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมทำให้พฤติกรรมเสี่ยงไปยังเกี่ยวกับยาเสพติดหรือกระทำผิดในรูปแบบอื่นๆ เพื่อต่อสู้ดิ้นรนให้ตนมีชีวิตรอด

สภาพสังคมไทยปัจจุบันนี้มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมากขึ้นกว่าสมัยก่อน เนื่องจากมีความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีอย่างมากซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้สะดวกมากขึ้น ทำให้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ และขาดความใกล้ชิดจากพ่อแม่หรือครอบครัว ซึ่งมีผลทำให้ได้รับการอบรมคุณธรรมจริยธรรมน้อยลง และส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนจะไปใกล้ชิดสนิทสนมกับเพื่อนมากกว่า ด้วยการที่อยู่ในช่วงวัยที่อยากรู้อยากลองมักชักชวนกันทำสิ่งต่างๆ ซึ่งหากเพื่อนฝูงที่คบกันอยู่นั้นได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างดีก็จะไม่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำร่วมกันนัก แต่เด็กและเยาวชนบางคนอาจมีประสบการณ์หรือการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน เช่น สภาพแวดล้อมที่นิยมใช้ความรุนแรงเด็กก็จะมีแนวโน้มที่จะแสดงออกในลักษณะที่รุนแรงด้วยเช่นกัน ซึ่งปัญหาการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็เช่นกัน ซึ่งจุดนี้นอกจากสภาพแวดล้อมบางแห่งที่มีความเสี่ยงแล้ว เด็กและเยาวชนยังต้องตกเป็นเป้าหมายของผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย คือเด็กและเยาวชนมักถูกล่อลวงหรือชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวของในกระบวนการค้ายาเสพติด ดังนั้นเมื่อพบว่าเด็กและเยาวชนถูกจับกุมเข้ามาดำเนินคดีในข้อหาเกี่ยวกับเสพ ครอบครัว หรือแม้กระทั่งค้าสารเสพติดนั้น เมื่อได้มีโอกาสพูดคุยหรือให้คำปรึกษาแก่เด็กในชั้นสอบสวน หรือก่อนให้ปากคำนั้น จะทำให้ทราบว่าเด็กก็คือเด็ก หรือจะเป็นเยาวชนก็ถือว่ายังไม่มึนติภาวะที่จะพิจารณาสิ่งต่างๆ ได้มากมาย ถึงแม้จะโดนจับและเป็นผู้ต้องหาก็ตาม เด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นผู้นำเห็นใจดังนั้นการดำเนินคดีในชั้นตอนต่างๆ ทั้งพนักงานสอบสวนก็สมควรที่จะต้องปฏิบัติด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบแก่เด็กและเยาวชนนั้น เพื่อให้โอกาสในการปรับตัวใหม่ในทางที่ถูกต้องต่อไป และวัตถุประสงค์ที่

สำคัญของการเข้าร่วมในชั้นสอบสวนก็เพื่อคุ้มครองสิทธิต่างๆ ของเด็กและเยาวชนไม่ให้ได้รับผลกระทบทางลบจากการถูกดำเนินคดีนั่นเอง

2.2.4 สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน

การปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติดนั้นจะไม่มีปัญหาอะไร ก็จะมีลักษณะที่ให้ความร่วมมือแก่กันดี “ผมจะมาร่วมการสอบสวนที่ บข.บส.1 เป็นประจำจึงไม่มีปัญหาเรื่องความล่าช้าในการประสานงานตรงจุดนี้” สำหรับสถานที่สอบสวนบางครั้งหากสอบสวนที่ บข.ปส.1 นั้นห้องสอบสวนจะมีลักษณะเป็นห้องทำงานของเจ้าหน้าที่แต่จะมีการกันแบ่งส่วนคูพอเป็นสัดส่วนพอใช้ได้ มีการบันทึกวิดีโอ ผู้เข้าร่วมฟังการสอบสวนในส่วนของผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายจะมี นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการบ้าง แต่ปัจจุบันเหลือแต่ทนายความเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนได้สิทธิในการได้รับคำปรึกษาหรือคำนำจากทนายความ

การเข้าร่วมสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 นั้น ที่นี้จะมีคดีเด็กกระทำผิดหรือตกเป็นผู้ต้องหาค่อนข้างน้อย ถ้าเป็นระดับสถานีคดีเด็กจะมากกว่าซึ่งสถานที่สอบสวนจะมีการจัดแยกไว้เป็นสัดส่วนเนื่องจากการใช้ปฏิบัติงานเป็นประจำ สำหรับการสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 รับมาสอบสวนบางครั้งจะใช้ที่กองฯคือในห้องทำงานของพนักงานสอบสวนซึ่งจะมีห้องหนึ่งซึ่งมีฝาผนังไว้สำหรับทำการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหา หรือบางครั้งจะมีการนัดไปสอบสวนที่บ้านเมตตาหรือบ้านปรางค์แล้วแต่กรณีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย

การสรุปสำนวนคดีของพนักงานสอบสวนบางคดีที่ไม่แล้วเสร็จตามที่กฎหมายกำหนดนั้นเป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนจะต้องทำเรื่องขอผิดฟ้องหรือเป็นเรื่องของการอนุมัติฝากขัง แต่ที่นี้ส่วนใหญ่จะมีการผิดฟ้องเนื่องจากการใช้เวลาตรวจสอบหลักฐานการกระทำผิด ทำให้ต้องมีการขออำนาจศาลในการผิดฟ้องซึ่งสูงสุดพบถึง 7 ครั้ง

เรื่องการขอผิดฟ้องเพื่อสรุปสำนวนส่งอัยการของพนักงานสอบสวนนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ และถูกต้องตามแนวทางของกฎหมาย และพบว่าพนักงานสอบสวนกระทำด้วยเหตุที่จำเป็นอันเนื่องมาจากว่าในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในบางข้อหาจำเป็นจะต้องมีการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานจำนวนมากและเกี่ยวข้องกับความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องอีก ดังนั้นการผิดฟ้องของพนักงานสอบสวนจึงมีหลักเหตุผลที่สมควรและเป็นไปในแนวทางเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์แก่เด็กและเยาวชนผู้ต้องหามากกว่า

ทนายสุทัศน์

การปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปราม ยาเสพติด 1 นั้นจะไม่พบเรื่องการทำร้ายหรือข่มขู่เด็ก พนักงานสอบสวนมักจะระมัดระวังเรื่อง คำพูดและท่าทางไม่ให้เกิดความวิตกกังวลทั้งนี้อาจเกรงว่าจะมีผลต่อการสอบสวนหาข้อเท็จจริง และถือว่ามีความเกรงใจนายความ และระลึกในสิทธิของเด็กผู้ต้องหา แต่เด็กส่วนใหญ่จะไม่รู้ สิทธิของตนเองเมื่อตกเป็นผู้ต้องหา

ปัจจุบันกฎหมายมีความคล่องตัวมากขึ้น คือมีการยกเว้นให้สอบสวนได้โดยไม่มี อัยการ โดยเฉพาะในคดีที่เด็กเป็นผู้ต้องหา ทำให้ผู้มาเข้าร่วมสอบสวนน้อยลงเหลือไว้เฉพาะ นายความและบุคคลที่เด็กร้องขอซึ่งหมายถึงบุคคลใกล้ชิดกับเด็กเป็นหลัก จึงทำให้กระบวนการ สอบสวนสามารถทำได้รวดเร็ว แต่อย่างไรก็ตามการมาร่วมสอบปากคำต้องมีใบขอตัวจากพนักงาน สอบสวนไปที่สภานายความแล้วสภานายความจะจัดนายความให้ โดยจะมีการจัดโซนในการ แบ่งสถานที่สำหรับทำหน้าที่นับผิดชอบ ถ้าหากนายความที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่ใดไม่ว่าง หรือไม่เพียงพอกับคดี ก็จะมีการดึงตัวนายที่รับผิดชอบอีกเขตหนึ่งไปปฏิบัติหน้าที่แทน ซึ่ง ขึ้นตอนดังกล่าวนี้จะไม่มีความล่าช้าไม่สะดวกรวดเร็ว เช่นว่าเมื่อสภานายความเรียกนายความ ท่านหนึ่งไป ก็ต้องรอคำตอบว่าว่างหรือไม่ สามารถไปได้เมื่อไหร่ หากไม่ว่างก็ต้องติดประสาน นายความท่านอื่นไปจนกว่าจะเจอท่านที่ว่าง

ปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาโดยนายคือ การที่เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาไม่ทราบถึงหน้าที่และความสำคัญในการมีทนาย ทำให้บางครั้ง ไม่รู้จะปรึกษาหรือไม่มีคำถามที่พูดคุยกับทนาย จึงทำให้ทนายความเป็นเพียงแค่บุคคลผู้เข้าร่วมใน การสอบสวนเท่านั้น

2.2.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอบสวนและการคุ้มครองสิทธิเด็กและ เยาวชนคดียาเสพติด

1) การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนควรคำนึงถึงมูลเหตุแห่งการกระทำผิด ของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก เนื่องจากเด็กและเยาวชนแต่ละคนอาจมีภูมิหลังแห่งพฤติกรรมที่ แตกต่างกัน ทั้งนี้ประกอบกับในบางครั้งที่พนักงานสอบสวนได้แจ้งถึงบุคคลที่เด็กจะร้องขอให้ มาร่วมการสอบสวนแล้ว แต่ในกรณีเด็กไม่ร้องขอให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ดังนั้นจึง ควรปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังและอดทน จึงจะทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลและพูดคุยกับเด็กได้ อย่างปราศจากอุปสรรคและส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

2) ควรหาแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของนายความให้เป็นได้มากกว่าผู้ให้ คำปรึกษากฎหมายแก่เด็กที่ต้องหา เพราะถ้าหากว่าเด็กหรือเยาวชนไม่มีข้อสงสัยก็จะทำให้ ทนายความมีบทบาทเพียงแค่ผู้เข้าร่วมฟังการสอบสวนเท่านั้น

3) การสอบสวนในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนค่อนข้างมีเวลาจำกัด หากต้องติดต่อทนายความผ่านสภาทนายความที่ต้องจัดทนายความให้ซึ่งบางครั้งทนายความที่ได้รับมอบหมายนั้นไม่สะดวกที่จะมา ก็ต้องติดต่อหาคนใหม่ซึ่งจะทำให้ยุ่งยาก ซึ่งที่กองบังคับการปราบปรามยาเสพติด 1 นั้นจะมีการติดต่อประสานงานไปที่ตัวทนายความโดยตรงซึ่งจะทำให้การทำงานมีความสะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นการตั้งระเบียบการประสานงานผ่านสภาทนายความจะทำให้เกิดความติดขัดในเรื่องของการมาร่วมฟังการสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 เพราะหากการสอบสวนเกิดความล่าช้า พนักงานสอบสวนก็จะเกิดความกดดันในการปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่จำกัด ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่ต้องหาด้วย

4) การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนนั้นเป็นหน้าที่หลักของทนายความ แต่อย่างไรก็ตามเด็กและเยาวชนควรสนใจกับการมีทนายความเข้าร่วมในชั้นสอบสวน รวมถึงผู้ปกครองการที่ผู้ปกครองเข้าใจถึงความสำคัญของการมาเข้าร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชนที่เป็นลูกหลานตนจะทำให้การคุ้มครองสิทธิเด็กมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากจะเกี่ยวข้องกับประเด็นการในปากคำถึงเหตุการณ์ข้อเท็จจริง หรือเพื่อให้ทนายความได้ชี้แนะได้ถูกต้อง

5) บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลใกล้ชิดควรให้ความร่วมมือในการมาร่วมฟังการสอบสวนเด็กและเยาวชนหรือควรรับทราบกับสิ่งที่เกิดขึ้น และผู้ปกครองมีความสำคัญในการให้กำลังใจหรือขอคำแนะนำจากทนายความแทนตัวเด็กได้ เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนอาจจะยังไม่ทราบว่าตนจะปรึกษาหารือกับทนายความเรื่องใด และอาจจะยังไม่เข้าใจว่าเพราะอะไรจึงต้องมีทนายความ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองเพื่อการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ต้องหาด้วย

2.3 กรณีสัมภาษณ์นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

2.3.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

กรณีที่ 1 นางสาวณชนก

นางสาวณชนก (นามสมมติ) อายุ 51 ปี สถานภาพหย่าร้าง ตำแหน่งนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จบการศึกษาปริญญาตรีสาขาจิตวิทยา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบูรพา ประสบการณ์ทำงานลาออกจากข้าราชการครูด้วยใจรักทางด้านงานบริการสังคมการจึงมีประสบการณ์ร่วมงานในโครงการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนต่างๆจนกระทั่งสามารถไปสอบขึ้นทะเบียนเป็นนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ในชั้นสอบสวนตั้งแต่ปี พ.ศ.

กรณีที่ 2 นายเรืองยศ

นายเรืองยศ (นามสมมติ) อายุ 46 ปี สถานภาพโสด ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคมบ้านพักเด็กและครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จบการศึกษาปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์ จากวิทยาลัยครูและมีใบอนุญาตให้ทำหน้าที่เป็นนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จบการศึกษาปริญญาตรีสอบทะเบียนเป็นนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ในชั้นสอบสวนตั้งแต่นั้นปี พ.ศ.2545 จนกระทั่งปัจจุบัน

2.3.2 แนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาดี ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

เดิมการทำงานกับเด็กเยาวชนในระบบงานยุติธรรม ใช้วิธีการเดียวกันกับการทำงานกับผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงทำให้เด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับความกดดันและได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 จึงเป็นจุดเปลี่ยนในการคุ้มครอง เด็ก เยาวชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย พยาน หรือผู้กระทำผิด นั้นต่างก็ต้องอาศัยความละเอียดอ่อน โดยเน้นให้มีผู้ที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงสิทธิเด็กและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก จึงมีการกำหนดให้มีสหวิชาชีพ ได้แก่ พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และในกรณีที่สอบสวนเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหาจะต้องมีทนายความไว้ให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่เด็ก โดยบทบาทของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ คือการทำหน้าที่เป็นผู้ถามปากคำเด็กผู้ต้องหา ซึ่งมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้กำหนดคำถามและพนักงานอัยการเป็นผู้เพิ่มเติมประเด็นไว้ให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ถามเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในห้องสอบสวนที่จัดแบ่งแยกสัดส่วนไม่ให้เด็กหรือเยาวชนเห็นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ

นักจิตวิทยามีบทบาทตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 133 ตรี ที่บัญญัติว่า ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยานซึ่งตัวบุคคลใด รวมถึงผู้ต้องหา เพื่อเข้าร่วมในการถามปากคำเด็กเนื่องจากหลักการที่จะต้องมีส่วนที่เข้าใจและสามารถถามคำถามเด็กได้ เนื่องจากบุคคลดังกล่าวมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาเด็ก จึงสามารถเข้าใจและเลือกใช้คำถาม และรับฟังคำตอบของเด็กได้ดีกว่าพนักงานสอบสวน อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ในการถามปากคำเด็กก็คือ คำถามที่ใช้ในการถามนั้น จะเป็นคำถามที่ตรงกับความประสงค์ของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการและศาลต้องมีความรู้และความเข้าใจในหลักการของพยานหลักฐานและการดำเนินคดีอาญาด้วย ดังนั้น

ตามหลักเกณฑ์ของคุณสมบัตินักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งกฎกระทรวงกำหนด จึงต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดในกฎกระทรวงและมีใบอนุญาตในการทำหน้าที่เป็นนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.3.3 ทศนคติเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชน

การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนนั้นมาจากหลายสาเหตุซึ่งขึ้นอยู่กับรูปแบบหรือลักษณะการกระทำผิด จากที่ได้พูดคุยกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดพบว่า เด็กที่เสพยาเสพติดนั้นจะเริ่มจากการมีเพื่อนที่เสพยาและชักชวนกันเสพด้วยความคึกคะนองอยากรู้อยากเห็นซึ่งเป็นไปตามวัย แต่บางรายพบว่าตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำผิดโดยล่อลวงให้เด็กและเยาวชนนั้นได้เสพยาเสพติดก่อนและหลังจากนั้นก็ชักชวนให้เข้ามาร่วมในขบวนการส่งยาเสพติด โดยเฉพาะกรณีซื้อหายาเสพติดเด็กและเยาวชนมักจะตกเป็นเครื่องมือในการกระทำผิดของผู้ใหญ่ซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิด โดยเฉพาะญาติพี่น้องที่เอาเด็กเข้ามาเกี่ยวข้องในการกระทำผิดเพื่อเป็นช่องทางในการหลบเลี่ยงการตัดสินใจโทษที่ให้แก่เด็กและเยาวชนเข้ามารับผิดชอบโดยที่เด็กนั้นไม่รู้ตัว ดังนั้นในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ว่าเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้กระทำผิดเองหรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำผิดนั้น ก็ควรทำความเข้าใจถึงปัญหาสาเหตุที่เกี่ยวข้องและปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเหล่านี้ด้วยความเมตตาเพราะเด็กก็คือผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะนั่นเอง

2.3.4 สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน

จากที่ผ่านมาการสอบปากคำเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีในกระบวนการยุติธรรมได้กำหนดวิธีปฏิบัติในการถามปากคำการสืบพยาน และการชี้ตัวผู้ต้องหา ของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี รวมถึงการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ที่ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ แต่ปัจจุบันที่มี พ.ร.บ. ป.วิ อาญา ปี 2551 ออกมาใหม่ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการสอบปากคำเด็กได้ในกรณีที่ไม้อาจรอสหวิชาชีพ โดยเฉพาะคดีที่ไม่ใช่คดีความผิดทางเพศ ทำร้ายร่างกาย ค้ำมนุษย์หรือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกสูงไม่เกินสามปี หากเด็กไม่ร้องขอให้มีเจ้าหน้าที่เหล่านี้พนักงานสอบสวนก็จะดำเนินการสอบปากคำได้เลย และลงบันทึกในสำนวนซึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้เนื่องจากว่าเด็กและเยาวชนหรือไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่เองก็ตามส่วนใหญ่จะไม่ค่อยทราบสิทธิของตนเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ดังนั้นเด็กและเยาวชนเกือบทั้งหมดเลยจะไม่เห็นความจำเป็นของการมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เลยจึงไม่ร้องขอให้มาเข้าร่วมการสอบปากคำ ซึ่งในส่วนนี้จะพบปัญหาเกี่ยวกับการให้ปากคำของเด็กในชั้นศาลว่ามีเด็กหรือเยาวชนบางคนมีความรู้สึกกดดันกับคำถามบางคำถามระหว่างการให้ปากคำในชั้นของพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะคำถามที่มีลักษณะ

ถามถึงเหตุการณ์แล้วให้เขายกตอบว่า “ใช่หรือไม่ ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น” ซึ่งพบว่าเด็กต้องการเล่าหรืออธิบายเหตุการณ์มากกว่าที่จะตอบคำถามในบางประเด็นที่อาจไม่ตรงกับสถานการณ์ความเป็นจริงที่ได้เผชิญมา แต่อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนเองก็อาจจะไม่มีเจตนาที่จะทำให้เด็กหรือเขายกเกิดความรู้สึกอึดอัดหรือกดดัน แต่เนื่องด้วยวิธีการกับคำถามนั้นอาจจะตรงประเด็นมากเกินไป และพนักงานสอบสวนไม่ได้เรียนรู้เทคนิคหรือฝึกทักษะในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเขายก โดยตรงจึงทำให้ลักษณะการปฏิบัติไม่ราบรื่นเท่ากับนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ที่ฝึกแนวทางปฏิบัติในลักษณะนี้มาโดยตรง ดังนั้นการที่เปลี่ยนแนวทางของกฎหมายใหม่ที่ทำให้พนักงานสอบสวนสามารถเป็นผู้ถามปากคำเด็กและเขายก โดยไม่มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์คอยตรวจสอบลักษณะคำถามที่อาจไปกระทบกับจิตใจของเด็กหรือเขายกนั้นไม่ทำให้รูปแบบการสอบปากคำเด็กและเขายกมีประสิทธิภาพมากขึ้นแต่กลับส่งผลกับคำให้การที่ไม่ชัดเจนหรือเกิดผลกระทบต่างๆกับเด็กและเขายกได้ โดยเฉพาะในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นจากที่ได้กล่าวถึงสาเหตุการเกี่ยวกับการกระทำผิดและถูกจับกุมนั้นพบว่าเด็กมักจะตกเป็นเครื่องมือในการกระทำผิดของผู้ใหญ่มากกว่าที่จะมีเจตนาทำเอง ถึงแม้ว่ากฎหมายจะอนุญาตให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้สอบปากคำเด็กและเขายกได้ พนักงานสอบสวนจึงควรเห็นใจและปฏิบัติต่อเด็กและเขายกอย่างเมตตามากที่สุด หรือไม่ก็ควรมีการฝึกอบรมด้านจิตวิทยาเด็กและเขายกเพื่อมาพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานในการถามปากคำการสืบพยาน และการชี้ตัวผู้ต้องหาของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี รวมถึงการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

สถานที่สอบปากคำเด็กและเขายกนั้นหากสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 พนักงานสอบสวนจะใช้ห้องทำงานซึ่งจะมีการแบ่งส่วนเป็นห้องเล็กๆ ห้องหนึ่งแต่ไม่มีประตูปิดและไม่มิดชิดเท่าที่ควร หากสอบสวนในวันและเวลาราชการก็จะทำให้มีเสียงรบกวน หรือทำให้เด็กและเขายกเกิดความอายได้ และเนื่องจากส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ถามปากคำเด็กและเขายกเอง ดังนั้นจึงไม่มีการแบ่งแยกสัดส่วนหรือจัดที่นั่งที่แยกไม่让孩子เห็นพนักงานสอบสวน และไม่让孩子ได้รับการรบกวนจากบุคคลภายนอก

ช่วงแรกๆที่มีการบังคับใช้ ป.วิอาญา พ.ศ.2542 ทุกคดีที่มีการสอบสวนบุคคลที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ไม่ว่าจะกรณีใด จะมีสหวิชาชีพเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัดรวมถึงมีการจัดห้องสอบสวนให้เป็นสัดส่วน ไม่让孩子และเขายกเกิดความรู้สึกอึดอัดว่าตนกำลังถูกดำเนินคดีโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ช่วงหลังที่มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนนั้นทำให้ลักษณะแนวทางการปฏิบัติในชั้นสอบสวนกลับไปใกล้เคียงกับสภาพการสอบสวนในแบบเดิมก่อนที่จะมี ป.วิอาญา พ.ศ.2542 จึงส่งผล

เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน คือทำให้เป็นในลักษณะเลือกปฏิบัติเฉพาะบางกรณี และยังส่งผลให้สหวิชาชีพมีบทบาทในการเข้าร่วมคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนน้อยลง

ขวัญชนก

สภาพการเข้าร่วมปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนกับพนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ในช่วงก่อนปี 2551 นั้น ซึ่งสภาพเด็กและเยาวชนหลังถูกจับกุมมาจะมีกรใส่กุญแจมือและเมื่อมาถึงห้องสอบสวนพนักงานสอบสวนก็จะเอากุญแจมือออก ส่วนการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนก็เช่นกันจะมีการแยกควบคุมเด็กและเยาวชนไว้คนละที่ และสถานที่สำหรับสอบสวนเด็กและเยาวชนจะไม่มีปรากฏเป็นห้องเฉพาะ แต่ห้องที่ใช้จะมีการแบ่งสัดส่วนจากห้องทำงานของพนักงานสอบสวนและถึงแม้ว่าในบางคดีพบว่าเยาวชนถูกจับกุมร่วมกับผู้ใหญ่จะไม่มีกรสอบสวนเด็กหรือเยาวชนร่วมกับผู้ใหญ่โดยเด็ดขาด และพนักงานสอบสวนเป็นผู้ถามปากคำเด็กและเยาวชน ขณะนั้นหากพบว่าทำหน้าสงสัยหรือไม่เข้าใจก็จะให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้อธิบายให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใจ

“จากประสบการณ์ในการเข้าร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชน รวมถึงคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น เมื่อได้รับการติดต่อนัดหมายจากพนักงานสอบสวนแล้ว ผมจะเดินทางไปถึงสถานที่ที่จะสอบสวนก่อนเวลาที่กำหนดประมาณ 30 นาที เพื่อไปพูดคุยกับเด็กหรือเยาวชนที่ติดก่อน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รู้สึกผ่อนคลาย และกล้าที่จะอธิบายหรือเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ในถึงเวลาสอบปากคำจริงๆ”

เรืองยศ

ปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะมีโอกาสไปเข้าร่วมการสอบปากคำเฉพาะในคดีความผิดทางเพศ ทำร้ายร่างกาย และคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ส่วนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะไม่ได้ไปเข้าร่วมในการสอบสวนเด็กและเยาวชนแล้ว เนื่องจากมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดให้มีสหวิชาชีพที่เปลี่ยนไปคือทุกคดีสามารถให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมฟังการสอบสวนได้หากเด็กหรือเยาวชนร้องขอ ซึ่งในกรณีนี้ส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนจะไม่ร้องขอเลย ทั้งนี้เนื่องจากว่าเด็กและเยาวชนไม่ทราบว่าจะทำหน้าที่บุคคลต่างๆ นั้นมีหน้าที่หรือความสำคัญกับการมาเข้าร่วมสอบสวนตนอย่างไร จึงกลายเป็นว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกระบวนการแต่ปฏิบัติไปอันเนื่องมาจากความที่ไม่รู้ และอีกประการหนึ่งการจะติดต่อให้สหวิชาชีพให้มาเข้าร่วมฟังการสอบปากคำนั้นขึ้นอยู่กับพนักงานสอบสวน เกี่ยวกับการที่จะแจ้งสิทธิในการที่จะมีบุคคลต่างๆ เข้าร่วมฟังการสอบสวน และอธิบายถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่แต่ละคนให้เด็กและเยาวชนเข้าใจเพื่อที่จะตัดสินใจว่าจะร้องขอหรือไม่ แต่พนักงานสอบสวนบางคนก็เห็น

ด้วยในการที่จะต้องมีนักจิตวิทยามาร่วมสอบปากคำเด็กและเยาวชนก็จะจัดให้มีสหวิชาชีพเลยในกรณีให้เห็นสมควร

เท่าที่ทราบจากประสบการณ์ที่เคยเข้าร่วมปฏิบัติการในชั้นสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนจะยินดีในการจัดให้มีสหวิชาชีพในการเข้าร่วมสอบปากคำเด็กและเยาวชน ซึ่งในคดียาเสพติดจะพบว่าการจัดให้เด็กและเยาวชนที่ถูกจับมาบางครั้งถูกตั้งข้อหาไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงทั้งหมด เช่น ว่าฝ่ายสืบสวนสืบทราบมาว่าเยาวชนคนหนึ่งได้เดินสายค้ายาเสพติดจริง แต่ไม่สามารถรวบตัวเครือข่ายผู้ซื้อได้ เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมก็จะตั้งข้อหาเป็นครอบครองให้ โดยอัตราโทษจะต่างจากครอบครองเพื่อจำหน่ายดังนั้น การควบคุมตัวจะน้อยกว่าและเมื่อหลุดพ้นการควบคุมตัวหรือได้รับการประกันออกไปเด็กและเยาวชนก็จะกลับไปกระทำผิดซ้ำในรูปแบบเดิมอีก แต่จะมีวิธีการหลบเลี่ยงที่คิดว่าเดิมเพราะไม่อยากกลับเข้าสู่ศูนย์ฝึกอบรมในสถานพินิจอีก ดังนั้นจึงทำให้เกิดเป็นอุปสรรคในการปราบปรามยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนต่อไปเพราะไม่ใช่เป็นการเข้าใจถึงปัญหาและสาเหตุที่จริงเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน แต่เป็นเพียงการจับกุมตามกระบวนการเท่านั้น และบางครั้งก็พบว่า ขณะที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ได้ฟังการสอบปากคำเยาวชนที่ต้องการในชั้นศาล พบว่าเยาวชนรายหนึ่งเกิดร้องไห้ขึ้นมาด้วยความอึดอัดใจ พนักงานสอบสวนจึงให้นักจิตวิทยาเข้าไปพูดคุยกับเยาวชนคนนั้น เมื่อได้พูดคุยและรู้สึกไว้วางใจเจ้าหน้าที่ต่างๆในห้องสอบสวนแล้วปรากฏว่าเยาวชนได้เล่าถึงสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดจนกระทั่งถูกจับกุมว่าข้อหาไม่สอดคล้องกัน เพราะตนได้ตกลงเงื่อนไขเกี่ยวกับการให้การกับหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายจับกุมเป็นผู้จัดการหรือแนะนำให้พูด เมื่อมาถูกซักถามหลายครั้งเพื่อยืนยันในบางสิ่งที่ไม่ตรงกับสภาพจริงและตนไม่มีโอกาสได้อธิบายจึงทำให้เกิดความรู้สึกกดดันและอึดอัดที่จะให้ปากคำ ดังนั้นตรงจุดนี้จึงถึงว่ามีความสำคัญอย่างมากในการที่จะให้นักจิตวิทยาเข้าร่วมปฏิบัติเพื่อคลายความกังวลของเด็กและเยาวชนเพื่อที่จะให้เด็กและเยาวชนได้เล่าหรืออธิบาย

เรื่องยศ

2.3.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอบสวนและการคุ้มครองสิทธิเด็กและ

เยาวชนคดียาเสพติด

จากสภาพการสอบสวนที่ไม่มีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นทำให้เห็นถึงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่ต้องการ เนื่องจากว่าแนวการปฏิบัติตามกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ถูกจับกุมไปสู่การสอบสวนนั้นในบางกรณีทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความรู้สึกกดดัน เนื่องจากว่าการสอบปากคำเด็กและเยาวชนที่มีเฉพาะ

พนักงานสอบสวนและทนายความนั้นจะเป็นไปในลักษณะถามปากคำตามมูลฟ้องหรือตามหลักฐานที่พบจากการจับกุม ซึ่งเด็กและเยาวชนไม่มีโอกาสได้อธิบายถึงสาเหตุความเป็นมาที่แท้จริง จึงทำให้ตัดช่องทางในการที่จะสืบทราบถึงข้อมูลผู้เกี่ยวข้องอย่างละเอียดชัดเจนซึ่งมีผลการต่อการปราบปรามยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนด้วย การที่จัดให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ในชั้นสอบสวนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจึงน่าจะให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่าคดีความผิดทางเพศ ทำร้ายร่างกาย และคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ทั้งนี้เนื่องจากกว่าปริมาณคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดยังพบมากอยู่ ดังนั้นหากลดทอนการปฏิบัติหน้าที่ของสหวิชาชีพลงก็จะทำให้เด็กและเยาวชนอาจได้รับการปฏิบัติที่ไปกระทบกับสิทธิในฐานะที่ตกเป็นผู้ต้องหาในบางประการ และการที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในชั้นสอบสวนไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถแล้ว แนวทางที่จำเป็นสำหรับเด็กก็จะไม่ได้นำมาใช้เกิดประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนและในทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการกระทำผิดที่เกิดขึ้น เช่น ว่าการให้นักจิตวิทยาได้ทำหน้าที่พูดคุยกับเด็กและเยาวชนก่อนการสอบปากคำก็จะทำให้เด็กได้คลายความกังวลทำให้พร้อมที่จะให้การแก่พนักงานสอบสวนอย่างเต็มที่ การมีพนักงานอัยการเข้าร่วมคอยตรวจสอบประเด็นในทางคดีก็จะช่วยแนะให้พนักงานสอบสวนสามารถถามปากคำเด็กและเยาวชน ได้ครบถ้วนเป็นผลดีต่อการสรุปสำนวนคดีที่ลดการถามปากคำซ้ำ หรือ บางครั้งหากพบว่าเด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายจะได้ร่วมกันควบคุมดูแลตักเตือนกันให้เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป

1) ควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการทบทวนรูปแบบการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนให้มีความเหมาะสม คือ ในส่วนของการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องหาที่มีการใส่กุญแจมือ นั้นเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ว่าจะเป็นฝ่ายจับกุมหรือพนักงานสอบสวนนั้นควรมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมหรือควรปรับปรุงรูปแบบไม่ให้มีลักษณะที่ใช้เครื่องพันธนาการ ทั้งนี้เนื่องจากว่าเด็กและเยาวชนยังเป็นผู้ด้อยประสบการณ์ถึงแม้จะตกเป็นผู้ต้องหาหรืออาจเป็นผู้กระทำผิดจริงก็ควรได้รับการปฏิบัติที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจ

2) นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ควรมีการจัดกระทำกับข้อมูลหรือทำการวิจัยจากการปฏิบัติงานเพื่อนำข้อเสนอแนะต่างๆ ไปพัฒนาหรือวางแผนแก้ไขปัญหาป้องกันการกระทำผิดหรือการตกเป็นเครื่องมือการกระทำผิดในรูปแบบต่างๆ ในกลุ่มเด็กและเยาวชนต่อไป ซึ่งจะเป็น การนำข้อมูลจากประสบการณ์การทำงานในชั้นสอบสวนเด็กและเยาวชนนั้น ในฐานะที่เป็นผู้ร่วมปฏิบัติและคุ้มครองเด็กและเยาวชน นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะมีโอกาสคลุกคลีและพูดคุยกับเด็กและเยาวชนก่อนที่จะให้ปากคำเพื่อไม่ให้เด็กมีอาการตื่นเต้น และการสร้าง

ความคุ้นเคยกับเด็กและเยาวชนจะทำให้เด็กและเยาวชนไว้วางใจและกล้าเล่าข้อมูลต่างๆ ในส่วนนี้ทำให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ได้ทราบถึงสาเหตุของการตกเป็นเหยื่อหรือการถูกจับกุม แม้กระทั่งการกระทำผิดในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น เด็กและเยาวชนมักจะตกเป็นเหยื่อจากผู้ใหญ่หรือบุคคลใกล้ชิด ทั้งนี้เนื่องจากการขาดความควบคุมดูแลเอาใจใส่ในทางที่ถูกต้อง ครั้นนี้นักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ควรที่จะทำการต่อยอดการนำข้อมูลหรือการทำวิจัยเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน อาจจะทำในรูปแบบการรวมกลุ่มกันหรือให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนแนวทางปฏิบัติงานในด้านการป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนในชุมชนต่างๆ เช่น การจัดรณรงค์ การอบรมให้ความรู้ต่างๆ ในสถานศึกษาหรือนอกสถานศึกษาต่อไป

3. กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (จำนวน 3 คน)

3.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

กรณีที่ 1 นายแมน (นามสมมุติ)

นายแมน (นามสมมุติ) เพศชาย อายุ 16 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบัน (ก่อนถูกจับกุมตัว) นายแมนไม่ได้ศึกษาต่อมีหน้าที่ช่วยงานบ้านที่บ้านของตน สถานภาพครอบครัวอาศัยอยู่กับมารดาบิดา มีพี่ร่วมมารดา 2 คน เป็นพี่ชายและพี่สาวต่างบิดา ครอบครัวมีฐานะยากจนเนื่องจากมารดาเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเพียงคนเดียว โดยมารดามีอาชีพขายไก่ย่างมีรายได้วันละ 200 บาท บิดาป่วยเป็นโรคหัวใจ ส่วนพี่ชายและพี่สาวแยกออกไปมีครอบครัวใหม่ และหาเลี้ยงชีพตนเอง ส่วนความสัมพันธ์กับครอบครัวไม่มีปัญหา โดยนายแมนจะอาศัยอยู่ที่บ้านกับบิดามารดาตลอดทุกวัน แต่จะไม่ค่อยได้เจอกับมารดาเนื่องจากมารดาออกไปขายไก่ย่างช่วงกลางวันและจะกลับบ้านดึกเป็นประจำ

กรณีที่ 2 นางสาวออม (นามสมมุติ)

นางสาวออม (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 16 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบัน (ก่อนถูกจับกุมตัว) นางสาวออมไม่ได้ศึกษาต่อแต่มีหน้าที่ช่วยงานมารดาที่ร้านเสริมสวย สถานภาพครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกับมารดาและบิดาใหม่ มีน้องสาวร่วมมารดา 1 คน อายุ 5 ขวบ อาศัยอยู่บ้านหลังเดียวกัน และพี่สาว 1 คน อายุ 17 ปี ซึ่งออกไปทำงานบริษัทและอาศัยอยู่กับสามี ครอบครัวมีฐานะค่อนข้างยากจนเนื่องจากมารดามีอาชีพรับจ้างที่ร้านเสริมสวย ส่วนบิดาก็มีอาชีพรับจ้างทั่วไปที่สาวทำงานหาเลี้ยงชีพตนเอง ถือว่าค่าใช้จ่ายพออยู่ได้ไม่ถึงกับเดือดร้อนมากนัก

กรณีที่ 3 นางสาวหญิง (นามสมมุติ)

นางสาวหญิง (นามสมมุติ) เพศหญิง อายุ 18 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปี

ที่ 6 ปัจจุบัน (ก่อนถูกจับกุมตัว) นางสาวหญิงไม่ได้ศึกษาต่อ โดยทำงานบริษัทจิ๋วเวอร์รี่หาเลี้ยงชีพตนเองและส่งเงินให้มารดาเล็กน้อย สถานภาพครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกับมารดาและบิดาซึ่งบิดามีอาชีพก่อสร้าง ส่วนมารดามีอาชีพรับจ้างเป็นแม่บ้าน มีน้องชาย 2 คน อายุ 5 ขวบ กับอีกคนอายุ 15 ปี อาศัยอยู่บ้านหลังเดียวกัน และมีพี่สาวอีก 1 คน อายุ 20 ปี ซึ่งออกไปทำงานบริษัทและอาศัยอยู่กับสามี ความสัมพันธ์ของครอบครัวนั้นอบอุ่นและมีความสุขดี

เรื่องความสัมพันธ์กับครอบครัวเยาวชนทั้ง 3 กรณีไม่มีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์กันในครอบครัว คือ

กรณีที่ 1 เด็กชายแมนจะอาศัยอยู่ที่บ้านกับบิดามารดาตลอดทุกวัน แต่จะไม่ค่อยได้เจอกับมารดาเนื่องจากมารดาออกไปขายไก่อย่างช่วงกลางวันและจะกลับบ้านดึกเป็นประจำ

กรณีที่ 2 นางสาวออมอาศัยอยู่ที่บ้านกับบิดามารดาตลอดทุกวัน และส่วนใหญ่ นางสาวออมจะออกไปช่วยมารดาทำงานที่ร้านเสริมสวยเป็นประจำ

กรณีที่ 3 ความสัมพันธ์ของครอบครัวนั้นอบอุ่นและมีความสุขดี แต่บุคคลที่คบเป็นสามีเป็นผู้มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

3.2 สาเหตุจูงใจที่ทำให้เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

สาเหตุจูงใจที่ทำให้เยาวชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จนกระทั่งถูกจับกุมตัวเข้ามาดำเนินคดีเป็นดังนี้

สภาพแวดล้อมทางบ้านของเยาวชนที่ต้องการหาฯ กรณีที่ 1 นายแมน (นามสมมุติ) เป็นปกติดี แต่สาเหตุที่เข้ามาค้ายาเสพติดนั้นเนื่องจากเห็นเพื่อนทำ และบิดาที่นั่งนอนป่วยอยู่ที่บ้านไม่ได้ใส่ใจกับพฤติกรรมของตนมากนัก ส่วนที่ความรู้สึกที่อยากค้ายาเสพติดจริงๆ นั้นเนื่องจากเห็นว่าที่บ้านมีรายได้ไม่น้อยมาก แต่เนื่องจากขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมอย่างใกล้ชิดทั้งจากที่บ้านและการขาดโอกาสในการเข้าอบรมสั่งสอนในโรงเรียนนายแมนกล่าวว่า

“การที่ทางบ้านมีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีโอกาสที่จะศึกษาต่อ และผมคิดว่าผมไม่มีความสามารถที่จะไปประกอบอาชีพได้ ประกอบกับรู้จักกับเพื่อนที่ค้ายาเสพติดอยู่ ผมคิดว่าเป็นการหารายได้วิธีหนึ่งที่ได้ค่าตอบแทนที่คุ้มค่า”

นายแมน

สาเหตุที่ทำให้เยาวชนที่ต้องการหาฯ กรณีที่ 2 นางสาวออม (นามสมมุติ) เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้นมาจากการคบเพื่อนที่ค้ายาเสพติด เพราะในละแวกบ้านนั้นวัยรุ่นส่วนหนึ่งจะมีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งเพื่อนฝูงที่ตนคบหาอยู่ก็มีพฤติกรรมค้ายาเสพติดด้วยเช่นกัน และนางสาวออมไม่เคยระวังตัวว่าตนจะมีโอกาสเข้ามาพัวพันกับยาเสพติด กระทั่งวันที่ถูกจับกุมตัวตนได้ไปนั่งเล่นที่บ้านเพื่อนผู้หญิงคนหนึ่ง จากนั้นมีเพื่อนชายคนหนึ่งเป็นคนรู้จักกันเนื่องจากบ้าน

อยู่แถวเดียวกันขับรถจักรยานยนต์มาหาชนไปข้างนอกพอดันขึ้นไปนั่งซ้อนท้ายไม่นานจากนั้นก็ถูกจับกุมตัวและถูกตรวจค้นตัวรวมทั้งยานพาหนะด้วย ปรากฏว่าตำรวจพบยาบ้าในรถจักรยานที่ตนซ้อนท้ายมา นางสาวออมจึงถูกจับข้อหาครอบครองยาเสพติด จำนวน 3 เม็ด และได้รับการประกันตัวออกมา จากนั้นประมาณ 20 วัน ต่อมาถูกจับกุมอีกที่บ้านเพื่อนข้อหาครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติด (ยาบ้า) จำนวน 20 เม็ด นางสาวออมจึงเชื่อว่าสภาพแวดล้อมและเพื่อนฝูงมีส่วนและเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ตนถูกจับกุมตัวในข้อหาผิดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ส่วนสาเหตุที่ทำให้เยาวชนที่ต้องหาฯกรณีที่ 3 นางสาวหญิง เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้นเนื่องจากนางสาวหญิงคบหากับแฟนคนหนึ่ง ซึ่งคบหากันมาประมาณ 2 – 3 เดือน จากนั้นตนได้ตั้งครุฑ 3 เดือน แฟนจึงชวนไปพักอาศัยอยู่ด้วยกัน โดยไปหาเช่าอยู่ในหอพักแห่งหนึ่งอยู่ด้วยกัน หลังจากที่ย้ายเข้ามาอยู่แล้วตนรู้สึกว่แฟนของตนมีความลับและตนสงสัยว่ารายได้ของแฟนมาจากไหน กระทั่งวันหนึ่งตนได้ทราบว่แฟนของตนขายยาบ้า แต่ตนก็ยังไม่ทราบว่จะทำอะไรต่อไป หลังจากที่ทราบเรื่องแล้ว ซึ่งจากการสังเกตแฟนจะหวงยาบ้ารวมถึงไม่ยอมให้ตนรู้จักหรือยุ่งเกี่ยวกับบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ใ้ในกระบวนการค้าขายของแฟนเลย กระทั่งเมื่ออยู่ได้ 7 วัน และวันที่ 8 ขณะที่แฟนอยู่บนห้องและตนเดินลงบันไดกำลังจะออกไปข้างนอกนั้น ได้ถูกเจ้าหน้าที่จำนวนมากบุกเข้ามาควบคุมตัวและให้ตนพาเข้าไปตรวจค้นที่ห้องพัก จากนั้นจึงพบหลักฐานเป็นยาบ้าของแฟนที่เก็บซ่อนไว้ภายในห้อง ตนจึงถูกจับกุมตัวพร้อมกับหลักฐานที่ค้นพบส่วนแฟนสามารถหลบหนีไปได้

สรุปสาเหตุจูงใจที่ทำให้เยาวชนทั้ง 3 กรณี เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มาจาก 2 ประการหลัก คือ

1. ขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมอย่างใกล้ชิดจากคนในครอบครัวเยาวชนที่ต้องหาฯ กรณีที่ 1 นายแมน และเยาวชนที่ต้องหาฯกรณีที่ 2 นางสาวออม ไม่ได้ศึกษาต่อและยังไม่ได้มีอาชีพหรือทำงานประจำ ซึ่งบิดามารดาของทั้งสองกรณีจำเป็นต้องออกไปทำงานรับจ้างนอกบ้านจึงไม่มีเวลาควบคุมดูแลหรือติดตามพฤติกรรมของบุตรอย่างใกล้ชิดในทางที่ถูกที่ควร

2. การคบหาสมาคมกับเพื่อนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเยาวชนที่ต้องหาฯกรณีที่ 1 นายแมนได้เห็น รับทัศนคติ และเรียนรู้ที่จะค้ายาเสพติดจากเพื่อนที่คบหากัน ส่วนกรณีที่ 2 นางสาวออมซึ่งให้การปฏิเสธนั้นถูกจับกุมขณะอยู่กับเพื่อนที่คบหาสมาคมกันซึ่งมียาเสพติดไว้ในครอบครอง

3.3 สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาผิดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน

นายแมน ถูกควบคุมตัวมาที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 เมื่อเวลา

03.30 น. และสอบปากคำเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2553 เวลา 14.20 น. และถูกจับใน 2 ข้อหา คือ ครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติด และพยายามจำหน่ายยาเสพติด ส่วนนางสาวอมฤกษ์ถูกจับกุมตัว 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกถูกจับกุมในข้อหาครอบครองยาเสพติด เป็นยาบ้าจำนวน 3 เม็ด และครั้งที่ 2 และนางสาวหญิงถูกจับกุมในข้อหาจำหน่ายยาเสพติด พร้อมกับของกลางเป็นยาบ้าจำนวน 3,030 เม็ด ภายในห้องพัก เบื้องต้นนางสาวหญิงปฏิเสธข้อกล่าวหา โดยกล่าวว่าของกลางที่พบเป็นของแฟนซึ่งพักอาศัยอยู่ด้วยกัน แต่สามารถหลบหนีไปได้ขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกำลังจะเข้ามาขอตรวจค้นภายในห้องพัก

3.3.1. หลังถูกจับกุมตัวและการสอบปากคำ

นายแมนถูกจับกุมมาพร้อมผู้ต้องหาอีกสองคน คนหนึ่งอายุ 18 ปี และอีกคนหนึ่งเป็นพี่ชายของตนอายุ 19 ปี การควบคุมตัวนั้นนายแมนถูกแยกตัวมาพร้อมกับเพื่อนที่อายุ 18 ปี มาพักที่ห้องหนึ่งในกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 มีลักษณะเป็นคล้ายห้องรับแขกมีโต๊ะและเก้าอี้ให้นั่ง โดยระหว่างนั้นพนักงานสอบสวนมาแจ้งว่ากำลังติดผู้ปกครองซึ่งคือมารดาให้ทราบและต้องรอมารดาเดินทางมาร่วมสอบสวน

“สิทธิที่ได้รับนั้นผมคิดว่าน่าจะเป็น เรื่องการติดต่อกับมารดาให้มาร่วมสอบสวน และมีสถานที่ให้ได้พักผ่อนขณะรอ มีอาหารให้รับประทาน”

นายแมน

นางสาวอมฤกษ์ถูกจับกุมตัว 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกถูกจับกุมในข้อหาครอบครองยาเสพติด เป็นยาบ้าจำนวน 3 เม็ด และครั้งที่ 2 ถูกจับกุมตัวข้อหาครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติด เป็นยาบ้าจำนวน 20 เม็ด หลังจากถูกจับกุมตัวครั้งที่ 1 บุคคลที่เข้าร่วมสอบปากคำมี 3 คน คือ พนักงานสอบสวน ทนายความและมารดา การสอบปากคำนั้นนางสาวอมฤกษ์ทราบว่าเป็นการซักถามถึงพฤติกรรมการกระทำที่มีความผิดจริงหรือไม่ แต่ในเบื้องต้นตนให้การปฏิเสธ อย่างไรก็ตามมีหลักฐานเป็นยาบ้าติดมากับรถที่ตนนั่งซ้อนท้ายมากับเพื่อน พนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมสำหรับการจะสรุปสำนวนส่งอัยการ ซึ่งนางสาวอมฤกษ์จำได้ว่าหลังจากถูกจับกุมนั้นตนได้ถูกควบคุมตัวไปที่โรงพักแห่งหนึ่งซึ่งมีการถามปากคำแล้วบ้าง จากนั้นประมาณ 1 วันตนก็ถูกนำตัวมาควบคุมที่สถานแรกรับแห่งนี้ (บ้านปราณี) แต่ตนอยู่ได้ไม่กี่วัน มารดาก็มาประกันตัวออกไปด้วยวงเงินประกัน 5,000 บาท การจับกุมตัวครั้งที่ 2 ตนถูกสอบสวนที่ สน.คันนายาว และถูกควบคุมตัวมาที่สถานแรกรับบ้านปราณีและพนักงานสอบสวนแจ้งว่าตนยังมีคดีติดค้างอยู่ซึ่งอยู่ในระหว่างการสืบเสาะพฤติกรรมและศาลยังไม่พิจารณาเมื่อถูกจับกุมคดีที่ 2 และการให้การปฏิเสธตนจึงควรที่ควบคุมตัวที่สถานแรกรับแห่งนี้ ประกอบกับมารดาไม่มีเงินประมาณตัวให้ตนจึงต้องอยู่ควบคุมตัวที่สถานแรกรับบ้านปราณีไปก่อน

ส่วนนางสาวหญิงหลังจากที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ควบคุมตัวและแจ้งข้อกล่าวหาแก่นางสาวหญิงแล้ว หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐาน และตรวจสอบภายในห้องอย่างละเอียด ซึ่งนางสาวหญิงได้ยื่นให้ปากคำอยู่บริเวณที่ถูกจับกุมตัวขณะเดียวกันมีผู้สื่อข่าวจำนวนมากเข้ามาถ่ายภาพไปประกอบการทำข่าว ในช่วงเวลานั้นนางสาวหญิงรู้สึกตกใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ประกอบกับมีผู้สื่อข่าวมาถ่ายรูปคนเป็นจำนวนมาก และเหนื่อยล้าเนื่องจากต้องอยู่รอเจ้าหน้าที่ดำเนินการเก็บหลักฐานและถ่ายภาพเป็นเวลานานกว่าคืนหนึ่ง จึงได้นำตัวมาเพื่อสอบสวนที่ บข.ปส.1

สถานที่สอบสวน

กรณีที่ 1 นายแมน ถูกควบคุมตัวมาสอบสวนที่ห้องทำงานพนักงานสอบสวน กลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สิน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ห้องที่สอบสวนนั้นมีลักษณะเป็นคล้ายกับโต๊ะทำงานคือ มีเครื่องคอมพิวเตอร์และปรี้นเตอร์อยู่บนโต๊ะทำงาน มีเก้าอี้ให้นั่ง ขนาดห้องพอประมาณคือมีแสงกันเป็นสัดส่วนจากโต๊ะทำงานอื่นๆ

กรณีที่ 2 นางสาวออม ซึ่งถูกจับกุมตัว 2 ครั้ง สถานที่สอบสวนครั้งแรก ที่ห้องทำงานพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ห้องที่สอบสวนนั้นมีลักษณะเป็นโต๊ะทำงานมีแสงกันเป็นสัดส่วนจากโต๊ะทำงานอื่นๆ บรรยากาศจะเป็นที่ทำงานเฉพาะของตำรวจ ส่วนสถานที่สอบสวนครั้งที่ 2 ที่ สน.คันนายาว ลักษณะจะเป็นห้องแยกออกจากส่วนทำงานส่วนอื่นเช่นกันแต่บรรยากาศจะต่างกันตรงที่มีประชาชนทั่วไปเยอะและวุ่นวายกว่า

กรณีที่ 3 นางสาวหญิง

นางสาวหญิงกล่าวว่าตนได้ให้ปากคำต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งตนเข้าใจว่าเป็นการสอบสวนนั้น มากถึง 4 ครั้ง โดยแต่ละครั้งจะมีบุคคลและใช้สถานที่แตกต่างกันไป โดยครั้งแรกหลังจากที่ให้ปากคำไป ณ สถานที่ที่ถูกควบคุมตัวจะมีการสอบสวนที่กอง บข.ปส1 บุคคลที่เข้าร่วมในการสอบสวนประกอบด้วย พนักงานสอบสวน ทนายความ นักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งพนักงานสอบสวนเป็นผู้แนะนำให้ตนทราบ ส่วนอีกผู้ชายบุคคลหนึ่งตนไม่แน่ใจว่าเขาคือใคร ซึ่งเขามีลักษณะสุภาพแต่งกายสะอาดเรียบร้อย อายุวัยกลางคน และผู้ชายคนนั้นแนะนำตัวเองว่าเป็นพระคริสต์ นางสาวหญิงไม่รู้สักข้อข้องอันใดจึงอนุญาตให้เข้าร่วมฟังการสอบสวน การสอบปากคำครั้งที่ 2 นั้นดำเนินการที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร ซึ่งขณะนั้นตนถูกควบคุมตัวอยู่ที่นั่น บุคคลที่สอบปากคำคือ พนักงานอัยการ เพียงคนเดียว หลังจากนั้นตนได้ถูกส่งมาควบคุมตัวที่สถานแรกที่บ้านปรานี และมีการสอบปากคำอีกเป็นครั้งที่ 3 โดยมีบุคคลที่เข้าร่วมสอบปากคำจำนวน 3 คน คือ บุคคลที่กล่าวว่าตนเป็นพระซึ่งนางสาวหญิงเคยพบมาแล้วตั้งแต่ที่มีการสอบสวนครั้งแรก ทนายความ และนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งที่บ้านปรานีนี้นั้นจะมีห้องซึ่งไว้สำหรับทำกิจกรรม และการ

สอบปากคำที่ใช้ห้องหนึ่งในนั้น และการสอบปากคำครั้งที่ 4 เป็นครั้งที่เกิดขึ้นล่าสุดผ่านไปประมาณเกือบ 2 สัปดาห์ บุคคลที่เข้าร่วมฟังการสอบปากคำประกอบด้วย พนักงานสอบสวนคนที่เคยสอบสวนคนในครั้งแรก มีทนายความซึ่งเป็นคนละคนกับที่เคยมาสอบปากคำในครั้งที่ผ่านมา และมารดาของตน

3.3.2 การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาระหว่างการสอบสวน

บรรยากาศการสอบสวนโดยรวมไม่ทำให้รู้สึกกดดัน แต่บางครั้งนายแมนก็รู้สึกอึดอัดอยู่บ้างทั้งนี้คำถามบางอย่างนายแมนไม่เข้าใจ หรือต้องการปรึกษากับมารดาในกรณีที่จะต้องตัดสินใจเกี่ยวกับการประกันตัว โดยนายแมนกล่าวว่า “ผมไม่รู้สึกกดดัน เพราะมีมารดานั่งฟังด้วย และพนักงานสอบสวนให้สิทธิปรึกษาทนาย”

เมื่อเสร็จสิ้นเสร็จทนายความแนะนำให้พักควบคุมตัวที่สถานพินิจเพราะจะได้รับสิทธิการรักษาพยาบาล อาหาร และมีความปลอดภัย

ในการสอบปากคำทั้ง 2 ครั้ง นั้นนางสาวอมมีความรู้สึกล้มหน้าล้มหลัง เนื่องจากตนอ่านเขียนหนังสือไม่ค่อยออกจึงกลัวเรื่องการเขียนข้อหาของพนักงานสอบสวน และตนไม่ทราบแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงรู้สึกหวาดกลัวเล็กน้อย ทั้งความรู้สึกว่าตนไม่มีความรู้จึงเกิดความวิตกว่าตนจะถูกดำเนินคดีในโทษสูง

บุคคลผู้เข้าร่วมในการสอบปากคำและการสอบสวน

กรณีที่ 1 นายแมน บุคคลผู้เข้าร่วมในการสอบปากคำและการสอบสวน ประกอบด้วย มารดา พนักงานสอบสวนทนายความ ซึ่งบุคคลที่ร้องขอตามคำร้องขอแนะนำมาที่ต้องการให้เข้าร่วมฟังการแจ้งข้อหาคือมารดา เพราะคิดว่ามารดาได้ทราบข่าวการถูกจับกุมแล้วน่าจะพร้อมยอมรับการกระทำตนมากที่สุด และเพื่อจะได้รู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย

ส่วนการมีนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาและพนักงานอัยการนั้น เนื่องจากในกรณีการสอบสวนนายแมนนั้นไม่มีบุคคลดังกล่าวมาเข้าร่วมสอบสวน จึงไม่ทราบว่าบุคคลเหล่านั้นมีหน้าที่อะไร หรือสำคัญอย่างไร

ส่วนการมีทนายความนั้นผมคิดว่ามีความจำเป็นมากสำหรับผม เนื่องจากว่าผมกับแม่ไม่มีความรู้อะไรเลย ตอนแรกที่ถูกจับกุมก็ไม่รู้จะทำอย่างไร คิดอะไรไม่ออก แต่พอได้คุยกับทนายแล้วรู้สึกเข้าใจขึ้นตอนการดำเนินการของตำรวจมากขึ้น และที่สำคัญทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างมั่นใจว่าควรทนายทนายในส่วนที่ผมเกี่ยวข้องในการกระทำผิดจริงๆ เพราะผมไม่รู้เลยว่าหากปฏิเสธหรือรับสารภาพจะถูกตัดสินไปในทิศทางใด ผมกลัวการตัดสินโทษ จึงทำให้ไม่อยากให้การใดๆ

นายแมน

ในกรณีที่ 2 นางสาวอมบุคคลผู้เข้าร่วมในการสอบปากคำและการสอบสวนทั้ง 2 ครั้ง นั้นหลักๆจะมีพนักงานสอบสวน ทนายความและมารดา ซึ่งนางสาวอมเข้าใจการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจหรือพนักงานสอบสวนว่าเป็นผู้สอบสวนหาข้อเท็จจริงจากพฤติกรรมและหลักฐานการกระทำผิด แต่ในส่วนของทนายความนั้นคนไม่แน่ใจว่ามีหน้าที่ทำอะไร คือทนายความที่มาร่วมการสอบปากค่านั้นจะเพียงแต่นั่งฟังอยู่เฉยๆ ไม่ได้พูดจาอะไรกับคน โดยพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้แนะนำให้สามารถปรึกษาข้อข้องใจหรือขอคำแนะนำจากทนายความได้ แต่คนมีความรู้สึกที่ไม่รู้จะซักถามประเด็นใด จึงไม่ได้พูดคุยกับทนายความเลย และส่วนมารดาที่มาร่วมฟังในชั้นสอบสวนนั้นนางสาวอมมีความรู้สึกที่ทำให้เกิดความสบายใจและคลายความกังวลใจขึ้นมาก เนื่องจากคนไม่มีความรู้และไม่มีความมั่นใจที่จะเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงลำพัง

ส่วนกรณีที่ 3 นางสาวหญิงกล่าวว่าตนได้ให้ปากคำต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งตนเข้าใจว่าเป็นการสอบสวนนั้น มากถึง 4 ครั้ง โดยแต่ละครั้งจะมีบุคคลและใช้สถานที่แตกต่างกันไป โดยครั้งแรกหลังจากที่ให้ปากคำไป ณ สถานที่ที่ถูกควบคุมตัวจะมีการสอบสวนที่กอง บช.ปส1 บุคคลที่เข้าร่วมในการสอบสวนประกอบด้วย พนักงานสอบสวน ทนายความ นักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งพนักงานสอบสวนเป็นผู้แนะนำให้ตนทราบ ส่วนอีกผู้ชายบุคคลหนึ่งคนไม่แน่ใจว่าเขาคือใคร ซึ่งเขามีลักษณะสุภาพแต่งกายสะอาดเรียบร้อย อายุวัยกลางคน และผู้ชายคนนั้นแนะนำตัวเองว่าเป็นพระคริสต์ นางสาวหญิงไม่รู้สักซัดข้ออันใดจึงอนุญาตให้เข้าร่วมฟังการสอบสวน การสอบปากคำครั้งที่ 2 นั้นดำเนินการที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร ซึ่งขณะนั้นตนถูกควบคุมตัวอยู่ที่นั่น บุคคลที่สอบปากคำคือ พนักงานอัยการ เพียงคนเดียว หลังจากนั้นตนได้ถูกส่งมาควบคุมตัวที่สถานแรกรับบ้านปรานี และมีการสอบปากคำอีกเป็นครั้งที่ 3 โดยมีบุคคลที่เข้าร่วมสอบปากคำจำนวน 3 คน คือ บุคคลที่กล่าวว่าตนเป็นพระซึ่งนางสาวหญิงเคยพบมาแล้วตั้งแต่ที่มีการสอบสวนครั้งแรก ทนายความ และนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งที่บ้านปรานีนั้นจะมีห้องซึ่งไว้สำหรับทำกิจกรรม และการสอบปากคำก็ใช้ห้องหนึ่งในนั้น และการสอบปากคำครั้งที่ 4 เป็นครั้งที่เกิดขึ้นล่าสุดผ่านไปประมาณเกือบ 2 สัปดาห์ บุคคลที่เข้าร่วมฟังการสอบปากคำประกอบด้วยพนักงานสอบสวนคนที่เคยสอบสวนตนในครั้งแรก มีทนายความซึ่งเป็นคนละคนกับที่เคยมาสอบปากคำในครั้งที่ผ่านมา และมารดาของตน

เมื่อกล่าวถึงบุคคลที่ร้องขอนั้น นางสาวหญิงกล่าวว่ามารดาคือบุคคลที่ตนต้องการให้มาร่วมฟังการสอบสวนมากที่สุด ทั้งนี้นางสาวหญิงซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาในข้อหาจำหน่ายยาเสพติด ยืนยันปฏิบัติเสร็จข้อกล่าวหาว่าตนไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด หรือผู้ร่วมกระทำผิด แต่จากหลักฐานที่พบภายในห้องพักของนางสาวหญิงนั้นทำให้นางสาวหญิงยากที่จะหลุดพ้นข้อกล่าวหาเหล่านั้นได้

นางสาวหญิงจึงเกิดความหวาดกลัวเป็นอย่างมากกับข้อกล่าวหาและกลัวการตัดสินโทษ ดังนั้นเมื่อมีเจ้าหน้าที่ต่างๆ เข้ามาสอบปากคำและสอบสวนตน จึงเกิดความรู้สึกกระแวงและค่อนข้างที่จะไม่ไว้วางใจ จึงต้องการให้มารดาเข้าร่วมฟังการสอบสวนเพื่อให้มาเป็นกำลังใจและคลายความกังวลใจ

เรื่องการจัดให้มีบุคคลอื่นหรือสหวิชาชีพเข้าร่วมฟังการสอบสวนนั้นนางสาวหญิงไม่เกิดความรู้สึกว่าช่วยคลายความกังวลใจ เนื่องจากนางสาวหญิงไม่ทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่หรือความสำคัญของบุคคลเหล่านั้นเท่าใดนัก ทราบเพียงว่าพนักงานสอบสวนเป็นผู้สอบสวนเพื่อค้นหาความจริงแก่คดี และทนายความมีบทบาทในการให้คำปรึกษาในเรื่องการดำเนินคดีหรือข้อสงสัยต่างๆเกี่ยวกับการสอบสวน และจากการสังเกตผู้เข้าร่วมการสอบสวนแต่ละครั้งและแต่ละคนจะมีลักษณะแตกต่างกันไป คือ ทนายความบางคนมาเพียงแค่นั่งฟังเฉยๆ โดยไม่ได้พูดคุยอะไรกับตนเลย ทนายความบางคนก็แนะนำให้จ้างทนายความอีกท่านมาว่าความให้โดยจะติดต่อเพื่อนที่เป็นทนายความให้ใช้ค่าจ้างประมาณ 200,000 บาท และทนายความอีกคนบอกกับตนว่าไม่จำเป็นต้องจ้างและแนะนำให้เรื่องการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานอื่นๆของพนักงานสอบสวนว่าสามารถนำมาพิจารณาข้อกล่าวหาที่ตนได้ปฏิเสธในเบื้องต้น หรือพิสูจน์ได้ว่าของกลางที่พบนั้นเป็นของใคร ซึ่งถ้าตนไม่ได้ร่วมกระบวนการค้าขายก็มีโอกาสพ้นข้อกล่าวหาโดยไม่จำเป็นต้องจ้างทนายความมาสู้คดี

การประกันตัวและการปล่อยตัวชั่วคราว

การจะประกันตัวหรือไม่ประกันตัวนั้นนายแมนตัดสินใจได้หลังจากที่สอบสวนเสร็จ เพราะได้มีโอกาสปรึกษากับทนายความ ทั้งพูดคุยกับมารดาและพนักงานสอบสวนว่าเนื่องจากนายแมนกระทำผิดข้อหาครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติด และพยายามจำหน่ายสารเสพติดซึ่งเป็นยาไอซ์ และทนายแนะนำว่าหากคำนวณตามปริมาณตามหลักฐานที่พบจะมีค่าประกันตัวสูง และพนักงานสอบสวนให้โอกาสปรึกษากับมารดา ซึ่งพบว่ามารดาไม่มีเงินประกันประกอบกับพนักงานสอบสวนถามตนว่าอยู่แถวบ้านมีปัญหากับใครบ้างหรือป่าว เลยตัดสินใจไม่ประกันตัว

“แม่ผมห่วงผม เพราะว่าผมเพิ่งถูก ไล่ออกจากวัยรุ่นแถวบ้านมา อีกอย่างแม่บอกว่าไม่มีเงินประกันตัว และตำรวจแนะนำว่าหากประกันตัวออกไปอาจได้รับอันตราย จึงตัดสินใจว่าไม่ประกันตัวดีกว่า”

นายแมน

การถูกจับกุมตัวของนางสาวอมนั้น ตนรู้สึกว่าเป็นผู้โชคร้ายที่ยังเอิญไปเกี่ยวข้องกับเพื่อนที่ค้าขายบ้างที่ตนไม่ได้ร่วมกระทำผิดด้วย แต่เมื่อได้รับสิทธิการให้ประกันตัวออกไปไม่ให้ถูกควบคุมตัวด้วยวงเงิน 5,000 บาท นั้นตนและมารดาถือว่าเป็นโชคดีแล้ว แต่อย่างไร

ก็ตามเมื่อตนประกันตัวออกมาแล้วก็กลับมาที่บ้านซึ่งต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมๆ คือตนก็กลับมาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เพื่อนบ้านละแวกนี้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ถึงแม้ตนจะเริ่มรู้สึกหวาดวิตกอยู่บ้างเรื่องการทำอะไรที่จะถูกจับกุมอีก แต่ก็ไม่สามารถที่จะหลบเลี่ยงสภาพแวดล้อมแถวบ้านของตนเองไปได้ จนกระทั่งตนถูกจับกุมตัวอีกครั้งที่บ้านเพื่อนในข้อหาครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติดซึ่งหลักฐานที่พบนั้นมีปริมาณมากกว่าเดิม จึงทำให้นางสาวออมเชื่อว่าประสบการณ์การได้รับการประกันตัวนั้นทำให้มีโอกาสกลับไปถูกจับมากกว่าการที่จะถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานแรกรับ เนื่องจากสภาพแวดล้อมของตนนั้นมีวัยรุ่นหรือเพื่อนฝูงที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาบ้ามากมาย และตนไม่สามารถตัดขาดโดยสิ้นเชิงจากเพื่อนเหล่านั้นได้

ส่วนกรณีของนางสาวหญิงนั้นเนื่องจากว่านางสาวหญิงถูกจับกุมในข้อหาจำหน่ายยาเสพติด (ยาบ้า) จำนวน 3,030 เม็ด เงินประกันตัวซึ่งคำนวณตามประเภทและปริมาณสารเสพติด นั้นคำนวณจากเม็ดแรก เป็นเงิน 5,000 บาท และเม็ดต่อไปคิดเป็น เม็ดละ 2,000 บาท ดังนั้นจึงทำให้วงเงินประกันตัวสูงมาก คือ 6,000,000 กว่าบาท ดังนั้นนางสาวหญิงและมารดาไม่สามารถจะหาเงินมาประกันตัวได้แน่นอน นางสาวหญิงจึงต้องพักควบคุมตัวอยู่ที่สถานแรกรับหญิงบ้านปราณีด้วยความจำยอม

การถูกควบคุมตัว

สภาพแวดล้อมในสถานแรกรับนั้นเนื่องจากมีทั้งเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหลายๆ คนเข้ามาอยู่รวมตัวกัน ทำให้ตนรู้สึกว่าจะต้องระวังตัวเพราะแต่ละคนจะมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน บางคนจะมีบุคลิกภาพก้าวร้าวซึ่งอาจจะทำตัวข่มขู่เพื่อนคนอื่นบ้าง แต่โดยทั่วไปนางสาวหญิงกล่าวว่าการถูกควบคุมที่บ้านปราณีนั้นมีความรู้สึกเหมือนการเข้าโรงเรียนประจำ และไม่ทำให้ตนรู้สึกว่าต่างจากคนภายนอกทั่วไปมากนัก เนื่องจากตนได้มีอาหารรับประทานและมีที่นอนให้ได้นอนหลับพักผ่อน มีบุคคลซึ่งเสมือนครูพี่เลี้ยงคอยดูแล และสถานที่ซึ่งมีรั้วมีคอกมีเจ้าหน้าที่คอยเฝ้าระวังทำให้ตนรู้สึกปลอดภัย แต่ถ้าหากเลือกได้นั้นนางสาวหญิงยืนยันว่าต้องการที่จะประกันตัวออกไปอยู่กับมารดาและครอบครัวของตนที่บ้าน โดยนางสาวหญิงกล่าวว่า การพักอยู่ที่นี้ต้องเป็นไปตามกฎระเบียบ และห้ามติดต่อญาติหรือบุคคลภายนอก จึงทำให้เกิดความอึดอัดบ้าง

“สถานที่แห่งนี้มีทุกอย่างก็จริง แต่การที่ต้องอยู่ที่นี้ต้องเป็นไปตามกฎระเบียบ ซึ่งบางครั้งทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัดบ้าง ประกอบกับขณะนี้ตนได้ตั้งครรภ์ 3 เดือน ทำให้มีอาการหิวบ่อยครั้งและบางครั้งก็นึกอยากจะกินตามใจตนแต่ทำไม่ได้”

นางสาวหญิง

นางสาวหญิงต้องทนต่อความต้องการของร่างกายที่ไม่สามารถควบคุมได้ เนื่องจากกำลังตั้งครรภ์ และการอยู่ควบคุมตัวที่สถานแรกรับบ้านปราณีที่มีกฎระเบียบต่างๆ ทั้งการ

รับประทานอาหารการเข้านอนตื่นนอนเป็นเวลา จึงมีผลทำให้นางสาวหญิงถูกจำกัดสิทธิในการดำรงชีวิตบางอย่าง

อย่างไรก็ตามนางสาวหญิงรู้สึกแย่ที่ต้องรอ เพราะตนอยู่ที่สถานแรกรับแห่งนี้มาเป็นเวลาเดือนกว่าแล้ว นางสาวหญิงกล่าวว่าการถูกควบคุมในสถานที่แห่งนี้ทำให้ตนรู้สึกเบื่อหน่ายที่ต้องรอแบบไม่ทราบว่าจะเมื่อไหร่จะเสร็จสิ้นกระบวนการสักที ประกอบกับระหว่างนั้นตนถูกสอบปากคำค่อนข้างบ่อยซึ่งบางครั้งการเล่าเหตุการณ์โดยเฉพาะในสถานที่ที่ตนถูกจำกัมนั้นทำให้ตนรู้สึกสะเทือนใจ และยังใจสั่นตกใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นในวันนั้นอยู่ไม่หาย แต่หากว่าการสอบปากคำหรือสอบสวนเพิ่มเติมจะสามารถช่วยให้เจ้าหน้าที่ต่างๆ เข้าใจและแนะนำข้อมูลไปประกอบการพิจารณาคดีที่รวดเร็วยิ่งขึ้นตนก็ยินดี

ความเชื่อมั่นในการดำเนินการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในฐานะที่ตกเป็นผู้ต้องหา

ในฐานะที่ตกเป็นผู้ต้องหา นางสาวหญิงมีความเชื่อมั่นในการรวบรวมรายงานการสืบเสาะ รวมถึงพยานหลักฐานอื่นๆ ที่จะสามารถยืนยันความบริสุทธิ์ของตนได้โดยไม่ต้องอาศัยจ้างทนายความมาสู้คดี เนื่องจากว่ามารดาของตนเคยได้ยินมาว่ามีทนายความรับว่าความให้แต่คดีก็ถูกยกฟ้องเนื่องจากว่าคนที่ทนายความช่วยนั้นเป็นผู้กระทำผิดจริง ดังนั้นตนจึงเชื่อว่าหากตนบริสุทธิ์จริงก็ไม่จำเป็นต้องจ้างทนายความ และอีกอย่างนางสาวออมมีความเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่งในเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนว่าจะสามารถพิสูจน์หลักฐานความบริสุทธิ์ของตนได้ เนื่องจากว่าในความรู้สึกหนึ่งตนยังหวังเรื่องหลักฐานที่พบนั่นตนก็อยู่ในสถานที่ที่สามารถกล่าวได้ว่าตนเป็นผู้กระทำผิด ด้วยความที่ตนไม่มีความรู้อะไรเลยจึงเกิดความไม่แน่ใจในการทำงานของพนักงานสอบสวนประกอบกับไม่ทราบถึงขั้นตอนการทำงานในทางคดีตนจึงไม่เชื่อใจและมั่นใจเรื่องการสอบสวนได้เต็มร้อย แต่อีกความรู้สึกก็มีความเชื่อมั่นว่าพนักงานสอบสวนนั้นต้องดำเนินการเต็มที่และถูกต้องตามกฎหมายและจะสามารถรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อยืนยันได้ว่าตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดตามข้อหาที่ถูกจับนั้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีโอกาสดำเนินการสังเกตการณ์การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาของพนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ซึ่งมีลักษณะเป็นดังต่อไปนี้

บันทึกการสังเกต

ผู้ถูกสังเกต นายแมน (นามสมมุติ) พนักงานสอบสวน ทนายความ และมารดาของนายแมน
วันที่/เวลา วันที่ 10 กรกฎาคม 2553 เวลา 14.20 น.

สถานที่	ห้องปฏิบัติงานกลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สิน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1
เหตุการณ์	มารดาของนายแมน ได้มีโอกาสดูคุยกับพนักงานสอบสวน ซึ่งมารดาของนายแมนมีลักษณะที่แสดงออกถึงความกังวลใจเรื่องการคุ้มครองดูแลนายแมน เนื่องจากนายแมนมีแผลถูกฟันเขี้ยว 48 เข็ม โดยเข้าใจว่าลูกชายของตนจะติดคุก และจะไม่ได้รับการดูแล และพนักงานสอบสวนมีท่าทีที่ช่วยผ่อนคลายความกังวลของมารดาของนายแมน ส่วนทนายความแนะนำประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินคดีแก่มารดาของนายแมนก่อนเริ่มการสอบสวน ซึ่งทนายความและพนักงานสอบสวนปลอดภัยและแนะนำเรื่องการควบคุมตัวระหว่างการรวบรวมสำนวนส่งอัยการ ว่านายแมนจะได้รับการรักษาพยาบาล อาหาร และความปลอดภัยในชีวิตขณะถูกควบคุมตัวที่สถานพินิจ ในเรื่องของสถานที่ที่ใช้สอบสวนนั้นมีลักษณะเป็นกึ่งทางการ แต่มีความเป็นสัดส่วนดี มีกล้องเพื่อบันทึกภาพและเสียง อย่างไรก็ตามห้องสอบสวนนั้นไม่มีประตูปิดจึงไม่มีมิดชิดเท่าที่ควร ทำให้ได้ยินเสียงรบกวนจากภายนอกบ้าง ซึ่งพบว่าพนักงานทำความสะอาดเดินผ่านไปมาและส่งเสียงดังขณะสอบสวน

เลอพร มหิพันธ์
ผู้วิจัยและผู้สังเกตการณ์

4. สรุปภาพรวมกรณีศึกษา

4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

พนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จำนวน ทั้งหมด 10 คน อายุ 31 ปี จำนวน 1 คน อายุ 41 ปี จำนวน 2 คน อายุ 46 ปี จำนวน 1 คน อายุ 47 ปี จำนวน 1 คน อายุ 49 ปี 1 คน อายุ 50 ปี จำนวน 3 คน และอายุ 55 จำนวน 1 คน ตำแหน่งพนักงานสอบสวน (สบ.1) จำนวน 1 คน พนักงานสอบสวน (สบ.2) จำนวน 2 คน พนักงานสอบสวน (สบ.3) จำนวน 5 คน รองผู้กำกับการกลุ่มงานสอบสวน(รอง ผกก.สบ1) จำนวน 1 คน และตำแหน่งผู้กำกับการกลุ่มงานสอบสวน(ผกก.สบ1) จำนวน 1 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 5 คน จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จำนวน 2 คน และปริญญาตรีสาขารัฐประศาสนศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ จำนวน 1 คน จบการศึกษาระดับปริญญาโท 2 คน คือ สาขารัฐประศาสนศาสตร์(บริหารงานยุติธรรม) จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จำนวน 1 คน และสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 1 คน มีสถานภาพสมรสแล้ว จำนวน 6 คน และสถานภาพโสด จำนวน 4 คน

ข้อมูลส่วนบุคคลของสาขาวิชาชีพจำนวนทั้งหมด 6 คน ประกอบไปด้วย พนักงาน อัยการ 2 คน ทนายความ 2 คน นักจิตวิทยา 2 คน ซึ่งเป็นเพศหญิง จำนวน 2 คน และเพศชาย 4 คน มีอายุต่ำกว่า 50 ปี จำนวน 2 คน อายุ 50 - 63 ปี จำนวน 3 คน และไม่ระบุอายุ 1 คน สถานภาพ โสด จำนวน 2 คน สมรสแล้ว จำนวน 3 คน หย่าร้างจำนวน 1 คน จบการศึกษาปริญญาตรีสาขา นิติศาสตร์จำนวน 4 คนคือพนักงานอัยการและทนายความ ส่วนนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จบการศึกษาปริญญาตรีสาขาจิตวิทยาและอีกคนหนึ่งจบปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์ นักสาขาวิชาชีพทั้งหมดมีประสบการณ์การเข้าร่วมสอบปากคำเด็กและเยาวชน 9 - 10 ปี ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในชั้นสอบสวน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ได้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในชั้นสอบสวน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)
รวมทั้งหมด	16
1. อายุ	
ต่ำกว่า 40 ปี	1
41 – 45 ปี	6
46 – 50 ปี	5
มากกว่า 50 ปี	3
ไม่ระบุ	1
2. ตำแหน่ง/หน้าที่	
ผู้กำกับการกลุ่มงานสอบสวน(ผกก.สบ1)	1
รองผู้กำกับการกลุ่มงานสอบสวน(รอง ผกก.สบ1)	1
พนักงานสอบสวน (สบ.3)	5
พนักงานสอบสวน (สบ.2)	2
พนักงานสอบสวน (สบ.1)	1
พนักงานอัยการ	2
นักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์	2
ทนายความ	2

ตารางที่ 3 ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในชั้นสอบสวน กองบังคับการตำรวจ
ปราบปรามยาเสพติด 1(ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)
รวมทั้งหมด	16
3. การศึกษา	
จบระดับปริญญาตรี	
- สาขานิติศาสตร์	11
- สาขารัฐประศาสนศาสตร์	1
- สาขาสังคมสงเคราะห์	1
- สาขาครุศาสตร์	1
จบระดับปริญญาโท	
- สาขารัฐประศาสนศาสตร์(บริหารงานยุติธรรม)	1
- สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์	1
4. สถานภาพ	
โสด	6
สมรสแล้ว	10
5. ประสบการณ์ด้านการสอบสวน (คดีเด็กและเยาวชน)	
ต่ำกว่า 10 ปี	3
11 – 20 ปี	12
มากกว่า 20 ปี	1

ข้อมูลส่วนบุคคลเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งหมด
จำนวน 3 คน เป็นเยาวชนชาย 1 คน อายุ 16 ปี เป็นเยาวชนหญิง 2 คน อายุ 16 ปี และ อายุ 18 ปี ถูก
จับกุมในข้อหาจำหน่ายยาเสพติด (ยาบ้า) เยาวชนคนหนึ่งถูกจับ 2 ข้อหา คือ ครอบครองเพื่อ
จำหน่ายยาเสพติด และข้อหาพยายามจำหน่ายยาเสพติด (ยาไอซ์) และอีกคนถูกจับกุมตัว 2 ครั้ง คือ
ครั้งแรกถูกจับกุมในข้อหาครอบครองยาเสพติด เป็นยาบ้าจำนวน 3 เม็ด และครั้งที่ 2 ถูกจับกุมตัว
ข้อหาครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติด เป็นยาบ้าจำนวน 20 เม็ดทั้งสามคนจบการศึกษาชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบัน ไม่ได้ศึกษาต่อ โดยเยาวชน 2 คน ยังไม่ได้ประกอบอาชีพใด อีก
คนทำงานบริษัท ทั้งสามคนมีสภาพครอบครัวสมบูรณ์อาศัยอยู่ร่วมกับมารดาและบิดาซึ่งฐานะทาง

เศรษฐกิจไม่ดีนัก คือบิดาและมารดามีอาชีพค้าขายหรือรับจ้างทั่วไป ซึ่งมีรายได้เป็นค่าจ้างรายวัน ซึ่งไม่มากนัก

ตารางที่ 4 ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)
รวมทั้งหมด	3
1. เพศ	
หญิง	2
ชาย	1
2. อายุ	
16 ปี	2
18 ปี	1
3. การศึกษา	
จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	3
4. ปัจจุบัน	
ไม่ได้ศึกษาต่อและไม่ได้ประกอบอาชีพ	2
ไม่ได้ศึกษาต่อ แต่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท	1

4.2 แนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1) พนักงานสอบสวน

สำหรับการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์นั้น พนักงานสอบสวนมีแนวทางการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 และบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นหลัก โดยจะต้องประสานงานติดต่อกับพนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ รวมทั้งบุคคลที่เด็กและเยาวชนไว้วางใจ ร้องขอให้มาเข้าร่วมฟังการสอบสวน มีการแยกควบคุมตัวไม่ให้ปะปนกันกับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ จัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ จัดสถานที่ให้เป็นสัดส่วนป้องกันการถูกรบกวน ขณะให้ปากคำ และพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวเด็กและเยาวชนได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง

เมื่อถามปากคำเด็กเสร็จแล้ว ให้ส่งตัวไปยังสถานพินิจ และมีการส่งตัวเด็กและเยาวชนไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด เพื่อให้ศาลพิจารณาส่งตัวไปควบคุมเพื่อตรวจพิสูจน์ที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

2) พนักงานอัยการ

บทบาทหน้าที่ของพนักงานอัยการที่มาเข้าร่วมสอบสวนนั้นเพื่อตั้งคำถามเพิ่มเติมในประเด็นที่พนักงานอัยการเห็นว่ายังไม่มีความหนักแน่นพอสำหรับนำไปประกอบการพิจารณาคดี เพื่อป้องกันการถามปากคำที่ซ้ำซ้อน ซึ่งโดยส่วนใหญ่พนักงานอัยการจะเข้าร่วมสอบสวนผู้ต้องหาที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป หรือในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปี และผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเด็กร้องขอหรือ ส่วนใหญ่จะไปร่วมในคดีเกี่ยวกับค้าแรงงาน ทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ตรี และนำมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในการสอบสวนเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี ที่เป็นผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น พนักงานอัยการจะไม่ได้ไปเข้าร่วมการให้ปากคำด้วย ทั้งนี้เนื่องจากไม่ให้เกิดความล่าช้าและเป็นไปตามดุลพินิจของทั้งเจ้าพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ รวมถึงการแจ้งสิทธิในการมีเจ้าหน้าที่ให้เข้ามาร่วมฟังการสอบปากคำแก่เด็กและเยาวชนและเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหานั้น ไม่ร้องขอให้มีพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบปากคำ ซึ่งได้สอดคล้องกับข้อบัญญัติในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2550 ว่าในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันควร ไม่อาจรอพนักงานอัยการเข้าร่วมในการทำสำนวนสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนต่อไปได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอพนักงานอัยการไว้ในสำนวน และถือว่าเป็นการทำสำนวนที่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้โดยหลักแล้วบทบาทของอัยการ คือ พิจารณาและตั้งคดี การพิจารณาสั่งคดีในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหานั้น จะต้องตรวจพิจารณาสั่งสำนวนโดยละเอียดรอบคอบจะต้องพิจารณาสั่งคดีให้ทันภายในกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 ซึ่งจะต้องนำรายงานการสืบเสาะของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มาประกอบการพิจารณาคดี โดยคำนึงถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนยิ่งกว่าการลงโทษเป็นหลัก และพิจารณาประวัติการเคยกระทำความผิดและเคยต้องโทษของผู้ต้องหาว่ามีหรือไม่ ถ้ามีก็ให้มีคำสั่งและขอให้ศาลสั่งเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาสั่งสำนวน หากพิจารณาพยานหลักฐานและพยานหลักฐานยังไม่แน่ชัด ก็ต้องสั่งสอบสวนเพิ่มเติมตามรูปคดี

3) ทนายความ

ทำหน้าที่ให้คำปรึกษากฎหมายแก่เด็กและเยาวชนที่ต้องการฯ ก่อนการสอบสวนรวมทั้งคอยสังเกตและจดบันทึกการกระทำใดๆ ของพนักงานสอบสวนที่จะส่งผลกระทบต่อทางลบทั้ง

ทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชนที่ต้องการฯ ขณะสอบสวนและคัดค้านการปฏิบัติงาน โดยมีขอบของพนักงานสอบสวน ซึ่งทนายความที่มาร่วมในการสอบปากคำแล้วจะเป็นทนายความว่าความในคดีนั้นไม่ได้ เพราะการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องการนั้นจะเป็นไปตามกฎหมาย ป.วิอาญา การดำเนินการจะมีลักษณะที่คุ้มครองสิทธิไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการถูกดำเนินการทางกฎหมาย เด็กและเยาวชนที่ต้องการหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็เช่นกัน พนักงานสอบสวนต้องจัดหาทนายอาสาให้มาเข้าร่วมฟังการสอบสวน ต้องมีการนัดสอบสวนรวมถึงต้องมีการบันทึกภาพและเสียงไว้สำหรับเป็นหลักฐานการสอบปากคำ ส่วนบทบาทของทนายความในการเข้าร่วมสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชน คือ การเข้าร่วมฟังการสอบสวนของทนายความคือร่วมสังเกตการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และคัดค้านการปฏิบัติงาน โดยมีขอบของพนักงานสอบสวน ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่เด็กและเยาวชนที่ต้องการ ดังนั้นบทบาทของทนายความในการเข้าร่วมการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคือการคุ้มครองสิทธิและดูแลความเรียบร้อยในระหว่างการสอบสวน และทนายความที่มาร่วมในการสอบปากคำแล้วจะเป็นทนายความว่าความในคดีนั้นไม่ได้ การคุ้มครองสิทธิโดยหลักเป็นหน้าที่ของทนายความ การเข้าร่วมสอบสวนของทนายจะเข้ามาตรวจสอบดูแลว่าระหว่างการสอบสวนเด็กถูกบังคับข่มขู่หรือไม่ การปฏิบัติของพนักงานสอบสวนต่อเด็กที่ต้องการนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

4) นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

นักจิตวิทยามีบทบาทตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 133 ตรี ที่บัญญัติว่า ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยานซึ่งตัวบุคคลใด รวมถึงผู้ต้องหา เพื่อเข้าร่วมในการถามปากคำเด็กเนื่องจากหลักการที่จะต้องเป็นผู้ที่เข้าใจและสามารถถามคำถามเด็กได้ เนื่องจากบุคคลดังกล่าวมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาเด็ก จึงสามารถเข้าใจและเลือกใช้คำถาม และรับฟังคำตอบของเด็กได้ดีกว่าพนักงานสอบสวน อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ในการถามปากคำเด็กก็คือ คำถามที่ใช้ในการถามนั้น จะเป็นคำถามที่ตรงกับความประสงค์ของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการและศาลต้องมีความรู้และความเข้าใจในหลักการของพยานหลักฐานและการดำเนินคดีอาญาด้วย ดังนั้นตามหลักเกณฑ์ของคุณสมบัตินักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งกฎกระทรวงกำหนด จึงต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดในกฎกระทรวงและมีใบอนุญาตในการทำหน้าที่เป็นนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4.3 ทศนคดีเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชน

ทศนคดีเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนของพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่จะสังเกตพบว่ามีสาเหตุที่เด็กและเยาวชนไปกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่สำคัญ

มาจากลักษณะของครอบครัวรวมไปถึงการคบเพื่อน และเนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นวัยรุ่นซึ่งอยู่ในวัยที่อยากรู้อยากลอง ซึ่งข้อสังเกตที่พบว่าเป็นสาเหตุสำคัญต่อทัศนคติของเด็กและเยาวชนในการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของพนักงานสอบสวนมีดังนี้

พ.ต.ท.อนันต์ กล่าวถึงเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดนั้นว่าสาเหตุมาจากครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ผู้ปกครอง มักจะขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมดูแล เด็กและเยาวชนเหล่านี้จะคบกับเพื่อน เมื่อเพื่อนกระทำผิดตนก็จะกระทำตามด้วย โดยซึมซับทัศนคติต่างๆ กล่าวคือ การขาดการอบรมสั่งสอนที่ถูกต้อง ทำให้เด็กและเยาวชนไม่มีความสำนึกต่อสิ่งที่ตนกระทำแม้ว่าจะจะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายก็ตาม แต่จะพอใจที่จะกระทำเฉพาะสิ่งที่ตนเห็นว่าสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้เท่านั้น ซึ่งเด็กหรือเยาวชนเหล่านี้เองถึงแม้จะถูกจับกุมเข้ามาดำเนินคดีถึงขั้นต้องเข้าศูนย์บำบัดฟื้นฟู ก็ยากที่จะแก้ไขปัญหาเพราะเป็นการแก้ปัญหที่ปลายเหตุ และการสอบสวนเด็กที่กระทำผิดมาแล้วก็ไม่ใช่นโยบายการแก้ปัญหโดยตรงเพราะเป็นเพียงกับคั้นหาความจริงแห่งพฤติกรรมที่มีขอบ ขณะเดียวกัน พ.ต.ท.วิรัตน์ ได้กล่าวว่าลักษณะและพฤติกรรมของเด็กมาจากการควบคุมดูแลของครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญบางคนไม่มีความตั้งใจที่จะกระทำผิดแต่ด้วยวัยที่อยากรู้อยากลอง หากครอบครัวเข้มแข็ง เด็กและเยาวชนก็จะลดปัญหาความเสี่ยงเกี่ยวกับการกระทำเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนได้ ส่วนพ.ต.ท. แก้ว พบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่ที่เป็นผู้หญิงจะมีอายุระหว่าง 17 - 18 ปี และส่วนผู้ชายจะมีช่วงอายุที่กว้างกว่า คือ 13 - 18 ปี ทั้งนี้ เนื่องจากมีสถานภาพทางครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันกล่าวคือ เยาวชนเหล่านี้หากมีความบกพร่องทางด้านสถานภาพทางครอบครัว เช่น พ่อแม่แยกทางกัน ครอบครัวยากจน จะเป็นสาเหตุที่สำคัญมากที่ทำให้เยาวชนมีโอกาสเข้ามายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เนื่องจากขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมต่างๆ โดยเฉพาะเยาวชนหญิงจะเริ่มต้นจากการคบเพื่อนชายแล้วมีความสัมพันธ์ทางเพศกลายเป็นแฟนกันเกิดความสนิทสนมเชื่อใจกันจนกระทั่งเมื่อแฟนคนเสพหรือค้ายาเสพติดนั้นก็ทำตามกันไป ส่วนเยาวชนชายก็เริ่มจากการคบเพื่อนที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และความอยากรู้อยากลอง ซึ่งมูลเหตุเหล่านี้จะมาจากการ คบหาสมาคมและการเรียนรู้พฤติกรรมของบุคคลที่เยาวชนเข้าไปมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดเป็นสิ่งสำคัญ และซึมซับรับพฤติกรรมต่างๆมา กระทั่งตนเองเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดตามไปด้วยนั่นเอง ซึ่ง พ.ต.ท.ธรรมนิยม มีความเห็นคล้ายกับ พ.ต.ท. แก้ว ที่กล่าวถึงสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนว่าจะมีความแตกต่างกันคือเด็กและเยาวชนหญิงมักถูกชักจูงจากเพื่อนชายที่คบกันเป็นแฟน ส่วนเด็กและเยาวชนชายส่วนหนึ่งจะมีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเนื่องจากครอบครัว เช่น พ่อแม่เป็นผู้ค้ายาเสพติดมาก่อน และส่วนหนึ่งเสพและค้ายาเนื่องจากเพื่อนชักชวน และเด็กที่กระทำผิดในแต่ละข้อหาจะมีทัศนคติ และลักษณะ

บุคลิกภาพ ที่แตกต่างกัน คือ จากที่สังเกตจะพบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในข้อหาเสพ หรือที่มี พฤติการณ์เสพยาเสพติดนั้นจะมีบุคลิกภาพที่เกรง มั่นใจในตัวเอง จะมีลักษณะพฤติกรรมที่รุนแรง ในเรื่องต่างๆ แต่สำหรับข้อหาค้ายาเสพติดนั้นเด็กหรือเยาวชนที่มีลักษณะค่อนข้างจะหัวอ่อนและ กระทำผิดเนื่องจากถูกชักจูงมา สรุปลงโดยรวมแล้วมักขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และการควบคุมดูแล พฤติกรรมของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และพ.ต.ท. มีชัย กล่าวถึง ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนนั้นจะมีสาเหตุการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับการตกเป็นเหยื่อ เช่น การ โคนล่อลวงจากผู้ใหญ่หรือเป็นเครื่องมือของกระบวนการค้ายาเสพติดที่ใช้เด็กบังหน้า การที่เด็ก และเยาวชนปิดทอมนการไปเที่ยวกับกลุ่มเพื่อนด้วยวัยที่มีลักษณะอยากรู้อยากลองและการขาด การควบคุมดูแลที่ดีจากผู้ปกครองจะทำให้เด็กหลงผิดไปลองเสพยาเสพติดได้ การคบหาระหว่าง เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงแบบแฟนกัน ซึ่งถ้าเด็กผู้ชายมีพฤติกรรมไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเด็กผู้หญิงก็ จะมีพฤติกรรมคล้อยตามไปด้วย หรือการล่อลวงเด็กหรือเยาวชนหญิง ไปข่มขืนนั้นจะทำให้เด็ก หรือเยาวชนหญิงต้องจำยอมและตกเป็นเหยื่อเข้ามาในกระบวนการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้

นอกจากนี้ พ.ต.ท. วิเศษ ได้ กล่าวถึง เด็กและเยาวชนที่ต้องการหาว่ามีทัศนคติเกี่ยวกับการ กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่แตกต่างกันตามเพศและ สภาพครอบครัว คือเพศ ชายจะมีลักษณะมั่นใจในการกระทำของตนเองมากกว่าคือจะมีลักษณะค่อนข้างไม่สนใจกับ ข้อบังคับของกฎหมายมากกว่าเด็กหญิง และสภาพครอบครัวจะมีส่วนสำคัญต่อสาเหตุการกระทำ ผิดของเด็กและเยาวชน ถ้าหากครอบครัวหรือสภาพแวดล้อมของเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ ผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็จะทำให้เด็กเรียนรู้และขาดการควบคุมพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้อง

“ส่วนใหญ่เยาวชนที่กระทำผิดจะมีลักษณะไม่เกรงกลัวต่อกระบวนการทางกฎหมาย ใน ชั้นสอบสวน เด็กและเยาวชนจะมีลักษณะบุคลิกภาพที่แตกต่างกันไปคือ จะมีประเภทที่ไม่ให้ความ ร่วมมือหรือไม่ให้ข้อมูลที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการนำจับผู้ร่วมกระทำผิดได้ ซึ่งเด็กที่มีลักษณะนี้ จะเป็นคนที่มิไหวพริบดีซึ่งมาจากการเรียนรู้ของบุคคลที่กระทำผิดหรือมีประสบการณ์การถูก จับกุม และจะมีอีกประเภทที่ยอมให้ข้อมูลอย่างละเอียด เนื่องจากไม่ได้ตั้งใจจะกระทำผิดก็มี ทั้งนี้ จะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและสังคมของเด็กและเยาวชนด้วย” ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับข้อสังเกตของ ร.ต.ท. พงศ์ ที่พบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้นขึ้นอยู่กับบุคคล คือ บาง คนก็มีสำนึกต่อการกระทำของตนหลังจากที่ถูกดำเนินการทำให้เด็กได้รับรู้ถึงผลเสียของพฤติกรรม การกระทำจากผลที่ถูกควบคุมตัวบ้าง แต่เด็กหรือเยาวชนบางคนก็ไม่สำนึกในสิ่งที่กระทำ อาจมี บุคลิกลักษณะที่แข็งกระด้างซึ่งเด็กประเภทนี้จะมีความเสี่ยงต่อการพัฒนารูปแบบการกระทำผิด หลังจากออกไปจากการควบคุมตัว และหาทางหลบเลี่ยงการจับกุมในครั้งต่อไป

ขณะที่ พ.ต.ท.สมุทรา ให้ความคิดเห็นว่าเด็กและเยาวชนนั้นเป็นผู้ด้อยทางความคิดและการตัดสินใจ ซึ่งเชื่อว่าสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการทำให้เด็กหรือเยาวชนไปกระทำผิดได้ เนื่องจากการเรียนรู้ และการที่ขาดการควบคุมเอาใจใส่จะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดหลงผิดได้ ซึ่งบางครั้งจะสังเกตได้ว่าเด็กและเยาวชนไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองกระทำผิด ดังนั้นเมื่อเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาเงินถูกควบคุมตัวมาสอบสวนนั้น ก็ควรปฏิบัติด้วยความระมัดระวังไม่ให้กระทบความรู้สึก ซึ่งคล้ายกับ พ.ต.ท.จันทร์ ที่กล่าวถึง การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดในแต่ละข้อหาจะมีสาเหตุคล้ายๆกัน คือ การส่วนมากจะมาจากปัญหาครอบครัว และการคบเพื่อน โดยเฉพาะเพื่อนที่มีปัญหาและยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และเมื่อกระทำผิดข้อหาเกี่ยวกับยาเสพติดแล้วบางครั้งจะพบว่ามีการกระทำผิดในคดีอาญาอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น ไปปล้นหรือไปชิงทรัพย์ เพื่อหาเงินไปซื้อยาเสพติด บางครั้งพบข้อหาทำร้ายร่างกาย เนื่องจากฤทธิ์ของสารเสพติด เด็กและเยาวชนที่ต้องหาเงินจะมีลักษณะค่อนข้างเฉยชาต่อการกระทำของตน ทั้งนี้เพราะขาดความดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวอย่างใกล้ชิด คือบางครั้งพบว่าผู้ปกครองไม่สนใจต่อการกระทำผิดของเด็กด้วย ดังนั้นหากพบว่าสังคมส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นเช่นนี้จะเกิดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและสามารถพัฒนาไปสู่การกระทำผิดอื่นๆที่ร้ายแรงขึ้นได้

ส่วน พ.ต.อ.ณเดช ได้กล่าวถึงเด็กและเยาวชนเป็นวัยที่อยู่ในช่วงที่อยากรู้ อยากลอง บางครั้งอาจกระทำผิดไปโดยที่โดยทำไม่ถึงการณ์ และประกอบกับการที่สถานการณ์บ้านเมืองมีการระบาดของยาเสพติดนั้นก็ส่งผลให้เด็กเกิดความตื่นตัวที่จะมีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับยาเสพติด ดังนั้นสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงและการขาดการควบคุมดูแลที่ตุนั้นจึงเป็นสาเหตุสำคัญให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ง่ายเช่นกัน

ซึ่งนอกจากนี้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ที่มีทัศนคติเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนจากประสบการณ์คลุกคลีพูดคุยกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาเงินในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของว่า บางส่วนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเนื่องมาจากพ่อแม่เป็นผู้ค้ายาเสพติด ประกอบกับฐานะยากจน ส่วนหนึ่งจะเป็นเด็กที่มีประสบการณ์ชีวิตที่เลวร้ายก็หันไปมั่วสุมและไปเสพยาเสพติด ซึ่งจะพบได้เช่นในเด็กหรือเยาวชนหญิงที่ถูกข่มขืน อีกส่วนคือเด็กที่ไม่มีครอบครัวหรือเร่รอน ทำให้ขาดการศึกษา คือ เด็กและเยาวชนจึงขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมทำให้พฤติกรรมเสี่ยงไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดหรือกระทำผิดในรูปแบบอื่นๆ เพื่อต่อสู้ดิ้นรนให้ตนมีชีวิตรอด

สภาพสังคมไทยปัจจุบันนี้มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมากขึ้นกว่าสมัยก่อน เนื่องจากมีความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีอย่างมากซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้สะดวกมากขึ้น ทำให้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ และ

ขาดความใกล้ชิดจากพ่อแม่หรือครอบครัว ซึ่งมีผลทำให้ได้รับการอบรมคุณธรรมจริยธรรมน้อยลง และส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนจะไปใกล้ชิดสนิทสนมกับเพื่อนมากกว่า ด้วยการที่อยู่ในช่วงวัยที่อยากรู้อยากลองมักชักชวนกันทำสิ่งต่างๆ ซึ่งหากเพื่อนฝูงที่คบกันอยู่นั้นได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างดีก็จะไม่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำร่วมกันนัก แต่เด็กและเยาวชนบางคนอาจมีประสบการณ์หรือการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน เช่น สภาพแวดล้อมที่นิยมใช้ความรุนแรง เด็กก็จะมีแนวโน้มที่จะแสดงออกในลักษณะที่รุนแรงด้วยเช่นกัน ซึ่งปัญหาการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็เช่นกัน ซึ่งจุดนี้นอกจากสภาพแวดล้อมบางแห่งที่มีความเสี่ยงแล้ว เด็กและเยาวชนยังต้องตกเป็นเป้าหมายของผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย คือเด็กและเยาวชนมักถูกล่อลวงหรือชักชวนให้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับในกระบวนการค้ายาเสพติด ดังนั้นเมื่อพบว่าเด็กและเยาวชนถูกจับกุมเข้ามาดำเนินคดีในข้อหาเกี่ยวกับยาเสพติด ครอบครัว หรือแม้กระทั่งศาลาเสพติดนั้น เมื่อได้มีโอกาสพูดคุยหรือให้คำปรึกษาแก่เด็กในชั้นสอบสวน หรือก่อนให้ปากคำนั้น จะทำให้ทราบว่าเด็กก็คือเด็ก หรือจะเป็นเยาวชนก็ถือว่ายังไม่มิตินิสัยที่จะพิจารณาสิ่งต่างๆ ได้มากมาย ถึงแม้จะโดนจับและเป็นผู้ต้องหาก็ตาม เด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นผู้นำเห็นใจดังนั้นการดำเนินคดีในชั้นตอนต่างๆ ทั้งพนักงานสอบสวนก็สมควรที่จะต้องปฏิบัติด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบแก่เด็กและเยาวชนนั้น เพื่อให้โอกาสในการปรับตัวใหม่ในทางที่ถูกต้องต่อไป และวัตถุประสงค์ที่สำคัญของทนายความในการเข้าร่วมในชั้นสอบสวนก็เพื่อคุ้มครองสิทธิต่างๆ ของเด็กและเยาวชนไม่ให้ได้รับผลกระทบทางลบจากการถูกดำเนินคดีนั่นเอง

ในส่วนพนักงานอัยการมีทัศนคติเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนว่า การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะพบลักษณะของการเสพและหลักฐานการจับกุมจะไม่มีจำนวนมากเท่าใดนัก ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่จับกุมจะนำตัวไปตรวจให้แน่ชัดหากพบว่าเสพจริงจะส่งตัวเข้าสู่ศูนย์บำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด จากนั้นจะดำเนินคดีต่อไปตามหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาได้ เด็กและเยาวชนที่ถูกจับในข้อหาเสพนั้นส่วนใหญ่สาเหตุน่าจะมาจากความคึกคะนองอยากรู้อยากลองสิ่งแปลกใหม่และประกอบกับการที่ขาดความควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครองจึงทำให้หลงผิดเข้ามาเสพยาเสพติดได้โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมในลักษณะจะไม่สร้างปัญหาหรือจะไม่มีพฤติกรรมการกระทำผิดที่มีความร้ายแรงเท่ากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในข้อหาอื่นร่วมด้วยโดยเฉพาะพวกพฤติกรรมครอบครองเพื่อจำหน่าย คือเด็กและเยาวชนประเภทนี้จะมีทัศนคติเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่แตกต่างออกไปซึ่งจะเข้มข้นกว่าพฤติกรรมที่มาจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งส่วนเด็กและเยาวชนเหล่านี้มักถูกชักจูงปลุกฝังจากสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีหรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำผิด

อย่างไรก็ตามเรื่องของข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดนั้นจะเป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติเรื่องการติดตามและทำรายงานการสืบเสาะพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเพื่อนำข้อมูลไปให้พนักงานสอบสวนรวบรวมทำสำนวนส่งพนักงานอัยการไปประกอบการพิจารณาคดี

พนักงานอัยการจะไม่ได้พบกับเด็กหรือเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรงจึงไม่ทราบถึงทัศนคติและสาเหตุเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลรายงานการสืบเสาะพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนจากพนักงานคุมประพฤตินั้นก็มีความสำคัญมากในการพิจารณาทำสำนวนคดี ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะสาเหตุปัจจัยการตัดสินใจกระทำความผิดต่างๆ แต่ทั้งนี้ก็เป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ ดังนั้นในส่วนนี้จึงน่าจะเป็นพนักงานคุมประพฤติที่สามารถให้ข้อมูลได้ชัดเจนกว่าเพราะเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนี้โดยตรง

อัยการบรรจุ

ในประเด็นนี้พบว่าจากการศึกษาเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดใน 3 กรณี พบว่าสาเหตุจูงใจที่ทำให้เยาวชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จนกระทั่งถูกจับกุมตัวเข้ามาดำเนินคดีเป็นดังนี้

สภาพแวดล้อมทางบ้านของเยาวชนที่ต้องหาฯ กรณีที่ 1 นายแมน เป็นปกติดี แต่สาเหตุที่เข้ามาค้ายาเสพติดนั้นเนื่องจากเห็นเพื่อนทำ และบิดาที่นั่งนอนป่วยอยู่ที่บ้านไม่ได้ใส่ใจกับพฤติกรรมของตนมากนัก ส่วนที่ความรู้สึกที่อยากค้ายาเสพติดจริงๆ นั้นเนื่องจากเห็นว่าที่บ้านมีรายได้ไม่น้อยมาก แต่เนื่องจากขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมอย่างใกล้ชิดทั้งจากที่บ้านและการขาดโอกาสในการเข้าอบรมสั่งสอนในโรงเรียนนายแมนกล่าวว่า

“การที่ทางบ้านมีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีโอกาสที่จะศึกษาต่อ และผมคิดว่าผมไม่มีความสามารถที่จะไปประกอบอาชีพได้ ประกอบกับรู้จักกับเพื่อนที่ค้ายาเสพติดอยู่ ผมคิดว่าเป็นการหารายได้วิธีหนึ่งที่ได้ค่าตอบแทนที่คุ้มค่า”

นายแมน

สาเหตุที่ทำให้เยาวชนที่ต้องหาฯ กรณีที่ 2 นางสาวออมเข้ามายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมาจากการคบเพื่อนที่ค้ายาเสพติด เพราะในละแวกบ้านนั้นวัยรุ่นส่วนหนึ่งจะมีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งเพื่อนฝูงที่ตนคบหาอยู่ก็มีพฤติกรรมค้ายาเสพติดด้วยเช่นกัน และนางสาวออมไม่เคยระวังตัวว่าตนจะมีโอกาสเข้ามาพัวพันกับยาเสพติด กระทั่งวันที่ถูกจับกุมตัว ตนได้ไปนั่งเล่นที่บ้านเพื่อนผู้หญิงคนหนึ่ง จากนั้นมีเพื่อนชายคนหนึ่งเป็นคนรู้จักกันเนื่องจากบ้านอยู่แถวเดียวกันขับรถจักรยานยนต์มาหาชวนไปข้างนอกพอดนขึ้น ไปนั่งซ้อนท้ายไม่นานจากนั้นก็ถูก

จับกุมตัวและถูกตรวจค้นตัวรวมทั้งยานพาหนะด้วย ปรากฏว่าตำรวจพบยาบ้าในรถจักรยานที่ตน ซ้อนท้ายมา นางสาวออมจึงถูกจับข้อหาครอบครองยาเสพติด จำนวน 3 เม็ด และได้รับการประกัน ตัวออกมา จากนั้นประมาณ 20 วัน ต่อมาถูกจับกุมอีกที่บ้านเพื่อนข้อหาครอบครองเพื่อจำหน่ายยา เสพติด (ยาบ้า) จำนวน 20 เม็ด นางสาวออมจึงเชื่อว่าสภาพแวดล้อมและเพื่อนฝูงมีส่วนและเป็น สาเหตุสำคัญที่ทำให้ตนถูกจับกุมตัวในข้อหาผิดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ส่วนสาเหตุที่ทำให้เยาวชนที่ต้องหาขกรณที่ 3 นางสาวหญิง เข้ามายุ่งเกี่ยวกับยา เสพติดนั้นเนื่องจากนางสาวหญิงคบหากับแฟนคนหนึ่ง ซึ่งคบหากันมาประมาณ 2 – 3 เดือน จากนั้นตนได้ตั้งครรภ 3 เดือน แฟนจึงชวนไปพักอาศัยอยู่ด้วยกัน โดยไปหาเช่าอยู่ในหอพักแห่ง หนึ่งอยู่ด้วยกัน หลังจากที่ย้ายเข้ามาอยู่แล้วตนรู้สึกว่แฟนของตนมีความลับและตนสงสัยว่ารายได้ ของแฟนมาจากไหน กระทั่งวันหนึ่งตนได้ทราบว่แฟนของตนขายยาบ้า แต่ตนก็ยังไม่ทราบว่าจะ ทำอะไรต่อไปหลังจากที่ทราบเรื่องแล้ว ซึ่งจากการสังเกตแฟนจะหวงยาบ้ารวมถึงไม่ยอมให้ตน รู้จักหรือยุ่งเกี่ยวกับบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ใ้ในกระบวนการค้าขายของแฟนเลย กระทั่งเมื่ออยู่ได้ 7 วัน และ วันที่ 8 ขณะที่แฟนอยู่บนห้องและตนเดินลงบันไดกำลังจะออกไปข้างนอกนั้น ได้ถูกเจ้าหน้าที่ จำนวนมากบุกเข้ามาควบคุมตัวและให้ตนพาเข้าไปตรวจค้นที่ห้องพัก จากนั้นจึงพบหลักฐานเป็น ยาบ้าของแฟนที่เก็บซ่อนไว้ภายในห้อง ตนจึงถูกจับกุมตัวพร้อมกับหลักฐานที่ค้นพบส่วนแฟน สามารถหลบหนีไปได้

สรุปสาเหตุจูงใจที่ทำให้เยาวชนทั้ง 3 กรณี เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มาจาก 2 ประการหลัก คือ 1. ขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมอย่างใกล้ชิดจากคนในครอบครัวเยาวชนที่ต้อง หาขกรณที่ 1 นายแมน และเยาวชนที่ต้องหาขกรณที่ 2 นางสาวออม ไม่ได้ศึกษาต่อและยังไม่ได้มี อาชีพหรือทำงานประจำ ซึ่งบิดามารดาของทั้งสองกรณีจำเป็นต้องออกไปทำงานรับจ้างนอกบ้านจึง ไม่มีเวลาควบคุมดูแลหรือติดตามพฤติกรรมของบุตรอย่างใกล้ชิด

2. การคบหาสมาคมกับเพื่อนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเยาวชนที่ต้องหาข กรณที่ 1 นายแมนได้เห็น รับทัศนคติ และเรียนรู้ที่จะค้ายาเสพติดจากเพื่อนที่คบหากัน ส่วนกรณีที่ 2 นางสาวออมซึ่งให้การปฏิเสธนั้นถูกจับกุมขณะอยู่กับเพื่อนที่คบหาสมาคมกันซึ่งมียาเสพติดไว้ใน ครอบครอง

4.4 สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาผิดความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด ของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

การปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหนั้น หลักๆจะเป็นหน้าที่ ของพนักงานสอบสวน ซึ่งการดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ จะมีแนวทางการปฏิบัติให้มีลักษณะการ คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนไม่ให้ได้รับผลกระทบ หรือให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด ซึ่งสภาพ

การปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความคิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 สามารถอธิบายตามขั้นตอนการปฏิบัติงานดังนี้

4.4.1 การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหลังถูกจับกุมตัว

พนักงานสอบสวนต้องเริ่มรับผิดชอบงานตั้งแต่หลังจากที่มีการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนมาที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 พนักงานสอบสวนจะนำตัวเด็กและเยาวชนไปที่ห้องควบคุม

1) การแจ้งบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการถามปากคำ

หลังจากที่เด็กหรือเยาวชนถูกนำตัวส่งมาที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 พนักงานสอบสวนจะนำตัวเด็กและเยาวชนไปที่ห้องควบคุม ซึ่งจัดแยกส่วนออกจากผู้ใหญ่ พนักงานสอบสวนมีการแจ้งการจับกุมนั้นไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจ และแจ้งการจับกุมไปยังบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอยู่ด้วยโดยไม่ชักช้า ในบางกรณีจะมีการตรวจร่างกายและเก็บหลักฐานเบื้องต้นเพื่อนำไปตรวจพิสูจน์ เนื่องจากผู้จับกุมแจ้งอายุเด็กหรือเยาวชนผิด ว่ามีอายุเกิน 18 ปี และหากพบว่าผู้ต้องหาให้การว่าอายุยังไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ต้องพิสูจน์อายุก่อนที่จะดำเนินการสอบสวนเพื่อให้ปฏิบัติตามขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นบางคดีจะเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ด้วย เด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดอาจร่วมกระทำการในส่วนตัวส่วนหนึ่งของความผิดนั้นๆ ซึ่งในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในลักษณะความผิดนั้นจะมีทั้งผู้เสพ ผู้ขายหรือผู้จำหน่าย จำหน่าย ผู้ผลิต ผู้ขนส่ง ผู้สนับสนุน ผู้ช่วยเหลือ ทั้งนี้พนักงานสอบสวนจะต้องอาศัยผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานเป็นสำคัญ ส่วนการสอบสวนนั้นจะแยกสอบสวนไม่ปะปนกัน คือการสอบสวนเด็กและเยาวชนจะมีวิธีการและขั้นตอนมากกว่าซึ่งจะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พุทธศักราช 2542

2) การจัดให้มีสหวิชาชีพ และบุคคลที่เด็กร้องขอต่อพนักงานสอบสวนให้อยู่ด้วย

หากมีการจัดให้มีสหวิชาชีพนั้นจะพบว่าการประสานกับพนักงานอัยการไม่คล่องตัวเท่าที่ควร คือต้องรอให้พนักงานอัยการกำหนดและนัดเวลาการสอบสวนเองหรือไม่ก็ต้องการเรื่องขอให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนเด็กและเยาวชนไว้ล่วงหน้า บางครั้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ให้คำแนะนำเกี่ยวกับลักษณะคำถามที่จะใช้ปากคำเด็กและเยาวชน ทนายความนั้นส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ติดต่อให้เด็กและเยาวชนที่ต้องหา

“พนักงานอัยการกับนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะไม่ค่อยว่าง เมื่อนักวันสอบสวนแล้วบางครั้งต้องไปคอยและเกิดความล่าช้า ทำให้กระบวนการสอบสวนมีระยะเวลาที่เพิ่มขึ้นนั่นน่าจะมีส่วนกระทบต่ออารมณ์และความรู้สึกของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องการหาได้”

พ.ต.ท.จันทร์

“ในแง่ของกฎหมายคือเด็กและเยาวชนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิ แต่ในแง่ของการปฏิบัติงานจะมีข้อจำกัดมากขึ้นเนื่องจาก การกำหนดให้เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายจึงต้องอาศัยความร่วมมือเพียงกัน”

พ.ต.ท. วิเศษ

จึงทำให้ส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนจะไม่ร้องขอให้มีสหวิชาชีพ แต่จะร้องขอให้บิดามารดา ญาติพี่น้องหรือบุคคลที่ใกล้ชิดให้เข้าร่วมฟังการสอบสวน สำหรับบุคคลที่เด็กร้องขอหากเด็กหรือเยาวชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ที่กระทำผิดมักจะให้ความร่วมมือในการเดินทางมาร่วมมือในการสอบสวนเป็นอย่างดี แต่อาจมีความล่าช้าบ้างในเรื่องของการเข้าร่วมสอบสวนที่พร้อมเพียงกันของแต่ละฝ่าย อย่างไรก็ตามการจับให้มีสหวิชาชีพ และบุคคลที่เด็กร้องขอในการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องการหา นั้นยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ใกล้ชิดของเด็กและเยาวชนด้วย ส่วนสหวิชาชีพในบางกรณีที่พนักงานสอบสวนพบว่าไม่มีเหตุอันสมควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการอย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนใช้ดุลยพินิจถึงความเหมาะสมที่จะติดต่อสหวิชาชีพเข้ามาร่วมการสอบสวนบุคคลที่อายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งทำการติดต่อประสานงานกับสหวิชาชีพในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป ส่วนคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปีแล้วแต่หากว่าเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาจะร้องขอให้มีสหวิชาชีพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ตรี พนักงานสอบสวนก็จะติดต่อให้

การติดต่อประสานงานกับสหวิชาชีพนั้นพนักงานสอบสวนเป็นผู้ติดต่อ ทนายความในกรณีที่เยาวชนไม่มีทนายความ ติดต่อนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งจะมีรายการที่ระบุรายชื่อและเบอร์โทรศัพท์จากกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนเป็นบ้านพักเด็กและครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนพนักงานอัยการที่มาเข้าร่วมในการสอบสวนพบว่าจะติดต่อด่วนวันยากเรื่องจากติดภาระงาน

ซึ่งประเด็นนี้ฝ่ายของทนายความมีความคิดเห็นว่า ปัจจุบันกฎหมายมีความคล่องตัวมากขึ้น คือมีการยกเว้นให้สอบสวนได้โดยไม่มีอัยการ โดยเฉพาะในคดีที่เด็กเป็นผู้ต้องหาทำให้ผู้มาเข้าร่วมสอบสวนน้อยลงเหลือไว้เฉพาะ ทนายความและบุคคลที่เด็กร้องขอซึ่งหมายถึงบุคคลใกล้ชิดกับเด็กเป็นหลัก จึงทำให้กระบวนการสอบสวนสามารถทำได้รวดขึ้น แต่อย่างไรก็

ตามการมาร่วมสอบปากคำต้องมีใบขอตัวจากพนักงานสอบสวนไปที่สภานายความ แล้วสภานายความจะจัดทนายความให้ โดยจะมีการจัดโซนในการแบ่งสถานที่สำหรับทำหน้าที่นับผิดชอบ ถ้าหากทนายความที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่ใดไม่ว่างหรือไม่เพียงพอกับคดี ก็จะมีการดึงตัวทนายที่รับผิดชอบอีกเขตหนึ่ง ไปปฏิบัติหน้าที่แทน ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวนี้ จะมีความล่าช้าไม่สะดวกรวดเร็ว เช่นว่าเมื่อสภานายความเรียกทนายความท่านหนึ่งไป ก็ต้องรอคำตอบว่าว่างหรือไม่สามารถไปได้เมื่อไหร่ หากไม่ว่างก็ต้องติดประสานทนายความท่านอื่นไปจนกว่าจะเจอท่านที่ว่าง

ส่วนภาระงานหน้าที่รับผิดชอบของพนักงานอัยการนั้นเป็นปกติไม่มาก การไปเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนจะเป็นไปตามตารางงานที่จัดไว้ ส่วนการดำเนินคดี โดยหลักจะเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่รวบรวมหลักฐานและเอกสารประกอบต่างๆ เช่นว่า ผลตรวจสารเสพติด และการสอบปากคำเด็กและเยาวชนที่ต้องการ ทำให้ช่วงพักหลังๆมาพนักงานอัยการไม่ได้เข้าไปร่วมในชั้นสอบสวนในคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาโดยเฉพาะคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นจะไม่ค่อยถูกเชิญให้ไปร่วมฟังการสอบสวน ทั้งนี้เนื่องจากคดีไม่มีความยุ่งยากไม่กระทบกับเด็กและเยาวชนเท่ากับคดีเด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาเกี่ยวกับเพศ คดีทำร้ายร่างกายหรือในคดีที่มีอัตราโทษสูง ซึ่งตามข้อบัญญัติในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2550

โดยปกติภาระงานถือว่าไม่มากนักคือจะมีงานประจำที่กระทำทุกวันตามหน้าที่ ส่วนการไปเข้าร่วมในชั้นสอบสวนเด็กและเยาวชนก็จะขึ้นอยู่กับคดีที่เกิดขึ้น โดยเฉลี่ยก็ได้ไปเข้าร่วมการสอบสวนประมาณอาทิตย์ละครั้ง คดีที่ไปก็คละกันไป แต่ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีของเด็กเป็นผู้เสียหายและพยาน ส่วนคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหา โดยเฉพาะคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นจะไม่ค่อยถูกเชิญให้ไปร่วมฟังการสอบสวน ทั้งนี้เนื่องจากคดีไม่มีความยุ่งยากไม่กระทบกับเด็กและเยาวชนเท่ากับคดีเด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาเกี่ยวกับเพศหรือในคดีที่มีอัตราโทษสูง ซึ่งตามข้อบัญญัติในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2550 ว่าในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันควรไม่อาจรอพนักงานอัยการเข้าร่วมในการทำสำนวนสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนต่อไปได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอพนักงานอัยการ ไว้ในสำนวน และถือว่าการทำสำนวนที่ขอด้วยกฎหมาย นั้นเอง

อัยการบรรจง

ทั้งนี้ในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่ต้องการนั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของกรณี ทนายความไว้ให้คำปรึกษา ซึ่งพนักงานสอบสวนเป็นผู้ติดต่อหรือจัดหาให้กับเด็กและ

เยาวชน และส่วนใหญ่เด็กจะรับสารภาพในข้อกล่าวหา รวมทั้งหากเด็กและเยาวชนเป็นพยานให้ปากคำในคดีของผู้ใหญ่นั้นจะกระบวนการสอบสวนที่แยกส่วนกัน สถานที่สอบสวนพบว่าใช้เป็นห้องสำหรับเด็กโดยจัดไว้ไม่ปะปนการการสอบปากคำผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่

แต่อย่างไรก็ตามในส่วนของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าลักษณะแนวทางการปฏิบัติในชั้นสอบสวนกลับไปใกล้เคียงกับสภาพการสอบสวนในแบบเดิมก่อนที่จะมี ป.วิอาญา พ.ศ.2542 จึงส่งผลเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน

ช่วงแรกๆที่มีการบังคับใช้ ป.วิอาญา พ.ศ.2542 ทุกคดีที่มีการสอบสวนบุคคลที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ไม่ว่าจะกรณีใด จะมีสหวิชาชีพเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัดรวมถึงมีการจัดห้องสอบสวนให้เป็นสัดส่วน ไม่ให้เด็กและเยาวชนเกิดความรู้สึกอึดอัดว่าตนกำลังถูกดำเนินคดีโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ช่วงหลังที่มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนนั้นทำให้ลักษณะแนวทางการปฏิบัติในชั้นสอบสวนกลับไปใกล้เคียงกับสภาพการสอบสวนในแบบเดิมก่อนที่จะมี ป.วิอาญา พ.ศ.2542 จึงส่งผลเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน คือทำให้เป็นในลักษณะเลือกปฏิบัติเฉพาะบางกรณี และยังส่งผลให้สหวิชาชีพมีบทบาทในการเข้าร่วมคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนน้อยลง

ขวัญชนก

3) การกำหนดสถานที่อามปากคำ

สำหรับสถานที่ใช้สำหรับการสอบสวนในคดีที่มีการติดต่อให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมการสอบสวนนั้นจะเป็นไปตามข้อตกลงของสหวิชาชีพว่าจะใช้สถานที่ใด ซึ่งส่วนใหญ่จะไปสอบสวนที่สถานพินิจ เนื่องจากจะมีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์สำหรับบันทึกวิดีโอไว้เป็นหลักฐานมากกว่า โดยตามกฎหมายกำหนดให้แบ่งเป็นสองส่วนจัดตำแหน่งสำหรับเด็กหรือเยาวชน นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และทนายความไว้ส่วนเดียวกัน ส่วนพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะอยู่อีกส่วนหนึ่งเพื่อไม่ให้เด็กเกิดความรู้สึกกดดันนั้น มีบางครั้งที่พนักงานสอบสวนใช้ห้องสอบสวนเดียวกับห้องสอบสวนผู้ใหญ่ ในกลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สิน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ซึ่งจะมีลักษณะเป็นห้องทำงานไม่ได้การแยกส่วนหรือกั้นห้องแต่อย่างไร คือการสอบสวนนั้นพนักงานสอบสวนนั่งสอบสวนเด็กและเยาวชนโดยตรง กล่าวคือไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการสอบสวนเด็กและเยาวชนตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับ 20 พ.ศ.2542 ซึ่งพนักงานสอบสวนมีความเข้าใจถึงหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาและ

ระมัดระวังเรื่องคำถามระหว่างการสอบสวนไม่ให้กระทบต่อจิตใจและความรู้สึกของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี

“บางครั้งที่ต้องสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด นั้น สถานที่สำหรับสอบสวนจะเป็นที่เดียวกับที่ใช้กับสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่คือเป็นห้องที่มีลักษณะเป็น โต๊ะทำงานที่มีบรรยากาศเป็นห้องสอบสวนและไม่มีการแบ่งส่วนกันเพื่อแยกเด็กหรือเยาวชนกับพนักงานสอบสวนเลย”

พ.ต.ท. วิเศษ

สถานที่สอบปากคำเด็กและเยาวชนนั้นหากสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 พนักงานสอบสวนจะใช้ห้องทำงานซึ่งจะมีการแบ่งส่วนเป็นห้องเล็กๆ ห้องหนึ่งแต่ไม่มีประตูปิดและไม่มิดชิดเท่าที่ควร หากสอบสวนในวันและเวลาราชการก็จะทำให้มีเสียงรบกวน หรือทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความอายได้ และเนื่องจากส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ถามปากคำเด็กและเยาวชนเอง ดังนั้นจึงไม่มีการแบ่งแยกสัดส่วนหรือจัดที่นั่งที่แยกไม่ให้เด็กเห็นพนักงานสอบสวน และไม่ทำให้ได้รับการรบกวนจากบุคคลภายนอก

จากประสบการณ์เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของพนักงานอัยการพบว่า สถานที่ส่วนใหญ่จะไม่มีการแยกส่วน และมีความแตกต่างบ้างแล้วแต่สถานที่ เช่น สภ. นครราชสีมา ในส่วนที่เป็นสถานีตำรวจส่วนใหญ่จะการจัดห้องสำหรับสอบสวนเด็กและเยาวชนที่เป็นสัดส่วนมากกว่าสถานที่สอบสวนระดับกองบังคับการ ซึ่งด้วยเหตุนี้ทำให้หากหน่วยงานระดับกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนแล้ว การนัดสอบสวนส่วนใหญ่จึงนัดไปสอบสวนที่สถานีพินิจและคุ้มครองเด็กซึ่งจะมีความพร้อมทั้งทางด้านสถานที่มากกว่า ประกอบกับการดำเนินการหลังจับกุมตัวเด็กหรือเยาวชนในคดียาเสพติดส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาเกิน 24 ชั่วโมงตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นจึงต้องให้นำเด็กและเยาวชนมาควบคุมตัวไว้ที่สถานีพินิจและคุ้มครองเด็ก

4.4.2 การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาระหว่างการสอบสวน

1) การสอบสวน

การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนที่ผู้ต้องหา โดยส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ถามปากคำหรือสอบสวนเด็กและเยาวชนเอง อย่างไรก็ตามของสหวิชาชีพมีผลทำให้พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการถามปากคำเด็กได้ โดยให้มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งดังกล่าวมาอยู่ร่วมด้วย พบว่าการสอบสวนเด็กและเยาวชนของพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จะมีเฉพาะทนายความและบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่เด็กและเยาวชนร้องขอมาร่วมฟังการสอบสวนเท่านั้น ทนายความที่เข้ามาจะคอยทำหน้าที่ให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่เด็กและเยาวชนที่

ต้องหา และส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ติดต่อหาความให้แก่เด็กและเยาวชนที่ต้องการ ส่วนพนักงานอัยการและนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์นั้น พนักงานสอบสวนจะบันทึกเหตุผลที่ไม่อาจรบกวนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน ซึ่งพนักงานอัยการจะทำหน้าที่ตรวจสอบคำถามความครบถ้วนและเพิ่มเติมประเด็นการสอบปากคำ ซึ่งปัจจุบันกรณีการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาบิดาเสพติดนั้นพนักงานอัยการจะไม่ได้มาเข้าร่วมในชั้นสอบสวน เนื่องจากพนักงานสอบสวนดำเนินการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคท้าย โดยหมายเหตุไว้ว่าไม่อาจรอสหวิชาชีพรวมถึงพนักงานอัยการมาเข้าร่วมสอบปากคำ เพื่อให้การดำเนินการสอบสวนมีความล่าช้า ซึ่งการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะไม่เคร่งครัดเท่ากับคดีดังกล่าวซึ่งเว้นเฉพาะเป็นคดีพิเศษหรือเด็กผู้ต้องหากระทำผิดในข้อหาที่มีอัตราโทษสูง พนักงานอัยการจึงจะต้องไปเข้าร่วมการถามปากคำเพื่อให้ประเด็นการสอบปากคำครบถ้วนไว้สำหรับการพิจารณาสั่งคดี โดยลดปัญหาการสอบสวนซ้ำในภายหลัง ทำให้ช่วงพักหลังๆมาพนักงานอัยการไม่ได้เข้าไปร่วมในชั้นสอบสวนในคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหา โดยเฉพาะคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นจะไม่ค่อยถูกเชิญให้ไปร่วมฟังการสอบสวน ทั้งนี้เนื่องจากคดีไม่มีความยุ่งยาก ไม่กระทบกับเด็กและเยาวชนเท่ากับคดีเด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาเกี่ยวกับเพศ คดีทำร้ายร่างกายหรือในคดีที่มีอัตราโทษสูง ซึ่งตามข้อบัญญัติในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2550

“การเข้าร่วมในชั้นสอบสวนเด็กและเยาวชนนั้น พนักงานอัยการจะไม่มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนเท่ากับนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเขาจะทำหน้าที่ในการตรวจสอบสถานการณ์รวมถึงคำถามที่อาจจะกระทบกับจิตใจของเด็ก ส่วนพนักงานอัยการที่เข้าร่วมฟังนั้นก็เพื่อฟังประเด็นของพฤติการณ์การกระทำผิดหรือเป็นฝ่ายที่ฟ้องคดีเด็กมากกว่า”

อัยการนงนุช

กรณีที่มีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบสวน การดำเนินการสอบสวนที่ให้ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ถามปากคำเด็กและเยาวชน พบว่าบางครั้งที่คำถามยังไม่ตรงประเด็นหรือไม่ชัดเจน ประกอบกับรายละเอียดของการสอบสวนคดียาเสพติดมีมากและมีความซับซ้อนเพื่อสอบถามผู้เกี่ยวข้องหรือร่วมกระบวนการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นด้วย ซึ่งแนวการสอบสวนคดียาเสพติดมีรายละเอียดมากมายเพื่อสืบหาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการกระทำผิดนั้นหากพนักงานสอบสวนและสหวิชาชีพสื่อสารไม่ตรงกัน หรือสหวิชาชีพอาจไม่เข้าใจหรือไม่มีความรู้ในประเด็นการสอบสวนนั้นเป็นผลทำให้เกิดเป็นอุปสรรคต่อการสอบสวน และกระบวนการสอบสวนที่ล่าช้าจะมีผลต่อคำให้การของเด็กและเยาวชน เนื่องจากเด็กจะเกิด

ความรู้สึกเบื่อหน่ายไม่อยากให้ปากคำ หรือบางครั้งไม่ใส่ใจกับประเด็นที่ถูกซักถาม ดังนั้นจึงทำให้พนักงานสอบสวนต้องอาศัยความพยายามในการสอบสวนมากขึ้น

การปฏิบัติงานของสหวิชาชีพร่วมกับพนักงานสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 นั้นจะไม่พบเรื่องการทำร้ายหรือข่มขู่เด็กแลเยาวชน พนักงานสอบสวนมักจะระมัดระวังเรื่องการใช้คำพูดและท่าทางที่ไม่ทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวลทั้งนี้อาจเกรงว่าจะมีผลต่อการสอบสวนหาข้อเท็จจริง และถือว่ามีความเกรงใจทนายความ และระลึกในสิทธิของเด็กผู้ต้องหา แต่เด็กส่วนใหญ่จะไม่รู้สิทธิของตนเองเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาเกี่ยวกับการมีอัยการ และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีเฉพาะทนายความและบุคคลที่เด็กร้องขอซึ่งหมายถึงบุคคลใกล้ชิดกับเด็กเป็นหลัก จึงทำให้กระบวนการสอบสวนสามารถทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันพนักงานอัยการและนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ไม่ได้มาเข้าร่วมการสอบสวนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งนี้เนื่องจากได้มีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วยการจำกัดประเภทคดีเฉพาะที่มีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างแรง ในการสอบถามปากคำเด็กที่ต้องมีกลุ่มสหวิชาชีพซึ่งการกำหนดให้มีบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มสหวิชาชีพร่วมอยู่ด้วย ทำให้ล่าช้า เด็กอาจได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมนานเกินสมควร และอย่างน้อยหากมีทนายความเข้าร่วมคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาแล้วนั้นให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำได้โดยหมายเหตุไว้ หรือหากพนักงานสอบสวนสามารถจัดสหวิชาชีพให้แก่เด็กได้ในกรณีที่เด็กและเยาวชนร้องขอ และส่วนใหญ่นั้นการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นหากพนักงานสอบสวนได้ประสานงานและปรึกษานักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด ไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อจิตใจเด็ก พนักงานสอบสวนก็จะทำหน้าที่ในการสอบปากคำเด็กและเยาวชนที่ต้องหาตนเอง ส่วนการสอบสวนประเด็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องเก็บรักษาของกลางและหลักฐานในเบื้องต้นจากตัวเด็กหรือเยาวชน เช่น ปัสสาวะไว้สำหรับส่งตรวจพิสูจน์ เป็นไปตามหลักเกณฑ์และการสอบสวนแบบที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา คือ ทำการสอบสวนถึงประวัติของผู้ต้องหาให้ได้รายละเอียดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สอบสวนให้ทราบถึงพฤติการณ์ก่อนการจับกุมผู้ต้องหา และสอบสวนให้ทราบถึงพฤติการณ์ที่ผู้ต้องหาถูกจับกุมดำเนินคดี สอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะเป็นการกระทำผิดที่เป็นขบวนการการสอบสวนเรื่องการติดต่อระหว่างผู้กระทำความผิดในคดี สอบสวนถึงตำหนิรูปพรรณของผู้ร่วมกระทำผิดที่ผู้ต้องหาชี้ช้ทอด สอบสวนพยานแวดล้อมกรณี

2) การบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ

การถ่ายภาพและเสียงไว้เป็นหลักฐานการสอบสวน โดยเครื่องวิดีโอ

พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าว ซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นหลักฐานการสอบสวน นั้นเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 มาตรา 139 ซึ่งบางครั้งหรือบางสถานที่จะมีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์ที่แตกต่างกัน เช่น หากสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ปัจจุบันจะไม่เคร่งครัดเหมือนอย่างเคย โดยจัดเฉพาะการแยกเด็กและเยาวชนออกจากการสอบปากคำผู้ใหญ่ แต่ไม่ได้คำนึงถึงรูปแบบในการจัดสถานที่สำหรับการสอบสวนซึ่งอาจไม่มีรูปแบบตายตัวและมีลักษณะไม่เป็นความลับ ไม่สมบูรณ์ตรงตามที่กฎหมายกำหนดว่าต้องกระทำเป็นสัดส่วนในที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน ตามมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง คือพนักงานสอบสวนจะใช้ห้องทำงานซึ่งจะมีการแบ่งส่วนเป็นห้องเล็กๆ ห้องหนึ่งแต่ไม่มีประตูปิดและไม่มิดชิดเท่าที่ควร ทำให้มีเสียงรบกวนจากรอบข้าง หรือทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความอายได้ ดังนั้นซึ่งทำให้ได้เทปบันทึกที่ไม่มีคุณภาพ เมื่อศาลนำไปเปิดฟังพบว่าได้ยินเสียงคำให้การของเด็กและเยาวชนไม่ชัดเจนและไม่มีประสิทธิภาพ จึงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์

อุปกรณ์ และการบันทึกวิดีโอ เพื่อเป็นหลักฐานในการสอบสวน อุปกรณ์ที่พนักงานสอบสวนต้องใช้ประกอบการสอบสวนคือพิมพ์ดีดหรือเครื่องคอมพิวเตอร์คือไว้สำหรับพิมพ์คำการของผู้ต้องหา และสำหรับการสอบสวนจะมีกล้องบันทึกวิดีโอไว้เป็นหลักฐานการสอบสวน บางครั้งหรือบางสถานที่จะมีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์ที่แตกต่างกัน หากสถานที่ใดใช้เครื่องพิมพ์ดีดพิมพ์คำให้การนั้นส่งผลให้คุณภาพของเสียงที่บันทึกต่ำลง ซึ่งในเรื่องของงบประมาณมีพอสมควรค่อนข้างจะไม่มีปัญหาในเรื่องการจัดซื้อเทปบันทึกวิดีโอ แต่จะมีปัญหาบ้างในส่วนที่พนักงานสอบสวนไม่คล่องตัวในเรื่องของการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี

“อุปกรณ์สำหรับการบันทึกวิดีโอ นั้น ใช้กล้องวิดีโอส่วนตัวของเจ้าพนักงาน แต่สามารถเบิกงบประมาณในส่วนของเทปที่ใช้บันทึกวิดีโอ นั้นได้”

พ.ต.ท. แก้ว

“ในเรื่องของงบประมาณมีพอสมควรค่อนข้างจะไม่มีปัญหาในเรื่องการจัดซื้อเทปบันทึกวิดีโอ เพื่อเป็นหลักฐานในการสอบสวน แต่จะมีปัญหาบ้างในส่วนที่พนักงานสอบสวนไม่คล่องตัวในเรื่องของการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี”

พ.ต.ท. จันทร์

3) การกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24

ชั่วโมง

พนักงานสอบสวนต้องเร่งรีบในการสอบสวนเนื่องจากต้องสอบสวนให้แล้วเสร็จ

ภายใน 24 ชั่วโมง บางกรณีไม่สามารถสอบสวนได้เนื่องจากต้องรอผู้ปกครองหรือสหวิชาชีพ และเมื่อเกิน 24 ชั่วโมงจะต้องทำเรื่องควบคุมตัวเด็กไว้ที่สถานพินิจ ปัญหาเรื่องรอการสอบสวนจึงขึ้นอยู่กับผู้มาเข้าร่วมในการสอบสวน ทั้งนี้พนักงานสอบสวนเกิดความกดดันที่ต้องสอบสวนใช้เวลาน้อยที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับการให้ความร่วมมือให้การสอบปากคำของเด็กที่ต้องการ แต่ต้องใช้เวลาซึ่งมากกว่า 1 คืน แต่อย่างไรก็ตามจะไม่ให้เกิน 1 สัปดาห์ สรุปว่าการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ต้องการนั้น พบอุปสรรคในเรื่องของเวลาเนื่องจากเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายซึ่งทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือกันจึงจะทำให้การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องการหามีประสิทธิภาพคือมีความรวดเร็ว และเป็นธรรมแก่เด็กและเยาวชน

อย่างไรก็ตามการร่วมมือจากนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเด็ก และขั้นตอนพิสูจน์ความผิดในคดีอาชญากรรมนั้นอาจทำให้เกิดการรวบรวมสำนวนการสอบสวนที่ไม่สามารถดำเนินให้สิ้นสุดได้ภายใน 24 ชั่วโมง นั้นจะต้องนำเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาส่งยังสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางแล้วไปรับกลับมาสอบสวนใหม่ในวันต่อไปด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชน และต้องเป็นตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542

4) การควบคุมตัวระหว่างสอบสวน

สภาพการเข้าร่วมปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนกับพนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ในช่วงก่อนปี 2551 นั้น ซึ่งสภาพเด็กและเยาวชนหลังถูกจับกุมมาจะมีการใส่กุญแจมือและเมื่อมาถึงห้องสอบสวนพนักงานสอบสวนก็จะเอากุญแจมือออก ซึ่งปัจจุบันพนักงานสอบสวนไม่ได้ทำเช่นนั้น คือปัจจุบันสภาพเด็กและเยาวชนขณะสอบสวนก็ยังคงใส่กุญแจขณะสอบสวนจนกระทั่งถูกนำตัวส่งไปที่สถานพินิจ ส่วนในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับผู้ใหญ่จะมีการแยกตัวผู้ต้องหา จะมีการแยกเด็กและเยาวชนออกมาสอบสวนต่างหากและจะมีสหวิชาชีพและทนายความเข้าร่วมในการสอบสวนด้วย ซึ่งในจุดนี้ถือว่าเป็นไปตามแนวทางของกฎหมายที่กำหนดให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ เป็นผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน อย่างเช่นในกรณีศึกษากรณีที่ 1 นายแมน ซึ่งเป็นเยาวชนชายถูกจับกุมตัวมาพร้อมกับผู้ต้องหาอีกสองคน คนหนึ่งอายุ 18 ปี และอีกคนหนึ่งเป็นพี่ชายของตนอายุ 19 ปี ซึ่งการควบคุมตัวนั้นมีการแยกตัวมาพร้อมกับเพื่อนที่อายุ 18 ปี มาพักที่ห้องหนึ่งในกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 หลังจากที่เข้าที่ตำรวจได้ควบคุมตัวและแจ้งข้อกล่าวหา และหลังถูกจับกุมมีเยาวชนหญิงรายหนึ่งพบว่ามีภาพถ่ายไว้เป็นหลักฐานมีผู้สื่อข่าวจำนวนมากเข้ามาถ่ายภาพไปประกอบการทำข่าวและเจ้าหน้าที่ดำเนินการเก็บหลักฐานเป็นใช้เวลานานกว่าหนึ่งคืน

และเยาวชนทั้ง 3 คน ได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนว่ากำลังติดต่อผู้ปกครองซึ่งคือมารดาให้ทราบและต้องรอมารดาเดินทางมาร่วมสอบสวน

ระยะเวลาสำหรับการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนเพื่อการสอบสวนนั้นพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง หากไม่แล้วเสร็จตามที่กำหนดพนักงานสอบสวนจะต้องทำเรื่องส่งเด็กและเยาวชนไปควบคุมตัวที่สถานพินิจต่อไป ซึ่งระหว่างนั้นเด็กและเยาวชนจะอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมดูแลของสถานพินิจ ส่วนพนักงานสอบสวนจะทำหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ในการสรุปสำนวนคดี พนักงานสอบสวนสามารถฟ้องได้คือเมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดครบ 30 วัน หากเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลได้ เช่น ยังสอบสวนไม่เสร็จ หรือมีการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณียื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอคัดฟ้องต่อไปคือคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี ขอคัดฟ้องต่อไปได้ 2 ครั้งๆ ละไม่เกิน 15 วันและ คดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกิน 5 ปี ขอคัดฟ้องต่อไปได้รวม 4 ครั้งๆ ละไม่เกิน 15 วัน

5) การควบคุมการเผยแพร่ข่าว

แนวทางการสอบสวนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะมีลักษณะการสอบสวนให้ทราบถึงพฤติการณ์ก่อนการจับกุมผู้ต้องหาในคดี สอบสวนให้ทราบถึงพฤติการณ์ที่ผู้ต้องหาถูกจับกุมดำเนินคดี สอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะเป็นการกระทำผิดที่เป็นขบวนการ และรวบรวมพยานหลักฐานที่ได้ทั้งผลการตรวจพิสูจน์ และสำหรับการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนที่ต่อหามาจะมีขั้นตอนมากกว่า เนื่องจากเด็กเป็นผู้อ่อนเยาว์คืออุปสรรคการคุ้มครอง คือจะยึดแนวทางตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 ในกรณีมีการแถลงข่าวหากเป็นคดีร้ายสำคัญนั้น การควบคุมสื่อจะเป็นเรื่องของการสงวนนาม ไม่ให้เกิดเป็นข้อสังเกตแก่ตัวเด็กหรือเยาวชน

อย่างไรก็ตามพบว่าเกิดช่องว่างเกี่ยวกับการเข้ามาทำข่าวจากสื่อต่างๆ ในช่วงระหว่างที่เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจกำลังถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐาน จึงทำให้ไม่ได้มีการควบคุมบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาถ่ายภาพไปประกอบการทำข่าว หรือข้อมูลเกี่ยวกับการสอบสวนและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสมเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดผลกระทบทางลบต่อความรู้สึกเยาวชนที่ต้องหา ซึ่งพบในกรณีศึกษาเด็กและเยาวชนที่ต้องฯ กรณีที่ 3 คือ หลังจากที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ควบคุมตัวและแจ้งข้อกล่าวหาแก่นางสาวหญิงแล้ว หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐาน และตรวจสอบภายในห้องอย่างละเอียด ซึ่งนางสาวหญิงได้ยื่นให้ปากคำอยู่บริเวณที่ถูกจับกุมตัวขณะเดียวกันมีสื่อสื่อข่าวจำนวนมากเข้ามาถ่ายภาพไปประกอบการทำข่าว

ในช่วงเวลานั้นนางสาวหญิงรู้สึกตกใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ประกอบกับมีผู้สื่อข่าวมาถ่ายรูปลงเป็นจำนวนมาก และเหนื่อยล้าเนื่องจากต้องอยู่รอเจ้าหน้าที่ดำเนินการเก็บหลักฐานและถ่ายภาพเป็นเวลานานกว่าคืนหนึ่ง จึงได้นำตัวมาเพื่อสอบสวนที่ บข.ปส.1

6) การดำเนินการระหว่างการประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราว

การให้ประกันตัวเด็กและเยาวชนเป็นไปตามแนวทางการคุ้มครองสิทธิ

ผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรม แต่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการปราบปรามปัญหาอาชญากรรมใน กลุ่มเด็กและเยาวชน ก่อเกิดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ เนื่องจากหลังจากการที่ได้รับการประกันตัวไปแล้ว พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมหรือติดตามพฤติกรรมความเสี่ยงต่างๆ อีก ถึงแม้จะเป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติก็ตามด้วยข้อจำกัดด้านภาระงานที่มากมาย จุดนี้จึงเป็นช่องว่างให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกลับไปสภาพแวดล้อมเดิมที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดอีกหรือหาช่องทางกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ในภายหลัง

ซึ่งพบตัวอย่างการกระทำผิดซ้ำหรือถูกจับกุมกลับมาดำเนินคดีซ้ำได้ในจากศึกษา เด็กและเยาวชนที่ต้องหาดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กรณีที่ 2 นางสาวออม โดยการถูกจับกุมตัวของนางสาวอมนั้นให้การปฏิเสธว่าตนบังเอิญไปเกี่ยวข้องกับเพื่อนที่ค้ายาบ้าซึ่งที่ตนไม่ได้ร่วมกระทำผิดด้วย เมื่อถูกจับกุมเข้ามาดำเนินคดีแล้วได้รับสิทธิ์ให้ประกันตัวออกไปไม่ให้ถูกควบคุมตัวด้วยวงเงิน 5,000 บาท แต่อย่างไรก็ตามเมื่อตนประกันตัวออกมาแล้วก็กลับมาที่บ้านซึ่งต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมๆ ที่มีเพื่อนบ้านละแวกนี้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ถึงแม้จะมีความรู้สึกหวาดวิตกว่าจะถูกจับกุมอีก แต่ก็ไม่สามารถที่จะหลบเลี่ยงสภาพแวดล้อมแถวบ้านของตนเองไปได้ จนกระทั่งตนถูกจับกุมตัวอีกครั้งที่บ้านเพื่อน ในข้อหาครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติดซึ่งหลักฐานที่พบนั้นมีปริมาณมากกว่าเดิม

การสรุปสำนวนส่งอัยการบางที่จะมีจับหลายพื้นที่คดีซ้อนกัน ก็จะมีอุปสรรคต่อการสรุปสำนวนบ้าง แต่ไม่บ่อยครั้งนัก ในส่วนนี้จะไม่มีผลกระทบกับเด็กและเยาวชนเนื่องจากพนักงานสอบสวนได้ส่งตัวเด็กและเยาวชนไปที่สถานพินิจแล้ว ซึ่งจะอยู่ในความดูแลตามระเบียบของสถานพินิจที่อาจถูกควบคุมตัวหรือได้รับการประกันตัวออกไปแล้วแต่ความเหมาะสมระยะเวลาเกี่ยวกับการสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการของพนักงานสอบสวนนั้นจึงเป็นไปตามแนวทางของกฎหมายที่ต้องมีหลักการและเหตุผลมีความเหมาะสมพอควร อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งมีความเห็นเกี่ยวกับการประกันตัว และปล่อยตัวชั่วคราวว่าอยู่ในข้อกำหนดและดุลยพินิจของสถานพินิจ ซึ่งจะมีหลักการให้พิจารณาถึงเหตุผลและให้น้ำหนักถึงความเหมาะสมเกี่ยวกับการประกันตัวชั่วคราว และการปล่อยตัวชั่วคราว และพนักงานสอบสวนเองเชื่อว่า เป็นเรื่องที่เหมาะสมเพราะสถานพินิจจะมีกระบวนการพิจารณาที่สอดคล้องกับแนวทางของกฎหมาย

อยู่แล้ว ดังนั้นจึงมั่นใจว่าหากมีการอนุญาตให้ประกันตัวเด็กและเยาวชนแล้ว จะไม่มีปัญหาต่อการสอบสวน ในเรื่องของคำให้การในกรณีที่มีการกลับคำให้การหลังจากที่เด็กหรือเยาวชนได้รับการประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราวเนื่องจากมีการยึดตามหลักฐานและพฤติการณ์การกระทำผิดเป็นสำคัญ

แนวทางการปฏิบัติตามของกฎหมายนั้น ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา เพราะผู้ต้องหาตามกฎหมายหมายความถึง ต้องสันนิษฐานว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ บุคคลนั้นคือผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิด คือยังไม่ได้ตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิด จึงต้องมีการไต่สวนข้อกล่าวหา นั้น ดังนั้นกระบวนการที่มีการควบคุมผู้ต้องหาไว้เพื่อการไต่สวนนั้นจะมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคล โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ต้องหาซึ่งต้องอาศัยวิธีการสำหรับการคุ้มครองมากมาย แต่วิธีการนั้นกลับมาส่งผลกระทบต่อเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหา เช่น การให้ประกันตัวที่สถานพินิจนั้นก็ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันระหว่างเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหา เนื่องจากหลักประกันค่านวมตามชนิดและปริมาณสารเสพติดที่พบเป็นของกลาง ซึ่งเด็กที่ทางบ้านมีฐานะก็สามารถประกันตัวออกไปได้ ส่วนเด็กที่ทางบ้านยากจนก็จะไม่ประกันตัวออกไปเนื่องจากผู้ปกครองไม่มีเงินมาประกันตัวนั่นเอง

4.4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาตีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน

หลังการถูกจับกุม

มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดงบประมาณที่ไม่คล่องตัวคือ เนื่องจากการที่รับสอบสวนที่วราขอาณาจักร จะมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ คือถ้าหาก ว่าเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่เขตกรุงเทพมหานคร จะต้องนำตัวไปสอบสวนตามที่ทำการจังหวัดภูมิลำเนาที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ ซึ่งพนักงานสอบสวนต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัวให้ก่อนและอาจจะมีจำนวนน้อยบ้างมากบ้างแต่เมื่อทำเรื่องเบิกจ่ายจะพบว่ามีความล่าช้าไม่สะดวกเท่าที่ควร

การปฏิบัติงานหลังจากที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมตัวและเดินทางมาที่กลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สิน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 นั้น ข้อจำกัดในการปฏิบัติงานจะเกี่ยวข้องกับระยะเวลาที่จำกัดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้สอบสวนได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง และส่วนใหญ่เมื่อรับแจ้งมาแล้วขั้นตอนเรื่องการประสานงานติดต่อกับสหวิชาชีพนั้นจะติดขัดในส่วนของพนักงานอัยการ ดังนั้นอุปสรรคในการปฏิบัติงานและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาตีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวนนั้นคือความล่าช้า เนื่องจากจะเกี่ยวกับการที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ทำให้ต้องอาศัยระยะเวลาในการที่จะเข้าร่วมปฏิบัติงานอย่างพร้อมเพียงกัน และแต่ละหน่วยงานอยู่แยกกัน

“ขั้นตอนหลังถูกจับมีหลายขั้นตอนที่พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการและเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายที่ทำให้ต้องใช้เวลาอยู่พักใหญ่ ซึ่งจุดนี้จะมีผลต่อคำให้การของเด็กและเยาวชน เนื่องจากว่าการที่ต้องรอเวลาจากการที่ไม่ได้ดำเนินการสอบสวนเลยนั้นทำให้เด็กหรือเยาวชนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย อยากกลับบ้านหรือไม่อยากอยู่ให้การแล้ว ดังนั้นจะเกิดเป็นอุปสรรคต่อการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเป็นอย่างมาก”

พ.ต.ท. แก้ว

การประสานงานกับสาขาวิชาการติดต่อทนายความ หรือเมื่อเด็กและเยาวชนว่าต้องการให้มีผู้เข้าร่วมการสอบสวนนั้น หากผู้เกี่ยวข้องไม่ให้ความร่วมมือไม่เห็นความสำคัญของกระบวนการสอบสวนนี้ก็จะทำให้การที่จะมาเข้าร่วมเกิดความล่าช้า หากสังเกตจากอารมณ์และพฤติกรรมเด็กและเยาวชนจะพบว่าจะมีลักษณะเสียความรู้สึกบ้าง กล่าวคือเป็นไปตามธรรมชาติของคนที่ถูกจับกุมและควบคุมตัว อย่างไรก็ตามระหว่างรอการสอบสวนก็จะมีที่นั่งพักผ่อนและพนักงานสอบสวนจะมีความระมัดระวังไม่ทำให้เด็กรู้สึกตกใจกลัวหรือหวาดระแวง ระหว่างนั้นพนักงานสอบสวนจะติดต่อประสานงานกับสาขาวิชาชีพให้เข้าร่วมการสอบสวน พบว่าพนักงานอัยการจะติดภาระงานมากทำให้ต้องรอ จึงทำให้กระบวนการสอบสวนจะเริ่มต้นช้ามาก

นอกจากนี้ยังพบว่าแนวทางการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนขัดแย้งกับเจตนารมณ์การคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน แต่เนื่องจากว่าการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหลังถูกจับกุมตัวจำเป็นต้องให้เด็กและเยาวชนอยู่ในสภาพที่ถูกจับใส่กุญแจมือตั้งแต่หลังจากที่ถูกจับกุมจนกระทั่งนำตัวส่งสถานพินิจ ซึ่งเป็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องใส่กุญแจมือแก่เด็กและเยาวชนที่ต้องหาเนื่องจากว่ามีการพิจารณาถึงความเสี่ยงต่อการหลบหนีของเยาวชนที่ต้องหา ดังนั้นการใส่กุญแจมือจึงเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุดังกล่าวและไม่ให้ปัญหาเกี่ยวกับการนำจับกุมตัวในภายหลัง

ระหว่างสอบสวน

การที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ด้อยประสบการณ์ดังนั้นเมื่อถูกจับกุมเข้ามาดำเนินการสอบสวนแล้วจึงมักจะไม่ทราบถึงขั้นตอนและความสำคัญในการมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆจึงไม่ต้องการให้มีสาขาวิชาชีพเข้าร่วมฟังการสอบสวนปากคำ ทำให้เป็นข้อจำกัดในแนวทางที่ต้องการให้มีสาขาวิชาชีพไว้เพื่อเข้าร่วมคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในระหว่างดำเนินการสอบสวน เช่นว่าให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนเพื่อป้องกันการสอบสวนซ้ำอันเนื่องจากรายละเอียดของคำให้การยังไม่เพียงพอ ให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ถามเด็กและเยาวชนเพื่อ

ป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนได้พบกับคำถามที่กระเทือนต่อจิตใจทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความ
ไว้วางใจในการที่จะให้ปากคำ และการมีทัศนคติความไว้วางใจสำหรับให้คำปรึกษากฎหมาย

จากประสบการณ์ด้านการสอบสวนพบว่าในช่วงแรกที่ยังไม่การใช้ ป.วิอาญา นั้น แนว
ทางการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนจะมีความคล่องตัวมากกว่า แต่เมื่อมีการใช้ ป.วิอาญา
ฉบับแก้ไข พ.ศ.2542 จะเป็นประเด็นในเรื่องของการให้มีบุคคลจากหลายส่วนมาร่วมรับ
ฟังปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้มีขั้นตอนมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานของ
พนักงานสอบสวนให้สอดคล้องกฎหมายไม่ให้ไปบังคับข่มขู่โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชน
ที่ต้องหาซึ่งจะทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องของการติดต่อประสานงานที่ต้องพยายามให้อยู่ใน
ระยะเวลาที่กำหนด

พ.ต.อ.ณเดช

เรื่องความล่าช้าในการสรุปสำนวนคดีต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ถ้าหาก
หน่วยงานใดมีการดำเนินการล่าช้าก็จะส่งผลต่อการสรุปสำนวนคดีส่งอัยการได้ ซึ่งโดย
ปกติแล้วหากเด็กที่ถูกส่งไปควบคุมตัวที่สถานพินิจและได้รับการประกันตัวออกไม่แล้วจะ
ได้รับผลกระทบจากการควบคุมตัวน้อยกว่าเด็กที่ไม่ได้ประกันตัวออกไป ดังนั้นจึงเกิด
ความไม่เท่าเทียมกันจากการถูกควบคุมตัวไม่ควบคุมตัวอันเนื่องมาจากการประกันตัว
ระหว่างรอการพิจารณาในชั้นศาลต่อไป

พ.ต.ท.วิรัตน์

พบว่าปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะมีโอกาสไปเข้าร่วมการ
สอบปากคำเฉพาะในคดีความผิดทางเพศ ทำร้ายร่างกาย และคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ส่วน
คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะไม่ได้ไปเข้าร่วมในการสอบสวนเด็กและเยาวชนแล้ว เนื่องจากมี
ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดให้มีสหวิชาชีพที่เปลี่ยนไปคือทุกคดีสามารถให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมฟัง
การสอบสวนได้หากเด็กหรือเยาวชนร้องขอ ซึ่งในกรณีนี้ส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนจะไม่ร้องขอเลย
ทั้งนี้เนื่องจากว่าเด็กและเยาวชนไม่ทราบว่าเจ้าหน้าที่บุคคลต่างๆ นั้นมีหน้าที่หรือความสำคัญกับ
การมาเข้าร่วมสอบสวนตนอย่างไร จึงกลายเป็นว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตาม
กระบวนการแต่ปฏิเสธไปอันเนื่องมาจากความที่ไม่รู้ และอีกประการหนึ่งการจะติดต่อให้สห
วิชาชีพให้มาเข้าร่วมฟังการสอบปากคำนั้นขึ้นอยู่กับพนักงานสอบสวน เกี่ยวกับการที่จะแจ้งสิทธิ
ในการที่จะมีบุคคลต่างๆ เข้าร่วมฟังการสอบสวน และอธิบายถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่แต่ละคน
ให้เด็กและเยาวชนเข้าใจเพื่อที่จะตัดสินใจว่าจะร้องขอหรือไม่ ซึ่งพนักงานสอบสวนบางส่วนยัง
เห็นด้วยในการที่จะต้องมึนักจิตวิทยามาร่วมสอบปากคำเด็กและเยาวชนก็จะจัดให้มีสหวิชาชีพเลย
ในกรณีที่เหมาะสม

เท่าที่ทราบจากประสบการณ์ที่เคยเข้าร่วมปฏิบัติการในชั้นสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนจะยินดีในการจัดให้มีสหวิชาชีพในการเข้าร่วมสอบปากคำเด็กและเยาวชน ซึ่งในคดียาเสพติดจะพบว่าการจัดให้เด็กและเยาวชนที่ถูกจับมาบางครั้งถูกตั้งข้อหาไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงทั้งหมด เช่น ว่าฝ่ายสืบสวนสืบทราบมาว่าเยาวชนคนหนึ่งได้เดินสายค้ายาเสพติดจริง แต่ไม่สามารถรวบรวมตัวเครือข่ายผู้ซื้อได้ เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมก็จะตั้งข้อหาเป็นครอบครัวให้ โดยอัตราโทษจะต่างจากครอบครัวเพื่อจำหน่ายคดียุติ การควบคุมตัวจะน้อยกว่าและเมื่อหลุดพ้นการควบคุมตัวหรือได้รับการประกันออกไปเด็กและเยาวชนก็จะกลับไปกระทำผิดซ้ำในรูปแบบเดิมอีก แต่จะมีวิธีการหลบเลี่ยงที่คิดว่าเดิมเพราะไม่อยากกลับเข้าสู่ศูนย์ฝึกอบรมในสถานพินิจอีก ดังนั้นจึงทำให้เกิดเป็นอุปสรรคในการปราบปรามยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนต่อไปเพราะไม่ใช่เป็นการเข้าใจถึงปัญหาและสาเหตุที่จริงเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน แต่เป็นเพียงการจับกุมตามกระบวนการเท่านั้น และบางครั้งก็พบว่า ขณะที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ได้ฟังการสอบปากคำเยาวชนที่ต้องหาในชั้นศาล พบว่าเยาวชนรายหนึ่งเกิดร้องไห้ขึ้นมาด้วยความอึดอัดใจ พนักงานสอบสวนจึงให้นักจิตวิทยาเข้าไปพูดคุยกับเยาวชนคนนั้น เมื่อได้พูดคุยและรู้สึกไว้วางใจเจ้าหน้าที่ต่างๆในห้องสอบสวนแล้วปรากฏว่าเยาวชนได้เล่าถึงสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดจนกระทั่งถูกจับกุมว่าข้อหาไม่สอดคล้องกัน เพราะตนได้ตกลงเงื่อนไขเกี่ยวกับการให้การกับหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายจับกุมเป็นผู้จัดการหรือแนะนำให้พูด เมื่อมาถูกซักถามหลายครั้งเพื่อยืนยันในบางสิ่งที่ไม่ตรงกับสภาพจริงและตนไม่มีโอกาสได้อธิบายจึงทำให้เกิดความรู้สึกกดดันและอึดอัดที่จะให้ปากคำ ดังนั้นตรงจุดนี้จึงถึงว่ามีความสำคัญอย่างมากในการที่จะให้นักจิตวิทยาเข้าร่วมปฏิบัติเพื่อคลายความกังวลของเด็กและเยาวชนเพื่อที่จะให้เด็กและเยาวชนได้เล่าหรืออธิบาย

เรื่องยศ

การให้ประกันตัวเด็กและเยาวชนเป็นไปตามแนวทางการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา ในกระบวนการยุติธรรม แต่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการปราบปรามปัญหาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน คือเกิดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ เนื่องจากหลังจากการที่ได้รับการประกันตัวไปแล้ว พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมหรือติดตามพฤติกรรมความเสี่ยงต่างๆ อีกทั้งแม้จะเป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติก็ตามด้วยข้อจำกัดด้านภาระงานที่มากมายจุดนี้จึงเป็นช่องว่างให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกลับไปสภาพแวดล้อมเดิมที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดอีกหรือหาช่องทางกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ในภายหลัง

4.4.4 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ ต้องหาคติความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ด้านการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคติความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในชั้นสอบสวน

1) สนับสนุนแนวทางของกฎหมาย พระราชบัญญัติที่มีอยู่ขณะนี้ กล่าวคือ มีพนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่า แนวทางการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคติความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น การสอบสวนที่จะทำให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดขณะนี้คือการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตามหากพบปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ต้องหา ก็ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปก่อน อย่างเช่น พ.ต.ท. แก้ว กล่าวว่า

“การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาจุดนี้เป็นเรื่องของกฎหมายที่กำหนดซึ่งเราต้องทำความเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างในการสอบสวนเด็กเยาวชนที่อายุไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์ ที่เน้นกระบวนการขั้นตอนที่มากมายนั้นเพื่อคุ้มครองสิทธิไม่ให้เด็กและเยาวชนไม่ได้รับผลกระทบนั้น แต่หากในทางปฏิบัติบางครั้งในจุดที่เป็นปัญหานั้นหากสามารถหลีกเลี่ยงได้ หรือตัดทอนบางอย่างได้ก็จะพยายามทำให้ลงตัวมากที่สุด”

พนักงานสอบสวนเห็นด้วยกับแนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำผิด ถึงแม้เด็กจะกระทำความผิดจริงก็ควรระวังเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ในชั้นสอบสวนไม่ให้ไปกระทบจิตใจต่อเด็กและเยาวชน ดังนั้นแนวทางการสอบสวนที่สามารถคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคือทำตามข้อกำหนดของกฎหมายอย่างเต็มที่ ถึงแม้จะพบข้อจำกัดและอุปสรรคบ้างก็ตาม ส่วนการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยการสนับสนุนการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุคือในฐานะที่เป็นพนักงานสอบสวนคือ

“อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนในช่วงการสอบสวน หรือพูดคุยกับผู้ปกครอง ถึงปัญหาสาเหตุเกี่ยวกับการกระทำผิดบ้าง ซึ่งในส่วนตัวข้าพเจ้าเองก็ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนและเขียนเป็นบทความวิชาการไว้สำหรับเพื่อแพร่ตามหน่วยงานต่างๆ หรือไว้เป็นข้อมูลสำหรับการอบรมให้ความรู้แก่เด็กเยาวชนบ้างตามโอกาสต่างๆ”

พ.ต.ท.ธรรมนิยม

ในกรณีที่ทำให้สหวิชาชีพเข้าร่วมการคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะที่เป็นผู้ต้องหา แนวทางที่จะคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ดีที่สุดคือการมีทนายความไว้ช่วยเป็นที่ปรึกษา

กฎหมายและตรวจบันทึกการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ส่วนของพนักงานอัยการนั้นจะทำหน้าที่ฝ่ายเดียวกับพนักงานสอบสวนซึ่งสอบสวนหาข้อเท็จจริงและพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายใดหากเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่ตามขั้นตอนของกฎหมาย ได้อย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์สูงสุดในการแก้ไขพฤติกรรมแก่เด็กและเยาวชนที่หลงกระทำผิด ก็จะถือได้ว่าเป็นแนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนผู้ต้องหานั้นแล้ว

2) การควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องหาที่มีการไต่ถามเมื่อเป็นเรื่องราวเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ว่าจะเป็นฝ่ายจับกุมหรือพนักงานสอบสวนนั้นควรมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมหรือควรปรับปรุงรูปแบบไม่ให้มีลักษณะที่ใช้เครื่องพันธนาการ ทั้งนี้เนื่องจากว่าเด็กและเยาวชนยังเป็นผู้ด้อยประสบการณ์ถึงแม้จะตกเป็นผู้ต้องหาหรืออาจเป็นผู้กระทำผิดจริงก็ควรได้รับการปฏิบัติที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทางจิตใจและเป็นการปฏิบัติตามแนวทางของกฎหมายไทยและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กด้วยที่ไม่นิยมให้ใช้เครื่องพันธนาการกับเด็กขณะตกเป็นผู้ต้องหา ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงผลกระทบจากการไต่ถามเมื่อกับเด็กและเยาวชนในอายุและข้อหาต่างๆ หรือความเสี่ยง รวมทั้งความจำเป็นต่างๆ ในการไต่ถามเมื่อกับเด็กและเยาวชนให้ชัดเจนเพื่อวางมาตราหรือแนวทางการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหลังจากถูกจับกุมตัวรวมทั้งควบคุมตัวมาสอบสวนได้อย่างเหมาะสม

3) ควรมีลดกระบวนการบางอย่างให้สอดคล้องกับเวลาที่กำหนดสำหรับการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ทำการสอบสวน เพื่อไม่เกิดความกดดันในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ทำให้การสอบสวนในชั้นพนักงานสอบสวนเสร็จสิ้นอย่างสมบูรณ์รวดเร็ว จะเป็นลดการเวลาการดำเนินการในการที่ต้องนำตัวเด็กส่งสถานพินิจในกรณีที่การสอบสวนไม่สามารถแล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง ซึ่งมักจะพบข้อจำกัดที่ไม่สามารถควบคุมหรือกำหนดให้สามารถดำเนินการต่อได้ โดยพนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งสนับสนุนให้มีการลดขั้นตอนในการประสานงานสหวิชาชีพหลายๆฝ่ายลงให้เหลือเฉพาะทนายความ จะสามารถทำให้กระบวนการชั้นสอบสวนมีความรวดเร็วมีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังคงมีความเป็นธรรมเนื่องจากทนายความเป็นผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาค่อยคลายความยุติธรรมแก่เด็กและเยาวชนผู้ต้องหานั้นๆอยู่ ประกอบกับการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดกับเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหานั้น ในเรื่องของประเด็นการสอบสวนนั้นไม่กระทบต่อจิตใจของเด็กมากเช่นกับคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือควรมีการพิจารณาเรื่องการกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง ประกอบกับการประสานงานให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมการสอบสวน เนื่องจากว่าพบข้อจำกัดในการปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ ซึ่งโดยรวมแล้วพบว่าแนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนผู้ต้องหานั้น

ในทางปฏิบัตินั้นเป็นอุปสรรคต่อการสอบสวน ซึ่งจะทำให้เด็กหรือเยาวชนได้รับผลกระทบจากขั้นตอนการดำเนินมากกว่าได้รับการคุ้มครองนั้นๆ และยังมีส่วนทำให้เด็กหรือเยาวชนไม่รู้สึกลำบากต่อการกระทำผิดของตน

4) ควรจัดให้มีสถานที่ที่มีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์ และอยู่ตรงกลางระหว่างหลายๆหน่วยงานเพื่อให้ พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ รวมถึงพนักงานสอบสวนสามารถเดินทางมาได้สะดวกและรวดเร็วมากที่สุด หรือหากต้องสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 นั้นควรมีการจัดห้องสำหรับสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่มีเป็นสัดส่วนสมบูรณ์ตามกฎหมายระบุไว้คือ อย่างน้อยควรจะปราศจากบุคคลผู้ไม่เกี่ยวข้องและเสียงรบกวน

5) การจัดงบประมาณสนับสนุน ควรจัดให้มีความคล่องตัวมากขึ้น คือหากแบ่งส่วนสำรองไว้สำหรับดำเนินการกับคดีเด็กหรือเยาวชนจะทำให้ลดอุปสรรคเรื่องความไม่เพียงพอจากค่าใช้จ่ายส่วนของเจ้าพนักงานหากต้องสำรองจ่ายก่อนเป็นจำนวนมาก เช่นค่าเดินทางในกรณีอยู่ต่างจังหวัด หรือเนื่องจากต้องรับส่งเด็กและเยาวชนไปดำเนินการหลายๆที่ขณะที่การสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้นตามกระบวนการ เนื่องจากกระบวนการ ขั้นตอนการประสานงานกับหลายฝ่ายในการเก็บรวบรวมหลักฐานในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีมาก ประเด็นนี้พนักงานสอบสวนควรได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอเพื่อเป็นกำลังใจในการทำงานและเพื่อให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น เพราะพนักงานสอบสวนต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัวสำหรับดำเนินการต่างๆ ทั้งการเดินทางในการรับส่งเด็กที่ต้องหาไปยังสถานพินิจหรือการนำตัวเด็กไปสอบสวนในสถานที่ทำการในเขตภูมิลำเนา

6) ในกรณีที่พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กไปควบคุมตัวที่สถานพินิจและอยู่ ในช่วงของการรวบรวมพยานหลักฐาน คือถ้าครอบครัวเด็กมีหลักทรัพย์ที่จะประกันตัวเด็กไปก็อาจจะไม่ได้รับผลกระทบมากมายนัก แต่สำหรับเด็กที่ครอบครัวไม่มาประกันตัวหรือไม่มีทรัพย์เพียงพอสำหรับมาประกันตัวก็จะได้รับผลกระทบต่อความรู้สึกเนื่องจากการถูกควบคุมตัวในสถานแรกรับมากกว่า การสอบสวนหากเสร็จสิ้นลง เมื่อเด็กผู้ต้องหาให้ปากคำแล้วควรให้มีการพิจารณาเรื่องที่จะควบคุมตัวไว้หรือให้ปล่อยตัวเด็กออกไป โดยไม่ต้องมีการประกันตัว ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในเรื่องของกำลังทรัพย์ของผู้ปกครองเด็ก และลดการจำกัดเสรีภาพของเด็ก ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานสอบสวนทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งสำคัญต่อการสรุปสำนวนคดีอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นให้เด็กที่ต้องหาต้องถูกควบคุมตัวไว้เพื่อรอการส่งสำนวนส่งอัยการและศาลพิจารณา

7) พนักงานสอบสวนเองจะต้องมีความขยันและอดทนต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยต้องคำนึงถึงหลายฝ่ายๆ ทั้งผู้ร่วมงานและเด็กที่ต้องหาหรือผู้ถูกปฏิบัติเป็นสำคัญ

8) หน่วยงานผู้เกี่ยวข้องควรให้ความร่วมมือในการออกเอกสารเพื่อให้พนักงานสอบสวนนำมาเป็นหลักฐานในการสรุปสำนวนส่งอัยการ โดยไม่ให้ชักช้า เช่น หากสามารถลดเวลาเรื่องการสืบเสาะที่จะส่งให้พนักงานสอบสวนหรือการกำหนดเวลาที่เร็วยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ขณะเดียวกันเด็กและเยาวชนพึงระลึกถึงสิทธิของตน รวมถึงการที่ผู้ปกครองเข้าใจถึงความสำคัญของการมาเข้าร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นลูกหลานของตน จะทำให้การคุ้มครองสิทธิเด็กมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ในกลุ่มเด็กและเยาวชน

การสอบสวนดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาของพนักงานสอบสวนเป็นหน้าที่ของการสอบสวนเพื่อพิสูจน์ถึงความผิดของเด็กและเยาวชนที่ต้องหาที่ได้กระทำผิดไปในแต่ละคดีซึ่งการสอบสวนของกองบังคับการตรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จะเป็นการดำเนินการเฉพาะด้านการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งจะมีการเจาะจงลึกลงไปในรายละเอียดในส่วนสำคัญหลัก 2 ประการ คือ การสอบสวนเพื่อโยงใยถึงเครือข่ายของผู้ร่วมกระทำผิดในขบวนการที่เกี่ยวกับยาเสพติด ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้อยู่เบื้องหลัง ผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้จำหน่าย ผู้ให้การช่วยเหลือ สนับสนุน เพื่อดำเนินการออกหมายจับ หรือเพื่อใช้ในการทำฐานข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการสืบสวนสอบสวนต่อไป และการสอบสวนเพื่อดำเนินการอายัดหรือตรวจสอบทรัพย์สินของผู้กระทำผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นหากกล่าวถึงการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น แนวทางการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนอาจจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่อย่างไรก็ตามภายในกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จะมีเจ้าพนักงานฝ่ายหนึ่งที่ทำหน้าที่สำรวจเก็บข้อมูลทำสถิติและสารระบบด้านงานสอบสวนเพื่อสรุปประเด็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านต่างๆ เพื่อไว้จัดทำรายงานและไว้เป็นแนวทางการจัดอบรมในด้านนั้นๆ โดยสรุปเป็นแนวทางต่างๆ ได้ดังนี้

1) การส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน และการสอบสวนเด็กและเยาวชนนั้นพนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่สิ่งที่สามารถปฏิบัติได้นอกเหนือจากนั้นคือ การพยายามอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาและพูดคุยถึงปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่ผู้ปกครองตามโอกาสและความเหมาะสม คือ เมื่อเด็กถูกนำตัวมาดำเนินการทางกฎหมายแล้ว ควรดำเนินการที่คุ้มครองสิทธิให้มากที่สุดเพื่อป้องกันความกดดันแก่เด็ก ไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าถูกผลักออกมานอกสังคม

“ในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน เรื่องการส่งเสริมป้องกันและ

ปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ณ จุดนี้ทำได้เพียงแค่ให้ข้อมูลที่
ได้จากการสอบสวน การสังเกตพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด จากการซักถามถึงสาเหตุการ
กระทำผิด หากรวบรวมข้อมูลส่วนนี้ไปขยายความน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันปัญหาไม่ให้
เด็กและเยาวชนเข้ามายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้มากเลยทีเดียว”

พ.ต.ท. แก้ว

“สภาพสังคมทุกวันนี้มีความเสื่อมโทรมอย่างมาก การที่เด็กหรือเยาวชนไปกระทำ
ผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น เป็นสิ่งที่น่าสังเกตว่าความสังคมเกิดความบกพร่องแล้วทำให้เกิดช่องว่าง
ของปัญหา ดังนั้นไม่ว่าเราจะอยู่จุดใดของสังคมก็ควรมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลด้วย”

พ.ต.ท. จันทร์

2) การขยายเวลาสำหรับการสอบสวนจะช่วยให้สามารถขยายผลต่อการ
ปราบปรามได้คือ การขยายให้อำนาจพนักงานสอบสวนเด็กและเยาวชนโดยไม่จำกัดให้ภายใน 24
ชั่วโมงนั้น จะช่วยลดการนำตัวเด็กไปควบคุม ณ สถานที่อื่น ซึ่งจะไม่ทำให้เสียเวลาและทำให้
สามารถสอบสวนดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและลดสิ่งที่จะกระทบต่อการให้ปากคำของเด็ก

3) รวบรวมข้อมูลสำหรับสืบหาผู้ร่วมกระทำผิดมาดำเนินคดีให้ได้มากที่สุด โดย
การทำหน้าที่สอบสวนนั้นเต็มที่ได้คือการสอบสวนหาความผิดหรือหากทำเต็มที่ได้ก็อาจนำข้อมูลไป
ขยายผลสู่การนำจับผู้ต้องหารายอื่นที่ร่วมกระทำผิดหรือเกี่ยวข้องได้ การศึกษา รวบรวมข้อมูลที่
สำคัญๆเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนไว้เพื่อเป็นแนวทางป้องกัน
แก้ไขปัญหาในจุดต่างๆ และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในรูปแบบของเอกสารหรือ
บทความไว้สำหรับเผยแพร่ และการเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้เรื่อง “การแก้ไขปัญหาคาการกระทำ
ผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเยาวชน

4) ทุกภาคส่วนควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโทษของการกระทำผิดเกี่ยวกับ
ยาเสพติด ควรส่งเสริมความรู้ในชุมชนอย่างทั่วถึง เนื่องมาจากว่าเด็กและเยาวชนเป็นวัยที่อยากรู้อยาก
ลองหากขาดการควบคุมที่ดีก็จะเสี่ยงต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อย่างไรก็ตาม
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดการตรวจจับและลดปริมาณยาเสพติดในสังคมซึ่ง
อาจเป็นเรื่องที่ยาก ดังนั้นแล้วควรมีการป้องกันปัญหาไม่ให้เด็กไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด อาจ
เป็นไปในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ถึงความร้ายแรงของปัญหาหรือโทษที่จะได้รับให้เกิด
ความเกรงกลัวต่อการทำความผิด และโดยส่วนตัวนั้นในฐานะของพนักงานสอบสวนก็จะ
พยายามพูดคุยอบรมสั่งสอนกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหรือที่กระทำผิดจริงให้โอกาสปรับปรุงตัว
และชักจูงให้มาให้ความร่วมมือในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดในกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นการขยาย
แนวร่วมทางสังคมในการป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดต่อไป

5) ควรมีการสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมการป้องกันการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่มีการสอนถึงพิษภัยปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดแก่เด็กและเยาวชน เช่น ปัจจุบันในส่วนของตำรวจมีโครงการแดร์ (D.A.R.E หรือ Drug Abuse Resistance Education) ฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด อบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้ห่างไกลจากอบายมุขและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ แก่นักเรียนในสถานศึกษาต่างๆ

6) ควรมีการติดตามตรวจดูสภาพแวดล้อมความเสี่ยงของเด็กและเยาวชนการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่สำคัญประการหนึ่งคือ ควรมีการติดตามสภาพแวดล้อมและสังเกตพฤติกรรมบุคคลรอบข้างของเด็กและเยาวชนหลังจากที่ได้รับการประกันตัวและปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งจะเป็นการลดช่องว่างไม่ให้เด็กและเยาวชนที่ต้องหาโอกาสไปกระทำผิดซ้ำอีก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รวมถึงสภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ที่สามารถคุ้มครองสิทธิและการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในเด็กและเยาวชนของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึก ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) โดยพิจารณาจากความสมัครใจของผู้ถูกคัดเลือกที่จะยอมให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย และใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snow Ball Sampling Technique) กล่าวคือ เมื่อสัมภาษณ์แล้วให้บุคคลนั้นแนะนำคนอื่นๆ ซึ่งหมายถึงสหวิชาชีพต่างๆ ที่ปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานสอบสวนในคดีดังกล่าวต่อไป โดยการเก็บข้อมูลพนักงานสอบสวนจำนวน 10 คน และสหวิชาชีพที่มีประสบการณ์ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการชั้นสอบสวนของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จำนวน 6 คน ได้แก่ พนักงานอัยการ 2 คน นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ 2 คน และทนายความ 2 คน รวมถึงเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ถูกดำเนินการจากเจ้าพนักงานดังกล่าว จำนวน 3 คน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน – เดือนกันยายน 2553 ผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานและสหวิชาชีพมีแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 เป็นหลัก ส่วนสภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 นั้นมีการปฏิบัติในลักษณะของการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาตามสมควร คือ กระบวนการหลังจากหลังถูกจับกุมตัวเด็กและเยาวชนพนักงานสอบสวนมีการแจ้งการจับกุมนั้นไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจ และแจ้งการจับกุมไปยังบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอยู่

ด้วยโดยไม่ชักช้า รวมทั้งติดต่อพนักงานอัยการและนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ให้มาเข้าร่วมสอบสวนนั้นเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(5) ซึ่งปัจจุบันพบว่าพนักงานอัยการไม่ได้เข้าไปร่วมในชั้นสอบสวนในคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เนื่องจากมีข้อบัญญัติในพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 มาตรา 139 สำหรับนายความนั้นส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ติดต่อให้เด็กและเยาวชนที่ต้องการหา สถานที่ใช้สำหรับการสอบสวนในคดีที่มีการติดต่อให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมการสอบสวนนั้นจะเป็นไปตามข้อตกลงของสหวิชาชีพว่าจะใช้สถานที่ใด ซึ่งส่วนใหญ่จะไปสอบสวนที่สถานพินิจ หากสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ซึ่งมีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ ส่วนรูปแบบในการจัดสถานที่สำหรับการสอบสวนไม่มีรูปแบบตายตัวและมีลักษณะไม่เป็นความลับ ทำให้มีเสียงรบกวน ส่วนการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องการระหว่างการสอบสวนส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ถามปากคำหรือสอบสวนเด็กและเยาวชนเอง และมีเฉพาะทนายความและบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่เด็กและเยาวชนร้องขอมาร่วมฟังการสอบสวนเท่านั้น ปัจจุบันกรณีการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาคดียาเสพติดพบว่าพนักงานอัยการจะไม่ได้มาเข้าร่วมในชั้นสอบสวน ทั้งนี้เนื่องจากคดีไม่มีความยุ่งยากไม่กระทบกับเด็กและเยาวชนเท่ากับคดีเด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาเกี่ยวกับเพศ คดีทำร้ายร่างกายหรือในคดีที่มีอัตราโทษสูง และกรณีที่มีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบสวน และให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ถามปากคำเด็กและเยาวชน พบว่าบางครั้งที่คำถามยังไม่ตรงประเด็นหรือไม่ชัดเจน การกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมงพบว่าส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนไม่สามารถสอบสวนเด็กหรือเยาวชนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมงและต้องทำเรื่องส่งตัวเด็กเข้าไปควบคุมอยู่ในสถานพินิจ ซึ่งระหว่างนั้นจะต้องอยู่ร่วมกับเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาคดีอื่นๆ การควบคุมตัวระหว่างการสอบสวนกรณีของเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับผู้ใหญ่ พนักงานสอบสวนจะมีการแยกตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนออกมาสอบสวนต่างหากอย่างไรก็ตามขณะควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาในชั้นสอบสวนจนกระทั่งนำตัวส่งสถานพินิจพบว่า เด็กและเยาวชนอยู่ในสภาพที่ถูกจับใส่กุญแจมือ ส่วนการควบคุมสื่อในช่วงระหว่างที่เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจกำลังถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐาน ยังไม่มีการควบคุมบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาถ่ายภาพไปประกอบการทำข่าว หรือข้อมูลเกี่ยวกับการสอบสวนและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสมเท่าที่ควรจึงทำให้เกิดผลกระทบทางลบต่อความรู้สึกเยาวชนที่ต้องการหา ซึ่งพบในกรณีศึกษาเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาฯ หลังจากทีพนักงานสอบสวนควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาไว้เพื่อสอบปากคำ หากเกิน 24 ชั่วโมง พนักงานสอบสวนต้องนำตัวเด็กและเยาวชนมาควบคุมตัวไว้ที่สถานพินิจ ซึ่งเด็กและ

เยาวชนจะได้รับสิทธิการปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักประกันหรือไม่มีหลักประกันก็ได้ แต่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการปราบปรามปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน เนื่องจากหลังจากการที่ได้รับการประกันตัวไปแล้ว พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมหรือติดตามพฤติกรรมความเสี่ยงต่างๆ อีก

2. อภิปรายผล

จากโจทย์การวิจัยที่มุ่งศึกษาว่าสภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 มีลักษณะปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะรวมถึงแนวทางการพัฒนาอย่างไรนั้น เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบด้วยกลุ่มบุคคล 2 ส่วน คือ กลุ่มบุคคลผู้ปฏิบัติงานหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในชั้นสอบสวน ได้แก่ พนักงานสอบสวนและสหวิชาชีพ รวมทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ผ่านการควบคุมตัวและถูกดำเนินการตามกระบวนการสอบสวนภายใต้อำนาจพนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 รวมถึงข้อมูลจากการสังเกตการณ์ เมื่อประมวลสิ่งที่ค้นพบและจัดเป็นหมวดหมู่สามารถอภิปรายผลการศึกษาในลักษณะการพรรณนาความ และตอบโจทย์การวิจัยได้ทั้งหมด ดังนี้

2.1 แนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

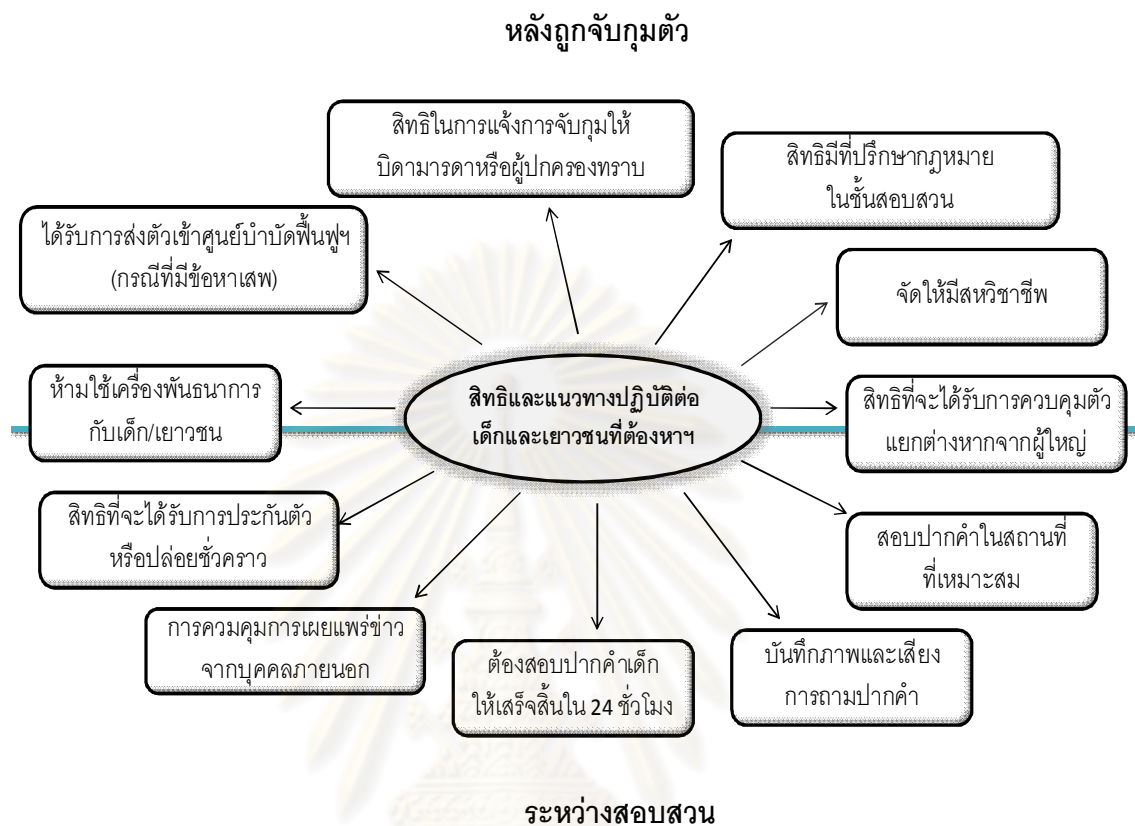
สำหรับการสอบสวนนั้นพนักงานกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 มีแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเด็กและเยาวชนที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นหลัก โดยจะต้องประสานงานติดต่อกับพนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ รวมทั้งแจ้งการจับกุมนั้นไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจ และแจ้งการจับกุมไปยังบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอยู่ด้วย บุคคลที่เด็กและเยาวชนไว้วางใจร้องขอให้มาเข้าร่วมฟังการสอบสวนโดยไม่ชักช้า มีการแยกควบคุมตัวไม่ให้ปะปนกันกับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่หรือกรณีที่มีข้อหาเสพติดส่งตัวเด็กและเยาวชนไปตรวจพิสูจน์การเสพยาหรือการติดยาเสพติด เพื่อให้ศาลพิจารณาส่งตัวไปควบคุมเพื่อตรวจพิสูจน์ที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เมื่อสอบสวนพนักงานสอบสวนจัดสถานที่ให้เป็นสัดส่วนป้องกันการถูกรบกวนขณะให้ปากคำ และมี

การบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ ซึ่งพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวเด็กและเยาวชนได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง เมื่อถามปากคำเด็กเสร็จแล้วให้ส่งตัวไปยังสถานพินิจ กรณีมีการแถลงข่าวหากเป็นคดีร้ายสำคัญนั้น การควบคุมสื่อจะเป็นเรื่องของการสงวนนาม ไม่ให้เกิดเป็นข้อสังเกตแก่ตัวเด็กหรือเยาวชน

บทบาทของสหวิชาชีพในการเข้าร่วมปฏิบัติงานและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ที่ต้องหาคำพิเคราะห์เกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวนนั้นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่มาเข้าร่วมสอบสวนนั้นเพื่อตั้งคำถามเพิ่มเติมในประเด็นที่พนักงานอัยการเห็นว่ายังไม่พอสอบถามพอสำหรับนำไปประกอบการพิจารณาเพื่อป้องกันการถามปากคำที่ซ้ำซ้อน ส่วนทนายความทำหน้าที่ให้คำปรึกษากฎหมายแก่เด็กและเยาวชนที่ต้องหาๆ ก่อนการสอบสวนรวมทั้งคอยสังเกตและจดบันทึกการกระทำใดๆ ของพนักงานสอบสวนที่จะส่งผลกระทบต่อทางลบทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชนที่ต้องหาๆ ขณะสอบสวนและคัดค้านการปฏิบัติงานโดยมิชอบของพนักงานสอบสวน และนักจิตวิทยามีบทบาทตามป.วิ.อาญา มาตรา 133 ตรี เข้าร่วมในการถามปากคำเด็กตามหลักการที่จะต้องมีผู้ที่เข้าใจและสามารถถามคำถามเด็กได้ เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ทางด้านจิตวิทยาเด็ก จึงสามารถเข้าใจและเลือกใช้คำถาม และรับฟังคำตอบของเด็กได้ดีกว่าพนักงานสอบสวน

ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพแสดงแนวทางการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคำพิเคราะห์เกี่ยวกับยาเสพติด ในชั้นสอบสวน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ได้ตั้งแผนภาพหน้า 149

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3 แนวทางการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

ทัศนคติเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชน

การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนของพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่จะสังเกตพบว่ามีสาเหตุที่เด็กและเยาวชนไปกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่สำคัญมาจากลักษณะของครอบครัว รวมไปถึงการคบเพื่อน และเนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นวัยรุ่นที่อยู่ในวัยที่อยากรู้อยากลอง ซึ่งสามารถสรุปสาเหตุเชิงใจที่ทำให้เยาวชนทั้ง 3 กรณี เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มาจาก 2 ประการหลัก คือ

1) ขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมอย่างใกล้ชิดจากคนในครอบครัวเยาวชนที่ต้องหากรณีที่ 1 นายแมน และเยาวชนที่ต้องหากรณีที่ 2 นางสาวออม ไม่ได้ศึกษาต่อและยังไม่ได้มีอาชีพหรือทำงานประจำ ซึ่งบิดามารดาของทั้งสองกรณีจำเป็นต้องออกไปทำงานรับจ้างนอกบ้านจึงไม่มีเวลาควบคุมดูแลหรือติดตามพฤติกรรมของบุตรอย่างใกล้ชิด ซิดซึ่งเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีการควบคุมสังคมของเทวิส เฮอร์ชีย์ Travis Hirchi(1969) ซึ่งกล่าวถึงผลของปฏิสัมพันธ์ทางครอบครัว

สภาพครอบครัวรวมถึงรูปแบบความสัมพันธ์ครอบครัวที่มีปัญหาหรือมีความบกพร่อง จะทำให้ขาดความใกล้ชิดผูกพันและขาดความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนดังเช่น เกรียงศักดิ์ ซื่อเลื่อม (2551: 145-146) ได้กล่าวถึงสาเหตุหรือเงื่อนไข ที่ทำให้เด็กและเยาวชนเสพยาเสพติดว่าสาเหตุจากครอบครัว เช่น บุคคลในครอบครัวติดยาเสพติด พ่อแม่ไม่เข้าใจลูกและสภาพครอบครัวที่แตกแยกนั้นจะทำให้เด็กหรือเยาวชนขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมในทางที่ดี ทำให้มีโอกาสไปคบหาใกล้ชิดกับเพื่อนมากกว่า

2) การคบหาสมาคมกับเพื่อนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเยาวชนที่ต้องการหาฯ กรณีที่ 1 นายแมนได้เห็น รับทัศนคติ และเรียนรู้ที่จะค้ายาเสพติดจากเพื่อนที่คบหากัน ส่วนเยาวชนที่ต้องการหาฯ กรณีที่ 2 นางสาวอมซึ่งให้การปฏิเสธนั้นถูกจับกุมขณะอยู่กับเพื่อนที่คบหาสมาคมกัน ซึ่งมียาเสพติดไว้ในครอบครอง การคบหาสมาคมกับเพื่อนผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบนหรือยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นจะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการใช้เหตุผลตลอดจนทัศนคติเกี่ยวกับการกระทำผิด ตามแนวคิดทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Associations Theory) ของ ซัทเทอร์แลนด์ (สุริย์ กาญจนวงศ์ และคณะ, 2549: 22) ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้เยาวชนใช้สารเสพติด คือ การถูกชักชวนจากเพื่อนสนิทที่กำลังติดยาหรือค้ายาเสพติดอยู่และเยาวชนที่มีบุคลิกภาพอ่อนแอ เอาเพื่อนเป็นที่พึ่ง ทำให้ถูกหลอกลวงในรูปแบบต่างๆ ดังนั้นสภาพแวดล้อมเดิมจึงมีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำอีกหลังจากถูกดำเนินคดีหรือหาช่องทางกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ในภายหลัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ โวล (Volk, 2006) ที่พบว่าสาเหตุของการกลับมาเสพยาซ้ำของเยาวชนซึ่งอยู่ระหว่างการคุมประพฤติ และได้รับการบำบัดว่า การละเลยจากครอบครัวและชุมชนมีผลต่อการใช้และการระบาดของยาเสพติด ชุมชนที่เพิกเฉยไม่ร่วมมือในการส่งข่าวสารให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ ทำให้เด็กไม่ได้รับการดูแลตามแนวทางที่ถูกต้อง

2.2 สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

2.2.1 การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหลังถูกจับกุมตัว

การเตรียมการสอบสวนเด็กและเยาวชนมีความล่าช้า เนื่องจากพนักงานสอบสวนต้องดำเนินการหลายอย่างตามสภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหา เช่น การตรวจร่างกายและเก็บหลักฐานเบื้องต้นเพื่อนำไปตรวจพิสูจน์ ในบางกรณีผู้จับกุมแจ้งอายุเด็กหรือเยาวชนผิด ว่ามีอายุเกิน 18 ปี และหากพบว่าผู้ต้องหาในให้การว่าอายุยังไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์ ต้องพิสูจน์อายุก่อนที่จะดำเนินการสอบสวนเพื่อให้ปฏิบัติตามขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จึงเป็นเช่นเดียวกับที่ ทนงศักดิ์ ดุลยกาญจน์ และพรรณพิไล พาหุสังจะลักษณ์ (2547: 16) กล่าวว่าพนักงานสอบสวนต้องนำเด็กหรือเยาวชนนั้นตรวจร่างกายที่

โรงพยาบาลอย่างละเอียดเพื่อยืนยันอายุที่แท้จริงก่อน อย่างไรก็ตามทำให้เสียเวลามากก่อให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการสอบสวน

1) การแจ้งบุคคลเข้าร่วมในการถามปากคำ

พนักงานสอบสวนจะนำตัวเด็กและเยาวชนไปที่ห้องควบคุม ซึ่งจัดแยกส่วนออกจากผู้ใหญ่ พนักงานสอบสวนมีการแจ้งการจับกุมนั้นไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจ และแจ้งการจับกุมไปยังบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอยู่ด้วยโดยไม่ชักช้าเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 50

2) การจัดให้มีสหวิชาชีพ และบุคคลที่เด็กร้องขอต่อพนักงานสอบสวนให้อยู่ด้วย

เบื้องต้นพนักงานสอบสวนติดต่อพนักงานอัยการและนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ให้มาเข้าร่วมสอบสวนนั้นเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(5) ซึ่งปัจจุบันพบว่าพนักงานอัยการไม่ได้เข้าไปร่วมในชั้นสอบสวนในคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาคิดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เนื่องจากมีข้อบัญญัติในพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 มาตรา 139 ว่าในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันควรไม่อาจรอพนักงานอัยการเข้าร่วมในการทำสำนวนสอบสวน พนักงานสอบสวนสามารถทำสำนวนต่อไปได้ โดยให้บันทึกเหตุที่ไม่อาจรอพนักงานอัยการไว้ในสำนวน ซึ่งถือว่าเป็นการทำสำนวนที่ชอบด้วยกฎหมาย สำหรับทนายความนั้นส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ติดต่อให้เด็กและเยาวชนที่ต้องการ ซึ่งเด็กและเยาวชนที่ต้องการหากจะไม่ทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่หรือความสำคัญของบุคคลเหล่านั้นรวมถึงความสำคัญในสิทธิของตน อย่างไรก็ตามจะมีเฉพาะทนายความที่พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องติดต่อให้มาให้คำแนะนำและคำปรึกษากฎหมายต่างๆแก่เด็กหรือเยาวชนที่ต้องการซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 83 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ตรี วรรคหนึ่ง อย่างไรก็ตามพบว่าบทบาทของทนายความเป็นเพียงแคบุคคลที่เข้าร่วมฟังการสอบสวนจึงสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37(ง) ซึ่งกำหนดการมีทนายความนั้นไว้เพื่อให้ความช่วยเหลือหากเกิดการถูกลิดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะแย้งอย่างเหมาะสมโดยพลัน อย่างไรก็ตามสภาพการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีเฉพาะทนายความไว้คอยให้คำปรึกษาทางกฎหมาย อย่างไรก็ตามทนายไม่มีบทบาทในการให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชนเท่าที่ควร ประกอบกับการที่ไม่มีพนักงานอัยการและนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมฟังการสอบสวนนั้นจึงไม่เป็นลักษณะการเข้าร่วมเพื่อการประสานความคุ้มครองสิทธิประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนที่ต้องการในระหว่างการสอบสวน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องการคุ้มครองเด็กในการ

สอบปากคำชั้นสอบสวนคดีอาญาของสมสิทธิ์ จันทกุล (2545: ง) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการคุ้มครองเด็กในการสอบสวนปากคำชั้นสอบสวนคดีอาญา คือ พนักงานสอบสวนไม่รู้จิตวิทยาในการตั้งคำถามเด็ก ในชั้นบันทึกวิดีโอเทป และในการสอบปากคำเด็กนั้น พนักงานสอบสวนยังใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม ทำให้เด็กรู้สึกอึดอัดที่จะให้ปากคำ

อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนจะไม่ร้องขอให้มိสทริซาชิฟ แต่จะร้องขอให้บิดามารดา ญาติพี่น้องหรือบุคคลที่ใกล้ชิดให้เข้าร่วมฟังการสอบสวน ซึ่งพบว่าเยาวชนที่อ่านเขียนหนังสือไม่ค่อยถนัดจะเกรงกลัวเรื่องการพิสูจน์ข้อกล่าวหา และการที่ไม่ทราบแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจทำให้เกิดความรู้สึกหวาดระแวง และวิตกกังวลว่าจะถูกดำเนินคดีในอัตราโทษสูง การจัดให้มีบุคคลที่เด็กร้องขอหรือไว้วางใจให้มาเข้าร่วมฟังการสอบสวนจึงมีความสำคัญและสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง ตามที่ ฌรงค์ ใจหาญ (2543: 362) ได้กล่าวไว้ว่า เพื่อป้องกันมิให้เด็กรู้สึกตื่นเต้นและลดความตื่นเกรียตอันเกิดจากการต้องให้อัยคำต่อหน้าคนที่ตนไม่คุ้นเคย สำหรับบุคคลที่เด็กร้องขอหากเด็กหรือเยาวชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ที่กระทำผิดมักจะให้ความร่วมมือในการเดินทางมาร่วมมือในการสอบสวนเป็นอย่างดี ซึ่งอาจมีความล่าช้าบ้างในเรื่องของการเข้าร่วมสอบสวนที่พร้อมเพียงกันของแต่ละฝ่าย อย่างไรก็ตามการจัดให้มีมิสทริซาชิฟ และบุคคลที่เด็กร้องขอในการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต่องานนั้นยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ใกล้ชิดของเด็กและเยาวชนด้วย

3) การกำหนดสถานที่ถามปากคำ

สถานที่ใช้สำหรับการสอบสวนในคดีที่มีการติดต่อให้มีมิสทริซาชิฟเข้าร่วมการสอบสวนนั้นจะเป็นไปตามข้อตกลงของสทริซาชิฟว่าจะใช้สถานที่ใด ซึ่งส่วนใหญ่จะไปสอบสวนที่สถานพินิจ เนื่องจากจะมีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์สำหรับบันทึกวิดีโอไว้เป็นหลักฐานมากกว่า แต่หากสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด พนักงานสอบสวนจะใช้ห้องทำงานซึ่งจะมีการแบ่งส่วนเป็นห้องเล็กๆ ห้องหนึ่งแต่ไม่มีประตูปิดและไม่มีมิดชิดเท่าที่ควร หากสอบสวนในวันและเวลาราชการก็จะทำให้มีเสียงรบกวน หรือทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความอายได้ และเนื่องจากส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ถามปากคำเด็กและเยาวชนเอง ดังนั้นจึงไม่มีการแบ่งแยกสัดส่วนหรือจัดที่นั่งที่แยกไม่ให้เด็กเห็นพนักงานสอบสวน เนื่องจากรูปแบบในการจัดสถานที่สำหรับการสอบสวนไม่มีรูปแบบตายตัวและมีลักษณะไม่เป็นความลับ ไม่สมบูรณ์ตรงตามที่กฎหมายกำหนดว่าต้องกระทำเป็นส่วนในที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน ตามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง

2.2.2 การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาระหว่างการสอบสวน

1) การสอบสวน

การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนที่ต้องหา โดยส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ถามปากคำหรือสอบสวนเด็กและเยาวชนเอง และมีเฉพาะทนายความและบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่เด็กและเยาวชนร้องขอมาร่วมฟังการสอบสวนเท่านั้น ซึ่งปัจจุบันกรณีการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีอาญาเสพคดีนั้นพบว่าพนักงานอัยการจะไม่ได้มาเข้าร่วมในชั้นสอบสวน ทั้งนี้เนื่องจากคดีไม่มีความยุ่งยาก ไม่กระทบกับเด็กและเยาวชนเท่ากับคดีเด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหาเกี่ยวกับเพศ คดีทำร้ายร่างกายหรือในคดีที่มีอัตราโทษสูง ซึ่งตามข้อบัญญัติในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2550 ซึ่งพนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคท้าย โดยหมายเหตุไว้ว่าไม่อาจรอสหวิชาชีพ เพื่อไม่ให้การดำเนินการสอบสวนมีความล่าช้า เนื่องจากกระบวนการสอบสวนที่ล่าช้ามีผลต่อคำให้การของเด็กและเยาวชนนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณพิไล พาหุสัจจะลักษณ์ (2545: ง) เนื่องจากเด็กและเยาวชนจะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายไม่อยากจะปากคำหรือบางครั้งไม่ใส่ใจกับประเด็นที่ถูกซักถาม ดังนั้นจึงเป็นอุปสรรคทำให้พนักงานสอบสวนต้องอาศัยความพยายามในการสอบสวนมากขึ้นเช่นเดียวกับผลการวิจัยของสมสิทธิ์ จันทกุล (2545 : ง) ประกอบกับรายละเอียดของการสอบสวนคดีอาญาเสพคดีมีจำนวนมากและมีความซับซ้อนเพื่อสอบหาผู้เกี่ยวข้องหรือร่วมกระบวนการกระทำผิดนั้นด้วย ซึ่งพบว่าการสอบสวนปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ถามปากคำเด็กและเยาวชนเอง จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวนเด็กและเยาวชนได้ ดังเช่นงานวิจัยของ พรรณพิไล พาหุสัจจะลักษณ์ (2545 : บทคัดย่อ) พนักงานสอบสวนไม่นำหลักจิตวิทยาในการตั้งคำถามมาใช้กับเด็ก ทำให้เด็กเกิดความกดดันและความเครียดในการตอบคำถาม สภาพแวดล้อมขาดความสงบในการสอบปากคำ และการที่ไม่มีพนักงานอัยการ รวมทั้งนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ มาร่วมเข้าฟังการสอบสวนนั้นช่วยให้ขั้นตอนการดำเนินการสอบสวนมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามทำให้เกิดการสอบสวนซ้ำซากหลายครั้ง โดยเฉพาะกรณีที่ปฏิเสธข้อกล่าวหาซึ่งพบจากการศึกษาเด็กและเยาวชนที่ต้องหากรณีที่ 3 นางสาวหญิง เนื่องจากพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องสอบปากคำเพิ่มเติมในแน้ชัดสำหรับสรุปสำนวนส่งอัยการจึงต้องเข้าไปทำการสอบปากคำถึง 4 ครั้ง ดังนั้นการดำเนินตามขั้นตอนที่มีความรวดเร็วขึ้นนั้นเป็นสิทธิที่เด็กและเยาวชนที่ต้องหาจะได้รับตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 แต่ขัดแย้งกับแนวทางของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(5) ที่มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันการถามปากคำที่ซ้ำซ้อน

กรณีที่มิสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบสวน และให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคม

สงเคราะห์เป็นผู้ถามปากคำเด็กและเยาวชน พบว่าบางครั้งที่คำถามยังไม่ตรงประเด็นหรือไม่ชัดเจน ประกอบกับรายละเอียดของการสอบสวนคดียาเสพติดมีมากและมีความซับซ้อนเพื่อสอบหาผู้เกี่ยวข้องหรือร่วมกระบวนการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นด้วย ไม่เข้าใจหรือไม่มีความรู้ในประเด็นการสอบสวนนั้นเป็นผลทำให้เกิดเป็นอุปสรรคต่อการสอบสวน และกระบวนการสอบสวนที่ล่าช้าจะมีผลต่อคำให้การของเด็กและเยาวชน เนื่องจากเด็กจะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายไม่อยากจะปากคำ

2) การบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ

พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าว ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่20) พ.ศ. 2542 มาตรา 139 ซึ่งบางครั้งหรือบางสถานที่จะมีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์ที่แตกต่างกัน เช่น หากสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ปัจจุบันไม่เคร่งครัดเหมือนอย่างเคย โดยจัดเฉพาะการแยกเด็กและเยาวชนออกจากการสอบปากคำผู้ใหญ่ แต่ไม่ได้คำนึงถึงรูปแบบในการจัดสถานที่สำหรับการสอบสวนซึ่งอาจไม่มีรูปแบบตายตัวและมีลักษณะไม่เป็นความลับ ไม่สมบูรณ์ตรงตามที่กฎหมายกำหนดว่าต้องกระทำเป็นส่วนหนึ่งที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน ตามมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง คือพนักงานสอบสวนจะใช้ห้องทำงานซึ่งจะมีการแบ่งส่วนเป็นห้องเล็กๆ ห้องหนึ่งแต่ไม่มีประตูปิดและไม่มิดชิดเท่าที่ควร ทำให้มีเสียงรบกวนจากรอบข้าง หรือทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความอายน่า ดังนั้นซึ่งทำให้ได้เทปบันทึกที่ไม่มีคุณภาพ เมื่อศาลนำไปเปิดฟังพบว่าได้ยินเสียงคำให้การของเด็กและเยาวชนไม่ชัดเจนและไม่มีความมีประสิทธิภาพ จึงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ นอกจากนั้นงานวิจัยของสมสิทธิ์ จันทกุล (2545: ง) และเดนเซอร์ (Denzer, 2004) ที่พบว่าในชั้นบันทึกวิดีโอเทป ในการสอบปากคำเด็กนั้น พนักงานสอบสวนยังใช้วิธีการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม ทำให้เด็กรู้สึกอึดอัดที่จะให้ปากคำ สถานที่สอบสวนยังมีลักษณะไม่เหมาะสมเพียงพอ โดยยังไม่มีการจัดสถานที่ให้เป็นพิเศษแยกเป็นส่วน เนื่องจากขาดงบประมาณ และการขาดความร่วมมือในการสอบสวนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) การกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง

ชั่วโมง

พบว่าส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนไม่สามารถสอบสวนเด็กหรือเยาวชนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง สอดคล้องกับงานวิจัยของ แคน กองแก้ว (2544: ง) เนื่องด้วยแนวทางการดำเนินการในระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาในบางคดีพนักงานสอบสวนไม่สามารถสอบสวนเด็กหรือเยาวชนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง และต้องทำเรื่องส่งตัวเด็กเข้าไปควบคุมอยู่ในสถานพินิจซึ่งระหว่างนั้นจะต้องอยู่ร่วมกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาฯ คดีอื่นๆ จึงมีความเสี่ยงต่อการคบ

หา การรับทัศนคติ และการเรียนรู้จากเด็กและเยาวชนบางคนมีประสบการณ์ถูกดำเนินคดีและมีความรู้สึกในทางลบ ซึ่งจะแนะแนวทางที่ผิดๆ สำหรับการปฏิบัติที่ไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ จึงเกิดเป็นอุปสรรคต่อการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนต่อไปนั่นเอง

4) การควบคุมตัวระหว่างสอบสวน

กรณีของเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับผู้ใหญ่ พนักงานสอบสวนจะมีการแยกตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนออกมาสอบสวนต่างหาก หรือระหว่างที่รอการสอบสวน พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กและเยาวชนไปพักที่ห้องควบคุมโดยไม่让孩子และเยาวชนถูกรบกวน นั้นเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 54 และ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37 อย่างไรก็ตามขณะควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องหาในชั้นสอบสวนจนกระทั่งนำตัวส่งสถานพินิจพบว่า เด็กและเยาวชนอยู่ในสภาพที่ถูกจับใส่กุญแจมือ ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 68 ที่ห้ามใช้เครื่องพันธนาการกับเด็กและเยาวชนซึ่งเช่นเดียวกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37(ค) และข้อ 40(1) ที่กำหนดว่าต้องปฏิบัติต่อเด็กทุกคนด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพ ทั้งนี้ เพราะเกรงว่าจะทำให้เด็กเกิดความอับอายว่าถูกประจาน ทำให้รู้สึกว่าตนเองเป็นคนชั่วร้าย เป็นที่รังเกียจของสังคม ทำให้ยากแก่การกลับตัว อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องใส่กุญแจมือแก่เด็กและเยาวชนที่ต้องหาเนื่องจากว่ามีการพิจารณาถึงความเสี่ยงต่อการหลบหนีของเยาวชนที่ต้องหา ดังนั้นการใช้กุญแจมือจึงเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุดังกล่าวและไม่ให้ปัญหาเกี่ยวกับการนำจับกุมตัวในภายหลัง

หากเด็กถูกส่งไปควบคุมตัวที่สถานพินิจโดยให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้พิจารณาการประกันตัวออกไป เป็นการลดรอนสิทธิเสรีภาพและเป็นผลร้ายแก่เด็กหรือเยาวชนยิ่งกว่าผู้ใหญ่ เพราะภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมงดังกล่าวเด็กหรือเยาวชนไม่ได้รับสิทธิขอล่องตัวชั่วคราว สอดคล้องกับงานวิจัยของกอบพร พัฒนอมร (2548: ง) และเกิดความไม่เท่าเทียมกันจากการถูกควบคุมตัวไม่ควบคุมตัวอันเนื่องมาจากการประกันตัวระหว่างรอการพิจารณาในชั้นศาล และเนื่องจากสภาพแวดล้อมในสถานแรกรับนั้นมีทั้งเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหลายๆคดีเข้ามาอยู่รวมกันจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวเข้าหากัน ดังนั้นการปรับตัวเข้าหากันนั้นมีผลทำให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสคบหา เรียนรู้ทัศนคติซึ่งกันและกัน และจะก่อให้เกิดผลเสียโดยเฉพาะทัศนคติในเชิงลบต่อสังคมและกฎหมาย ซึ่งจะทำให้เสี่ยงต่อการกระทำผิดในรูปแบบต่างๆต่อไป ซึ่งงานวิจัยของสุรีย์ กาญจนวงศ์ และคณะ (2549: 29) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนมีด้วยกันหลายสาเหตุ เป็นต้นว่าสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อม สาเหตุมาจากครอบครัว ตัวอย่าง

สาเหตุหนึ่งมาจากการตีตราของสังคม โดยเมื่อเด็กและเยาวชนเข้าไปอยู่ในกระบวนการยุติธรรมแล้วเกิดความรู้สึกเป็นลบต่อทุกอย่าง เมื่อเด็กและเยาวชนพ้นออกไปจึงมีความรู้สึกต่อต้านสังคม การกระทำความผิดอีกครั้งจึงรุนแรงโดยกฎระเบียบของสังคมไม่อาจยับยั้งแรงต่อต้านสังคมนี้ได้

5) การควบคุมการเผยแพร่ข่าว

การคุ้มครองเกี่ยวกับการเอาเด็กหรือเยาวชนไปแพร่ภาพหรือโฆษณา โดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 47 ตามมาตรา 79 และในการโฆษณาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ยังมีห้ามไว้ตามมาตรา 93 ว่า ห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูปหรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด หรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนหรือพนักงานสอบสวน หรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุลของเด็กและเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความ เปิดเผยประวัติการกระทำความผิดหรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น การควบคุมสื่อจะเป็นเรื่องของการสงวนนาม ไม่ให้เกิดเป็นข้อสังเกตแก่ตัวเด็กหรือเยาวชนอย่างไรก็ตามพบว่าเกิดช่องว่างเกี่ยวกับการเข้ามาทำข่าวจากสื่อต่างๆ ในช่วงระหว่างที่เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจกำลังถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐาน จึงทำให้ไม่ได้มีการควบคุมบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาถ่ายภาพไปประกอบการทำข่าว หรือข้อมูลเกี่ยวกับการสอบสวนและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสมเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดผลกระทบทางลบต่อความรู้สึกเยาวชนที่ต้องการหา จึงทำให้เกิดผลกระทบทางลบต่อความรู้สึกเยาวชนที่ต้องการหา ซึ่งพบในกรณีศึกษาเด็กและเยาวชนที่ต้องการหา กรณีที่ 3 หลังจากที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ควบคุมตัวและแจ้งข้อกล่าวหาและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐาน และตรวจสอบภายในห้องอย่างละเอียด ขณะเดียวกันมีผู้สื่อข่าวจำนวนมากเข้ามาถ่ายภาพไปประกอบการทำข่าว ในช่วงเวลานั้นนางสาวหญิงรู้สึกตกใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ประกอบกับมีผู้สื่อข่าวมาถ่ายรูปตนเป็นจำนวนมาก และเหนื่อยล้าเนื่องจากต้องอยู่รอเจ้าหน้าที่ดำเนินการเก็บหลักฐานและถ่ายภาพเป็นเวลานานกว่าคืนหนึ่ง จึงได้นำตัวมาเพื่อสอบสวนที่ บข.ปส.1

6) การดำเนินการระหว่างการประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราว

หลังจากที่พนักงานสอบสวนควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาไว้เพื่อสอบปากคำ หากเกิน 24 ชั่วโมง พนักงานสอบสวนต้องนำตัวเด็กและเยาวชนมาควบคุมตัวไว้ที่สถานพินิจนั้นเป็นไปตามแนวทางการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมและสิทธิตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 50 ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 9(1) ที่มุ่งหมายเพื่อมิให้เด็กต้องถูกแยกจากบิดามารดาในระหว่างสอบสวน ซึ่งเด็กและเยาวชนจะได้รับสิทธิการปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักประกันหรือไม่มีหลักประกันก็ได้ แต่จะ

ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการปราบปรามปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน เนื่องจากหลังจากการที่ได้รับการประกันตัวไปแล้ว พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมหรือติดตามพฤติกรรมความเสี่ยงต่างๆ อีก ดังเช่นงานวิจัยของเฉลิมพงษ์ คณะทอง (2550: ง) ที่พบว่า คดียาเสพติดเป็นคดีที่เกี่ยวข้องการใช้เทคนิควิธีสำหรับการปราบปรามและจับกุม การสอบสวนคดียาเสพติดของตำรวจท้องที่ในบางคดีนั้นยังมีอิทธิพลในด้านต่างๆ อาจจะมีผลกระทบกระเทือนทำให้การสอบสวนไม่สามารถขยายผลไปถึงตัวการหรือนายทุนผู้อยู่เบื้องหลังได้ ในขั้นการสืบสวนพยานหลักฐานเพื่อเอาผิดในระหว่างนั้นย่อมจะส่งผลกระทบต่อตัวผู้ต้องหาโดยเฉพาะผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่20) พ.ศ.2542 ซึ่งได้ระบุวิธีพิจารณาความอาญาที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนอย่างชัดเจน

2.2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน

หลังการถูกจับกุม

มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดงบประมาณที่ไม่คล่องตัวคือ เนื่องจากการที่รับสอบสวนทั่วราชอาณาจักรหาก ว่าเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่เขตกรุงเทพมหานคร จะต้องนำตัวไปสอบสวนตามที่ทำการจังหวัดภูมิลำเนาที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ ซึ่งพนักงานสอบสวนต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัวให้ก่อนและอาจจะมีจำนวนน้อยบ้างมากบ้างแต่เมื่อทำเรื่องเบิกจ่ายจะพบว่ามีความล่าช้าไม่สะดวกเท่าที่ควร

การปฏิบัติงานหลังจากที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมตัวและเดินทางมาที่กลุ่มงานสอบสวนและตรวจสอบทรัพย์สิน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 นั้น ข้อจำกัดในการปฏิบัติงานจะเกี่ยวข้องกับระยะเวลาที่จำกัดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้สอบสวนได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมงเนื่องจากจะเกี่ยวกับการที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายทำให้ต้องอาศัยระยะเวลาในการที่จะเข้าร่วมปฏิบัติงานอย่างพร้อมเพรียงกัน และแต่ละหน่วยงานอยู่แยกกัน

การประสานงานกับสาขาวิชาการติดต่อทนายความ หรือเมื่อเด็กและเยาวชนว่าต้องการให้มีผู้เข้าร่วมการสอบสวนนั้น หากผู้เกี่ยวข้องไม่ให้ความร่วมมือไม่เห็นความสำคัญของกระบวนการสอบสวนนี้ก็จะทำให้การที่จะมาเข้าร่วมเกิดความล่าช้า

การควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหลังถูกจับกุมตัวจำเป็นต้องให้เด็กและเยาวชนอยู่ในสภาพที่ถูกจับใส่กุญแจมือตั้งแต่หลังจากที่ถูกจับกุมจนกระทั่งนำตัวส่งสถานพินิจ ซึ่งเป็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องใส่กุญแจมือแก่เด็กและเยาวชนที่ต้องหาเนื่องจากว่ามีกรณีพิจารณาถึง

ความเสี่ยงต่อการหลบหนีของเยาวชนที่ต้องการ ดังนั้นการใช้กฎหมายจึงเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุดังกล่าวและไม่ให้ปัญหาเกี่ยวกับการนำจับกุมตัวในภายหลัง

ระหว่างสอบสวน

การที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ค่อยประสพการณ์ดังนั้นเมื่อถูกจับกุมเข้ามาดำเนินการสอบสวนแล้วจึงมักจะไม่น่าทราบถึงขั้นตอนและความสำคัญในการมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆจึงไม่ต้องการให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมฟังการสอบสวนปากคำ ทำให้เป็นข้อจำกัดในแนวทางที่ต้องการให้มีสหวิชาชีพไว้เพื่อเข้าร่วมคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในระหว่างดำเนินการสอบสวน

ปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะมีโอกาสไปเข้าร่วมการสอบปากคำเฉพาะในคดีความผิดทางเพศ ทำร้ายร่างกาย และคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ส่วนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะไม่ได้ไปเข้าร่วมในการสอบสวนเด็กและเยาวชนแล้ว ซึ่งพนักงานสอบสวนบางส่วนยังเห็นด้วยในการที่จะต้องให้นักจิตวิทยามาร่วมสอบปากคำเด็กและเยาวชนก็จะจัดให้มีสหวิชาชีพเลยในกรณีที่เห็นสมควร

การให้ประกันตัวเด็กและเยาวชนเป็นไปตามแนวทางการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา ในกระบวนการยุติธรรม แต่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการปราบปรามปัญหาอาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชน คือเกิดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ เนื่องจากหลังจากการที่ได้รับการประกันตัวไปแล้ว พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมหรือติดตามพฤติกรรมความเสี่ยงต่างๆ อีกทั้งแม้จะเป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติก็ตามด้วยข้อจำกัดด้านภาระงานที่มากมายจุดนี้จึงเป็นช่องว่างให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกลับไปสภาพแวดล้อมเดิมที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดอีกหรือหาช่องทางกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ในภายหลัง

2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาดีความคิดเกี่ยวกับยาเสพติด

จากการศึกษากระบวนการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาดีความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดพบแนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาดีความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน และแนวทางการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ดังนี้

2.3.1 ด้านการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาดีความคิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1) สนับสนุนแนวทางของกฎหมาย พระราชบัญญัติที่มีอยู่ขณะนี้ กล่าวคือ มีพนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่า แนวทางการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาดีความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น การสอบสวนที่จะให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดขณะนี้คือการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตามหากพบ

ปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ต้องหาที่ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปก่อน อย่างเช่น พ.ต.ท. แก้ว กล่าวว่า

“การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาจุดนี้เป็นเรื่องของกฎหมายที่กำหนดซึ่งเราต้องทำความเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างในการสอบสวนเด็กเยาวชนที่อายุไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์ ที่เน้นกระบวนการขั้นตอนที่มากมายนั้นเพื่อคุ้มครองสิทธิไม่ให้เด็กและเยาวชนไม่ได้รับผลกระทบนั้น แต่หากในทางปฏิบัติบางครั้งในจุดที่เป็นปัญหานั้นหากสามารถหลีกเลี่ยงได้ หรือตัดทอนบางอย่างได้ก็จะพยายามทำให้ลงตัวมากที่สุด”

พนักงานสอบสวนเห็นด้วยกับแนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำผิด ถึงแม้เด็กจะกระทำความผิดจริงก็ควรระวังเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ในชั้นสอบสวนไม่ให้ไปกระทบจิตใจต่อเด็กและเยาวชน ดังนั้นแนวทางการสอบสวนที่สามารถคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคือทำตามข้อกำหนดของกฎหมายอย่างเต็มที่ ถึงแม้จะพบข้อจำกัดและอุปสรรคบ้างก็ตาม ส่วนการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยการสนับสนุนการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุคือในฐานะที่เป็นพนักงานสอบสวนคือ

“อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนในช่วงการสอบสวน หรือพูดคุยกับผู้ปกครอง ถึงปัญหาสาเหตุเกี่ยวกับการกระทำผิดบ้าง ซึ่งในส่วนตัวข้าพเจ้าเองก็ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนและเขียนเป็นบทความวิชาการไว้สำหรับเพื่อแพร่ตามหน่วยงานต่างๆ หรือไว้เป็นข้อมูลสำหรับการอบรมให้ความรู้แก่เด็กเยาวชนบ้างตามโอกาสต่างๆ”

พ.ต.ท.ธรรมนิยม

ในกรณีที่ให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมการคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะที่เป็นผู้ต้องหา แนวทางที่จะคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ดีที่สุดคือการมีทนายความไว้ช่วยเป็นที่ปรึกษากฎหมายและตรวจบันทึกการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ส่วนของพนักงานอัยการนั้นคงจะทำหน้าที่ฝ่ายเดียวกับพนักงานสอบสวนซึ่งสอบสวนหาข้อเท็จจริงและพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายใดหากเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่ตามขั้นตอนของกฎหมาย ได้อย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์สูงสุดในการแก้ไขพฤติกรรมแก่เด็กและเยาวชนที่หลงกระทำความผิด ก็จะถือได้ว่าเป็นแนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนผู้ต้องหานั่นแล้ว

2) การควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องหาที่มีการใส่กุญแจมือเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ว่าจะเป็นฝ่ายจับกุมหรือพนักงานสอบสวนนั้นควรมีการพิจารณาถึงความ

เหมาะสมหรือควรปรับปรุงรูปแบบไม่ให้มีลักษณะที่ใช้เครื่องพันธนาการ ทั้งนี้เนื่องจากว่าเด็กและเยาวชนยังเป็นผู้ด้อยประสบการณ์ถึงแม้จะตกเป็นผู้ต้องหาหรืออาจเป็นผู้กระทำผิดจริงก็ควรได้รับการปฏิบัติที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทางจิตใจ และเป็นการปฏิบัติตามแนวทางของกฎหมายไทยและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กด้วยที่ไม่นิยมให้ใช้เครื่องพันธนาการกับเด็กขณะตกเป็นผู้ต้องหา ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงผลกระทบจากการใช้กุญแจมือกับเด็กและเยาวชนในอายุและข้อหาต่างๆ หรือความเสี่ยง รวมทั้งความจำเป็นต่างๆ ในการใส่กุญแจมือกับเด็กและเยาวชนให้ชัดเจนเพื่อวางมาตรการหรือแนวทางการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ต้องหาหลังจากถูกจับกุมตัวกระทั่งควบคุมตัวมาสอบสวนได้อย่างเหมาะสม

3) ควรมีลดกระบวนการบางอย่างให้สอดคล้องกับเวลาที่กำหนดสำหรับการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ทำการสอบสวน เพื่อไม่เกิดความกดดันในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง จะเป็นลดการเวลาการดำเนินการในการที่ต้องนำตัวเด็กส่งสถานพินิจในกรณีที่มีการสอบสวนไม่สามารถแล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง ซึ่งมักจะพบข้อจำกัดที่ไม่สามารถควบคุมหรือกำหนดให้สามารถดำเนินการต่อได้ โดยพนักงานสอบสวนส่วนหนึ่งสนับสนุนให้มีการลดขั้นตอนในการประสานงานสหวิชาชีพหลายๆฝ่ายลงให้เหลือเฉพาะทนายความ จะสามารถทำให้กระบวนการขึ้นสอบสวนมีความรวดเร็ว และยังคงมีความเป็นธรรมชาติ เนื่องจากทนายความเป็นผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาค่อยผดุงความยุติธรรมแก่เด็กและเยาวชนผู้ต้องหา นั้นๆอยู่ ประกอบกับการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดกับเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหา นั้น ในเรื่องของประเด็นการสอบสวนนั้นไม่กระทบต่อจิตใจของเด็กมากเช่นกับคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือควรมีการพิจารณาเรื่องการกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง ประกอบกับการประสานงานให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมการสอบสวน เนื่องจากว่าพบข้อจำกัดในการปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ ซึ่งโดยรวมแล้วพบว่าแนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนผู้ต้องหานั้นในทางปฏิบัตินั้นเป็นอุปสรรคต่อการสอบสวน ซึ่งจะทำให้เด็กหรือเยาวชนได้รับผลกระทบจากขั้นตอนการดำเนินมากกว่าได้รับการคุ้มครองนั้นๆ และยังมีส่วนทำให้เด็กหรือเยาวชนไม่รู้สิทธิสำนึกต่อการกระทำผิดของตน

4) ควรจัดให้มีสถานที่ที่มีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์ และเป็นศูนย์กลางระหว่างหลายๆหน่วยงานเพื่อให้ พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ รวมถึงพนักงานสอบสวนสามารถเดินทางมาได้สะดวกและรวดเร็วมากที่สุด หรือหากต้องสอบสวนที่กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 นั้นควรมีการจัดห้องสำหรับสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่มีเป็นสัดส่วนสมบูรณ์ตามกฎหมายระบุไว้คือ อย่างน้อยควรจะปราศจากบุคคลผู้ไม่เกี่ยวข้องและเสียงรบกวน

5) ควรจัดงบประมาณให้มีความคล่องตัวมากขึ้น คือหากแบ่งส่วนสำรองไว้สำหรับดำเนินการกับคดีเด็กหรือเยาวชนจะทำให้ลดอุปสรรคเรื่องความไม่เพียงพอจากค่าใช้จ่ายส่วนตัวเจ้าพนักงานหากต้องสำรองจ่ายก่อนเป็นจำนวนมาก เช่นค่าเดินทางในกรณีอยู่ต่างจังหวัด หรือเนื่องจากต้องรับส่งเด็กและเยาวชนไปดำเนินการหลายๆที่ขณะที่การสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้นตามกระบวนการ เนื่องจากกระบวนการ ขั้นตอนการประสานงานกับหลายฝ่ายในการเก็บรวบรวมหลักฐานในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีมาก ประเด็นนี้พนักงานสอบสวนควรได้รับคำตอบแทนที่เพียงพอเพื่อเป็นกำลังใจในการทำงานและเพื่อให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น เพราะพนักงานสอบสวนต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัวสำหรับดำเนินการต่างๆ ทั้งการเดินทางในการรับส่งเด็กที่ต้องการไปยังสถานพินิจหรือการนำตัวเด็กไปสอบสวนในสถานที่ทำการในเขตภูมิภานา

6) ในกรณีที่พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กไปควบคุมตัวที่สถานพินิจและอยู่ในช่วงของการรวบรวมพยานหลักฐาน คือถ้าครอบครัวเด็กมีหลักทรัพย์ที่จะประกันตัวเด็กไปก็อาจจะไม่ได้รับผลกระทบมากมายนัก แต่สำหรับเด็กที่ครอบครัวไม่มาประกันตัวหรือไม่มีหลักทรัพย์เพียงพอสำหรับมาประกันตัวก็จะได้รับผลกระทบต่อความรู้สึกเนื่องจากการถูกควบคุมตัวในสถานแรกรับมากกว่า การสอบสวนหากเสร็จสิ้นลง เมื่อเด็กผู้ต้องหาให้ปากคำแล้ว ควรให้มีการพิจารณาเรื่องการที่จะควบคุมตัวไว้หรือให้ปล่อยตัวเด็กออกไป โดยไม่ต้องมีการประกันตัว ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในเรื่องของกำลังทรัพย์ของผู้ปกครองเด็ก และลดการจำกัดเสรีภาพของเด็ก ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานสอบสวนทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานซึ่งสำคัญต่อการสรุปสำนวนคดีอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นให้เด็กที่ต้องหาต้องถูกควบคุมตัวไว้เพื่อรอการส่งสำนวนส่งอัยการและศาลพิจารณา

7) หน่วยงานผู้เกี่ยวข้องควรให้ความร่วมมือในการออกเอกสารเพื่อให้พนักงานสอบสวนนำมาเป็นหลักฐานในการสรุปสำนวนส่งอัยการโดยไม่ให้ชักช้า เช่น รายงานการสืบเสาะควรจะมีการกำหนดเวลาที่เร็วยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามขณะเดียวกันเด็กและเยาวชนพึงระลึกถึงสิทธิของตน รวมถึงการที่ผู้ปกครองเข้าใจถึงความสำคัญของการมาเข้าร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นลูกหลานของตน จะทำให้การคุ้มครองสิทธิเด็กมีประสิทธิภาพมากขึ้น

8) พนักงานสอบสวนรวมทั้งสหวิชาชีพควรคำนึงถึงเจตนาของกฎหมายและจะต้องมีความขยันและอดทนต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยต้องคำนึงถึงหลายฝ่ายๆ ทั้งผู้ร่วมงานและเด็กที่ต้องหาหรือผู้ถูกปฏิบัติเป็นสำคัญ

2.3.2 ด้านการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในกลุ่มเด็กและเยาวชน

การสอบสวนดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่ต้องหาของพนักงานสอบสวนเป็น

หน้าที่ของการสอบสวนเพื่อพิสูจน์ถึงความผิดของเด็กและเยาวชนที่ต้องหาที่ได้กระทำผิดไปในแต่ละคดีซึ่งการสอบสวนของกองบังคับตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 จะเป็นการดำเนินการเฉพาะด้านการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งจะมีการเจาะจงลึกลงไปในเรื่องละเอียดในส่วนสำคัญหลัก 2 ประการ คือ การสอบสวนเพื่อโยงใยถึงเครือข่ายของผู้ร่วมกระทำผิดในขบวนการที่เกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อดำเนินการออกหมายจับ หรือเพื่อใช้ในการทำฐานข้อมูลและเป็นแนวทางในการสืบสวนสอบสวนต่อไป และการสอบสวนเพื่อดำเนินการอายัดหรือตรวจสอบทรัพย์สินของผู้กระทำผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นแนวทางการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น โดยตรงแต่อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนกองบังคับตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 มีข้อเสนอแนะถึงแนวทางต่างๆ ได้ดังนี้

1) พนักงานสอบสวนควรดำเนินการที่คุ้มครองสิทธิให้มากที่สุดเพื่อป้องกันความกดดันแก่เด็ก ไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าถูกผลักออกมาจากสังคมและกลับไปกระทำผิดในลักษณะเดิมอีก พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และพยายามอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาและพูดคุยถึงปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่ผู้ปกครองตามโอกาสและความ

“ในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน เรื่องการส่งเสริมป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ณ จุดนี้ทำได้เพียงแค่ให้ข้อมูลที่ได้จากการสอบสวน การสังเกตพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด จากการซักถามถึงสาเหตุการกระทำผิด หากรวบรวมข้อมูลส่วนนี้ไปขยายความน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันปัญหาไม่ให้เด็กและเยาวชนเข้ามายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้มากเลยทีเดียว”

พ.ต.ท. แก้ว

2) การขยายเวลาสำหรับการสอบสวนจะช่วยให้สามารถขยายผลต่อการปราบปรามได้คือ การขยายให้อำนาจพนักงานสอบสวนเด็กและเยาวชนโดยไม่จำกัดให้ภายใน 24 ชั่วโมงนั้น จะช่วยลดการนำตัวเด็กไปควบคุม ณ สถานที่อื่น ซึ่งจะไม่ทำให้เสียเวลาและทำให้สามารถสอบสวนดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและลดสิ่งที่จะกระทบต่อการให้ปากคำของเด็ก

3) รวบรวมข้อมูลสำหรับสืบหาผู้ร่วมกระทำผิดมาดำเนินคดีให้ได้มากที่สุด โดยการทำหน้าที่สอบสวนนั้นเต็มที่ได้คือการสอบสวนหาความผิดหรือหากทำเต็มที่ได้ก็อาจนำข้อมูลไปขยายผลสู่การนำจับผู้ต้องหาคนอื่นที่ร่วมกระทำผิดหรือเกี่ยวข้องได้ การศึกษา รวบรวมข้อมูลที่สำคัญๆ เกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนไว้เพื่อเป็นแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหาในจุดต่างๆ และนำข้อมูลที่ได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในรูปแบบของเอกสารหรือบทความไว้

สำหรับเผยแพร่ และการเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้เรื่อง “การแก้ไขปัญหาคาการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเยาวชน

4) ทุกภาคส่วนควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโทษของการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ควรส่งเสริมความรู้ในชุมชนอย่างทั่วถึง เนื่องจากกว่าเด็กและเยาวชนเป็นวัยที่อยากรู้ อยากลองหากขาดการควบคุมที่ดีก็จะเสี่ยงต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดการตรวจจับและลดปริมาณยาเสพติดในสังคมซึ่งอาจเป็นเรื่องที่ยาก ดังนั้นแล้วควรมีการป้องกันปัญหาไม่ให้เด็กไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด อาจเป็นไปได้ในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ถึงความร้ายแรงของปัญหาหรือโทษที่จะได้รับให้เกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด และโดยส่วนตัวนั้นในฐานะของพนักงานสอบสวนก็จะพยายามพูดคุยอบรมสั่งสอนกับเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาหรือที่กระทำผิดจริงให้โอกาสปรับปรุงตัว และชักจูงให้มาให้ความร่วมมือในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดในกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นการขยายแนวร่วมทางสังคมในการป้องกันและปราบปรามปัญหายาเสพติดต่อไป

5) ควรมีการสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมการป้องกันการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่มีการสอนถึงพิษภัยปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดแก่เด็กและเยาวชน เช่น ปัจจุบันในส่วนของตำรวจมีโครงการแดร์ (D.A.R.E หรือ Drug Abuse Resistance Education) ไว้อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด อบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้ห่างไกลจากอบายมุข และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ แก่นักเรียนในสถานศึกษาต่างๆ

6) ควรมีการติดตามตรวจดูสภาพแวดล้อมความเสี่ยงของเด็กและเยาวชนการส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่สำคัญประการหนึ่งคือ ควรมีการติดตามสภาพแวดล้อมและสังเกตพฤติกรรมบุคคลรอบข้างของเด็กและเยาวชนหลังจากที่ได้รับการประกันตัวและปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งจะเป็นการลดช่องว่างไม่ให้เด็กและเยาวชนที่ต้องการมีโอกาสไปกระทำผิดซ้ำอีก

3. ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาตีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวน ศึกษากรณีกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด1 นั้นพบข้อจำกัดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีอุปสรรคในการนัดหมายผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากแต่ละหน่วยงานซึ่งเป็นหน่วยงานราชการนั้นจะมีขั้นตอนในการติดต่อขอสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากบุคลากรในหน่วยงานนั้นๆ อย่างเป็นทางการ จึงจะต้องผ่านขั้นตอนกระบวนการพิจารณาความเหมาะสมและต้องได้รับการอนุญาตจากหัวหน้างานในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องก่อน ประกอบกับการ

ติดต่อประสานงานจากผู้ประสานงานของแต่ละหน่วยงานถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องอาศัยช่วงจังหวะเวลาที่เหมาะสมจึงจะสามารถนัดหมายได้ เนื่องจากแต่ละคนมีภารกิจหน้าที่ในการทำงาน และธุระส่วนตัวของแต่ละคน ดังนั้นในการนัดหมายต้องรอให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีเวลาว่างพอที่ผู้วิจัยจะสามารถไปพบและสัมภาษณ์ตามประเด็นการสัมภาษณ์ได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยระยะเวลาที่ค่อนข้างจะนานในการประสานงานนัดหมายเวลาเพื่อสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจนครบในแต่ละหน่วยงานตามจำนวนที่กำหนด โดยเฉพาะการเข้าไปเก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชนที่ต้องการหา นอกจากนี้ที่หน่วยงานอนุญาตแล้วยังต้องนัดหมายกับนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ที่มาคอยทำหน้าที่สังเกตการณ์เก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชนที่ต้องการหา จึงพบข้อจำกัดในเรื่องเวลาที่เหมาะสมสำหรับการมาให้ข้อมูลของเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาและการมาร่วมสังเกตการณ์ของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

นอกจากนี้เนื่องจากงานวิจัยเรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาเกิดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษากรณีกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 นั้นเป็นงานที่สามารถอธิบายเกี่ยวกับสถานการณ์เฉพาะกรณีที่สอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาในข้อครอบครองยาเสพติด ครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติด และพยายามจำหน่ายยาเสพติดเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงกรณีเสพยาเสพติด จึงไม่สามารถสรุปความถึงปัญหาหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาในคดีความผิดอื่นๆ ได้

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องการพิจารณาการควบคุมตัวไว้หรือให้ปล่อยตัวเด็กออกไป โดยไม่ต้องมีการประกันตัว ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในเรื่องของกำลังทรัพย์ของผู้ปกครองเด็ก และลดการจำกัดเสรีภาพของเด็ก
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสภาพการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องการหารวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่างๆ ในแต่ละคดีความ เพื่อให้ทราบถึงความจำเป็นต่อการจัดให้มีสหวิชาชีพเข้ามาร่วมคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาได้อย่างเหมาะสม
3. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 ซึ่งจะมีลักษณะเป็นการปฏิบัติงานเฉพาะด้านยาเสพติด ดังนั้นภาระงานและประเภทคดีจะไม่มากนักอีกทั้งเป็นองค์กรในระดับกองบังคับการ ดังนั้นจึงควรศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาในคดีต่างๆ หรือในระดับสถานีต่อไปซึ่งอาจจะพบปัญหาและอุปสรรคที่แตกต่างกันออกไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กริช ปัจฉิมสวัสดิ์. งานตำรวจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมตำรวจ, 2540.

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. รายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ.2551. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชนกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน,
2552.

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. สถานการณ์การใช้ยาบ้าในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : กองวิเคราะห์วัตถุ

เสพติด กระทรวงสาธารณสุข, 2546.

กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1. [ออนไลน์]. ไม่ระบุ. แหล่งที่มา: [http://www.](http://www.thaidrugpolice.com/)

thaidrugpolice.com/ [2552, มกราคม 20]

เกรียงศักดิ์ ชื่อเลื่อม, คุณฉวี คำมี และปราณี สุทธิสุขนธ์. เส้นทางเข้าสู่ยาเสพติด วัยรุ่น วัยเรียน .

วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา. 6(2), 2551.

แก้ว (นามสมมติ). พนักงานสอบสวน (สบ.2). สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2553.

กอบพร พัฒนอมร. การควบคุมเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาในระหว่าง

สอบสวน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2548.

ก้องศักดิ์ สงวนเขียว. ปัญหาและอุปสรรคในการสืบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษา

เฉพาะกรณี กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1 กองบัญชาการตำรวจ

ปราบปรามยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

ขจรศักดิ์ สมหวัง. ปัญหาและอุปสรรคในการสอบสวนเด็กและเยาวชน ศึกษากรณี กองบัญชาการ

ตำรวจนครบาล. เอกสารวิจัยหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ขวัญชนก (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2553.

จรัส ภักดีธนากุล. บทบัณฑิต 56. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

จันทร์ (นามสมมติ). พนักงานสอบสวน(สบ.3). สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2553.

จิตติมา ชงไชย. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540: ศึกษาเฉพาะกรณี การ

- คุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในการสอบสวน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. **จิตวิทยาสังคม**. เอกสารประกอบคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- เจริญศักดิ์ บุตรไทย. **ทัศนคติของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนเด็กในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พุทธศักราช 2542**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- เฉลิมพงษ์ คณะทอง. **ปัญหาการสอบสวนคดีอาชญากรรมในเยาวชนชายของพนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจนครบาล 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 2550.
- ชวลิตร ชมะโชติ. **คู่มือพนักงานสอบสวน**. กองบังคับการสอบสวน กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด, 2538.
- ชินภัทร สารสิน. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน ศึกษากรณี กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ณรงค์ ใจหาญ. "การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำคดีอาญา". **วารสารนิติศาสตร์**, (ธันวาคม 2543) 30(3) : 555 - 557.
- ณเดช (นามสมมติ). ผู้กำกับกรกลุ่มงานสอบสวน(ผกก.สบ.1). **สัมภาษณ์**, 5 กรกฎาคม 2553.
- แดน กองแก้ว. **อุปสรรคในการสอบสวนคดีอาชญากรรมภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540**. รายงานปัญหาพิเศษหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2544.
- ตระกูล วินิจฉัยภาค และคุณหญิง หิระเมียร. "กระบวนการยุติธรรมกับการคุ้มครองสิทธิเด็กที่เป็นเหยื่อ". **ดุลพินิจ**. (เมษายน - มิถุนายน 2544), 44: 2.
- ทงศักดิ์ ดุลยกาญจน์ และพรรณพิไล พาหุสัจจะลักษณ์. **คดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (แพ่งและอาญา)**. สำนักพิมพ์นิติธรรม: กรุงเทพมหานคร. 2547.
- ทัศน์ย์ พรั่งพิบูลย์. **สิทธิมนุษยชน กรณีการคุ้มครองสิทธิเด็กระหว่างการสอบสวนคดีอาญา** ชั้น

- พนักงานสอบสวน (ตำรวจ). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546.
- ธรรมเนียม (นามสมมติ). พนักงานสอบสวน(สบ.3). สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2553.
- นงนุช (นามสมมติ). อัยการประจำกรม สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลแขวง 5. สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2553.
- บรรจง (นามสมมติ). อัยการประจำกรม สำนักงานอัยการฝ่ายคดีพิเศษ 5. สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2553.
- ปฐมพร ลือเสียง. การสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการสอบสวน กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคมสงเคราะห์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- ปริญญา เหลืองอุทัย. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของเด็กและเยาวชนกระทำผิดในการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน : ศึกษากรณี สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย (บ้านกรุณา). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ปาริชาติ ลิ้มเจริญ. บทบาททนายความในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเด็ก ศึกษาเฉพาะกรณีทนายความเข้าฟังการสอบสวน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.
- ประหยัด ลิงสิน. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงกระบวนการสอบสวนเด็กตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พุทธศักราช 2542 ของพนักงานสอบสวนในจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2551.
- ประเทือง ธนนิพล. กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 3. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร, 2546.
- พงศ์ (นามสมมติ). พนักงานสอบสวน(สบ.1). สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2553.
- พงษ์ราตรี หิรัญเกิด. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาในเรื่องบทบาทของผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยาในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน. ปริญญาปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- พรชัย ชันดี, ธัชชัย ปิตะนิละบุตร และอศวิน วัฒนวิบูลย์. ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุ๊คเน็ท จำกัด, 2543.

- พรรณพิไล พาหุสัจจะลักษณ์. บทบาทพนักงานอัยการที่มีต่อการเข้าร่วมการสอบสวนเด็กในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. ฉบับตามราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2550.
- เรืองยศ (นามสมมติ). หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคมบ้านพักเด็กและครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. **สัมภาษณ์**, 9 กันยายน 2553.
- มีชัย (นามสมมติ). พนักงานสอบสวน(สบ.2). **สัมภาษณ์**, 5 กรกฎาคม 2553.
- แมน (นามสมมติ). **สัมภาษณ์**, 10 กรกฎาคม 2553.
- วิชา มหาคุณ. ศาลเยาวชนตามแนวความคิดสากล. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, 2541.
- วินิจ แสงสว่าง. ปัญหาการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในการสอบสวนคดีอาญาของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- วิรัตน์ (นามสมมติ). รองผู้กำกับการกลุ่มงานสอบสวน(รอง ผกก.สบ.1). **สัมภาษณ์**, 5 กรกฎาคม 2553.
- วิเศษ (นามสมมติ). พนักงานสอบสวน(สบ.3). **สัมภาษณ์**, 13 มิถุนายน 2553.
- วีรพล อุณหรัศมี. “ยาอี ยาบ้า และ ยาเค”. สารคดีราช. (เมษายน 2550) : 16 – 24.
- ศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. **ผังกระบวนการเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน**. [ออนไลน์]. 2551. แหล่งที่มา :<http://www.jes.ago.go.th/TT/%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99/BaBy%20New.doc> [2552 กันยายน 9]
- สมุทร (นามสมมติ). **สัมภาษณ์**, 13 มิถุนายน 2553.
- สะอาด (นามสมมติ). **สัมภาษณ์**, 5 กรกฎาคม 2553.
- สุชา จันทร์เอม. จิตวิทยาเด็กเกเร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2533.
- สุทัศน์(นามสมมติ). **สัมภาษณ์**, 5 กรกฎาคม 2553.
- สุรัชย์ อัญเชิญ. “ยาบ้า ยาอี ยาเค คืออะไร ร้ายแรงแค่ไหน”. วารสารใกล้หมอ. (2542):40 - 44. 2553.
- สุรัตน์ ลิ้มลาวัลย์. การดำเนินการตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545. [ออนไลน์]. 2545. แหล่งที่มา: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=>

cache:QDgR_5PVXasJ:www.chaibadancrime.com/images/column_1249306003/brief%2520document%2520narcotic.ppt+%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B8%8D%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%9F%E0%B8%B7%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%9F%E0%B8%B9%E0%B8%AA%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%96%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E%E0%B8%9C%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%94%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%AA%E0%B8%9E%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%94+%E0%B8%9E.%E0%B8%A8.+2545&cd=7&hl=th&ct=clnk&gl=th [2551, กันยายน 10]

สุริย์ กาญจนวงศ์ และคนอื่นๆ. การศึกษาปัญหาที่เป็นสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2549.

สมสิทธิ์ จันทกุล. การคุ้มครองเด็กในการสอบปากคำขั้นสอบสวนคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. วารสารพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม. (มกราคม - เมษายน 2550), 14(1).

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. สิทธิมนุษยชน HUMAN RIGHTS. เอกสารแจกจ่ายประจำหน่วย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, 2543.

หญิง (นามสมมุติ). สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553.

อนันต์ (นามสมมุติ). พนักงานสอบสวน(สบ.3). สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2553.

อัญญา จันทรประเสริฐ. การคุ้มครองเด็กในการสอบปากคำขั้นสอบสวนคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

ออม (นามสมมุติ). สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553.

อรรณพ ลิขิตจิตตะ. ความรู้ด้านกฎหมายที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. . กองนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส. , 2540.

ภาษาอังกฤษ

- Chaterjee , S. K. **Drugs and the young: some legal issues.** [Online]. 1985. Available from http://www.unodc.org/unodc/en/data-andanalysis/bulletin/bulletin_1985-01-01_2_page020.html [2010, January 27]
- Gary Muldoon. **Commentary: Obtaining info from a child abuse investigation.** [online]. 2008. Available from : <http://proxy.car.chula.ac.th/cgi-proxy/redis.cgi?did=1589585151&clientId=12345&RQT=309&VName=PQD> [2010, November 8]
- Horgan, John, J. **Criminal Investigation.** New York : McGraw – Hill, 1979.
- Lee - Jan Jan. “An analysis of juvenile law in Taiwan and some comparisons with the U.S”. **American Journal of Criminal Justice** . (September 1981) : 53 – 62.
- Nora, D. Volkow. “Teen drug reused as the problems of social neglected”. **American Society for Addiction and substances abused.** (May - August 2006) : 12(2).
- Susan, V. Denzer. **The prosecution and defense of juvenile delinquency.** American : Prosecutors Research Institute Mathew Bender & Co , 2004.
- Schmallegger Frank. **Criminal Justice Today : an introductory text for the twenty – first century.** New Jersey: Prentice – Hall, 1995.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

แบบการสัมภาษณ์เจาะลึกพนักงานสอบสวน

เรื่อง การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษากรณี
กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ – นามสกุล
2. อายุ
3. การศึกษา
4. สถานภาพการสมรส และการมีบุตร
5. ตำแหน่ง
6. ระยะเวลาในการปฏิบัติงานด้านการสอบสวน
7. ประสบการณ์การสอบสวนเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด

ส่วนที่ 2 การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1. การปฏิบัติงานสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนมีแนวทางต่างจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่อย่างไร

2. ข้อสังเกตเกี่ยวกับทัศนคติของเด็กและเยาวชนต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 3 สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวนเป็นอย่างไร

1. การจัดให้มีสิทธิอาชีพ
2. สถานที่ที่ใช้สำหรับการสอบสวน
3. อุปกรณ์ และการบันทึกวิดีโอ เพื่อเป็นหลักฐานในการสอบสวน
4. การกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวนเป็นอย่างไร

1. หลังการถูกจับกุม
2. ระหว่างการสอบสวน
3. ระหว่างการตรวจพิสูจน์ร่างกายและสารเสพติด
4. การประกันตัว และปล่อยตัวชั่วคราว

5. สรุปสำนวนสั่งอัยการ

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับยาเสพติด

1. แนวทางการสอบสวนที่สามารถคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาให้ความรวดเร็วต่อเนื่อง เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ

2. การส่งเสริมงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

แบบการสัมภาษณ์เจาะลึกนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์
เรื่อง การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษากรณี
กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ – นามสกุล
2. อายุ
3. การศึกษา
4. สถานภาพการสมรส และการมีบุตร
5. ตำแหน่ง
6. ประสบการณ์ในการเข้าร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ส่วนที่ 2 การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1. การปฏิบัติงานสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนมีแนวทางอย่างไร
2. ข้อสังเกตเกี่ยวกับทัศนคติของเด็กและเยาวชนต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 3 สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวนเป็นอย่างไร

1. การสื่อสาร และการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนร่วมกับเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย
2. สถานที่สำหรับการสอบสวน
3. อุปกรณ์ และการบันทึกวิดีโอ เพื่อเป็นหลักฐานในการสอบสวน
4. การกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์เจาะลึกทนายความ
เรื่อง การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด: ศึกษา
กรณีกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ – นามสกุล
2. อายุ
3. การศึกษา
4. สถานภาพการสมรส และการมีบุตร
5. ตำแหน่ง
6. ประสบการณ์ในการเข้าร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ส่วนที่ 2 การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1. บทบาทของทนายความในการเข้าร่วมสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเป็นอย่างไร
2. ข้อสังเกตเกี่ยวกับทัศนคติของเด็กและเยาวชนต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 3 สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวนเป็นอย่างไร

1. การสื่อสาร และการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนร่วมกับเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย
2. สถานที่สำหรับการสอบสวน
3. อุปกรณ์ และการบันทึกวิดีโอ เพื่อเป็นหลักฐานในการสอบสวน
4. การกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ภาคผนวก ง

แบบสัมภาษณ์เจาะลึกพนักงานอัยการ

เรื่อง การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษากรณี
กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ – นามสกุล
2. อายุ
3. การศึกษา
4. สถานภาพการสมรส และการมีบุตร
5. ตำแหน่ง
6. ประสบการณ์ในการเข้าร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ส่วนที่ 2 การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1. บทบาทของอัยการในการเข้าร่วมสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเป็นอย่างไร
2. ประเด็นการสอบสวนเป็นอย่างไรบ้าง (นอกจากถามปากคำตามการรวบรวมหลักฐานการกระทำผิด และหาสาเหตุของการกระทำผิดนั้นหรือไม่)

ส่วนที่ 3 สภาพการปฏิบัติงานและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในชั้นสอบสวนเป็นอย่างไร พบปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร

1. การสื่อสาร และการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนร่วมกับเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย
2. สถานที่สำหรับการสอบสวน
3. การกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ภาคผนวก จ

แบบสัมภาษณ์เจาะลึกเด็กหรือเยาวชนที่ต้องการหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
เรื่อง การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
: ศึกษากรณีกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ (นามสมมติ)
2. อายุ
3. การศึกษา
4. สภาพครอบครัว

ส่วนที่ 2 ประเด็นข้อสัมภาษณ์

1. ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว คุณาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงของท่านเป็นอย่างไร
2. สาเหตุจูงใจที่ทำให้ท่านเข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดคืออะไร
3. สภาพแวดล้อมที่พักอาศัยของท่านมีผลต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่อย่างไร
4. ท่านถูกจับกุมในข้อหาใด
5. สถานที่ในการสอบสวนมีลักษณะเป็นอย่างไร
6. บุคคลผู้เข้าร่วมในการสอบปากคำและการสอบสวนมีใครบ้าง
7. บุคคลที่ท่านร้องขอหรือต้องการให้เข้ามาร่วมฟังการแจ้งข้อหาคือผู้ใด
8. ท่านคิดว่าการมีทนายความมีความจำเป็นหรือมีความสำคัญอย่างไร
9. ท่านคิดว่านักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยามีหน้าที่อะไร
10. ท่านคิดว่าการที่ท่านได้รับการคุ้มครองสิทธิในระหว่างการดำเนินการชั้นสอบสวนอย่างไร
 - 10.1 หลังถูกจับกุมตัวและการสอบปากคำ
 - 10.2 การสอบสวน
 - 10.3 ระหว่างการตรวจพิสูจน์ร่างกายและสารเสพติด
 - 10.4 การประกันตัวและการปล่อยตัวชั่วคราว
11. ในฐานะที่ตกเป็นผู้ต้องหาฯ ท่านมีความเชื่อมั่นในการดำเนินการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกระบวนการยุติธรรมไทยเพียงใด

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวเลอพร มหิพันธ์ เกิดวันที่ 2 มีนาคม 2529 ที่จังหวัดกาฬสินธุ์ สำเร็จการศึกษา
ระดับปริญญาตรีศิลปศาสตร์บัณฑิต (การพัฒนาชุมชน) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อปีการศึกษา 2550 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชาสังคมวิทยา (อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม) ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2551

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย